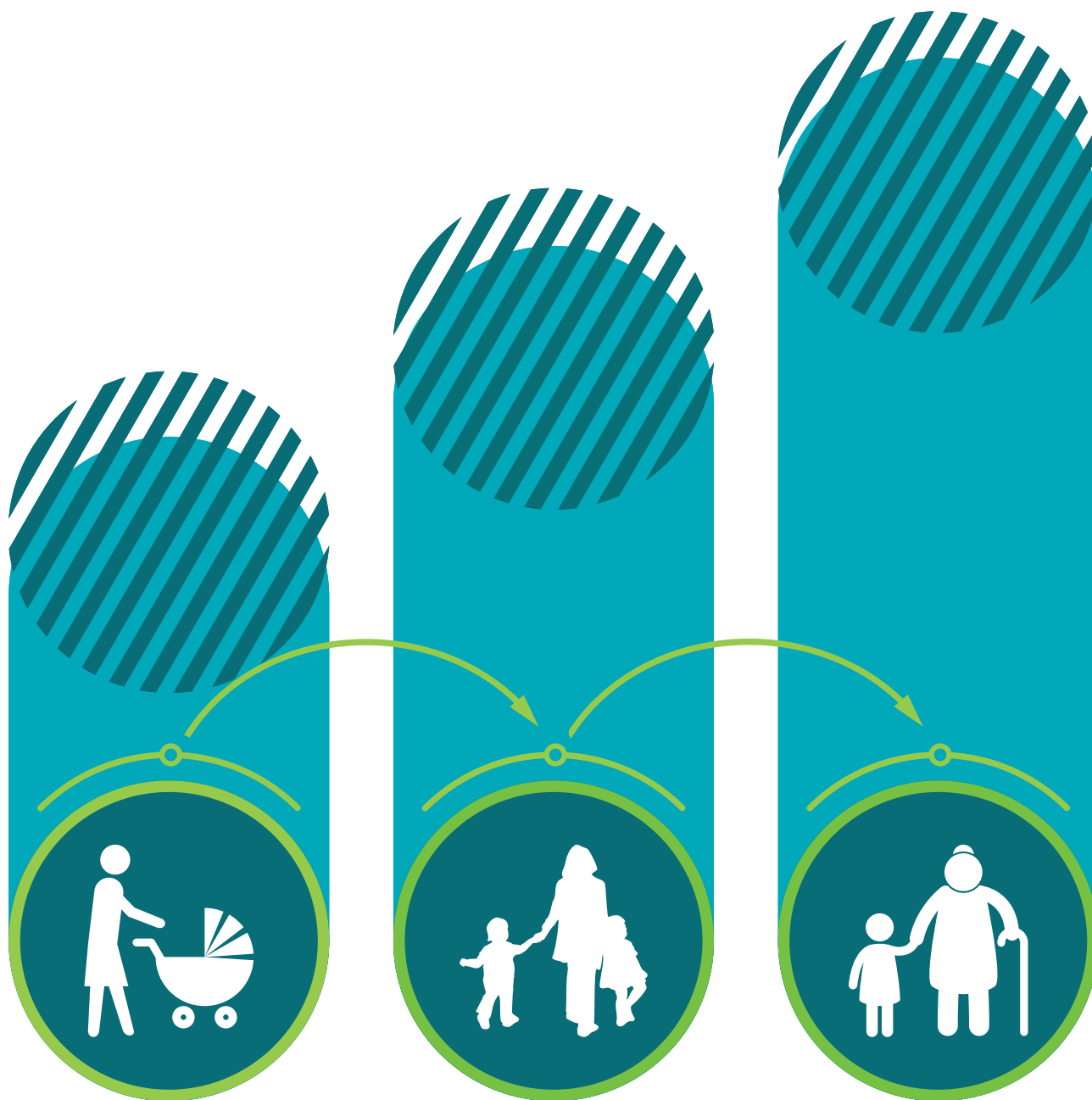
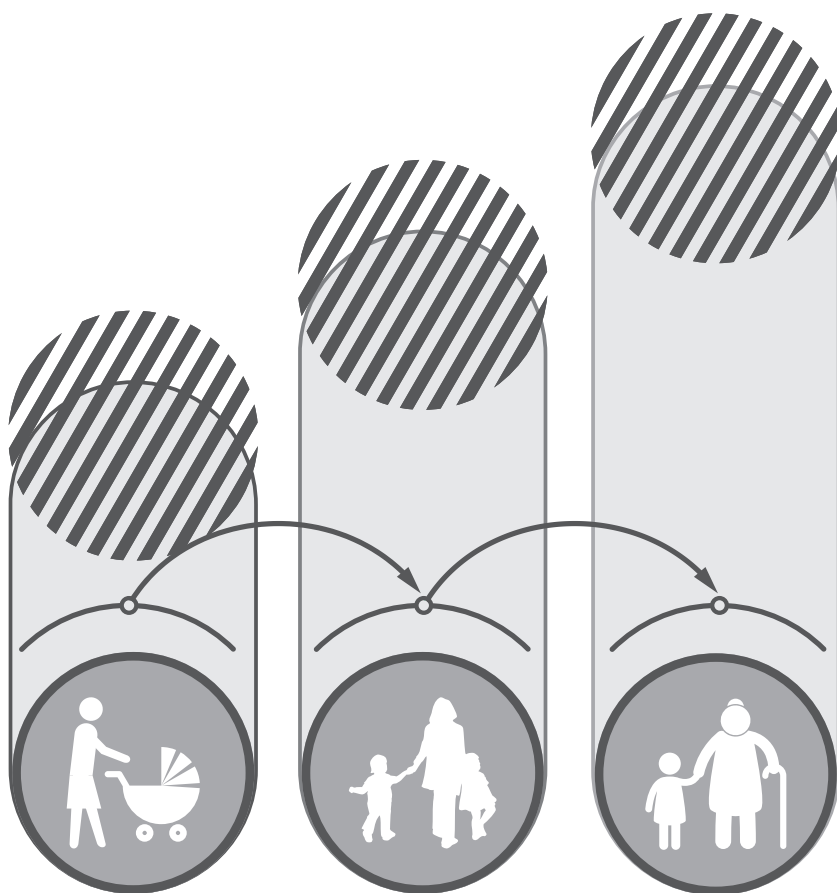

Sytuacja demograficzna województwa dolnośląskiego w 2017 r.

Sytuacja demograficzna województwa dolnośląskiego w 2017 r.

Demographic situation of Dolnośląskie Voivodship in 2017

Urząd Statystyczny we Wrocławiu Statistical Office in Wrocław

Wrocław 2018

Opracowanie merytoryczne

Content-related works

Urząd Statystyczny we Wrocławiu, Dolnośląski Ośrodek Badań Regionalnych

Statistical Office in Wrocław – Dolnośląskie Centre for Regional Surveys

pod kierunkiem

supervised by

Alicji Pietrusiewicz

Autor

Author

Elżbieta Stańczyk

Zespół Redakcyjny Urzędu Statystycznego we Wrocławiu

Editorial Board of Statistical Office in Wrocław

Przewodniczący

President

Małgorzata Wojtkowiak-Jakacka

Redaktor Główny

Editor-in-Chief

Stanisław Kamiński

Członkowie

Members

Beata Bał-Domańska, Sławomir Banaszak, Monika Bojanowska, Leszek Cybulski, Joanna Gierak-Kieruzalska,

Agata Girul, Agnieszka Ilczuk, Eliza Kawecka-Jung, Paweł Sobik, Elżbieta Stańczyk

Halina Woźniak (Zastępca Przewodniczącego/*Vice President*), Marta Woźniakiewicz (Sekretarz/*Secretary*)

Tłumaczenie

Translation

Grzegorz Pawlaczek

Skład i opracowanie graficzne

Typesetting and graphic

Anna Litewka, Wojciech Szpakowski

ISBN 978-83-89593-91-7

Publikacja dostępna na stronie

Publications available on website

wroclaw.stat.gov.pl

Przy publikowaniu danych GUS prosimy o podanie źródła

When publishing Statistics Poland data — please indicate the source

Przedmowa

Urząd Statystyczny we Wrocławiu przekazuje Państwu publikację „Sytuacja demograficzna województwa dolnośląskiego w 2017 r.”, przygotowaną w serii wydawniczej Analizy statystyczne.

Celem niniejszej publikacji jest analiza głównych tendencji w procesach demograficznych, ze szczególnym uwzględnieniem zjawisk, które zarejestrowano w 2017 r.

Podstawowy zakres tematyczny publikacji jest kontynuacją i rozszerzeniem działów tematycznych ukazującego się corocznie opracowania „Ludność, ruch naturalny i migracje w województwie dolnośląskim” i obejmuje zmiany w stanie i strukturze ludności; ruch naturalny ludności (małżeństwa, separacje, rozwody, urodzenia i zgony); przebieg i charakter migracji (wewnętrzne i zagraniczne na pobyt stały).

Szeroko rozumiany potencjał demograficzny uznawany jest obecnie za ważny czynnik rozwoju regionalnego. Rosnące znaczenie determinant demograficznych na kształtowanie się sytuacji społeczno-gospodarczej regionu powoduje wzrost zapotrzebowania na dane statystyczne z tego zakresu.

Przeprowadzona w publikacji synteza informacji dostarczanych przez podstawowe miary demograficzne umożliwiła przedstawienie specyfiki potencjału demograficznego województwa dolnośląskiego na tle innych województw, w szczególności określenie poziomu zróżnicowania przemian ludnościowych w układzie przestrzennym (powiatowym, gminnym) oraz identyfikację negatywnych zjawisk – zagrożeń demograficznych.

W porównaniu z poprzednią edycją opracowania dodatkowo dokonano klasyfikacji jednostek terytorialnych (powiatów i gmin) do określonego typu demograficznego, wykorzystując w tym celu metodę Webba. Ponadto treść publikacji rozszerzono o standaryzację wybranych wskaźników eliminując w analizie porównawczej wpływ różnic w strukturze ludności według wieku.

Publikacja zawiera również uwagi metodologiczne, w których przedstawiono źródła informacji wykorzystywanych w publikacji oraz definicje podstawowych pojęć i wskaźników.

Wybrane zjawiska i zaobserwowane tendencje zilustrowano na kartogramach i wykresach.

Bardziej szczegółowe informacje o stanie i strukturze ludności oraz o ruchu naturalnym i migracjach dostępne są na stronie internetowej GUS, m. in. w:

– Bazie Demografia <http://demografia.stat.gov.pl/bazademografia/>

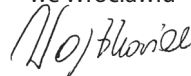
– Banku Danych Lokalnych – <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>

oraz w ramach Platformy Analitycznej SWAiD

– Działowe Bazy Wiedzy – <http://swaid.stat.gov.pl/SitePagesDBW/Demografia.aspx>

Niniejsza publikacja jest adresowana do szerokiego kręgu Czytelników zainteresowanych przebiegiem procesów demograficznych na obszarze województwa dolnośląskiego. Mamy nadzieję, że opracowanie okaże się przydatne dla osób i instytucji zajmujących się monitoringiem sytuacji demograficznej w województwie, w szczególności w zakresie identyfikacji obszarów, w których mają miejsce niekorzystne dla rozwoju społeczno-gospodarczego procesy depopulacyjne (np. ubytek ludności, utrzymująca się nadwyżka zgonów nad urodzeniami, odpływ migracyjny).

Dyrektor
Urzędu Statystycznego
we Wrocławiu

dr Małgorzata Wojtkowiak-Jakacka

Wrocław, 2018 r.

Preface

The Statistical Office in Wrocław is pleased to introduce the publication „Demographic situation of Dolnośląskie Voivodship in 2017”, prepared within the publishing series Statistical Analyses.

The aim of this publication is to analyse the main trends in demographic processes, with particular emphasis on phenomena registered in 2017.

The basic thematic scope of the publication is the continuation and extension of the thematic sections of the annual publication „Population, natural migration and migration in Dolnośląskie Voivodship” and includes changes in the state and structure of the population; vital statistics (marriages, separations, divorces, births and deaths); the course and character of migration (internal and foreign for permanent residence).

Widely understood demographic potential is now considered an important factor of regional development. The growing importance of demographic determinants for the shaping of the socio-economic situation of the region causes an increase in the demand for statistical data in this field.

The synthesis of information provided by basic demographic measures was published in the publication and made it possible to present the specifics of the demographic potential of Dolnośląskie Voivodship in comparison with other voivodships, in particular to determine the level of diversity of population changes in spatial layout (powiat, gmina) and identify negative phenomena - demographic threats.

Compared to the previous edition of the study, the classification of territorial units (powiats and gminas) to a specific demographic type was additionally made, using the Webb method for this purpose. In addition, the content of the publication has been extended to standardise selected indicators, eliminating in the comparative analysis the impact of differences in the population structure by age.

The publication also contains methodological notes, which present sources of information used in the publication and definitions of basic concepts and indicators.

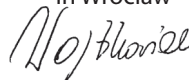
Selected phenomena and observed trends are illustrated on cartograms and charts.

More detailed information on the condition and structure of the population as well as vital statistics and migration is available on the CSO website, among others in:

- the Demography Database – <http://demografia.stat.gov.pl/bazademografia/>
- the Local Data Bank – <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>
- and as part of the Analytical Platform SWAiD
- Knowledge Bases – <http://swaid.stat.gov.pl/SitePagesDBW/Demografia.aspx>

This publication is addressed to a wide range of readers interested in the demographic processes in the area of Dolnośląskie Voivodship. We hope that the study will be useful for people and institutions involved in monitoring the demographic situation in the voivodship, in particular for the identification of areas where unfavorable depopulation processes for socio-economic development take place (e.g. population decline, persistent excess of deaths over births, migration outflow).

Director
of the Statistical Office
in Wrocław

Małgorzata Wojtkowiak-Jakacka Ph.D.

Wrocław, 2018

Spis treści

Contents

Str.
Page

Przedmowa	3
<i>Preface.</i>	<i>4</i>
Spis treści.	5
<i>Contens</i>	
Objaśnienia znaków umownych. Ważniejsze skróty	12
<i>Symbols. Major abbreviations</i>	
Synteza	14
<i>Executive summary</i>	<i>16</i>
1. Stan i struktura ludności	19
<i>1. Main research and experimental development indicators</i>	
1.1. Powierzchnia, podział terytorialny	19
<i>1.1. Area, territorial division</i>	
1.2. Stan ludności. Tempo przyrostu rzeczywistego ludności	22
<i>1.2. Size of population. Population growth rate</i>	
1.3. Typologia demograficzna powiatów i gmin według Webba	27
<i>1.3. Webb's demographic typology of powiats and gminas</i>	
1.4. Gęstość zaludnienia. Koncentracja przestrzenna ludności	33
<i>1.4. Population density. Spacial concentration of the population</i>	
1.5. Ludność według miejsca zamieszkania. Wskaźnik urbanizacji	37
<i>1.5 Population by place of residence. The urbanization rate</i>	
1.6. Ludność według płci	40
<i>1.6. Population by sex</i>	
1.7. Ludność według wieku. Starzenie się ludności	41
<i>1.7. Population by age. Population ageing</i>	
2. Ruch naturalny	55
<i>2. Vital statistics of population</i>	
2.1. Małżeństwa	55
<i>2.1 Marriages</i>	
2.2. Nowożeńcy według wieku.	61
<i>2.2. Bridegrooms and brides by age</i>	
2.3. Separacje. Rozwody.	63
<i>2.3. Separations. Divorces</i>	
2.4. Urodzenia żywe	69
<i>2.4. Live births</i>	
2.5. Płodność i wiek matek.	75
<i>2.5. Fertility and age of mother</i>	
2.6. Współczynniki zastępowalności pokoleń.	81
<i>2.6. Replacement of generations rates</i>	

	Str. Page
2.7. Zgony	83
2.7. Deaths	
2.8. Zgony według przyczyn	92
2.8. Deaths by causes	
2.9. Zgony niemowląt	95
2.9. Infant deaths	
2.10. Trwanie życia	98
2.10. Life expectancy residence	
2.11. Przyrost naturalny.	100
2.11. Natural increase	
3. Migracje na pobyt stały	107
3. Migration for permanent residence	
3.1. Saldo migracji	107
3.1. Net migration	
3.2. Migracje wewnętrzne	113
3.2. Internal migration	
3.3. Migracje zagraniczne	120
3.3. International migration	
Uwagi metodologiczne.	125
Methodological notes.	127

Spis tablic

List of tables

	Str. Page
Tablica 1. Ważniejsze dane o stanie, ruchu naturalnym i migracjach ludności w 2017 r.	18
Table 1. Major data on the population size, vital statistics and migration in 2017	
Tablica 2. Powiaty według powierzchni w 2017 r..	20
Table 2. Powiats by area in 2017	
Tablica 3. Gminy według powierzchni w 2017 r..	20
Table 3. Gminas by area in 2017	
Tablica 4. Województwo dolnośląskie na tle kraju – liczba ludności, przyrost (ubyttek) ludności, przyrost naturalny, saldo migracji na pobyt stały.	23
Table 4. Dolnośląskie voivodship on the background of the country - increase (decrease) of population, natural increase, total net migration for permanent residence	
Tablica 5. Typologia demograficzna powiatów według Webba	29
Table 5. Webb's demographic typology of powiats	
Tablica 6. Typologia demograficzna gmin według Webba w 2017 r.	30
Table 6. Webb's demographic typology of gminas in 2017	

Tablica 7.	Gminy według gęstości zaludnienia w 2017 r.	36
Table 7.	<i>Gminas by population density in 2017</i>	
Tablica 8.	Współczynniki feminizacji w 2017 r.	41
Table 8.	<i>Rate of feminization in 2017</i>	
Tablica 9.	Mediana wieku według płci	43
Table 9.	<i>Median age by sex</i>	
Tablica 10.	Mediana wieku według płci i powiatów w 2017 r.	44
Table 10.	<i>Median age by sex and powiats in 2017</i>	
Tablica 11.	Ludność według ekonomicznych grup wieku. Województwo dolnośląskie na tle kraju . . .	51
Table 11.	<i>Population by economic age groups. Dolnośląskie voivodship on the background of the country</i>	
Tablica 12.	Mediana wieku nowożeńców zawierających związek małżeński po raz pierwszy według miejsca zamieszkania w 2017 r.	62
Table 12.	<i>Median age of bridegrooms and brides getting married for the first time by place of residen in 2017</i>	
Tablica 13.	Separacje orzeczone w 2017 r.	64
Table 13.	<i>Separations in 2017</i>	
Tablica 14.	Rozwody w 2017 r.	67
Table 14.	<i>Divorces in 2017</i>	
Tablica 15.	Urodzenia żywe w 2017 r..	74
Table 15.	<i>Live births in 2017</i>	
Tablica 16.	Mediana wieku matek według kolejności urodzenia dziecka i poziomu wykształcenia matki w 2017 r..	76
Table 16.	<i>Median age of mothers by birth order and education level of mothers in 2017</i>	
Tablica 17.	Płodność kobiet i współczynniki reprodukcji ludności	78
Table 17.	<i>Female fertility and reproduction rates of population</i>	
Tablica 18.	Płodność kobiet według wieku i powiatów w 2017 r.	79
Table 18.	<i>Female fertility by age and powiats in 2017</i>	
Tablica 19.	Zgony według płci	88
Table 19.	<i>Deaths by sex</i>	
Tablica 20.	Zgony według wieku i płci w 2017 r..	89
Table 20.	<i>Deaths by age and sex in 2017</i>	
Tablica 21.	Współczynniki zgonów surowe i standaryzowane według płci i powiatów w 2017 r. . . .	91
Table 21.	<i>Crude death rates and standardized death rates sex and powiats in 2017</i>	
Tablica 22.	Umieralność okołoporodowa	97
Table 22.	<i>Perinatal mortality</i>	
Tablica 23.	Przeciętne dalsze trwanie życia noworodka.	99
Table 23.	<i>Life expectancy</i>	
Tablica 24.	Migracje wewnętrzne ludności według kierunków w 2017 r.	115
Table 24.	<i>Internal migration of population by direction in 2017</i>	
Tablica 25.	Migracje wewnętrzne ludności w 2017 r.	115
Table 25.	<i>Internal migration of population in 2017</i>	
Tablica 26.	Migracje zagraniczne ludności w 2017 r.	120
Table 26.	<i>International migration of population in 2017</i>	

Spis wykresów

List of charts

	Str. Page
Wykres 1. Ludność w miastach i na wsi.	24
Chart 1. Population in urban areas and rural areas	
Wykres 2. Struktura ludności według płci i wieku w województwie dolnośląskim	42
Chart 2. Structure of population by sex and age in Dolnośląskie voivodship	
Wykres 3. Liczba osób w wieku 65lat i więcej na 100 osób w wieku 0-14 lat (indeks starości) w województwie dolnośląskim na tle kraju i innych województw.	47
Chart 3. The number of persons 65 years old and more per 100 persons 0-14 years (ageing ratio) in Dolnośląskie voivodship on the background of the country and other voivodships	
Wykres 4. Ludność według ekonomicznych grup wieku	52
Chart 4. Population by economic age groups	
Wykres 5. Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym w miastach i na wsi.	53
Chart 5. Non-working age population per 100 persons of working age in urban areas and rural areas	
Wykres 6. Ludność według ekonomicznych grup wieku w powiatach w 2017 r.	54
Chart 6. Population by economic age groups and by powiats in 2017	
Wykres 7. Zawarte małżeństwa	55
Chart 7. Contracted marriages	
Wykres 8. Liczba zawartych małżeństw na 1000 ludności w miastach i na wsi	56
Chart 8. Number of contracted marriages per 1000 population in urban areas and rural areas	
Wykres 9. Odsetek małżeństw cywilnych w województwie dolnośląskim na tle kraju i innych województw.	58
Chart 9. Percent of civil marriages in Dolnośląskie voivodship on the background of the country and other voivodships	
Wykres 10. Nowożeńcy według wieku na 1000 ludności w wieku 15 lat i więcej w 2017 r..	61
Chart 10. Bridegrooms and brides by age per 1000 population aged 15 and more in 2017	
Wykres 11. Separacje orzeczone	63
Chart 11. Separations	
Wykres 12. Separacje na 1000 nowo zawartych małżeństw w województwie dolnośląskim na tle kraju i innych województw	64
Chart 12. Separations per 1000 contracted marriages in Dolnośląskie voivodship on the background of the country and other voivodships	
Wykres 13. Rozwody	65
Chart 13. Divorces	
Wykres 14. Rozwody na 1000 nowo zawartych małżeństw w województwie dolnośląskim na tle kraju i innych województw	66
Chart 14. Divorces per 1000 contracted marriages in Dolnośląskie voivodship on the background of the country and other voivodships	
Wykres 15. Rozwody według liczby małoletnich dzieci	68
Chart 15. Divorces by number of underage children	
Wykres 16. Rozwody według wieku małżonków w momencie zawarcia małżeństwa w 2017 r.	68
Chart 16. Divorces by age of spouses at the moment of contracting the marriage in 2017	

Wykres 17. Urodzenia żywe.	69
Chart 17. <i>Live births</i>	
Wykres 18. Liczba urodzeń na 1000 ludności w miastach i na wsi	70
Chart 18. <i>Number of births per 1000 population in urban areas and rural areas</i>	
Wykres 19. Płodność kobiet według powiatów w 2017 r.	77
Chart 19. <i>Female fertility by powiats in 2017</i>	
Wykres 20. Płodność kobiet według wieku.	78
Chart 20. <i>Female fertility by age</i>	
Wykres 21. Płodność kobiet według wieku w miastach i na wsi.	80
Chart 21. <i>Female fertility by age in urban areas and rural areas</i>	
Wykres 22. Zgony	83
Chart 22. <i>Deaths</i>	
Wykres 23. Zgony na 1000 ludności w miastach i na wsi	84
Chart 23. <i>Deaths per 1000 population in urban areas and rural areas</i>	
Wykres 24. Zgony na 1000 ludności w województwie dolnośląskim na tle kraju i innych województw	85
Chart 24. <i>Deaths per 1000 population in Dolnośląskie voivodship on the background of the country and other voivodships</i>	
Wykres 25. Zgony według płci oraz przyczyn w 2016 r.	93
Chart 25. <i>Deaths by sex and causes in 2016</i>	
Wykres 26. Zgony niemowląt	95
Chart 26. <i>Infant deaths</i>	
Wykres 27. Zgony niemowląt na 1000 urodzeń żywych w województwie dolnośląskim na tle kraju i innych województw	96
Chart 27. <i>Infant deaths per 1000 births in Dolnośląskie voivodship on the background of the country and other voivodships</i>	
Wykres 28. Przeciętna liczba lat dalszego trwania życia w momencie urodzenia.	99
Chart 28. <i>Life expectancy at the moment of birth</i>	
Wykres 29. Przyrost naturalny	100
Chart 29. <i>Natural increase</i>	
Wykres 30. Przyrost naturalny w miastach i na wsi	101
Chart 30. <i>Natural increase in urban areas and rural areas</i>	
Wykres 31. Przyrost naturalny na 1000 ludności w województwie dolnośląskim na tle kraju i innych województw	102
Chart 31. <i>Natural increase per 1000 population in Dolnośląskie voivodship on the background of the country and other voivodships</i>	
Wykres 32. Saldo migracji na pobyt stały	108
Chart 32. <i>Net migration for permanent residence</i>	
Wykres 33. Saldo migracji na pobyt stały w przeliczeniu na 10000 ludności w województwie dolnośląskim na tle kraju i innych województw	109
Chart 33. <i>Net internal migration for permanent residence in urban and rural areas per 10000 population in Dolnośląskie voivodship on the background of the country and other voivodships</i>	
Wykres 34. Migracje wewnętrzne ludności według kierunków w 2017 r.	116
Chart 34. <i>Internal migration of population by direction in 2017</i>	

Wykres 35.	Migracje na pobyt stały międzypowiatowe w przeliczeniu na 1000 ludności w 2017 r.	117
Chart 35.	<i>Intrapowiat migration for permanent residence per 1000 population in 2017</i>	
Wykres 36.	Migracje wewnętrzne na pobyt stały według płci i wieku migrantów w 2017 r.	119
Chart 36.	<i>Internal migration for permanent residence by sex and age of migrants in 2017</i>	

Spis map

List of maps

Mapa 1.	Podział terytorialny województwa dolnośląskiego	21
Map 1.	<i>Territorial division of Dolnośląskie voivodship</i>	
Mapa 2.	Przyrost lub ubytek liczby ludności w województwie dolnośląskim według powiatów w 2017 r.	25
Map 2.	<i>Increase and decrease number of population in Dolnośląskie voivodship by powiats in 2017</i>	
Mapa 3.	Przyrost lub ubytek liczby ludności w województwie dolnośląskim według gmin w 2017 r.	26
Map 3.	<i>Increase and decrease number of population in Dolnośląskie voivodship by gminas in 2017</i>	
Mapa 4.	Typologia demograficzna gmin według Webba w 2017 r.	32
Map 4.	<i>Webb's demographip of gminas in 2017</i>	
Mapa 5.	Gęstość zaludnienia w województwie dolnośląskim według powiatów w 2017 r.	34
Map 5.	<i>Population density in Dolnośląskie voivodship by powiats in 2017</i>	
Mapa 6.	Gęstość zaludnienia w województwie dolnośląskim według gmin w 2017 r.	35
Map 6.	<i>Population density in Dolnośląskie voivodship by gminas in 2017</i>	
Mapa 7.	Miasta według liczby mieszkańców w województwie dolnośląskim w 2017 r.	39
Map 7.	<i>Cities by population in Dolnośląskie voivodship in 2017</i>	
Mapa 8.	Liczba osób w wieku 65 lat i więcej na 100 osób w wieku 0-14 lat (indeks starości) w województwie dolnośląskim według powiatów w 2017 r.	48
Map 8.	<i>The number of persons 65 years old and more, per 100 persons 0-14 years (ageing ratio) in Dolnośląskie voivodship by powiats in 2017 r.</i>	
Mapa 9.	Liczba osób w wieku 65 lat i więcej na 100 osób w wieku 0-14 lat (indeks starości) w województwie dolnośląskim według gmin w 2017 r.	49
Map 9.	<i>The number of persons 65 years old and more, per 100 persons 0-14 years (ageing ratio) in Dolnośląskie voivodship by gminas in 2017</i>	
Mapa 10.	Małżeństwa zawarte na 1000 ludności w województwie dolnośląskim według gmin w 2017 r.	57
Map 10.	<i>Marriages conctracted per 1000 population in Dolnośląskie voivodship by gminas in 2017</i>	
Mapa 11.	Małżeństwa cywilne i wyznaniowe zawarte w województwie dolnośląskim według powiatów w 2017 r.	59
Map 11.	<i>Marriages civil and church or religious contracted in Dolnośląskie voivodship by powiats in 2017</i>	

Mapa 12.	Urodzenia na 1000 ludności w województwie dolnośląskim według powiatów w 2017 r.	71
Map 12.	<i>Births per 1000 population in Dolnośląskie voivodship by powiats in 2017</i>	
Mapa 13.	Urodzenia na 1000 ludności w województwie dolnośląskim według gmin w 2017 r.	72
Map 13.	<i>Births per 1000 population in Dolnośląskie voivodship by gminas in 2017</i>	
Mapa 14.	Zgony na 1000 ludności w województwie dolnośląskim według powiatów w 2017 r.	86
Map 14.	<i>Deaths per 1000 population in Dolnośląskie voivodship by powiats in 2017</i>	
Mapa 15.	Zgony na 1000 ludności w województwie dolnośląskim według gmin w 2017 r.	87
Map 15.	<i>Deaths per 1000 population in Dolnośląskie voivodship by gminas in 2017</i>	
Mapa 16.	Zgony według wybranych przyczyn oraz powiatów w 2016 r.	94
Map 16.	<i>Deaths by selected causes and by powiats in 2016</i>	
Mapa 17.	Przyrost naturalny na 1000 ludności w województwie dolnośląskim według powiatów w 2017 r.	103
Map 17.	<i>Natural increase per 1000 population in Dolnośląskie voivodship by powiats in 2017</i>	
Mapa 18.	Przyrost naturalny na 1000 ludności w województwie dolnośląskim według gmin w 2017 r.	104
Map 18.	<i>Natural increase per 1000 population in Dolnośląskie voivodship by gminas in 2017</i>	
Mapa 19.	Saldo migracji na pobyt stały na 1000 ludności w województwie dolnośląskim według powiatów w 2017 r.	110
Map 19.	<i>Net migration for permanent residence per 1000 population in Dolnośląskie voivodship by powiats in 2017</i>	
Mapa 20.	Saldo migracji na pobyt stały na 1000 ludności w województwie dolnośląskim według gmin w 2017 r.	111
Map 20.	<i>Net migration for permanent residence per 1000 population in Dolnośląskie voivodship by gminas in 2017</i>	
Mapa 21.	Zameldowania na pobyt stały z innych województw oraz wymeldowania do innych województw w 2017 r.	114
Map 21.	<i>Registrations for permanent residence from other voivodships and outflow to other voivodships in 2017</i>	
Mapa 22.	Migracje zagraniczne ludności na pobyt stały według kontynentów w 2017 r.	122
Map 22.	<i>International migration of population for permanent residence by continents in 2017</i>	
Mapa 23.	Imigracja ludności na pobyt stały według krajów europejskich w 2017 r.	123
Map 23.	<i>Immigration of population for permanent residence by countries of Europe in 2017</i>	
Mapa 24.	Emigracja ludności na pobyt stały według krajów europejskich w 2017 r.	124
Map 24.	<i>Emigration of population for permanent residence by countries of Europe in 2017</i>	

Objaśnienia znaków umownych

Symbols

Symbol <i>Symbol</i>	Opis <i>Description</i>
Kreska (–)	zjawisko nie wystąpiło <i>magnitude zero</i>
Zero (0,0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,5 <i>magnitude not zero, but less than 0.5 of a unit</i>
Kropka (.)	zupełny brak informacji albo brak informacji wiarygodnych <i>data not available or not reliable</i>
Znak x	wypełnienie pozycji jest niemożliwe lub niecelowe <i>not applicable</i>
Znak Δ	oznacza, że nazwy zostały skrócone w stosunku do obowiązującej klasyfikacji <i>categories of applied classification are presented in abbreviated form</i>
„W tym” <i>Of which</i>	oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy <i>indicates that not all elements of the sum are given</i>

Ważniejsze skróty

Major abbreviations

Skrót <i>Abbreviation</i>	Znaczenie <i>Meaning</i>
tys. <i>thous.</i>	tysiąc <i>thousand</i>
cd. <i>cont.</i>	kontynuacja <i>continued</i>
dok. <i>cont.</i>	dokończenie <i>continued</i>
r.	rok <i>year</i>
m.	miasto (gmina miejska) <i>town (urban gmina)</i>
w.	gmina wiejska <i>rural gmina</i>
m.-w.	gmina miejsko-wiejska <i>urban-rural gmina</i>

W stosunku do obowiązującej klasyfikacji zastosowano skróty; skrócone nazwy zostały oznaczone w tablicach znakiem „Δ”. Zestawienie zastosowanych skrótów i pełnych nazw podaje się poniżej:

In regard to current classification abbreviations are used; abbreviated names are marked in the tables with the sign “Δ”. The list of abbreviations used and their full names is given below:

Skrót <i>Abbreviation</i>	Pełna nazwa <i>Full name</i>
Choroby krwi i narządów krwiotwórczych <i>Diseases of blood and blood-forming organs.</i>	Choroby krwi i narządów krwiotwórczych oraz niektóre choroby przebiegające z udziałem mechanizmów autoimmunologicznych <i>Diseases of the blood and blood-forming organs and certain disorders involving the immune mechanism</i>
Wady rozwojowe wrodzone <i>Congenital anomalies</i>	Wady rozwojowe wrodzone, zniekształcenia i aberracje chromosomowe <i>Congenital malformations, deformations and chromo-somal abnormalities</i>
Objawy i stany niedokładnie określone <i>Symptoms and ill-defined conditions.</i>	Objawy, cechy chorobowe oraz nieprawidłowe wyniki badań klinicznych i laboratoryjnych, gdzie indziej niesklasyfikowane <i>Symptoms, signs and abnormal clinical and laboratory findings, not elsewhere classified</i>

Synteza

W końcu 2017 r. ludność woj. dolnośląskiego liczyła **2902,5 tys. osób** (5. lokata w kraju). W skali roku odnotowano dalsze, bardzo niewielkie zmniejszenie liczby ludności, spowodowane głównie niewielkim ubytkiem ludności z tytułu ruchu naturalnego. W porównaniu do stanu z końca 2016 r. zaludnienie województwa zmniejszyło się o 1,2 tys. osób, tj. o 0,04%, a w porównaniu do 2010 r. – zmniejszyło się o 14,7 tys. osób, tj. o 0,5%.

Rok 2017 był kolejnym rokiem, w którym niewielkiemu zwiększeniu uległa liczba mieszkańców wsi (o 0,5%) oraz niewielkiemu zmniejszeniu liczba mieszkańców miast (o 0,3%).

Na 1 km² powierzchni województwa dolnośląskiego przypadało przeciętnie 146 osób (wobec 123 osób w Polsce), plasując województwo, niezmiennie od ponad 10 lat, na 4. miejscu w kraju.

Województwo dolnośląskie wyróżnia się na tle pozostałych województw **wysokim poziomem urbanizacji**, wyrażonym udziałem ludności miejskiej w ogólnej liczbie ludności. Pod względem odsetka ludności miejskiej województwo dolnośląskie z wielkością 68,8% plasowało się na 2. miejscu w kraju (po śląskim).

Struktura ludności według płci od kilku lat nie ulega większym zmianom. W ogólnej liczbie ludności przeważają kobiety, których odsetek w końcu grudnia 2017 r. wyniósł 51,9%, podobnie jak w latach wcześniejszych. **Współczynnik feminizacji** określający liczbę kobiet przypadającą na 100 mężczyzn wyniósł 108, przy czym w miastach był wyższy (112) niż na wsi (101).

W skali roku wystąpił również dalszy niewielki **wzrost wartości mediany wieku i wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym, co świadczy o postępującym starzeniu się ludności**. Od sześciu lat liczba osób w wieku poprodukcyjnym jest większa niż liczba osób w wieku przedprodukcyjnym. Według stanu w dniu 31 XII 2017 r. zbiorowość osób w wieku poprodukcyjnym stanowiła 21,9% ogółu ludności w województwie (wobec 16,9% w 2010 r.), a w wieku przedprodukcyjnym – 16,9% (wobec 17,4% w 2010 r.).

W 2017 r. utrzymała się **stabilizacja liczby zawartych małżeństw**; zarejestrowano 13,9 tys. nowych małżeństw, tj. o 0,05 tys. więcej niż rok wcześniej.

Pozytywnym zjawiskiem był odnotowany w skali roku wzrost liczby urodzeń żywych oraz płodności kobiet. W 2017 r. zarejestrowano **28,4 tys. urodzeń żywych**, tj. o 0,9 tys. więcej niż przed rokiem. Współczynnik urodzeń żywych wyniósł 9,8‰ i był wyższy w stosunku do notowanego rok wcześniej (9,5‰). **Płodność kobiet** wzrosła do poziomu 42 urodzeń żywych na 1000 kobiet w wieku rozrodczym (wobec 40 w 2016 r.). **Poziom dzietności** kobiet nadal nie gwarantuje prostej zastępowalności pokoleń – współczynnik dzietności teoretycznej wyniósł 1,361 (w 2016 r. – 1,286).

W 2017 r. zarejestrowano **32,9 tys. zgonów** i było to o 1,0 tys. zgonów mniej w porównaniu do poziomu sprzed roku (o 4,8% mniej). Natężenie umieralności od wielu lat niezmiennie przyjmuje wartości powyżej średniej krajowej – 11,0‰ w 2017 r. (przy przeciętnej w kraju na poziomie 10,5‰).

W skali roku zwiększyła się **liczba zgonów niemowląt** (o 15,2%). **Współczynnik umieralności niemowląt** kształtował się na poziomie 4,3 zgonów niemowląt na 1000 urodzeń żywych (przy przeciętnej w kraju wynoszącej 4,0).

Utrzymująca się od wielu lat w województwie dolnośląskim nadwyżka zgonów nad urodzeniami spowodowała, iż **przyrost naturalny był nadal ujemny**. W 2017 r. miał miejsce ubytek ludności z tytułu ruchu naturalnego o wielkości 3,6 tys. osób (w 2016 r. – 3,1 tys. osób, a w 2010 r. – 0,2 tys. osób ubytku naturalnego). W przeliczeniu na 1000 ludności przyrost naturalny w województwie wyniósł minus 1,3‰ (w 2016 r. – minus 1,1‰).

Systematyczna poprawa sytuacji w zakresie umieralności korzystnie wpływa na wydłużanie długości życia. W 2017 r. **przeciętne trwanie życia** dla mężczyzn wynosiło 73 lata i pół roku, a dla kobiet – 81 lat (wobec odpowiednio 70 lat dla mężczyzn i 79 lat dla kobiet w 2005 r.).

Nadal utrzymało się **dodatnie saldo migracji ludności na pobyt stały**. Nadwyżka zameldowań nad wymeldowaniami z pobytu stałego wyniosła 2783 osoby, czyli z tytułu migracji średnio w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców przybyło 96 osób (wobec 4 osób przeciętnie w Polsce).

Saldo migracji zagranicznych, podobnie jak w 2016 r., ale odmiennie niż w ostatnim dziesięcioleciu, przyjęło wartość dodatnią (188 osób). Nieznacznie zwiększyła się imigracja oraz zmniejszyła emigracja.

Executive summary

At the end of 2017, the population of Dolnośląskie Voivodship had **2902.5 thous. people** (5th place in the country). On a year-to-day basis, a further very small reduction in the number of people was recorded, mainly due to a small loss of population due to natural increase. Compared to the end of 2016, the population of the voivodship decreased by 1.2 thous. persons, i.e. by 0.04%, and in comparison to 2010 - decreased by 14.7 thous. people, i.e. by 0.5%.

2017 was another year in which the number of rural population slightly increased (by 0.5%) and the number of urban population decreased slightly (by 0.3%).

On average, there were 146 people per 1 km² of Dolnośląskie Voivodship area (compared to 123 people in Poland), placing the voivodship, invariably for over 10 years, in the 4th place in the country.

Dolnośląskie Voivodship stands out against the other voivodships with a **high level of urbanization**, expressed by the share of urban population in the total population. In terms of the percentage of urban population, Dolnośląskie Voivodship with the size of 68.8% took second position in the country (after Śląskie Voivodship).

The population structure by sex has not changed much for several years. In the total population the majority are women, whose percentage at the end of December 2017 amounted to 51.9%, similar to previous years. **The feminisation rate**, which determines the number of women per 100 men, was 108, while in cities it was higher (112) than in rural areas (101).

Over the year, there was also a further **small increase in the value of age median and an increase in the number of people in the post-working age, which indicates a progressive aging of the population**. For six years, the number of people at post-working age has been greater than the number of people at pre-working age. As of 31 XII 2017, the population at post-working age accounted for 21.9% of the total population in the voivodship (compared to 16.9% in 2010), and at the pre-working age - 16.9% (compared to 17.4% in the 2010).

In 2017, the number of **marriages contracted stabilized**; 13.9 thous. new marriages were registered, i.e. by 0.05 thousand more than a year earlier (after an increasing trend observed in the period of 2008-2014).

A positive phenomenon was the increase in the number of live births and female fertility recorded annually. In 2017, **28.4 thousand live births** were registered, i.e. by 0.9 thous. more than a year ago. The rate of live births was 9.8‰ and was higher than in the previous year (9.5‰). Female fertility rate increased to 42 live births per 1,000 women of childbearing age (against 40 in 2016). The **total female fertility** still does not guarantee a simple replacement of generations - the theoretical total fertility rate was 1.361 compared to 1.286 a year earlier.

In 2017 **32.9 thousand deaths** were registered and it was about 1 thousand deaths less compared to last year (4.8% less). The intensity of mortality for many years invariably has been taking values above the national average – 11.0 ‰ in 2017 (with the national average at 10.5‰).

The number of **infant deaths** increased by one year (by 15.2%). The infant mortality rate was 4.3 infant deaths per 1000 live births (with the national average at 4.0).

The excess of deaths over births that has maintained for many years in Dolnośląskie Voivodship led to the fact that the **natural increase was still negative**. In 2017, there was a loss of population due to natural decrease of 3.6 thousand people (in 2016 – 3.1 thousand people, and in 2010 – 0.2 thousand people). Calculated per 1000 population, the natural increase in the voivodship amounted to minus 1.3‰ (in 2016 - minus 1.1‰).

The systematic improvement of the mortality situation positively affects the extension of life expectancy. In 2017, the **life expectancy at the moment of birth** for men was 73 and a half years, and for women – 81 years (compared to 70 years for men and 79 years for women in 2005).

The **total positive net migration for permanent residence** has continued. Surplus of registrations over the deregistrations from permanent residence amounted to 2783 persons, i.e. due to migration, on average per 10 thousand, 96 people arrived (compared to 4 people on average in Poland).

Net international migration, as in 2016, but differently than in the last decade, has taken a positive value (188 people). Immigration increased slightly and emigration decreased.

Tablica I. Ważniejsze dane o stanie, ruchu naturalnym i migracjach ludności w 2017 r.
Table I. Major data on the population size, vital statistics and migration in 2017

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	Ogółem <i>Total</i>	Miasta <i>Urban areas</i>	Wieś <i>Rural areas</i>	<i>Specification</i>
Stan i struktura ludności (stan w dniu 31 XII)				Size and structure of population (as of 31 XII)
Ludność	2902547	1996356	906191	Population
Ludność na 1 km ²	146	922	51	Population per 1 km ²
Kobiety na 100 mężczyzn	108	112	101	Females per 100 males
Ekonomiczne grupy wieku w %:				Economic age groups in %
wiek przedprodukcyjny	16,9	16,0	18,9	pre-working age
wiek produkcyjny	61,2	60,2	63,5	working age
wiek poprodukcyjny	21,9	23,8	17,6	post-working age
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	63,4	66,2	57,5	Non-working age population per 100 persons of working age
Biologiczne grupy wieku w %:				Biological age groups in %:
0 – 14 lat	14,3	13,6	15,8	0 – 14
15 – 64	68,0	67,0	70,1	15 – 64
65 lat i więcej	17,7	19,4	14,0	65 and more
Ruch naturalny:				Vital statistics:
Małżeństwa zawarte	13919	9650	4269	Marriages contracted
na 1000 ludności	4,8	4,8	4,7	per 1000 population
Rozwody	5946	4726	1220	Divorces
na 1000 nowo zawartych małżeństw	427	490	286	per 1000 contracted marriages
Urodzenia żywe	28401	19078	9323	Live births
na 1000 ludności	9,8	9,5	10,3	per 1000 population
Współczynniki:				Rates:
plodności kobiet	41,7	41,2	42,7	female fertility
dziatności ogólnej	1,361	1,324	1,431	total fertility
reprodukcji brutto	0,666	0,650	0,695	gross reproduction
Zgony	32038	22932	9106	Deaths
na 1000 ludności	11,0	11,5	10,1	per 1000 population
Zgony niemowląt	121	80	41	Infant deaths
na 1000 urodzeń żywych	4,3	4,2	4,4	per 1000 live births
Przyrost naturalny	-3637	-3854	217	Natural increase
na 1000 ludności	-1,3	-1,9	0,2	per 1000 population
Przeciętna liczba lat dalszego trwania życia w momencie urodzenia:				Life expectancy at the moment of birth:
mężczyźni	73,5	73,9	72,6	males
kobiety	81,1	81,2	80,6	females
Migracje na pobyt stały:				Migration:
Migracje wewnętrzne:				Internal migration:
napływ ^a	34399	19164	15235	inflow ^a
odpływ ^b	31804	20863	10941	outflow ^b
Migracje zagraniczne:				International migration:
imigracja	1262	900	362	immigration
emigracja	1074	747	327	emigration
Ogólne saldo migracji	2783	-1546	4329	Total net migration
na 1000 ludności	0,9	-0,8	4,8	per 1000 population

a Zameldowania. b Wymeldowania.
a Registration. Deregistration.

Rozdział 1

Chapter 1

Stan i struktura ludności

Size and structure of population

Województwo dolnośląskie położone jest w południowo-zachodniej części Polski i graniczy z Czechami i Niemcami oraz trzema województwami: lubuskim, wielkopolskim i opolskim. Specyficzne położenie przygraniczne, metropolitalny charakter województwa oraz zróżnicowanie poziomu i dynamiki rozwoju społeczno-gospodarczego w układzie przestrzennym wpływa na kształtowanie się potencjału demograficznego województwa, w tym na zmiany w stanie i strukturze ludności. Występujące wewnątrzwojewódzkie zróżnicowania i dysproporcje w stanie i w strukturze wiekowej ludności warunkują zróżnicowane tempo zmian liczby ludności oraz kształtowanie się przyszłościowych trendów płodności i umieralności.

1.1. Powierzchnia, podział terytorialny

1.1. Area, territorial division

Zgodnie z **zasadniczym trójstopniowym podziałem terytorialnym państwa**, województwo dolnośląskie dzieli się na gminy (169 jednostek, w tym 35 gmin miejskich, 78 gmin wiejskich i 56 gmin miejsko-wiejskich) oraz na powiaty (26 jednostek) i miasta na prawach powiatu (4 miasta).

Podregiony – jednostki wyodrębnione przez agregację powiatów; trzeci poziom Klasyfikacji Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych opracowanej na podstawie Nomenclature of Territorial Units for Statistics (NUTS) i obowiązującej w krajach Unii Europejskiej. W województwie dolnośląskim wyodrębniono następujące podregiony:

- **jeleniogórski** – obejmuje powiaty: bolesławiecki, jaworski, jeleniogórski, kamiennogórski, lubański, lwówecki, zgorzelecki, złotoryjski, m. Jelenia Góra;
- **legnicko-głogowski** – obejmuje powiaty: głogowski, górowski, legnicki, lubiński, polkowicki, m. Legnica;
- **wałbrzyski** – obejmuje powiaty: dzierżoniowski, kłodzki, świdnicki, wałbrzyski, ząbkowicki, m. Wałbrzych;
- **wrocławski** – obejmuje powiaty: milicki, oleśnicki, oławski, strzeliński, średzki, trzebnicki, wołowski, wrocławski;
- **miasto Wrocław.**

Według stanu w dniu 31 XII 2017 r. województwo dolnośląskie obejmowało obszar 19,9 tys. km², czyli 6,4% terytorium kraju (7. miejsce wśród województw). Największym obszarowo polskim województwem jest niezmiennie województwo mazowieckie (35,6 tys. km², tj. ponad półtorakrotnie większe od dolnośląskiego), a najmniejszym – opolskie (9,4 tys. km², tj. stanowiące blisko połowę województwa dolnośląskiego).

Wyodrębnione przez agregację powiatów dolnośląskie podregiony różnią się między sobą liczbą powiatów oraz powierzchnią, która kształtowała się następująco: podregion wrocławski – 6,4 tys. km² (32,2% ogólnej powierzchni województwa), podregion jeleniogórski – 5,6 km² (27,9%), podregion wałbrzyski – 4,2 tys. km² (21,0%), podregion legnicko-głogowski – 3,5 tys. km² (17,4%) oraz m. Wrocław – 0,3 tys. km² (1,5%).

Największymi dolnośląskimi powiatami były: kłodzki – 1,6 tys. km², bolesławiecki – 1,3 tys. km² oraz wrocławski – 1,1 tys. km² (zajmujące odpowiednio 8,2%, 6,5% oraz 5,6% ogółu powierzchni województwa), a najmniejszymi – miasta na prawach powiatu: Legnica, Wałbrzych i Jelenia Góra – odpowiednio 56 km², 85 km² i 109 km² (0,3%, 0,4% i 0,5% obszaru województwa).

Wśród dolnośląskich gmin występują również duże dysproporcje pod względem powierzchni. Do grupy jednostek o powierzchni 200 km² i więcej zaliczono 24 jednostki, a do grupy poniżej 20 km² – 10 jednostek. Największymi obszarowo gminami były: gmina wiejska Osiecznica z powiatu bolesławieckiego (438 km²), miejsko-wiejska Milicz z powiatu milickiego (436 km²) oraz miejsko-wiejskie Bystrzyca Kłodzka z powiatu kłodzkiego i Węgliniec z powiatu zgorzeleckiego (odpowiednio 339 i 338 km²). Najmniejszą powierzchnią wyróżniały się gminy o charakterze miejskim, w tym szczególnie: Chojnów (5 km²), Zawidów z powiatu zgorzeleckiego (6 km²) oraz Złotoryja z powiatu złotoryjskiego (12 km²) i Szczawno-Zdrój z powiatu wałbrzyskiego (15 km²). Te wymienione 4 gminy zajmowały łącznie 0,2% ogólniej powierzchni województwa (wobec 7,8%, które łącznie stanowiła powierzchnia 4 największych gmin).

Tablica 2. Powiaty według powierzchni w 2017 r.

Table 2. Powiats by area in 2017

Wyszczególnienie <i>Specification</i>		O powierzchni w km ² <i>Area in km²</i>					
a - liczba powiatów / miast na prawach powiatu <i>number of powiats / cities with powiat status</i>		poniżej <i>below</i> 100,0	100,0- 299,9	300,0- 499,9	500,0- 999,9	1000,0- 1499,9	1500,0 i więcej <i>and more</i>
b - udział w powierzchni (w %) <i>share (in %)</i>							
Powiaty / miasta na prawach powiatu ogółem	a	2	2	5	16	4	1
<i>Powiats / cities with powiat status total</i>	b	0,7	2,0	10,9	55,6	22,5	8,2
w tym miasta na prawach powiatu	a	2	2	-	-	-	-
<i>of which cities with powiat status</i>	b	26,0	74,0	-	-	-	-

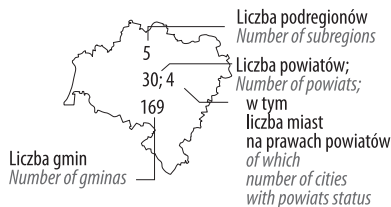
Tablica 3. Gminy według powierzchni w 2017 r.

Table 3. Gminas by area in 2017

Wyszczególnienie <i>Specification</i>		O powierzchni w km ² <i>Area in km²</i>						
a - liczba gmin <i>number of gminas</i>		poniżej <i>below</i> 20,0	20,0- -49,9	50,0- -99,9	100,0- -149,9	150,0- -199,9	200,0- -249,9	250,0 i więcej <i>and more</i>
b - udział w powierzchni (w %) <i>share (in %)</i>								
Gminy ogółem	a	10	23	50	44	18	12	12
<i>Gminas total</i>	b	0,7	3,7	19,8	27,8	15,3	13,5	19,2
Gminy miejskie	a	10	20	3	1	-	-	1
<i>Urban gminas</i>	b	10,4	43,9	16,0	8,1	-	-	21,7
Gminy wiejskie	a	-	2	34	26	4	7	5
<i>Rural gminas</i>	b	-	1,0	27,6	32,7	6,8	16,2	15,6
Gminy miejsko-wiejskie	a	-	1	13	17	14	5	6
<i>Urban-rural gminas</i>	b	-	0,5	11,5	25,4	27,2	12,5	22,8

Stan w dniu 1 I 2017 r.

Map 1. Territorial division of Dolnośląskie voivodship
As of 1 / 2017

1.2. Stan ludności. Tempo przyrostu rzeczywistego ludności

1.2. Size of population. Population growth rate

Na obszarze województwa dolnośląskiego według stanu w dniu 31 XII 2017 r. mieszkało 2902,5 tys. osób, co stanowiło 7,6% populacji Polski. Pod względem liczby ludności województwo dolnośląskie plasowało się nadal na 5. miejscu w kraju, po województwach: mazowieckim, śląskim, wielkopolskim i małopolskim.

Do największych pod względem liczby mieszkańców powiatów na Dolnym Śląsku należą: m. Wrocław (w końcu 2017 r. 638,6 tys. osób, stanowiących 22,0% ogółu ludności w województwie), kłodzki (160,5 tys. osób, tj. 5,5%) i świdnicki (158,4 tys. osób, tj. 5,5%). Natomiast najmniejszą liczbą ludności wyróżniają się powiaty: górowski (35,5 tys. osób, tj. 1,2% ogółu ludności), milicki (37,1 tys. osób, tj. 1,3%) i kamiennogórski (44,0 tys. osób, tj. 1,5%).

Przyrost rzeczywisty ludności

Suma przyrostu naturalnego ludności oraz salda migracji wewnętrznych i zagranicznych (stałych i czasowych).

W przypadku ludności wg krajowej definicji zamieszkania uwzględniane są wyłącznie czasowe migracje wewnętrzne, w przypadku rezydentów – także zagraniczne migracje czasowe.

W przypadku gmin uwzględnia się także saldo przesunięć ludności w wyniku zmian administracyjnych, oznacza to przyrost roczny, czyli wyrażoną w liczbach absolutnych różnicę między dwoma stanami ludności w danej gminie, tj. na początku i końcu badanego okresu.

Stopa przyrostu ludności

Iloraz liczby ludności według stanu na koniec badanego okresu do liczby ludności według stanu na koniec poprzedniego okresu pomniejszony o 1. Stosunek ten zwykle wyrażany jest w procentach.

W 2017 r., podobnie jak w latach wcześniejszych, zarejestrowano w skali roku dalszy, bardzo niewielki ubytek rzeczywisty ludności. W porównaniu do stanu z końca 2016 r. zaludnienie województwa zmniejszyło się o 1,2 tys. osób, tj. o 0,04%, a w porównaniu do 2010 r. – o 14,7 tys. osób, tj. o 0,5%. W przekroju województw wzrost liczby ludności na przestrzeni roku miał miejsce w 5 województwach, mianowicie w: mazowieckim, pomorskim, małopolskim i wielkopolskim oraz podkarpackim, a w pozostałych 11 województwach (w tym w dolnośląskim) odnotowano ubytek rzeczywisty liczby ludności.

Największy przyrost rzeczywisty ludności wystąpił w województwie pomorskim (stopa przyrostu wyniosła 0,37%), a największy ubytek w województwie świętokrzyskim (-0,41%). Oznacza to, że w skali roku średnio na każde 10 tys. w województwie pomorskim przybyło 37 osób, natomiast w świętokrzyskim ubyło 41 osób, a w województwie dolnośląskim – ubyły 4 osoby.

W ciągu ostatniego piętnastolecia dynamika liczby Dolnoślązaków ulegała niewielkim zmianom, kształtowała się głównie pod wpływem niewielkiego ujemnego przyrostu naturalnego (przewagi liczby zgonów nad liczbą urodzeń) oraz dodatniego, zróżnicowanego pod względem wielkości, salda migracji (szczególnie nadwyżki zameldowań nad wymeldowaniami w ruchu wewnętrznym) – por. tablice 1 i 4.

Odnutowane w 2017 r. średnioroczne tempo ubytku ludności na Dolnym Śląsku było nieznacznie wyższe niż w 2016 r. (wynoszące - 0,02%), ale niższe od poziomu występującego w latach wcześniejszych (najwyższy średnioroczny ubytek ludności wystąpił w 2013 i 2015 r. – po 0,15%).

Tablica 4. Województwo dolnośląskie na tle kraju – liczba ludności, przyrost (ubytek) ludności, przyrost naturalny, saldo migracji na pobyt stały*Table 4. Dolnośląskie voivodship on the background of the country - increase (decrease) of population, natural increase, total net migration for permanent residence*

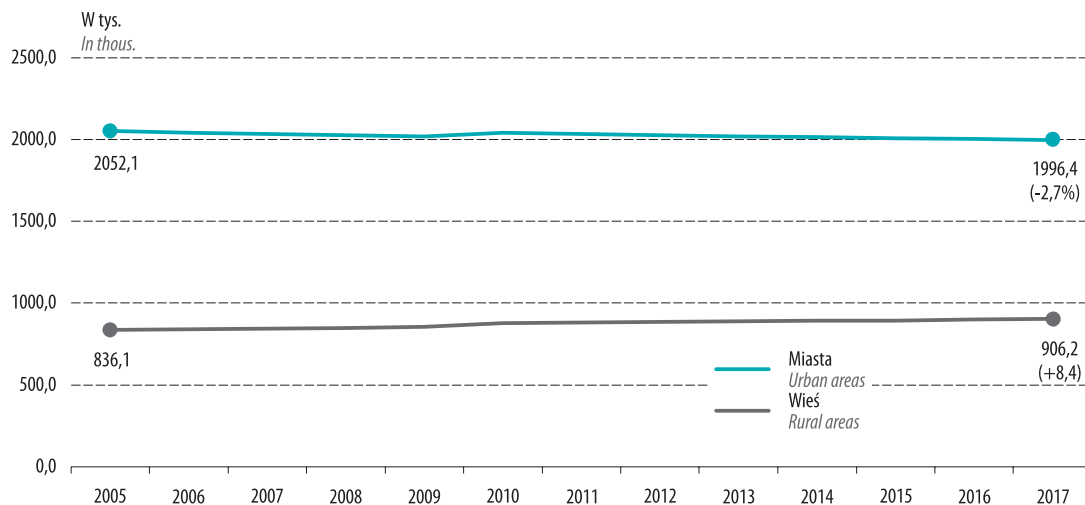
Lata Years	Przyrost (ubytek) ludności <i>Increase (decrease) of population</i>		Przyrost naturalny <i>Natural increase</i>		Saldo migracji we- wnętrzych <i>Total net migration internal</i>		Saldo migracji zagra- nicznych <i>Total net migration international</i>	
	Polska <i>Poland</i>	dolno- śląskie	Polska <i>Poland</i>	dolno- śląskie	Polska <i>Poland</i>	dolno- śląskie	Polska <i>Poland</i>	dolno- śląskie
2005	-16780	-4823	-3902	-2884	x	-930	-12878	-919
2006	-31576	-5915	4558	-2530	x	404	-36134	-4030
2007	-9838	-3907	10647	-2224	x	347	-20485	-1917
2008	20235	-1351	35100	-618	x	526	-14865	-1686
2009	31453	-432	32649	-1046	x	1131	-1196	-224
2010	32708	1213	34822	-172	x	1579	-2114	-194
2011	8581	-665	12915	-1736	x	1559	-4334	-488
2012	-5148	-2215	1469	-3207	x	1735	-6617	-795
2013	-37640	-4365	-17736	-4693	x	2391	-19904	-2364
2014	-17057	-1540	-1307	-2736	x	2426	-15750	-1870
2015	-41363	-4250	-25613	-5282	x	2652	.	.
2016	-4247	-497	-5752	-3114	x	2659	1505	150
2017	566	-1163	-870	-3637	x	2595	1436	188

Podobnie do obserwowanego w ostatnich latach na Dolnym Śląsku systematycznego ubytku ludności, stale ubywało mieszkańców miast. Natomiast liczba mieszkańców wsi z roku na rok zwiększała się (szczególnie w strefie podmiejskiej), głównie z powodu utrzymującego się dodatniego salda migracji wewnętrznych. W dniu 31 XII 2017 r. stan ludności miejskiej wynosił 1996,4 tys. osób, tj. o 5,8 tys. mniej niż przed rokiem (w porównaniu do 2010 r. o 44,1 tys. mniej). Odmienny proces miał miejsce w środowisku wiejskim. W skali roku, na wsi liczba mieszkańców zwiększyła się o 4,6 tys. osób – do poziomu 906,2 tys. osób, według stanu z końca 2017 r. (w porównaniu do 2010 r. uległa zwiększeniu o 29,4 tys. osób). W 2017 r. stopa przyrostu rocznego na wsi wyniosła 0,5%, a ubytek w miastach – 0,3%. Zatem w ciągu 2017 r. na dolnośląskiej wsi średnio na 1000 ludności przybyło 5 mieszkańców (przeciętnie w 2016 r. przybyło 7 mieszkańców), a w dolnośląskich miastach – ubyło 3 mieszkańców (w 2016 r. - ubyło też 3 mieszkańców). Średnioroczne tempo przyrostu ludności wiejskiej w okresie 2010-2017 (liczone jako średnia geometryczna indeksów łańcuchowych) wynosiło 0,5%, a średnioroczne tempo spadku liczby ludności miejskiej – 0,3%.

Wykres1. Ludność w miastach i na wsi

Stan w dniu 31 XII

Chart 1. Population in urban areas and rural areas
As of 31 XII

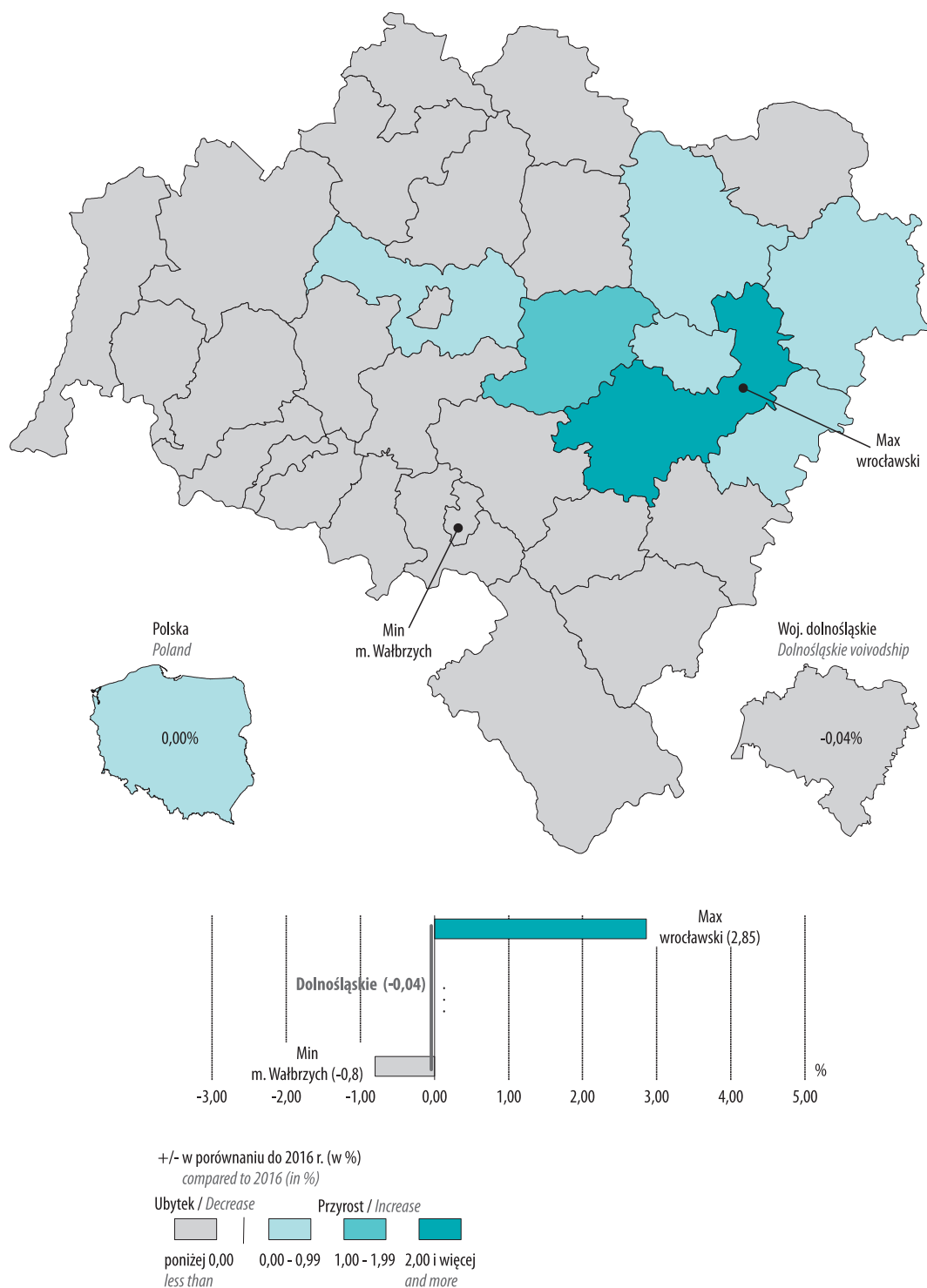
Rozpatrując zmiany zaludnienia dolnośląskich powiatów w 2017 r. w porównaniu do sytuacji sprzed roku, stwierdzono, iż spośród 30 powiatów w 7 wystąpił wzrost liczby mieszkańców (w 2016 r. – w 9 powiatach), w tym największa stopa przyrostu ludności, niezmiennie w ostatnich latach, miała miejsce w powiecie wrocławskim – wzrost o 2,9%. Powiat wrocławski charakteryzował się na tle pozostałych jednostek m.in. wysokim dodatnim saldem migracji stałej, wynikającym z wysokiego napływu ludności.

Poza powiatem wrocławskim, również m. Wrocław oraz sąsiadujące powiaty: średzki, trzebnicki, oleśnicki i oławski, a także powiat legnicki wyróżniały się w skali roku dodatnim przyrostem rzeczywistym ludności. W skali roku liczba ludności uległa zwiększeniu od 0,1% w powiatach: oleśnickim, legnickim oraz w m. Wrocławiu do 1,0% w średzkim.

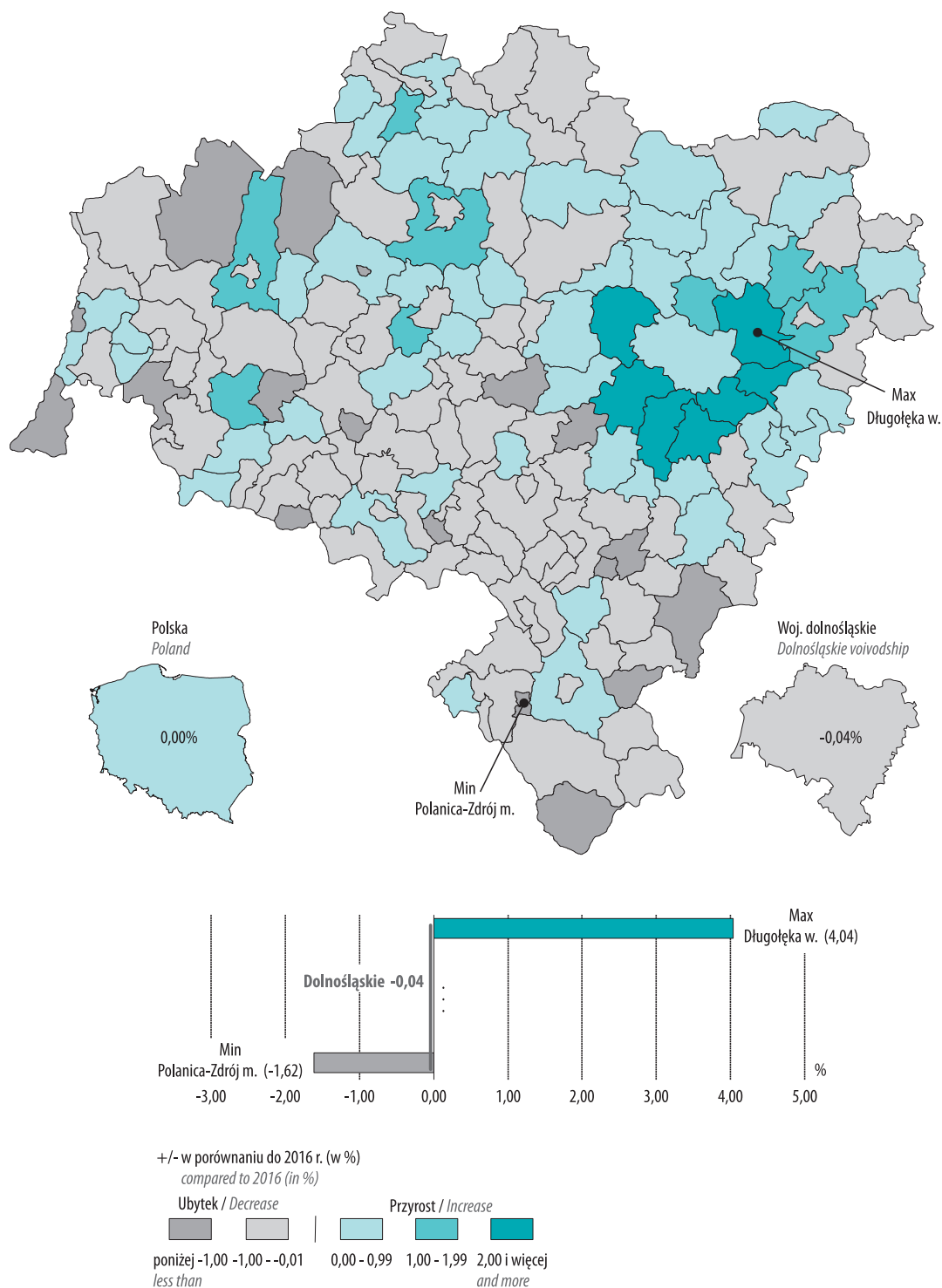
Ubytek liczby mieszkańców miał miejsce w 23 powiatach, szczególnie w tych położonych na południu i na zachodzie województwa, mianowicie w mieście Wałbrzychu oraz ząbkowickim (w obu powiatach roczna stopa spadku wynosiła 0,8%), w powiecie zgorzeleckim i górowskim (w obu spadek o 0,7%).

Cechą charakterystyczną wymienionej grupy powiatów był utrzymujący się od wielu lat ujemny przyrost naturalny oraz ujemne saldo migracji na pobyt stały.

Mapa 2. Przyrost lub ubytek liczby ludności w województwie dolnośląskim według powiatów w 2017 r.
Map 2. Increase and decrease number of population in Dolnośląskie voivodship by powiats in 2017

Mapa 3. Przyrost lub ubytek liczby ludności w województwie dolnośląskim według gmin w 2017 r.
Map 3. Increase and decrease number of population in Dolnośląskie voivodship by gminas in 2017

Analizując zmiany zaludnienia gmin w porównaniu do 2016 r. stwierdzono, iż spośród 169 dolnośląskich gmin w 58 gminach wystąpił wzrost liczby mieszkańców (w 2016 r. – w 65 gminach), w dwóch gminach o charakterze wiejskim – Siekierczyn (powiat lubański) i Gaworzycy (powiat polkowicki) liczba mieszkańców nie uległa zmianie, a w pozostałych 109 gminach odnotowano spadek liczby mieszkańców (w 2016 r. – w 103 gminach).

Największą dynamiką zaludnienia w 2017 r., podobnie jak w latach wcześniejszych, głównie w wyniku znacznego napływu migracyjnego z miast i rozwoju strefy podmiejskiej (tzw. zjawiska suburbanizacji), wyróżniały się gminy o charakterze wiejskim i miejsko-wiejskim, położone w sąsiedztwie dużych miast, takich jak:

- Wrocław – gminy: Długołęka, Miękinia, Kobierzyce, Czernica, Kąty Wrocławskie, Siechnice oraz Żórawina,
- Legnica i Lubin – gminy: wiejska Krotoszyce i Lubin,
- Głogów i Polkowice – gminy: wiejska Jerzmanowa i Radwanice,
- Bolesławiec – gmina wiejska Bolesławiec, Warta Bolesławiecka.

Podobnie jak w latach wcześniejszych, do gmin, w których liczba ludności w skali roku znacząco wzrosła, należały niezmiennie jednostki z powiatu wrocławskiego: Długołęka oraz Miękinia i Kobierzyce. Stopa przyrostu ludności kształtowała się na poziomie 4,0% w Długołęce oraz 3,5% i 3,4% odpowiednio w Miękini i Kobierzycach.

Znaczącym spadkiem liczby ludności odznaczały się gminy miejskie położone w południowej części województwa, szczególnie Polanica-Zdrój (powiat kłodzki), Piława Górna (powiat dzierzoniowski), Karpacz i Chojnów (powiat jeleniogórski) oraz Zgorzelec (powiat zgorzelecki). Ponadto do grupy o znacznym ubytku ludności na przestrzeni roku należały gminy z powiatów przygranicznych, sąsiadujących z Czechami: miejsko-wiejskie Ziębice i Złoty Stok (powiat ząbkowicki), Wleń i Leśna (powiat lubański) oraz Bogatynia (powiat zgorzelecki), a także 2 gminy wiejskie położone na północno-zachodnim krańcu województwa Osiecznica i Gromadka (powiat bolesławiecki).

Najwyższą stopę ubytku ludności odnotowano w gminie miejskiej Polanica-Zdrój (1,6%) oraz w gminie miejsko-wiejskiej Wleń i miejskiej Piława Górna (odpowiednio 1,5% i 1,4%).

Oznacza to, że w porównaniu do stanu z końca 2016 r. w gminach: Polanica-Zdrój, Wleń i Piława Górna średnio na 1000 ludności ubyło odpowiednio 16, 15 i 14 mieszkańców, podczas, gdy w wymienionych wcześniej gminach: Długołęce, Miękini i Kobierzycach przybyło odpowiednio 40, 35 i 34 osoby.

1.3. Typologia demograficzna powiatów i gmin według Webba

1.3. Webb's demographic typology of powiats and gminas

Na wielkość przyrostu rzeczywistego wpływają dwie składowe: przyrost naturalny oraz saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych. Wzorując się na metodzie J. W. Webba¹, przeprowadzono w przekroju powiatów i gmin typologię ruchu rzeczywistego ludności, klasyfikując jednostki do wyróżnionych 8 typów rozwoju demograficznego, w zależności od relacji między przyrostem naturalnym a saldem migracji (por. tablica 5 i 6).

¹ Por. Webb J. W., 1964. Ruch naturalny i migracyjny jako składnik przemian ludnościowych, PZLG, 1, s.134-138, a także Kosiński L., Geografia ludności, PWN, Warszawa, 1967 oraz Runge J., Metody badań w geografii społeczno-ekonomicznej – elementy metodologii, wybrane narzędzia badawcze, Uniwersytet Śląski, Katowice, 2006.

Typy rozwoju demograficznego J. W. Webba:

Rozwojowe (aktywne) – przyrost rzeczywisty dodatni (wzrost liczby ludności):

typ A – dodatni przyrost naturalny przewyższa ujemne saldo migracji;

typ B – dodatni przyrost naturalny jest wyższy od dodatniego salda migracji;

typ C – dodatni przyrost naturalny jest niższy od dodatniego salda migracji;

typ D – dodatnie saldo migracji z nadwyżką rekompensuje ujemny przyrost naturalny;

Regresyjne (nieaktywne) – przyrost rzeczywisty ujemny (spadek liczby ludności):

typ E – ujemny przyrost naturalny nie jest rekompensowany przez dodatnie saldo migracji;

typ F – ubytek liczby ludności powodowany jest w większym stopniu ujemnym przyrostem naturalnym niż ujemnym saldem migracji;

typ G – ubytek liczby ludności powodowany jest w większym stopniu ujemnym saldem migracji niż ujemnym przyrostem naturalnym;

typ H – ujemne saldo migracji nie jest rekompensowane przez dodatni przyrost naturalny.

Podobnie jak w poprzednim roku, zgodnie z metodą Webba, w 2017 r. województwo dolnośląskie zostało uznane jako jednostka nieaktywna demograficznie – regresyjny typ E (poza województwem dolnośląskim nie odnotowano żadnego województwa, które miało status typu E). Zarejestrowany ujemny przyrost naturalny nie był rekompensowany przez dodatnie saldo migracji. Polska natomiast została zaklasyfikowana do typu D (aktywnego demograficznie), czyli dodatnie saldo migracji z nadwyżką zrekompensoowało ujemny przyrost naturalny, podczas gdy w 2016 r. – do typu E (nieaktywnego demograficznie).

W świetle danych za 2017 r. spośród 30 dolnośląskich powiatów grupa aktywnych demograficznie – obszarów zaludniających się liczyła 7 jednostek (wobec 9 w 2016 r.). Należał do niej Wrocław oraz otaczające go powiaty podregionu wrocławskiego, a także powiat legnicki (otaczający Legnicę). Pozostałe powiaty – 23 jednostki (w 2016 r. – 21 jednostek) zostały zaklasyfikowane do obszarów regresyjnych, tj. wyludniających się (nieaktywnych demograficznie).

Podobnie jak w skali województwa dolnośląskiego, ujemny przyrost naturalny nie został zrekompensowany przez dodatnie saldo migracji (typ E) w trzech powiatach: bolesławieckim, jeleniogórskim i wołowskim. W 17 powiatach zarejestrowano zarówno ujemny przyrost naturalny, jak i ujemne saldo migracji, przy czym najbardziej liczną grupą powiatów były jednostki zaklasyfikowane do typu F, czyli takich, w których ubytek liczby ludności w większym stopniu powodowany był ujemnym przyrostem naturalnym niż ujemnym saldem migracji – 13 jednostek (w 2016 r. – 9 jednostek). Natomiast ubytek liczby ludności w większym stopniu był spowodowany ujemnym saldem migracji niż ujemnym przyrostem naturalnym (typ G) w 4 powiatach (w 2016 r. – w 8 powiatach).

W porównaniu z 2016 r. zmiany typu demograficznego wystąpiły w 12 powiatach, przy czym 2 powiaty (oleśnicki i oławski) w dalszym ciągu pozostały wśród aktywnych demograficznie – zaludniających się, a 8 powiatów (wołowski, jaworski, lubański, strzeliński, świdnicki, wałbrzyski, m. Legnica i milicki) w dalszym ciągu pozostały wśród nieaktywnych demograficznie – wyludniających się. Niekorzystnym zjawiskiem była zmiana statusu aktywnego demograficznie typu A, charakteryzującego się dodatnim saldem ruchu naturalnego i ujemnym saldem ruchu migracyjnego (z nadwyżką, co do wartości bezwzględnej przyrostu naturalnego) na nieaktywny demograficznie typ G z ujemnym saldem ruchu naturalnego i migracyjnego (z nadwyżką przyrostu naturalnego) – powiat lubiński oraz na nieaktywny demograficznie typ H z dodatnim saldem ruchu naturalnego, ale ujemnym saldem migracyjnym (z nadwyżką, co do wartości bezwzględnej salda migracji) – powiat polkowicki.

Tablica 5. Typologia demograficzna powiatów według Webba
Table 5. Webb's demographic typology of powiats

Typy rozwoju ludności <i>Types of population dynamics</i>	2016	2017
Typy rozwojowe - aktywne demograficznie <i>Developmental types – demographic active</i>		
A	lubiński polkowicki	-
B	oławski	oleśnicki
C	oleśnicki średzki trzebnicki wrocławski m. Wrocław	oławski średzki trzebnicki wrocławski m. Wrocław
D	legnicki	legnicki
Typy regresyjne - nieaktywne demograficznie <i>Regressive types – demographic non-active</i>		
E	bolesławiecki jeleniogórski wałbrzyski	bolesławiecki jeleniogórski wołowski
F	dzierżoniowski kamiennogórski kłódzki lwówecki ząbkowicki zgorzelecki m. Jelenia Góra m. Legnica m. Wałbrzych	dzierżoniowski jaworski kamiennogórski kłódzki lubański lwówecki strzeliński świdnicki wałbrzyski ząbkowicki zgorzelecki m. Jelenia Góra m. Wałbrzych
G	górowski jaworski lubański milicki strzeliński świdnicki wołowski złotoryjski	górowski lubiński złotoryjski m. Legnica
H	głogowski	głogowski milicki polkowicki

W tablicy 6 przedstawiono w odniesieniu do gmin wyniki typologii demograficznej Webba, która umożliwiła identyfikację gmin aktywnych i nieaktywnych demograficznie.

W 2017 r. wśród 169 dolnośląskich gmin ponad 1/3 (59 jednostek) zaklasyfikowano do aktywnych demograficznie – zaludniających się (typ A, B, C, D), a pozostałe 110 gmin – do nieaktywnych (regresyjnych) – wyludniających się (typ E, F, G, H). Analizując sytuację demograficzną w gminach stwierdzono, iż w najbardziej korzystnej sytuacji było 31 gmin, na których zaludnianie wpływ miał zarówno dodatni przyrost naturalny, jak i dodatnie saldo migracji (typ B i C). Były to głównie gminy położone w otoczeniu największych dolnośląskich miast, szczególnie Wrocławia (m.in. o charakterze wiejskim: Czernica, Długołęka, Dobroszyce, Kobierzyce, Oława) i Legnicy oraz Lubina (m.in. wiejska Kunice i Krotoszyce oraz Lubin), a także Głogowa (m.in. wiejska Głogów). W przypadku pozostałych gmin aktywnych demograficznie w zdecydowanej większości przypadków przyrost liczby ludności powodowany był dodatnim saldem migracji (typ D – 13 gminy) niż dodatnim przyrostem naturalnym (typ A – 4 gminy).

Szczególnie niekorzystna sytuacja demograficzna wystąpiła w 74 gminach, w których odnotowano zarówno ujemny przyrost naturalny, jak i ujemne saldo migracji (typ F i G). Najbardziej liczną grupą gmin były jednostki, w których na ubytek liczby ludności w większym stopniu wpływ miało ujemne saldo migracji niż ujemny przyrost naturalny – 44 gminy. Do tej grupy należały m.in. gminy położone z dala od większych ośrodków miejskich (np. na północnym krańcu województwa: wiejska Niechlów i miejsko-wiejskie Góra, Wąsosz oraz południu województwa: miejsko-wiejskie Międzyzlesie, Bystrzyca Kłodzka i Bogatynia, Lwówek Śląski, Wleń, Leśna).

Tablica 6. Typologia demograficzna gmin według Webba w 2017 r.

Table 6. Webb's demographic typology of gminas in 2017

Typy rozwojowe - aktywne demograficznie

Developmental types – demographic active

A	B	C	D
Jelcz-Laskowice m.-w. Jordanów Śląski w. Polkowice m.-w. Syców m.-w.	Cieszków w. Grębocice w. Oława w. Prusice m.-w. Radwanice w.	Bolesławiec w. Brzeg Dolny m.-w. Czernica w. Długołęka w. Dobroszyce w. Głogów w. Kąty Wrocławskie m.-w. Kobierzyce w. Krotoszyce w. Kunice w. Lubin w. Lubomierz m.-w. Miękinia w. Oleśnica w. Oława m. Prochowice m.-w. Rudna w. Siechnice m.-w. Sobótka m.-w. Stoszowice w. Środa Śląska m.-w. Trzebnica m.-w. Wińsko w. Wisznia Mała w. Wrocław m. Zgorzelec w. Żórawina w.	Borów w. Chojnów w. Jaworzyna Śląska m.-w. Jerzmanowa w. Jeżów Sudecki w. Kamienna Góra w. Kłodzko w. Kostomłoty w. Krośnice w. Legnickie Pole w. Lewin Kłodzki w. Męcinka w. Miłkowice w. Oborniki Śląskie m.-w. Platerówka w. Siekierczyn w. Stara Kamienica w. Stare Bogaczowice w. Strzelin m.-w. Szkłarska Poręba m. Warta Bolesławiecka w. Zawonia w. Żmigród m.-w.

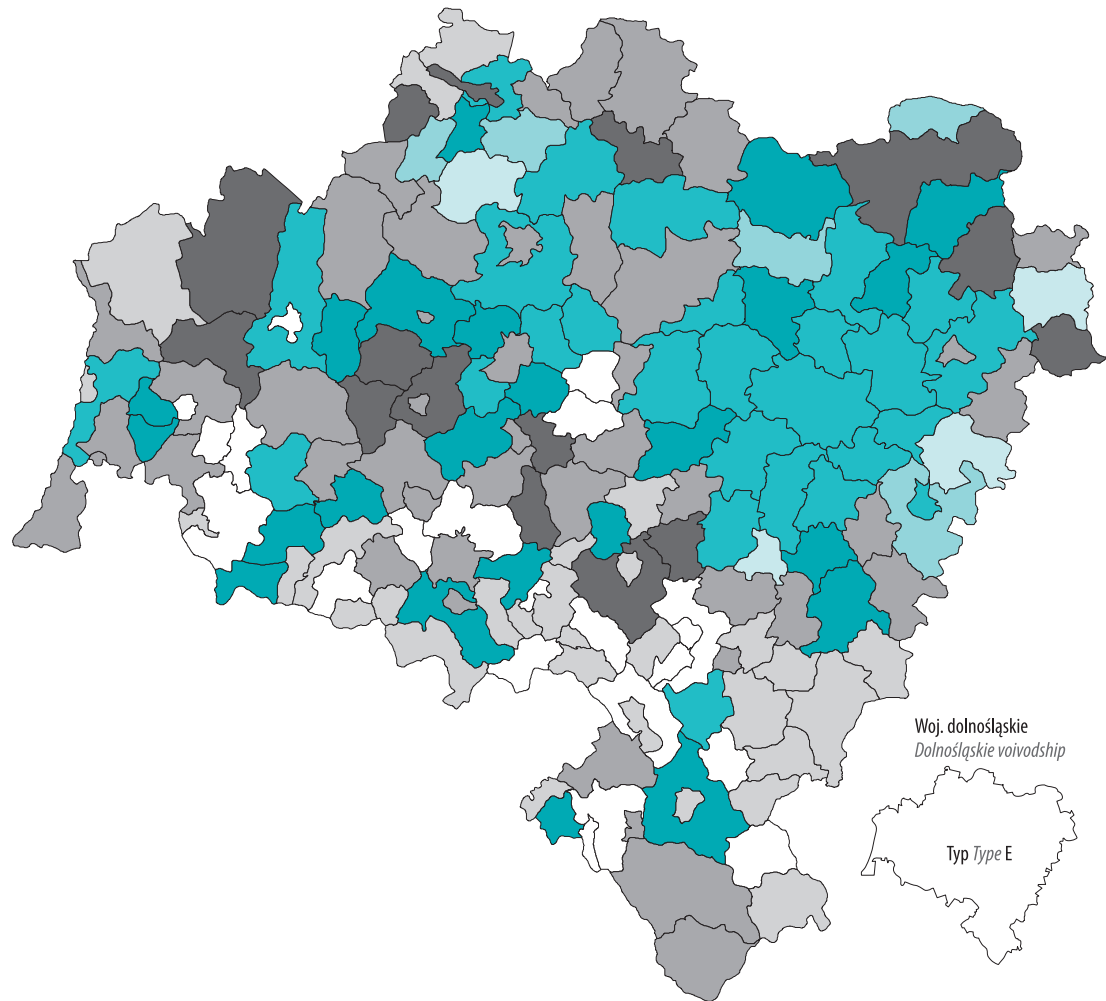
Tablica 6. Typologia demograficzna gmin według Webba w 2017 r. (dok.)
Table 6. Webb's demographic typology of gminas in 2017(cont.)-

Typy regresyjne - nieaktywne demograficznie

Regressive types - demographic non-active

E	F	G	H
Bardo m.-w. Bielawa m. Bolesławiec m. Bolków m.-w. Duszniki-Zdrój m. Dzierżoniów m. Dzierżoniów w. Gryfów Śląski m.-w. Janowice Wielkie w. Lądek-Zdrój m.-w. Lubań m. Mieroszów m.-w. Mirsk m.-w. Nowa Ruda w. Olszyna m.-w. Podgórzyn w. Ruja w. Szczawno-Zdrój m. Szczytna m.-w. Walim w. Wądroże Wielkie w.	Boguszków-Gorce m. Ciepłowody w. Czarny Bór w. Głuszyca m.-w. Jedlina-Zdrój m. Jelenia Góra m. Kamieniec Żąbkowski w. Karpacz m. Kłodzko m. Kotla w. Kowary m. Kudowa-Zdrój m. Lubawka m.-w. Niemcza m.-w. Nowa Ruda m. Piechowice m. Pieszyce m.-w. Przeworno w. Stronie Śląskie m.-w. Świdnica m. Świebodzice m. Świeradów-Zdrój m. Wałbrzych. Węgliniec m.-w. Żąbkowice Śląskie m.-w. Zgorzelec m. Ziębice m.-w. Złoty Stok m.-w. Żarów m.-w. Żukowice w.	Bierutów m.-w. Bogatynia m.-w. Bystrzyca Kłodzka m.-w. Chocianów m.-w. Chojnów m. Domaniów w. Góra m.-w. Gromadka w. Jawor m. Kamienna Góra m. Kondratowice w. Legnica m. Leśna m.-w. Lubań w. Lubin m. Lwówek Śląski m.-w. Łagiewniki w. Malczyce w. Marciszów w. Mietków w. Międzybórz m.-w. Międzylesie m.-w. Mysłakowice w. Niechlów w. Oleśnica m. Paszowice w. Pęcław w. Pieńsk m.-w. Piława Górna m. Polanica-Zdrój m. Przemków m.-w. Radków m.-w. Strzegom m.-w. Sulików w. Ścinawa m.-w. Świerzawa m.-w. Udanin w. Wąsosz m.-w. Wiązów m.-w. Wleń m.-w. Wojcieszków m. Wołów m.-w. Zawidów m. Złotoryja m.	Dobromierz w. Dziadowa Kłoda w. Gaworzyce w. Głogów m. Jemielno w. Marcinowice w. Milicz m.-w. Mściwojów w. Nowogrodziec m.-w. Osiecznica w. Pielgrzymka w. Świdnica w. Twardogóra m.-w. Zagrodno w. Złotoryja w.

Mapa 4. Typologia demograficzna gmin według Webba w 2017 r
Map 4. Webb's demographip of gminas in 2017

Jednostki aktywne demograficznie
Demographic active teritorial units

Typ Type A (5) Typ Type B (4) Typ Type C (27) Typ Type D (23)

Jednostki nieaktywne demograficznie
Demographic non-active teritorial units

Typ Type E (21) Typ Type F (30) Typ Type G (44) Typ Type H (15)

Uwaga. W nawiasach podano liczbę gmin.
Note. The number of gminas given in brackets.

1.4. Gęstość zaludnienia. Koncentracja przestrzenna ludności

1.4. Population density. Spatial concentration of the population

Rozmieszczenie ludności (skupienie bądź rozproszenie) zależy od wielu czynników przyrodniczych, ekonomicznych, demograficznych i społecznych. Największą rolę odgrywają czynniki ekonomiczne, gdyż skutkiem nierównomiernego rozwoju gospodarczego kraju jest duże zagęszczenie ludności w jednych regionach i słabe zaludnienie w innych.

Jedną z najczęściej stosowanych w badaniach demograficznych charakterystyk rozmieszczenia ludności jest współczynnik gęstości zaludnienia, który jest relacją liczby ludności do powierzchni badanego obszaru.

Współczynnik gęstości zaludnienia

Liczba ludności przypadająca na 1 km² powierzchni ogólnej (stan w dniu 31 XII).

Gęstość zaludnienia w województwie dolnośląskim nie zmieniła się w porównaniu z poprzednimi latami i od 2010 r. kształtowała się na poziomie 146 osób w przeliczeniu na 1 km² powierzchni, plasując województwo niezmiennie na 4. miejscu wśród pozostałych województw. Wyższe wartości współczynnika gęstości zaludnienia odnotowano w województwach: śląskim (369), małopolskim (223) i mazowieckim (151). W grupie województw, najmniej zaludnionymi były warmińsko-mazurskie i podlaskie (po 59). Zatem, na Dolnym Śląsku w 2017 r., podobnie jak w latach wcześniejszych, w porównaniu do województwa śląskiego średnio na 1 km² przypadało dwuipółkrotnie mniej mieszkańców, a w porównaniu do warmińsko-mazurskiego i podlaskiego – dwuipółkrotnie więcej mieszkańców.

Niewielkie zmiany w wielkości gęstości zaludnienia wystąpiły w przypadku terenów miejskich (w latach 2010-2017 zmniejszenie średnio o 4 osoby na km²) oraz obszarów wiejskich (w latach 2010-2017 zwiększenie średnio o 4 osoby na km²). W końcu 2017 r. na 1 km² przypadało w dolnośląskich miastach 922 osoby, a na wsi – 51 osób.

Wśród powiatów najwyższą gęstością zaludnienia charakteryzowały się miasta na prawach powiatu: Wrocław (2181 osób/km²), Legnica (1782), Wałbrzych (1341) i Jelenia Góra (733) oraz powiaty: świdnicki (214) i dzierżoniowski (213), należące do najsilniej zurbanizowanych powiatów w województwie. Najniższa gęstość zaludnienia występowała w powiatach: górowskim (48 osób/km²) i milickim (52), gdzie wśród mieszkańców zdecydowanie więcej było osób ze wsi niż z miast oraz lwóweckim (65), gdzie odsetki ludności ze wsi i z miast kształtowały się na zbliżonym poziomie.

W porównaniu z poprzednim rokiem największe zmiany w poziomie gęstości zaludnienia odnotowano w powiatach:

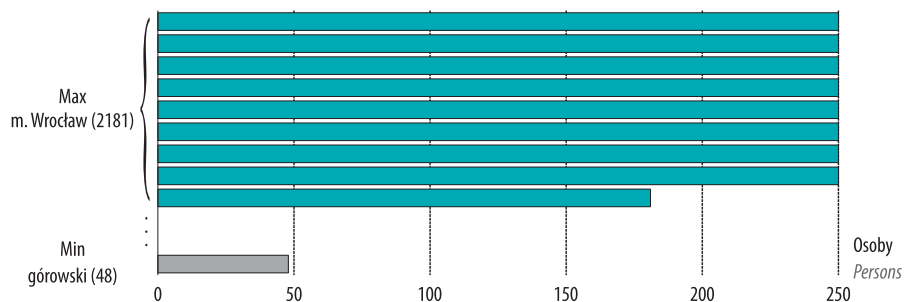
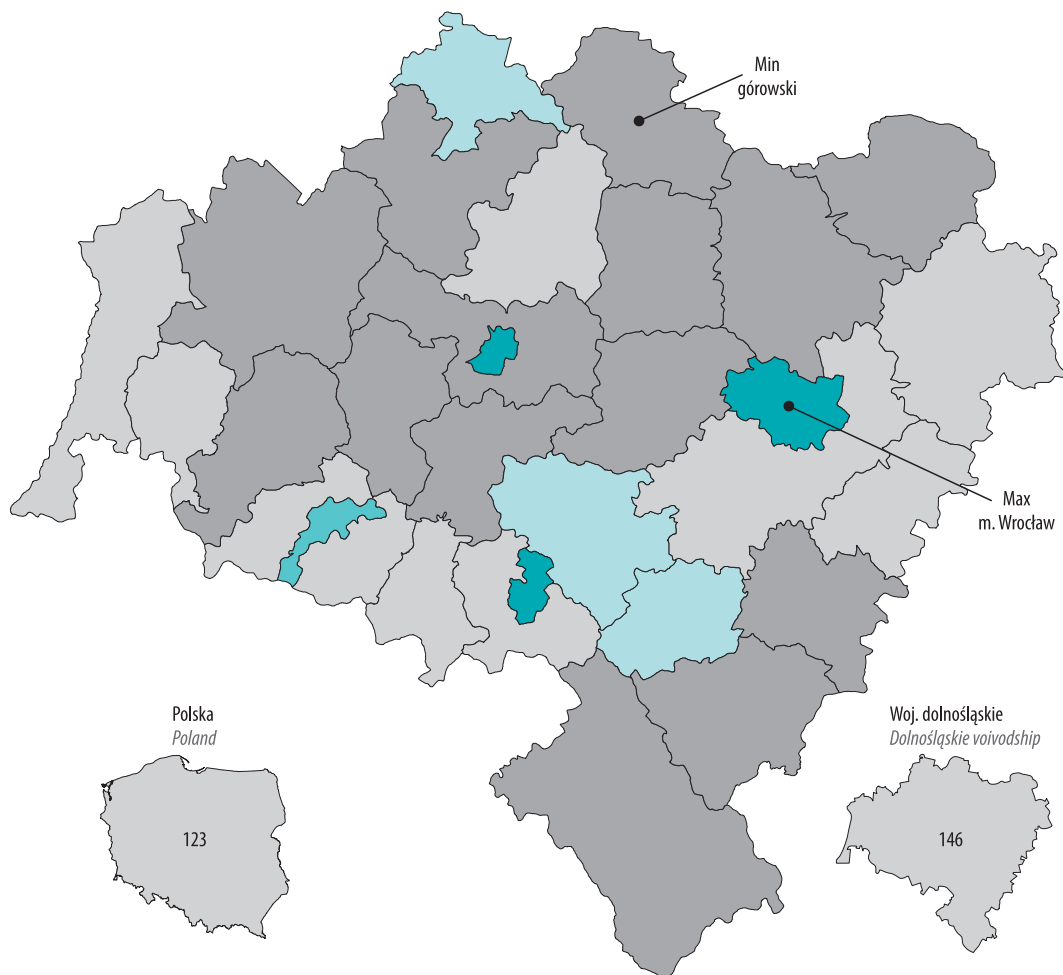
- wrocławskim i w m. Wrocławiu – w obu jednostkach wzrost średnio o 3 osoby na 1 km²,
- m. Wałbrzychu, m. Legnicy i m. Jeleniej Górze – spadek odpowiednio średnio o 11, 7 i 4 osoby na 1 km².

Mapa 5. Gęstość zaludnienia w województwie dolnośląskim według powiatów w 2017 r.

Stan w dniu 31 XII

Map 5. Population density in Dolnośląskie voivodship by powiats in 2017

As of 31 XII

Ludność na 1 km²

Population per 1 km²

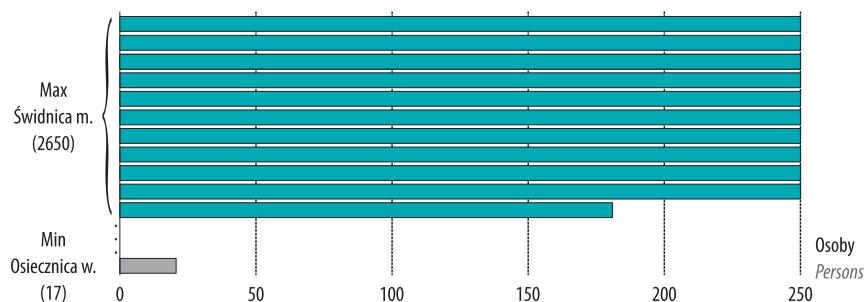
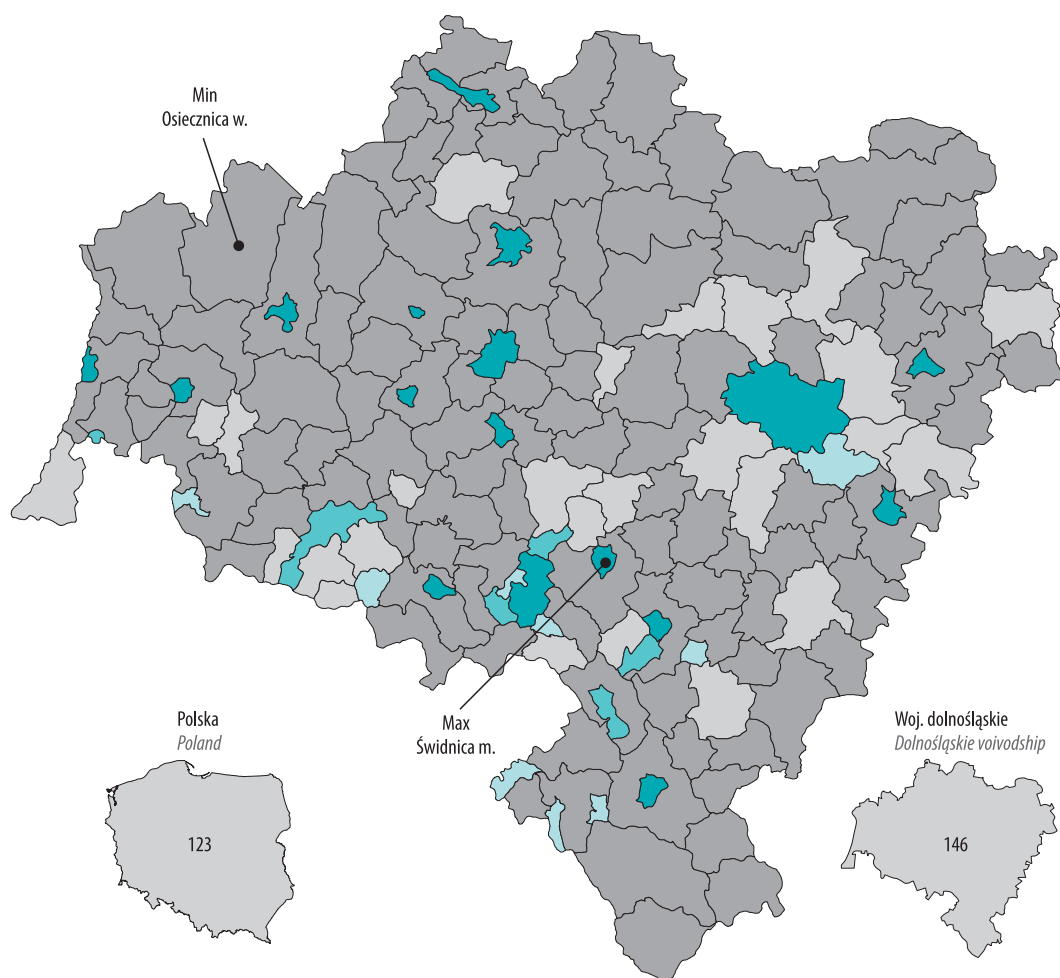
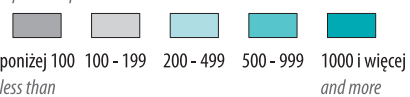
poniżej 100 100 - 199 200 - 499 500 - 999 1000 i więcej
less than and more

Mapa 6. Gęstość zaludnienia w województwie dolnośląskim według gmin w 2017 r.

Stan w dniu 31 XII

Map 6. Population density in Dolnośląskie voivodship by gminas in 2017

As of 31 XII

Ludność na 1 km²Population per 1 km²

Gminy dolnośląskie charakteryzowały się znacznym zróżnicowaniem pod względem zagęszczenia ludności. Wysoką gęstością zaludnienia w 2017 r. – ponad 2000 osób na km² wyróżniały się niezmiennie następujące 3 gminy miejskie: Świdnica (2650 osób/km²), Chojnów (2551) oraz wymieniony wcześniej Wrocław (2181). Miasta te zajmowały 320 km² powierzchni, co stanowiło tylko 1,6% ogólnej powierzchni województwa (w tym Wrocław 1,5%) oraz skupiały na swoim obszarze 709,8 tys. ludności, co stanowiło 24,5% ogółu ludności województwa (w tym Wrocław 22,0%).

Natomiast łącznie 79,2% powierzchni województwa przypadało na gminy, w których gęstość zaludnienia kształtowała się na poziomie poniżej 100 osób/km² (111 jednostek). W końcu 2017 r. zamieszkiwało ten obszar 899,0 tys. osób (31,0% ogółu ludności). W grupie tych gmin najniższymi wartościami współczynnika gęstości zaludnienia odznaczały się nadal gminy o charakterze wiejskim, położone w północno-zachodniej części województwa, graniczące z województwem lubuskim, tj. Osiecznica (17 osób/km²) i Gromadka (20) – powiat bolesławiecki oraz miejsko-wiejska gmina Węgliniec – powiat zgorzelecki i wiejska Jemielno – powiat górowski (po 25).

Tablica 7. Gminy według gęstości zaludnienia w 2017 r.

Stan w dniu 31 XII

Table 7. Gminas by population density in 2017

As of 31 XII

Ludność na 1 km ² powierzchni <i>Population per 1 km² of total area</i>	Liczba gmin <i>Number of gminas</i>	Powierzchnia <i>Area</i>		Liczba mieszkańców <i>Population</i>	
		w km ² <i>in km²</i>	w % <i>in %</i>	w tys. <i>in thous.</i>	w % <i>in %</i>
Ogółem <i>Total</i>	169	19947	100,0	2902547	100,0
poniżej 50 osób <i>below 50 persons</i>	41	5606	28,1	211134	7,3
50 – 99	70	10195	51,1	687817	23,7
100 – 249	29	3025	15,2	438307	15,1
250 – 499	6	141	0,7	44505	1,5
500 – 999	6	245	1,2	175372	6,0
1 000 – 1 999	14	415	2,1	635582	21,9
2 000 i więcej <i>and more</i>	3	320	1,6	709830	24,5

W celu przeanalizowania charakteru i wielkości koncentracji (skupienia) ludności posłużono się współczynnikiem koncentracji przestrzennej Lorenza, korzystając z idei konstrukcji klasycznej krzywej koncentracji Lorenza. Podstawowymi jednostkami przestrzennymi były gminy, które należało uporządkować według gęstości zaludnienia.

Współczynnik koncentracji przestrzennej ludności

Miernik, który służy do obliczania stopnia skupienia (koncentracji) ludności na danym obszarze.

Do jego obliczenia wykorzystuje się wzór bazujący na krzywej koncentracji Lorenza.

Współczynnik koncentracji zawiera się w przedziale [0;1]. Im wartość jest bliższa jedności, tym większy stopień koncentracji (skupienia) ludności. Graniczna wartość 1 dotyczy przypadku, kiedy całość populacji znajduje się w jednej jednostce przestrzennej.

Wartość 0 świadczy o braku koncentracji, tj. o równomiernym (proporcjonalnym) rozmieszczeniu ludności w układzie przestrzennym.

Obliczony na podstawie danych z końca 2017 r. współczynnik koncentracji przestrzennej ludności kształtował się w województwie dolnośląskim na poziomie 0,612, plasując województwo na 6. miejscu w kraju. Największy stopień koncentracji wystąpił w województwie mazowieckim (0,687), a najmniejszy w województwie opolskim (0,423).

Na wielkość współczynnika koncentracji ludności wpływ miały jednostki o małej powierzchni i stosunkowo dużej liczbie ludności. Jak już wspomniano wcześniej, 3 miasta o największej gęstości zaludnienia (Świdnica, Chojnów i Wrocław) skupiały 24,5% ogółu ludności, zajmując 1,6% ogólnej powierzchni województwa. Jednocześnie bardzo liczna grupa gmin o najmniejszych gęstościach zaludnienia (94 jednostki), mieszkańcy, którzy stanowili porównywalny odsetek ludności (24,6%), zajmowali powierzchnię stanowiącą 68,6% ogółu powierzchni.

W badanym okresie ludność miejska wykazywała większy stopień koncentracji (0,444) niż ludność wiejska (0,266). W dolnośląskich miastach gęstość zaludnienia kształtowała się na poziomie od 65 osób na km² w Szczycnej do 2650 osób na km² w Świdnicy, natomiast na wsi od 13 osób na km² na części wiejskiej gminy miejsko-wiejskiej Stronie Śląskie do 176 osób na km² w gminie wiejskiej Czernica. Podobnie jak w przypadku ludności ogółem, również w przypadku ludności miejskiej, na charakter i poziom koncentracji przestrzennej ludności znaczący wpływ miały jednostki miejskie o stosunkowo małej powierzchni, a dużej liczbie mieszkańców. Mieszkańcy tylko jednego największego miasta – Wrocławia stanowili 32,0% ludności wszystkich dolnośląskich miast, zajmując 13,5% ogólnej powierzchni miast, podczas gdy porównywalny odsetek ludności skupiało 70 miast o najniższej gęstości zaludnienia (czyli 643,3 tys. osób), zajmując 66,1% ogólnej powierzchni miejskiej (1431 km²).

Grupa 26 obszarów wiejskich o najwyższych gęstościach zaludnienia liczyła 272,5 tys. mieszkańców – 30,0% ogółu ludności wiejskiej, zajmując 253 km², tj. 15,4% powierzchni wiejskiej, a grupa 55 jednostek o najniższych gęstościach zaludnienia skupiała 30,5% ludności wiejskiej na powierzchni 862,3 km² (48,5%).

1.5. Ludność według miejsca zamieszkania. Wskaźnik urbanizacji

1.5. Population by place of residence. The urbanization rate

Jedną z przyczyn nierównomiernego rozmieszczenia ludności jest zróżnicowanie regionalne ze względu na stopień urbanizacji i związany z tym poziom koncentracji ludności na obszarach miejskich. Urbanizacja na ogół rozumiana jest jako proces społeczno-ekonomicznej integracji ludności w miastach i rozprzestrzeniania się miejskiego stylu życia.

Wskaźnik urbanizacji

Udział liczby ludności miejskiej zamieszkałej na określonym obszarze w liczbie ludności ogółem, wyrażony w % (stan w dniu 31 XII).

Ludność miejska

Liczba osób (ogółem lub według określonych cech) zamieszkująca w miejscowościach posiadających urzędowe prawa miejskie (status miasta).

Województwo dolnośląskie wyróżnia się na tle pozostałych województw wysokim poziomem urbanizacji, wyrażonym udziałem ludności miejskiej w ogólnej liczbie ludności. Według stanu w dniu 31 XII 2017 r. na obszarze województwa znajdowało się 91 miast, których ludność stanowiła 68,8% ogółu mieszkańców województwa – co dawało, podobnie jak w latach wcześniejszych, drugie miejsce w kraju (po województwie śląskim – 76,9%).

W Polsce odsetek ludności miejskiej wynosił 60,1%, przy czym w czterech województwach (lubelskim, małopolskim, podkarpackim i świętokrzyskim) w ogólnej liczbie ludności przeważali mieszkańcy obszarów wiejskich, a w pozostałych dwunastu (w tym w województwie dolnośląskim) – przeważali mieszkańcy miast.

Wśród dolnośląskich miast dominowały małe miasta do 10,0 tys. mieszkańców (54 jednostki).

W 2017 r. nadal najmniejszymi miastami były:

- Wleń (1,8 tys.) i Lubomierz (2,0 tys.) z powiatu lwóweckiego oraz
- Prusice z powiatu trzebnickiego (2,2 tys.).

Największymi dolnośląskimi miastami, liczącymi ponad 100 tys. mieszkańców, były nadal 3 miasta:

- Wrocław (638,6 tys.),
- Wałbrzych (113,6 tys.),
- Legnica (100,3 tys.).

Miasta o liczbie mieszkań-ców od 50 tys. do 100 tys. osób to:

- Jelenia Góra (80,1 tys.),
- Lubin (72,9 tys.),
- Głogów (68,2 tys.) oraz
- Świdnica (57,7 tys.).

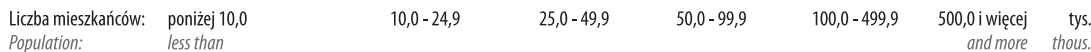
W zdecydowanej większości miast (w 73 jednostkach), w porównaniu do stanu z końca 2016 r., wystąpił spadek liczby ludności. Sytuacja ta szczególnie miała miejsce w przypadku miast położonych w południowej części województwa (m.in. w: Lwówku, Wleniu, Ziębicach, Bogatyni, Zgorzelcu, Wałbrzychu, Karpaczu).

Podobnie jak w latach wcześniejszych, wzrost liczby ludności w skali roku odnotowano głównie w miastach podregionu wrocławskiego, położonych w odległości do 40 km od centrum Wrocławia, tj. w: Siechnicach, Kątach Wrocławskich, Trzebnicy, Oławie i Środzie Śląskiej, a także we Wrocławiu.

Udział ludności miejskiej w ogólnej liczbie ludności był zróżnicowany w poszczególnych powiatach dolnośląskich. Poza 4 miastami na prawach powiatu, mieszkańcy miast dominowali w ogólnej liczbie ludności, podobnie jak w latach wcześniejszych, w 15 powiatach, a mieszkańcy wsi – w 11 powiatach. Według stanu z końca 2017 r. ludność miejska stanowiła ponad trzy czwarte ogółu ludności w następujących powiatach: dzierzoniowskim – 78,9% i głogowskim – 75,8%. Na przeciwnym biegunie znajdowały się powiaty z podregionu wrocławskiego (wrocławski i średzki), w których ponad trzy czwarte ludności mieszkało na wsi (odpowiednio: 85,0% i 82,5%).

Zatem, średnio na 100 mieszkańców powiatu wrocławskiego przypadało 15 mieszkańców miast oraz 85 – wsi, podczas gdy w powiecie dzierzoniowskim – 79 mieszkańców miast i 21 – wsi.

Map 7. Cities by population in Dolnośląskie voivodship in 2017
As of 31 XII

1.6. Ludność według płci

1.6. Population by sex

Struktura ludności według płci oraz wieku ma istotne znaczenie w analizach demograficznych, gdyż determinuje zarówno bieżące, jak i przyszłe procesy demograficzne, m.in. natężenie małżeństw, urodzeń i zgonów, a w konsekwencji tempo zmian liczby ludności.

Struktura ludności według płci na Dolnym Śląsku od kilku lat nie ulega większym zmianom. W ogólnej liczbie mieszkańców niezmiennie nieznacznie przeważają kobiety, których odsetek utrzymuje się na poziomie 51,9% (podobnie jak w 2010 r.). W końcu 2017 r. w województwie dolnośląskim mieszkało 1395,4 tys. mężczyzn i 1507,1 tys. kobiet (tj. o 111,7 tys. więcej niż mężczyzn).

Współczynnik feminizacji określający liczbę kobiet przypadającą na 100 mężczyzn kształtował się w województwie dolnośląskim nadal na poziomie 108 kobiet (wobec 107 w kraju), co dawało 3. lokatę wśród województw (po województwie łódzkim – 110 kobiet i mazowieckim – 109 kobiet). Najniższe wartości współczynnika feminizacji wystąpiły w województwach warmińsko-mazurskim i podkarpackim (104 kobiety na 100 mężczyzn).

Na wsi, w porównaniu do miast, występuje mniejsza przewaga liczebna kobiet nad mężczyznami. Według stanu w dniu 31 XII 2017 r. na wsi na 100 mężczyzn przypadało 101 kobiet, podczas gdy w miastach – 112 kobiet.

Wśród powiatów nadal szczególnie duża przewaga liczebna kobiet nad mężczyznami wystąpiła w miastach na prawach powiatu: w Jeleniej Górze (115 kobiet na 100 mężczyzn) i we Wrocławiu (114) oraz w Wałbrzychu (112). Do najmniej sfeminizowanych należały powiaty: strzeliński, górowski, polkowicki i średzki (po 102).

W przekroju gmin nadal wysokim stopniem feminizacji wyróżniały się miejscowości uzdrowiskowe w Kotlinie Kłodzkiej: Polanica-Zdrój (119) oraz Duszniki-Zdrój (115) i Kłodzko (113), w Karkonoszach: Szklarska Poręba i Jelenia Góra (po 115) oraz Karpacz i Świeradów-Zdrój (po 113).

Natomiast w 26 gminach na 100 mężczyzn przypadało 99 kobiet i mniej. Spośród tej grupy gmin najniższymi wartościami współczynnika feminizacji wyróżniały się głównie gminy o charakterze wiejskim, szczególnie: Platerówka (powiat lubański), Żukowice (powiat głogowski) i Kondratowice (powiat strzeliński) w których na 100 mężczyzn przypadało odpowiednio 92, 94 i 96 kobiet.

Wartości współczynnika feminizacji zmieniają się w zależności od wieku. Największa nadwyżka liczebna mężczyzn w stosunku do kobiet występuje niezmiennie w najmłodszych grupach wiekowych, na którą wpływ głównie ma niezmienna wśród noworodków nadwyżka chłopców.

W pięcioletnich przedziałach wieku: 0-4 lata, 5-9, 10-14 i 15-19 na 100 chłopców przypadało po 95 dziewcząt.

Wyrównanie proporcji płci w województwie nastąpiło w wieku 51 lat. W ogólnej liczbie ludności od 51 roku życia przeważały już kobiety. Konsekwencją zjawiska nadumieralności mężczyzn w starszych grupach wiekowych i krótszego przeciętnego dalszego trwania życia u mężczyzn niż u kobiet, są coraz to wyższe współczynniki feminizacji. Im starsza grupa wiekowa, tym większa przewaga kobiet. Szczególnie znacząca przewaga kobiet wystąpiła w populacji osób w wieku powyżej 65 lat – na 100 mężczyzn przypadało 157 kobiet, w tym w grupie wiekowej 85 lat i więcej – 289 kobiet.

Podobnie jak w skali całego kraju, w województwie dolnośląskim struktura ludności według płci w poszczególnych grupach wieku kształtowała się odmiennie na wsi i w miastach.

W końcu 2017 r. w dolnośląskich miastach przewaga liczebna mężczyzn nad liczbą kobiet utrzymywała się do wieku 26 lat, podczas gdy na wsi do 63 roku życia. W przypadku grup wiekowych – 35-39 lat oraz 40-44 lata, zarówno w miastach, jak i na wsi, współczynnik feminizacji przyjmował wartości poniżej 100.

Natomiast w pięcioletnich grupach wieku – 45-49 lat, 50-54, 55-59 i 60-64 lata w miastach notowano więcej kobiet niż mężczyzn, a na wsi – więcej mężczyzn.

Tablica 8. Współczynniki feminizacji w 2017 r.

Stan w dniu 31 XII

Table 8. Rate of feminization in 2017

As of 31 XII

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Miasta Urban areas	Wieś Rural areas
Ogółem Total	108,0	111,5	100,7
0 – 4 lata	95,0	95,1	94,8
5 – 9	95,0	95,2	94,7
10 – 14	95,3	95,3	95,3
15 – 19	94,9	95,5	93,8
20 – 24	96,5	96,9	95,9
25 – 29	98,4	101,0	93,5
30 – 34	98,7	100,3	94,8
35 – 39	97,8	98,9	95,4
40 – 44	97,1	98,5	94,1
45 – 49	98,2	100,7	93,3
50 – 54	102,0	106,1	94,1
55 – 59	108,5	115,2	95,7
60 – 64	114,7	122,6	97,5
65 – 69	124,3	132,1	104,8
70 – 74	136,9	141,4	123,5
75 – 79	175,3	176,6	171,1
80 – 84	213,4	208,1	231,7
85 lat i więcej and more	288,8	273,7	337,8

1.7. Ludność według wieku. Starzenie się ludności

1.7. Population by age. Population ageing

Graficznym przedstawieniem struktury ludności według płci i wieku jest piramida wieku – por. wykres 2. Każdy prostokąt na piramidzie odpowiada udziałowi danej płci i danego rocznika w ogólnej liczbie ludności.

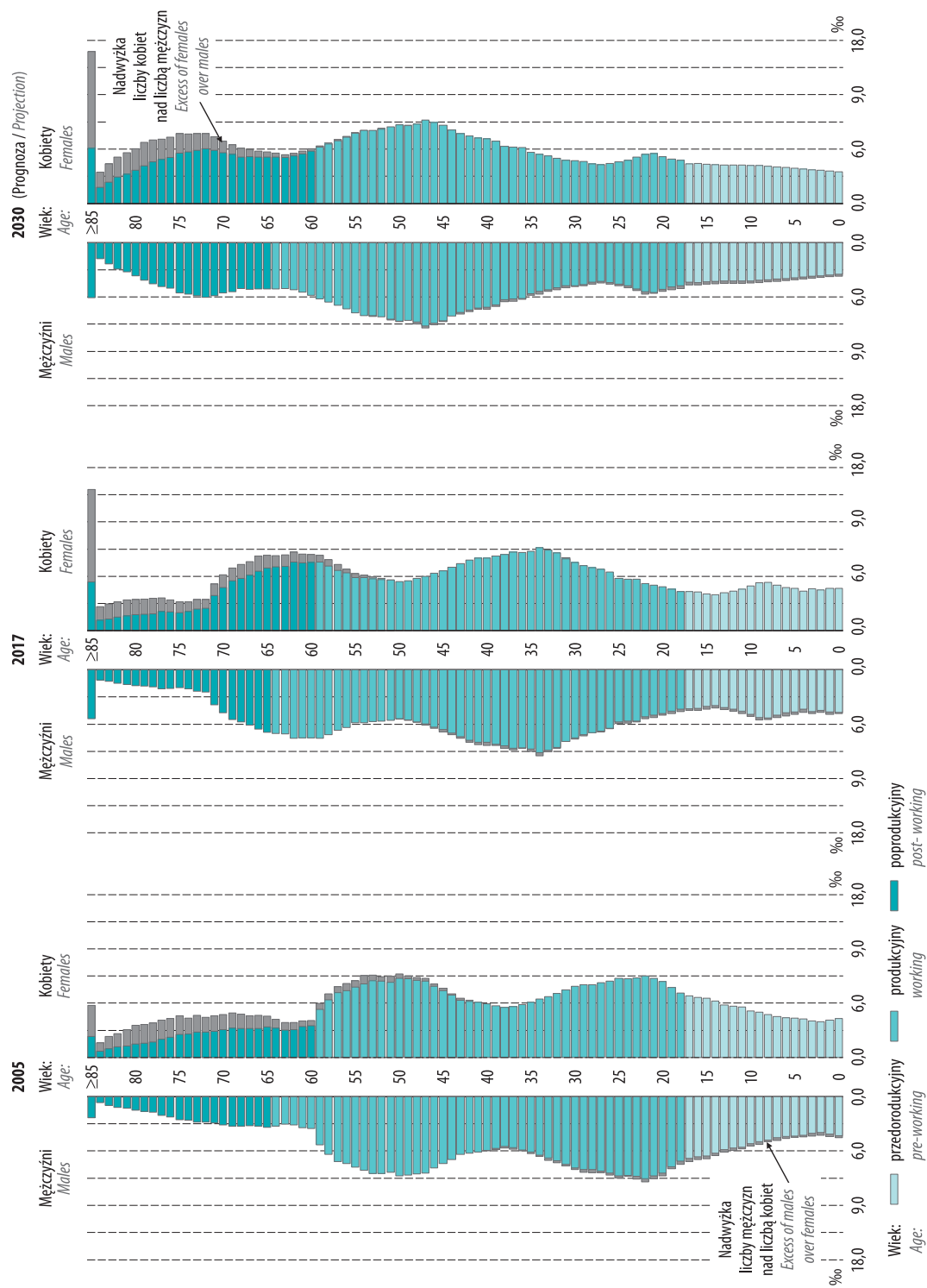
Piramidy wieku ludności województwa dolnośląskiego w 2005 r., 2017 r. i w 2030 r. (prognoza), podobnie jak w skali całego kraju, mają charakterystyczny, „pofałdowany” kształt – występują tzw. „wybrzuszenia” i „wyrwy”, które głównie tworzyły subpopulacje roczników powojennego wyżu demograficznego (o wysokiej dzietności) oraz subpopulacje niżów demograficznych (m.in. niżu II wojny światowej – o niskiej dzietności i wysokiej umieralności).

W przypadku piramidy wieku w 2005 r. widoczne jest niewielkie rozszerzenie się podstawy, które jest efektem wkraczania kolejnego pokolenia wyżowego w wiek rozrodczy (tzw. echo wyżu demograficznego lat 80., czyli drugie echo wyżu demograficznego lat 50.). Zahamowaniu uległa bowiem trwającą do 2003 r. ponad 15-letnia tendencja spadkowa liczby urodzeń (jej następstwem było znaczne stopniowe zwężenie piramidy dla subpopulacji osób w wieku przedprodukcyjnym); liczniejsze pokolenie rodziców dawało liczniejsze pokolenie dzieci. Roczники te w piramidzie wieku utworzyły w kolejnych latach (por. m.in. wykres dla 2017 r.) charakterystyczne „wybrzuszenie”, wyraźnie odróżniające się od pozostałych przedziałów wieku. W przypadku piramidy wieku powstałej na podstawie danych z 2017 r. sytuacja ta znajduje odzwierciedlenie w „wybrzuszeniu” dla roczników 7-12 lat oraz „wyrwy” dla roczników 13-17 lat.

Wykres 2. Struktura ludności według płci i wieku w województwie dolnośląskim

Stan w dniu 31 XII

Chart 2. Structure of population by sex and age in Dolnośląskie voivodship
As of 31 XII

Na strukturę wiekową ludności województwa dolnośląskiego wpływ miały również skutki II wojny światowej. Zmniejszona liczebność subpopulacji osób w wieku 60-65 lat w 2005 r. i następnie w wieku 72-76 lat w 2017 r. (charakterystyczne „wyrwy” w piramidach), to generacja osób urodzonych w latach 1940-1945.

W prognozowanym okresie do 2030 r. należy oczekiwać stałego przesuwania się w górę piramidy wieku dwóch najliczniejszych w 2005 r. subpopulacji, tj. roczników wyżu demograficznego lat 80., czyli roczników w przedziale wieku 20-27 lat (w 2017 r. w przedziale wieku 32-39 lat i w 2030 r. w przedziale wieku 45-52 lata) oraz roczników wyżu lat 50., czyli roczników w wieku 45-52 lata (w 2017 r. – w przedziale wieku 57-64 lata i w 2030 r. – w wieku 70-77 lat). W konsekwencji należy oczekiwać w przyszłości coraz mniejszego zwięźenia górnej części piramidy.

Konsekwencją nadumieralności mężczyzn i zróżnicowania parametrów trwania życia dla mężczyzn i kobiet jest utrzymująca się znacząca nadwyżka liczby kobiet nad liczbą mężczyzn w subpopulacji osób w wieku 65 lat i więcej (widocznej w górnej części piramidy wieku).

Ludność województwa dolnośląskiego, analogicznie jak w innych regionach Polski, **starzeje się** z każdym rokiem. O procesie tym świadczy m.in. stopniowe zwiększanie się wartości mediany wieku (wieku środkowego ludności). W 2017 r. mediana wieku w porównaniu do 2016 r. zwiększyła się z poziomu ok. 40 lat i 11 miesięcy do 41 lat i 4 miesięcy (wobec 38 lat w 2005 r. oraz 36 lat i 10 miesięcy w 2000 r.). Od 2000 r. mediana wieku statystycznego mieszkańca Dolnego Śląska wzrosła o ponad 4 lata.

Mediana wieku

Wskazuje przeciętny wiek osób w danej zbiorowości (np. zamieszkującej określone terytorium).

Wartość mediany wyznacza granicę wieku, którą połowa osób w danej zbiorowości już przekroczyła, a druga połowa jeszcze nie osiągnęła.

Tablica 9. Mediana wieku według płci

Stan w dniu 31 XII

Table 9. Median age by sex

As of 31 XII

Wyszczególnienie Specification	2005	2010	2015	2016	2017
Ogółem <i>Total</i>	38,0	39,0	40,6	40,9	41,3
mężczyźni <i>males</i>	35,5	37,0	38,9	39,3	39,7
kobiety <i>females</i>	40,5	41,2	42,4	42,8	43,0
Miasta <i>Urban areas</i>	39,2	40,1	41,5	41,9	42,2
mężczyźni <i>males</i>	36,2	37,7	39,4	39,8	40,2
kobiety <i>females</i>	42,0	42,9	43,9	44,2	44,4
Wieś <i>Rural areas</i>	35,3	36,6	38,6	39,0	39,3
mężczyźni <i>males</i>	33,9	35,6	37,7	38,1	38,5
kobiety <i>females</i>	36,9	37,7	39,6	39,9	40,3

Podobnie jak w latach wcześniejszych, mediana wieku ludności miejskiej była wyższa niż ludności wiejskiej – w 2017 r. o ok. 3 lata; w miastach mediana wieku wynosiła ok. 42 lata i 2 miesiące, a na wsi – 39 lat i 4 miesiące (w 2005 r. w miastach wynosiła 39 lat i 2 miesiące, a na wsi – 35 lat i 6 miesięcy, czyli o ok. 4 lata mniej).

Niezależnie od miejsca zamieszkania (miasto czy wieś) mediana wieku kobiet była wyższa niż mężczyzn. Jest to rezultat dłuższego przeciętnego trwania życia kobiet niż mężczyzn. W 2017 r. mediana wieku kobiet województwa dolnośląskiego wynosiła 43 lata, a mediana wieku mężczyzn – 39 lat i 8 miesięcy, czyli o ok. 3,5 roku mniej (w 2005 r. mediana wieku kobiet – 40 i pół roku, a mężczyzn – 35 i pół roku, czyli o 5,0 lat mniej).

Tablica 10. Mediana wieku według płci i powiatów w 2017 r.

Stan w dniu 31 XII

Table 10. Median age by sex and powiats in 2017

As of 31 XII

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Mężczyźni Males	Kobiety Females
Ogółem Total	41,3	39,7	43,0
bolesławiecki	40,7	39,2	42,4
dzierżoniowski	43,3	41,1	45,7
głogowski	40,7	39,4	42,0
górowski	39,7	38,2	41,4
jaworski	41,5	40,1	43,1
jeleniogórski	42,8	41,2	44,5
kamiennogórski	42,0	39,8	44,4
kłodzki	43,2	41,1	45,7
legnicki	40,4	39,0	42,0
lubański	41,9	40,3	43,8
lubiński	41,8	40,5	43,2
lwówecki	41,3	39,8	43,1
milicki	39,3	38,0	40,8
oleśnicki	39,7	38,5	41,1
oławski	40,3	39,0	41,6
polkowicki	39,1	38,0	40,3
strzeliński	40,9	39,2	42,8
średzki	39,6	38,4	40,8
świdnicki	42,0	40,1	44,1
trzebnicki	39,7	38,7	40,8
wałbrzyski	42,8	40,9	44,9
wołowski	41,3	40,0	42,8
wrocławski	38,0	37,3	38,6
ząbkowicki	42,3	40,7	44,1
zgorzelecki	42,3	40,5	44,3
złotoryjski	38,2	36,9	39,6
m. Jelenia Góra	45,3	42,4	48,6
m. Legnica	42,2	39,8	44,7
m. Wrocław	40,9	39,2	42,8
m. Wałbrzych	44,6	41,8	47,9

Rozpatrując wartości mediany wieku w przekroju dolnośląskich powiatów otrzymano, podobnie jak w latach wcześniejszych, najniższe wielkości w powiecie wrocławskim (38,0), a najwyższe w miastach na prawach powiatu Jelenia Góra i Wałbrzych (odpowiednio 45,3 i 44,6). Na zaobserwowane dysproporcje w poziomie mediany wpływ miały różnice w poziomie rodności (powiat wrocławski wyróżniał się najwyższymi współczynnikami urodzeń, a wymienione miasta – jednymi z najniższych) oraz w saldzie ruchów migracyjnych (wrocławski – dodatnim, a wymienione miasta – ujemnymi).

W niniejszym opracowaniu wyróżniono trzy podstawowe biologiczne grupy wiekowe:

- 0-14 lat – dzieci (wnukowie),
- 15-64 lata – dorośli bez osób starszych (rodzice),
- 65 lat i więcej – osoby starsze (dziadkowie).

O nasilającym się procesie starzenia się ludności świadczy stopniowe zwiększanie się udziału roczników starszych (np. osób w wieku 65 lat i więcej) oraz zmniejszanie się udziału roczników młodszych (np. dzieci w wieku 0-14 lat). Jest to sytuacja szczególnie niekorzystna dla stanu i struktury zasobów ludnościowych. Przyjmując za próg starości 65 lat, do oceny zjawiska starzenia się społeczeństwa, stosuje się m.in. **współczynnik starości demograficznej** stanowiący odsetek liczby ludności w wieku 65 lat i więcej w ogólnej liczbie ludności.

Według stanu w dniu 31 XII 2017 r. zbiorowość osób w wieku 65 lat i więcej liczyła w województwie dolnośląskim 513,7 tys. osób. W porównaniu do stanu w 2016 r. liczba osób starszych w wieku 65 lat i więcej uległa zwiększeniu o 21,0 tys. osób, tj. o 4,3% (przeciętnie w kraju wzrost o 3,4%), a w porównaniu do 2010 r. – o 124,5 tys., tj. o 32,0% (przeciętnie w kraju wzrost o 25,6%).

Odsetek osób w wieku 65 lat i więcej wynosił 17,7% w województwie (wobec 17,0% w 2016 r. i 13,3% w 2010 r.), plasując dolnośląskie na 4. miejscu w kraju. Najniższy odsetek osób starszych wystąpił w województwie warmińsko-mazurskim – 15,3%, a najwyższy w województwie łódzkim – 18,9% (przy przeciętnej wielkości w kraju na poziomie 17,0%).

Podobnie jak w kraju i zdecydowanej większości województw, również w dolnośląskim, w miastach odsetek osób starszych był wyższy niż na wsi – w końcu 2017 r. wyniósł 19,4% (wobec 18,5% w kraju), a na wsi 14,0% (wobec 14,7% w kraju).

W porównaniu do sytuacji sprzed roku w miastach przybyło 15,2 tys. osób starszych, tj. wzrost o 4,1% (przy spadku ogólnej liczby ludności miejskiej o 0,3%), a w porównaniu do 2010 r. – przybyło 95,5 tys. osób, tj. wzrost o 32,8% (przy spadku ogólnej liczby ludności miejskiej w tym okresie o 2,2%). W skali roku na wsi liczba osób w wieku 65 lat i więcej uległa zwiększeniu o 5,8 tys., tj. o 4,8% (wobec znacznie mniejszego tempa wzrostu ogólnej liczby ludności wiejskiej – tylko o 0,5%), a w porównaniu do 2010 r. – przybyło 29,0 tys. osób, tj. wzrost o 29,5% (wobec zwiększenia ogólnej liczby ludności wiejskiej w tym okresie o 3,3%).

W dolnośląskich powiatach w końcu 2017 r. odsetek osób starszych w wieku 65 lat i więcej kształtował się na poziomie od 12,4% w powiecie wrocławskim i 14,3% w powiecie średzkim do 21,9% w m. Jeleniej Górze i 20,2% – w m. Wałbrzychu.

Na przestrzeni lat 2010-2017 szczególnemu przyspieszeniu uległ proces starzenia się ludności w powiatach głogowskim i lubińskim (odsetek osób starszych wzrósł o 6,8 p.proc. i o 6,5 p.proc.) oraz w miastach na prawach powiatu Jeleniej Górze i Legnicy (odpowiednio o 5,8 i o 5,4 p.proc.). W najmniejszym stopniu zmiany w strukturze wiekowej dokonały się w powiecie wrocławskim – udział osób starszych zwiększył się o 2,3 p.proc.

W przekroju dolnośląskich gmin najwyższe udziały osób w wieku 65 lat i więcej starszych w ogólnej liczbie ludności wystąpiły w następujących gminach o charakterze miejskim: Polanica-Zdrój i Duszniki-Zdrój (powiat kłodzki) – 24,1% i 23,2% oraz Szczawno-Zdrój (powiat wałbrzyski) – 22,7%, a najniższe – w gminach wiejskich: Jerzmanowa (powiat głogowski) i Kobierzyce (powiat wrocławski) – po 10,5% oraz w gminach: Siechnice i Długołęka (powiat wrocławski) oraz Miękinia (powiat średzki) – po 11,7%.

Na 100 osób przypadało w gminie Polanica-Zdrój 24 osoby starsze i 11 dzieci (w wieku 0-14 lat), natomiast w gminach Kobierzyce – 11 osób starszych i 21 dzieci.

Podobnie jak w ostatnich latach, w 2017 r. wśród mieszkańców Dolnego Śląska więcej było osób starszych niż dzieci. W dniu 31 XII 2017 r. populacja dzieci w wieku 0-14 lat liczyła w województwie dolnośląskim 415,4 tys. osób (wobec 410,8 tys. w 2016 r. i 410,0 tys. w 2010 r.). Nadwyżka liczby osób w wieku 65 lat i więcej nad liczbą osób w wieku 0-14 lat wynosiła 98,3 tys. osób (w 2016 r. – 81,9 tys. osób).

W ogólnej liczbie ludności w 2017 r. udział dzieci w wieku 0-14 lat kształtował się na zbliżonym poziomie do lat wcześniejszych – 14,3% (13. lokata w kraju), czyli na poziomie o 3,4 p.proc. niższym niż w przypadku osób starszych w wieku 65 lat i więcej (przeciętnie w kraju o 1,8 p.proc. niższym). Wśród województw jedynie w 3 województwach, mianowicie w: pomorskim, warmińsko-mazurskim i wielkopolskim odnotowano większy udział dzieci niż osób starszych.

Według stanu w dniu 31 XII 2017 r. w dolnośląskich miastach było o 114,2 tys. więcej osób starszych niż dzieci (w 2016 r. o 102,2 tys. więcej), natomiast na wsi – 15,9 tys. mniej (w 2016 r. o 20,3 tys. mniej). W miastach odsetek osób w wieku 65 lat i więcej wynosił 18,5% (wobec 13,4% osób w wieku 0-14 lat), a na wsi – 13,5% (wobec 15,7% osób w wieku 0-14 lat).

Inną miarą procesu demograficznego starzenia ludności jest pogarszanie się relacji między liczbą osób starszych a liczbą dzieci – stopniowe zwiększanie się wartości indeksu starości, ilustrującego relacje międzypokoleniowe między pokoleniem dziadków i wnuków.

Wskaźnik/ indeks starości

Relacja pokoleniowa dziadków i wnuczków, tj. liczba osób w wieku 65 i więcej lat przypadająca na 100 osób w wieku 0-14 lat.

W wyniku stopniowego zwiększania się odsetka osób starszych (w wieku 65 lat i więcej) oraz zmniejszania się odsetka dzieci (w wieku 0-14 lat) obserwuje się coraz większe wartości **indeksu starości**. W końcu 2017 roku indeks starości demograficznej kształtował się w województwie dolnośląskim na poziomie 124 osób w wieku 65 lat i więcej na 100 dzieci w wieku 0-14 lat (średnio na 100 wnuków przypadało 124 dziadków lub babć, tj. o 4 osoby więcej niż w 2016 roku (120) i o 29 osób więcej niż w 2010 roku (95).

W wolniejszym tempie nastąpiło pogarszanie się relacji międzypokoleniowej na wsi niż w miastach. Na wsi indeks starości przyjmował nadal wartości poniżej 100 (jednakże w latach 2010-2017 uległ zwiększeniu z 70 do 89), a w miastach od wielu lat – wartości powyżej 100 (w latach 2010-2017 uległ zwiększeniu z 102 do 142).

W przekroju województw wskaźnik/indeks starości przyjmował wartości od 96 osób w wieku 65 lat i więcej w województwie pomorskim do 134 osób w świętokrzyskim. Województwo dolnośląskie plasowało się na 5. miejscu w kraju, przy przeciętnej ogólnopolskiej wielkości na poziomie 112 osób. Podobnie, jak w dolnośląskim, jeszcze w 12 województwach odnotowano wartość indeksu starości powyżej 100 osób starszych (czyli z pokolenia dziadków, babć) w przeliczeniu na 100 dzieci (czyli z pokolenia wnuczków). Jedynie w województwach: pomorskim, wielkopolskim i warmińsko-mazurskim odnotowano większą liczbę dzieci niż osób starszych i tym samym, indeks starości na poziomie poniżej 100.

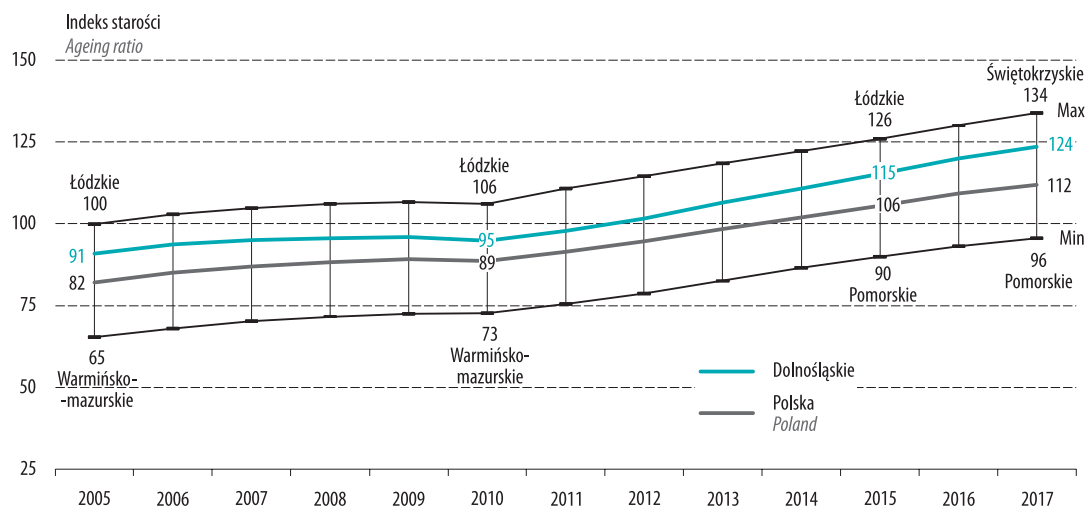
Wśród 30 powiatów indeks starości przyjmował wartości powyżej 100 (mniej dzieci niż osób starszych) w 25 jednostkach, a poniżej 100 – w 5 jednostkach (więcej dzieci niż osób starszych). Na 100 dzieci w wieku do 15 lat (wnucząt) przypadało od 67 i 90 osób starszych w wieku 65 lat i więcej (babć, dziadków) w powiecie wrocławskim i polkowickim do 181 i 165 osób w Jeleniej Górze i w Wałbrzychu.

Oprócz wymienionych powiatów, wrocławskiego i polkowickiego, wartość indeksu starości poniżej 100 osób wystąpiła w powiatach: średzkim, trzebnickim i milickim – odpowiednio 91, 95 i 99 osób starszych na 100 dzieci do 15 lat.

Wykres 3. Liczba osób w wieku 65 lat i więcej na 100 osób w wieku 0-14 lat (indeks starości) w województwie dolnośląskim na tle kraju i innych województw

Stan w dniu 31 XII

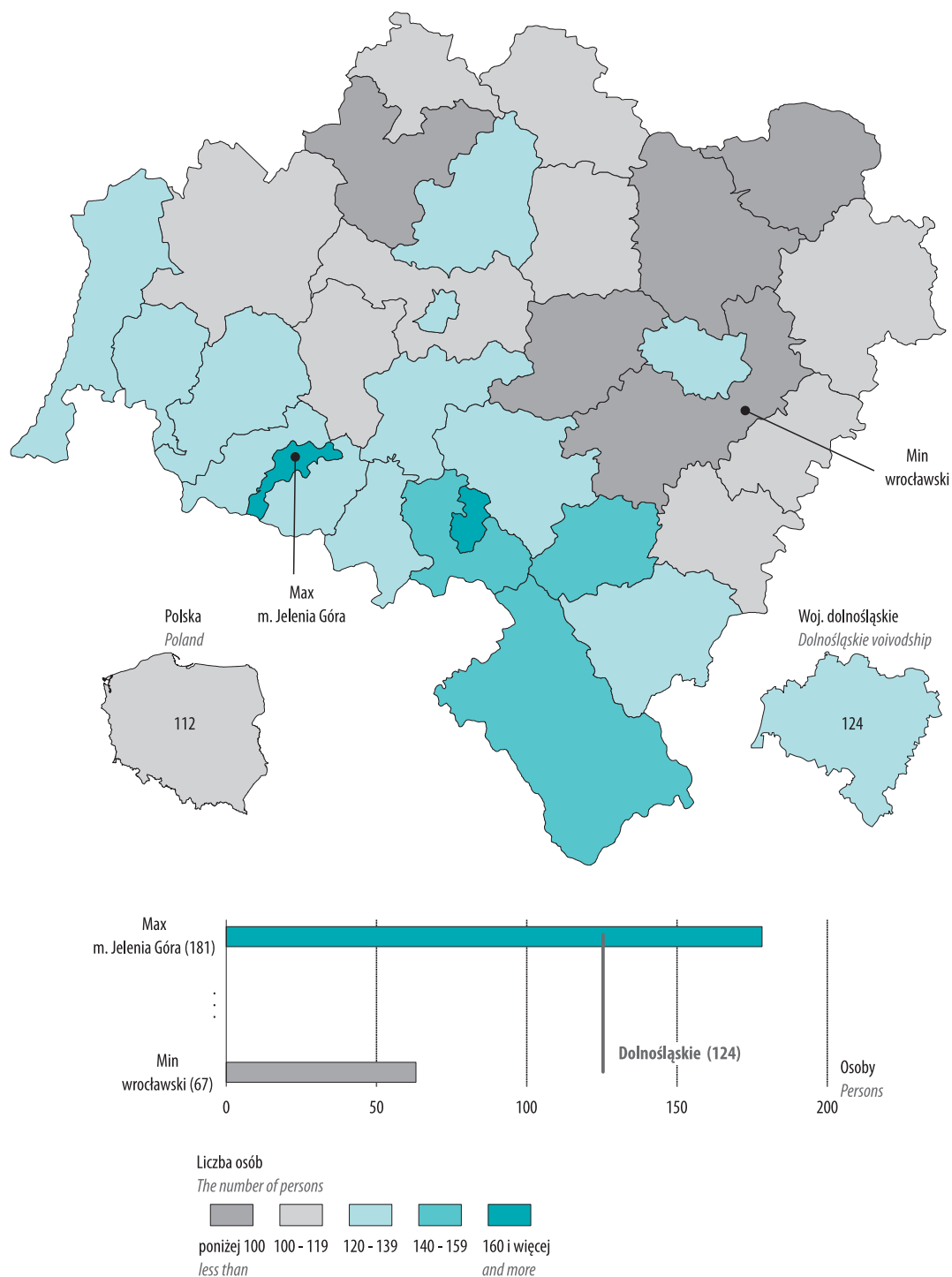
Chart 3. The number of persons 65 years old and more per 100 persons 0-14 years (ageing ratio) in Dolnośląskie voivodship on the background of the country and other voivodships As of 31 XII

Mapa 8. Liczba osób w wieku 65 lat i więcej na 100 osób w wieku 0-14 lat (indeks starości) w województwie dolnośląskim według powiatów w 2017 r.

Stan w dniu 31 XII

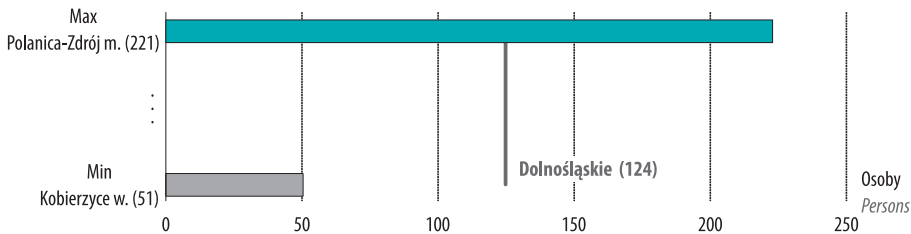
*Map 8. The number of persons 65 years old and more, per 100 persons 0-14 years (ageing ratio) in Dolnośląskie voivodship by powiats in 2017
As of 31 XII*

Stan w dniu 31 XII

Stan w dniu 31 XII

As of 31 XII

Biorąc pod uwagę gminy, stwierdzono, iż w końcu 2017 r. spośród 169 jednostek w 101 jednostkach, więcej było osób starszych, tj. w wieku 65 lat i więcej niż dzieci w wieku 0-14 lat (w 2005 r. było 19 takich gmin, a w 2010 r. – 33), w 5 gminach: Chojnów, Paszowice, Mściwojów, Lubomierz i Łagiewniki – odnotowano zbliżoną liczbę osób starszych jak dzieci. Natomiast w pozostałych 63 gminach odwrotnie – więcej było dzieci niż osób starszych. Zatem w 101 gminach indeks starości kształtował się na poziomie powyżej 100 osób starszych, w 5 gminach przyjmował wartości w przybliżeniu równe 100, a w pozostałych 63 gminach – na poziomie powyżej 100.

Najwyższe wartości indeksu starości wystąpiły w gminach miejskich: Polanica-Zdrój, Szczawno-Zdrój i Duszniki-Zdrój, w których co najmniej dwukrotnie więcej było osób starszych niż dzieci – na 100 dzieci (wnucząt) przypadało odpowiednio: 221, 201 i 199 osób starszych w wieku 65 lat i więcej (dziadków, babć). Natomiast najniższe wartości indeksu starości wystąpiły w gminie wiejskiej Kobierzycie (51), w której mieszkało prawie dwukrotnie więcej dzieci niż osób starszych oraz w gminie wiejskiej Jerzmanowej i miejsko-wiejskiej Siechnice (odpowiednio wartości indeksu 57 i 59).

Analizując procesy starzenia się ludności rozważa się również dynamikę udziału **osób sędziwych (80 lat i więcej)** w ogólnej liczbie ludności, bądź w zbiorowości osób starszych, w wieku 65 lat i więcej. W końcu 2017 r. odnotowano 127,3 tys. Dolnoślązaków w wieku 80 lat i więcej, tj. o 63,3% więcej niż w 2005 r. (podczas, gdy zbiorowość osób w wieku 65-79 lat wzrosła w tym okresie o 24,2%).

W miastach mieszkało 95,5 tys. osób w wieku 80 lat i więcej (tj. o 77,1% więcej niż w 2005 r.), a na wsi 31,8 tys. (tj. o 32,2% więcej).

Osoby sędziwe stanowiły na Dolnym Śląsku 4,4% w ogólnej liczbie mieszkańców (3,6% w 2010 r. i 2,7% w 2005 r.). Szybsze tempo wzrostu liczby osób sędziwych w miastach niż na wsi wpłynęło na większe zmiany w strukturze wieku na obszarach miejskich i wiejskich. Odsetek osób sędziwych kształtował się w miastach na poziomie od 2,6% w 2005 r. (i 3,6% w 2010 r.) do 4,8% w 2017 r., podczas gdy na wsi – od 2,9% w 2005 r. (i 3,4% w 2010 r.) do 3,5% w 2017 r.

W strukturze ludności według **ekonomicznych grup wieku** szczególne znaczenie na rynku pracy ma grupa ludności w wieku produkcyjnym, ponieważ tworzy tzw. potencjalne zasoby ludności zdolnej do pracy oraz grupa ludności w wieku przedprodukcyjnym, charakteryzująca przyszłościowy potencjał demograficzny – źródło potencjalnych, przyszłych zasobów pracy.

Ekonomiczne grupy wieku:

wiek przedprodukcyjny

Wiek, w którym ludność nie osiągnęła jeszcze zdolności do pracy, tj. grupa wieku 0 - 17 lat.

wiek produkcyjny

Wiek zdolności do pracy, tj. dla mężczyzn grupa wieku 18-64 lata, dla kobiet – 18-59 lat.

wiek poprodukcyjny

Wiek, w którym osoby zazwyczaj kończą pracę zawodową, tj. dla mężczyzn – 65 lat i więcej, dla kobiet – 60 lat i więcej..

Zbiorowość osób w wieku **przedprodukcyjnym**, czyli osób w wieku 0-17 lat (potencjalne zasoby pracy w przyszłości) liczyła w województwie dolnośląskim 490,6 tys. osób (wobec 487,6 tys. osób w 2016 r. i 507,3 tys. w 2010 r.).

Odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności wynosił 16,9% i nadal był to jeden z najniższych udziałów odnotowanych wśród województw (13. miejsce wśród województw, przed województwami łódzkim, świętokrzyskim i opolskim). Przeciętna w kraju wartość wynosiła 18,0% (najwyższy odsetek odnotowano w województwie pomorskim – 19,6%, a najniższy w województwie opolskim – 15,9%). W miastach odsetek dzieci i młodzieży w wieku 0-17 lat w ogólnej liczbie mieszkańców na Dolnym Śląsku nadal przyjmował niższe wartości niż na wsi i w 2017 r. wynosił 16,0% (w 2016 r. – 15,8%, a w 2005 r. – 17,5%), podczas gdy na wsi – 18,9% (w 2016 r. – również 18,9%, a w 2005 r. – 22,4%).

W województwie dolnośląskim w końcu 2017 r. zbiorowość osób w wieku **produkcyjnym** liczyła 1776,1 tys. osób, stanowiąc w województwie 61,2% ogółu ludności (w Polsce również 61,2%). W miastach potencjalne zasoby ludności zdolnej do pracy obejmowały 1200,9 tys. osób, stanowiąc 60,2% ogółu ludności, a na wsi – 575,2 tys. osób, tj. 63,5%.

Ważnym wskaźnikiem używanym w analizach opisujących podażową stronę rynku pracy jest odsetek osób **w wieku mobilnym** w ogólnej liczbie osób w wieku produkcyjnym. Zbiorowość osób w wieku mobilnym, niezależnie od płci, obejmuje osoby, co do których przyjmuje się, że są w największym stopniu zdolne przystosować się do zmiennych warunków zapotrzebowania na siłę roboczą, są gotowe do zmiany stanowiska, miejsca pracy, miejsca zamieszkania, ewentualnego przekwalifikowania się.

Według stanu w końcu 2017 r. na obszarze woj. dolnośląskiego mieszkało 1123,8 tys. osób w wieku mobilnym. W ogólnej liczbie osób w wieku produkcyjnym osoby w wieku mobilnym stanowiły 63,3%, przy 63,2% przeciętnie w kraju (w 2010 r. – 60,6%, a w skali całego kraju 62,1%). Na 100 osób w wieku mobilnym przypadało 58 osób w wieku niemobilnym (przeciętnie w kraju również 58 osób), podczas gdy w 2010 r. – 65 osób w wieku niemobilnym.

Wiek mobilny

Grupa wieku produkcyjnego obejmująca ludność w wieku 18-44 lata.

Wiek niemobilny

Grupa wieku produkcyjnego obejmująca ludność w wieku: mężczyźni - 45-64 lata, kobiety - 45-59 lat.

Tablica 11. Ludność według ekonomicznych grup wieku. Województwo dolnośląskie na tle kraju
Stan w dniu 31 XII

Table 11. Population by economic age groups. Dolnośląskie voivodship on the background of the country
As of XII

Lata Years	Polska Poland			Dolnośląskie		
	wiek przed- produkcyjny <i>pre-working age</i>	wiek produk- cyjny <i>working age</i>	wiek popro- dukcyjny <i>post-working age</i>	wiek przed- produkcyjny <i>pre-working age</i>	wiek produk- cyjny <i>working age</i>	wiek popro- dukcyjny <i>post-working age</i>
W liczbach bezwzględnych (w tys.) <i>In absolute numbers (in thous.)</i>						
2005	7863,8	24405,0	5888,2	546,5	1894,7	447,1
2010	7243,2	24831,0	6455,6	507,3	1916,3	493,7
2016	6895,9	23767,6	7769,5	487,6	1800,3	615,8
2017	6920,7	23517,6	7995,3	490,6	1776,1	635,9
W % ogółu ludności <i>In % of total population</i>						
2005	20,6	64,0	15,4	18,9	65,6	15,5
2010	18,8	64,4	16,8	17,4	65,7	16,9
2016	17,9	61,8	20,2	16,8	62,0	21,2
2017	18,0	61,2	20,8	16,9	61,2	21,9
2005=100						
2005	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
2010	92,1	101,7	109,6	92,8	101,1	110,4
2016	87,7	97,4	131,9	89,2	95,0	137,7
2017	88,0	96,4	135,8	89,8	93,7	142,2

W końcu 2017 r. na Dolnym Śląsku było 635,9 tys. osób **w wieku poprodukcyjnym** (w 2016 r. – 615,8 tys. osób), które stanowiły 21,9% ogółu mieszkańców (w 2016 r. – 21,2%, a w 2010 r. 16,9%). Pod względem wartości tego odsetka, województwo dolnośląskie plasowało się na 4. miejscu wśród województw (przeciętnie w kraju 20,8%).

W województwie dolnośląskim, podobnie jak w skali całego kraju, konsekwencją przemian demograficznych mających miejsce w ostatnich dziesięcioleciach, są również stopniowe przesunięcia w strukturze ludności według ekonomicznych grup wieku. Utrzymuje się m.in. stopniowy wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym – w 2017 r. w porównaniu do 2016 r. przybyło 20,1 tys. osób w wieku poprodukcyjnym, tj. o 3,3% (w porównaniu do 2010 r. przybyło 142,2 tys. osób, czyli wzrost o 28,8%).

Począwszy od 2011 r., w przeciwieństwie do lat wcześniejszych, w ogólnej liczbie ludności utrzymuje się nadwyżka liczba osób w wieku poprodukcyjnym nad liczbą osób w wieku przedprodukcyjnym.

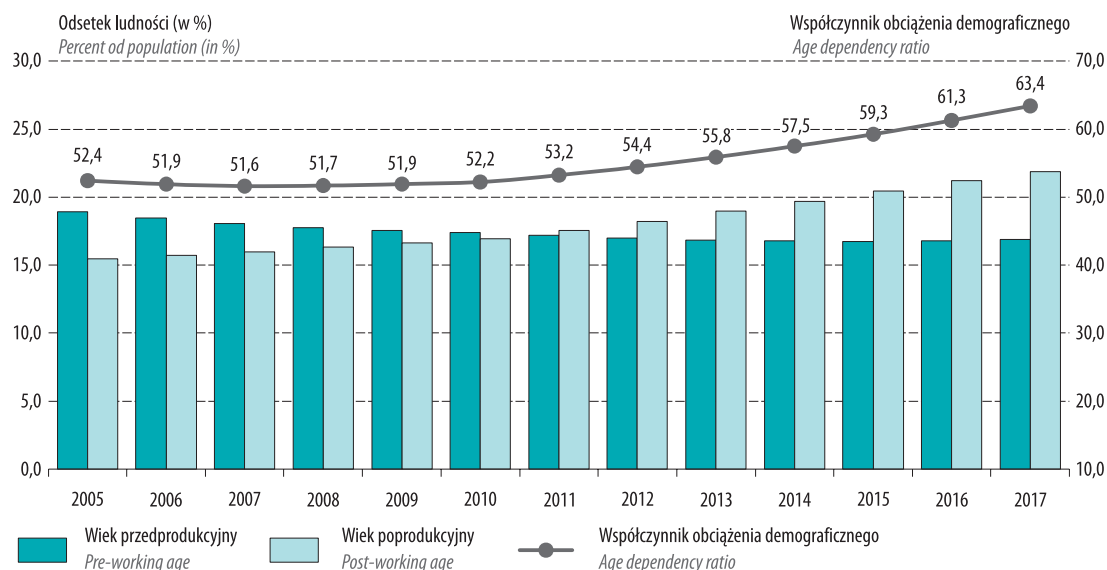
Porównując dwa środowiska miasto i wieś odnotowano, iż na wsi, odmiennie niż w miastach, nadal więcej było dzieci i młodzieży do 18 lat niż osób w wieku poprodukcyjnym. W 2017 r. na 100 mieszkańców przypadają w miastach 24 osoby w wieku poprodukcyjnym i 16 – w wieku przedprodukcyjnym (w 2005 r. odpowiednio 16 i 18 osób), podczas gdy na wsi – 18 osób w wieku poprodukcyjnym i 19 osób w wieku przedprodukcyjnym (w 2005 r. odpowiednio 14 i 22 osoby).

Wykres 4. Ludność według ekonomicznych grup wieku

Stan w dniu 31 XII

Chart 4. Population by economic age groups

As of 31 XII

Współczynnik obciążenia (demograficznego) w odniesieniu do ekonomicznych grup wieku

Liczba osób w wieku nieprodukcyjnym (przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym) w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym.

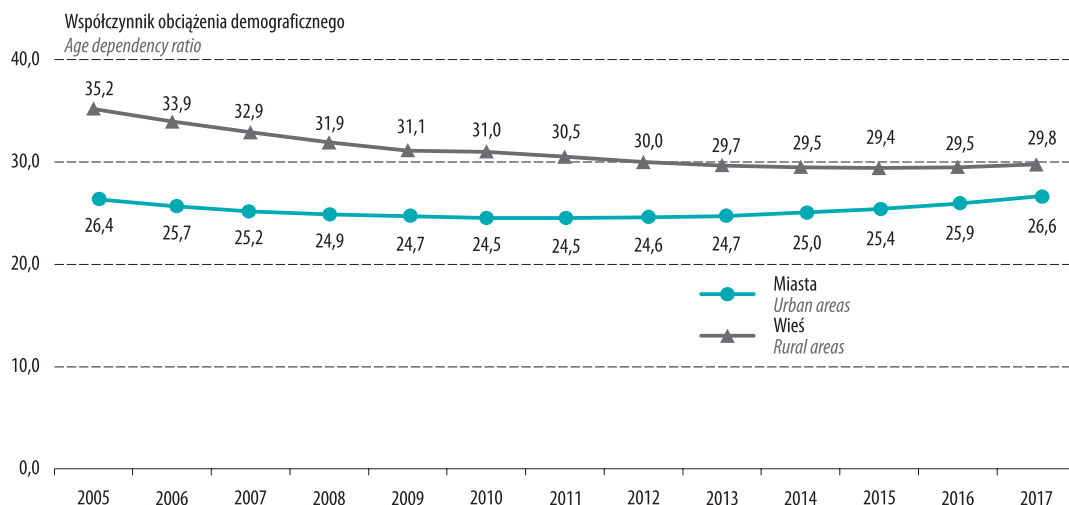
Współczynnik obciążenia demograficznego w końcu 2017 r. osiągnął wartość 61,4 (w 2016 r. – 61,3 a w 2010 r. – 52,2). Woj. dolnośląskie wyróżniało się na tle pozostałych województw jedną z najniższych wartości współczynnika obciążenia demograficznego ludności. Na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 61 osób w wieku nieprodukcyjnym – 7. lokata w kraju, przy największej wielkości – 67 osób

odnotowanej w województwie łódzkim, a najmniejszej – 60 osób w opolskim, warmińsko-mazurskim i podkarpackim).

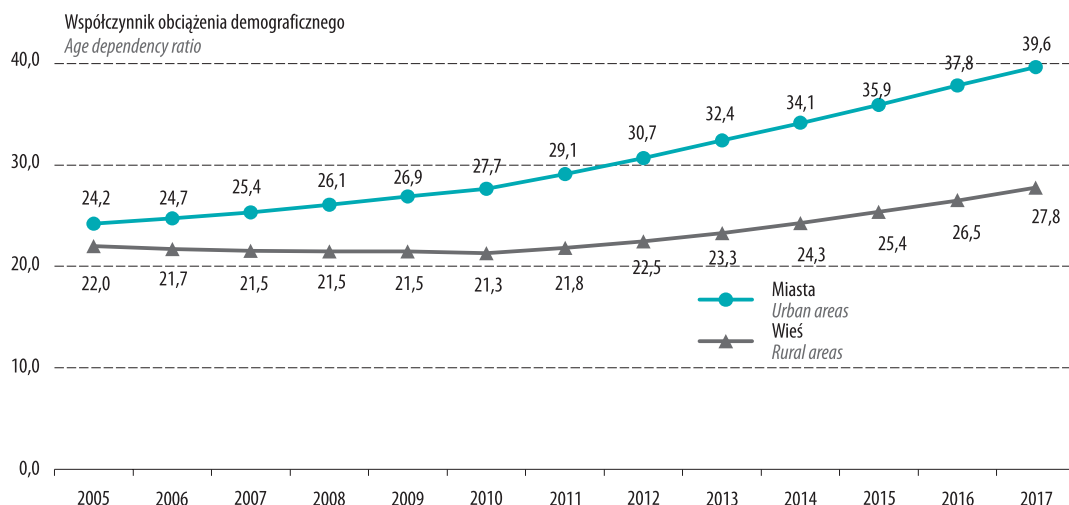
Wykres 5. Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym w miastach i na wsi
Stan w dniu 31 XII

Chart 5. Non-working age population per 100 persons of working age in urban areas and rural areas
As of 31 XII

Ludność w wieku przedprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym
Pre-working age population per 100 persons of working age

Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym
Post-working age population per 100 persons of working age

Na przestrzeni ostatniego dziesięciolecia zmieniła się relacja między miastem a wsią w poziomie obciążenia ludności w wieku produkcyjnym ludnością w wieku nieprodukcyjnym.

Od 2011 r. współczynnik obciążenia demograficznego był nieznacznie wyższy w miastach niż na wsi, w końcu 2016 r. wynosił odpowiednio 66,2 w miastach i 57,5 na wsi (w 2016 r. odpowiednio 63,8 i 56,0, a w 2005 r. – odpowiednio 50,6 i 57,2).

Na przestrzeni lat 2005-2017 szczególnie znaczące zmiany można zaobserwować analizując współczynniki częstkowe, tj. relację liczby osób w wieku przedprodukcyjnym do wieku produkcyjnego oraz odrębnie – grupę wieku poprodukcyjnego w stosunku do liczby osób w wieku produkcyjnym. W okresie tym współczynnik dotyczący grupy wieku przedprodukcyjnego uległ zmniejszeniu o 1,2 punkta (przy czym w miastach utrzymał się na porównywalnym poziomie, a na wsi zmniejszył się o 5,4 punkta). Natomiast współczynnik dla wieku poprodukcyjnego wzrósł o 12,2 punkta (w miastach wzrósł o 15,4 punkta, a na wsi o 5,7). W konsekwencji obciążenie demograficzne ludnością w wieku przedprodukcyjnym (27,6) było niższe niż ludnością w wieku poprodukcyjnym (35,8).

W przekroju powiatów, współczynnik obciążenia demograficznego osiągnął najwyższy poziom w miastach na prawach powiatu: Jeleniej Górze, Wałbrzychu i we Wrocławiu, w których na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało odpowiednio: 71 osób w wieku nieprodukcyjnym w Jeleniej Górze oraz po 67 w Wałbrzychu oraz we Wrocławiu. W miastach tych zdecydowanie wyższe było obciążenie ludności w wieku produkcyjnym osobami w wieku poprodukcyjnym niż osobami w wieku przedprodukcyjnym. W Jeleniej Górze na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 46 osób w wieku poprodukcyjnym oraz 25 – w wieku przedprodukcyjnym.

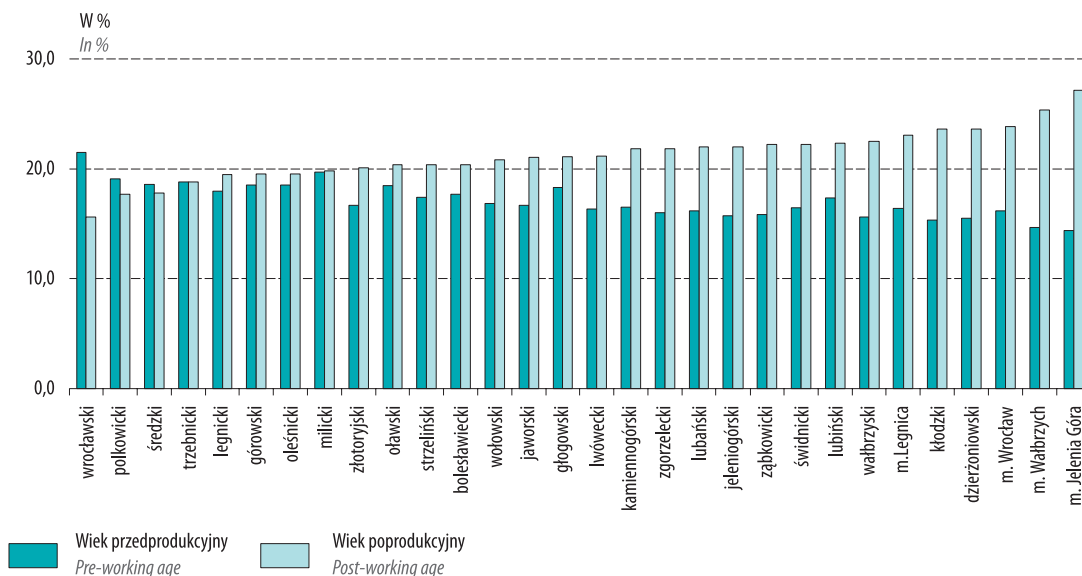
Łącznie w 26 powiatach wyższe było obciążenie ludności w wieku produkcyjnym ludnością w wieku poprodukcyjnym niż ludnością w wieku przedprodukcyjnym, w pozostałych 3 powiatach (wrocławskim, polkowickim i średzkim) – odwrotnie, a w jednym – trzebnickim, wskaźnik dotyczący grupy wieku przedprodukcyjnego miał porównywalną wartość jak wskaźnik dla wieku poprodukcyjnego.

Najniższą wartość współczynnika obciążenia demograficznego odnotowano w powiecie wrocławskim (59), przy czym w powiecie tym na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 25 osób w wieku poprodukcyjnym (o 21 osób mniej niż w Jeleniej Górze) oraz 34 – w wieku przedprodukcyjnym (o 11 osób więcej niż w Jeleniej Górze).

Wykres 6. Ludność według ekonomicznych grup wieku w powiatach w 2017 r.

Stan w dniu 31 XII

Chart 6. Population by economic age groups and by powiats in 2017
As of 31 XII

Rozdział 2

Chapter 2

Ruch naturalny

Vital statistics of population

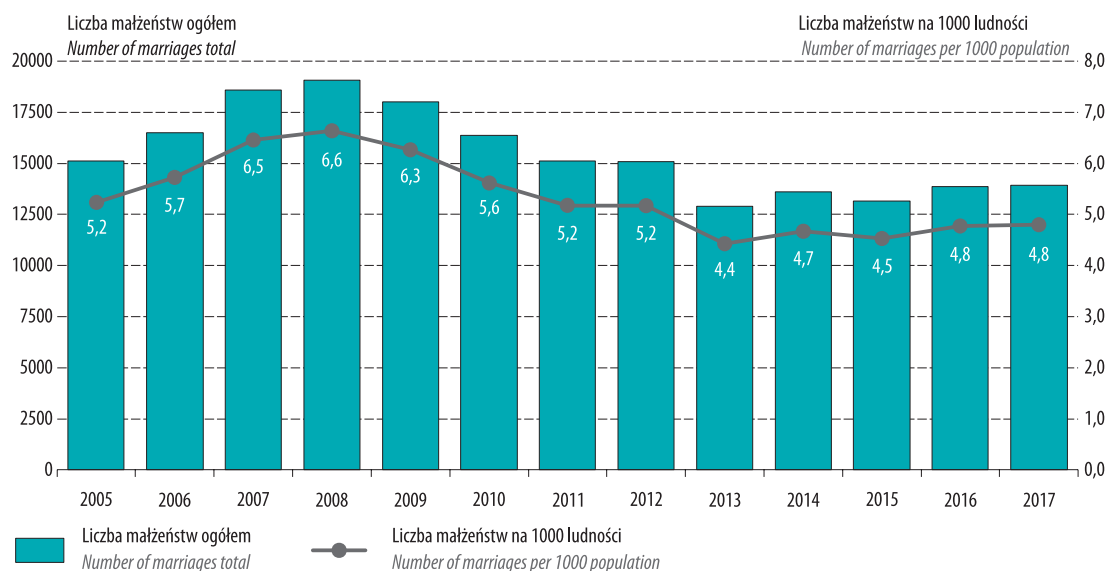
Zjawiska społeczno-demograficzne, takie jak zawieranie i rozwiązywanie małżeństw, urodzenia i zgony, związane z naturalną, biologiczną reprodukcją ludności określa się mianem ruchu naturalnego. W analizie ruchu naturalnego podstawowe znaczenie mają charakterystyki natężenia urodzeń i zgonów, gdyż oprócz struktury według wieku czynniki te wpływają na przebieg procesu reprodukcji ludności, procesu zastępowalności pokoleń. Zawieranie i rozwiązywanie małżeństw wpływa głównie na kształtowanie się liczby urodzeń oraz na zmianę struktury ludności według stanu cywilnego.

2.1. Małżeństwa

2.1. Marriages

W 2017 r. w województwie zawarto 13,9 tys. nowych związków małżeńskich, tj. o 0,3% więcej niż rok wcześniej (podczas, gdy przeciętnie w kraju zawarto o 0,5% mniej małżeństw niż rok wcześniej). Biorąc pod uwagę lata 2008-2013 można stwierdzić tendencję spadkową liczby zawartych małżeństw, która uległa w 2014 r. lekkiemu zahamowaniu. Jednakże w 2017 r. nadal zawarto zdecydowanie mniej nowych związków małżeńskich niż w 2008 r., kiedy liczba nowo zawieranych małżeństw osiągnęła swoje maksimum w ostatnim piętnastoleciu. Odnotowane w latach 2007-2009 znaczne liczby zawartych małżeństw mogą wynikać z tzw. drugiego powojennego wyżu demograficznego, a ta wspomniana niekorzystna tendencja, obserwowalna w ostatnich latach, może w przyszłości wpływać na spadek liczby urodzeń.

Wykres 7. Zawarte małżeństwa
Chart 7. Contracted marriages

W miastach zawarto 9,7 tys. małżeństw, tj. o 2,0% więcej niż rok wcześniej, natomiast na wsi 4,3 tys. – o 3,2% więcej (w 2016 r. w porównaniu do 2015 r. zarówno w miastach, jak i na wsi liczba zawartych małżeństw zwiększyła się w skali roku – odpowiednio o 5,1% w miastach i o 5,8% na wsi).

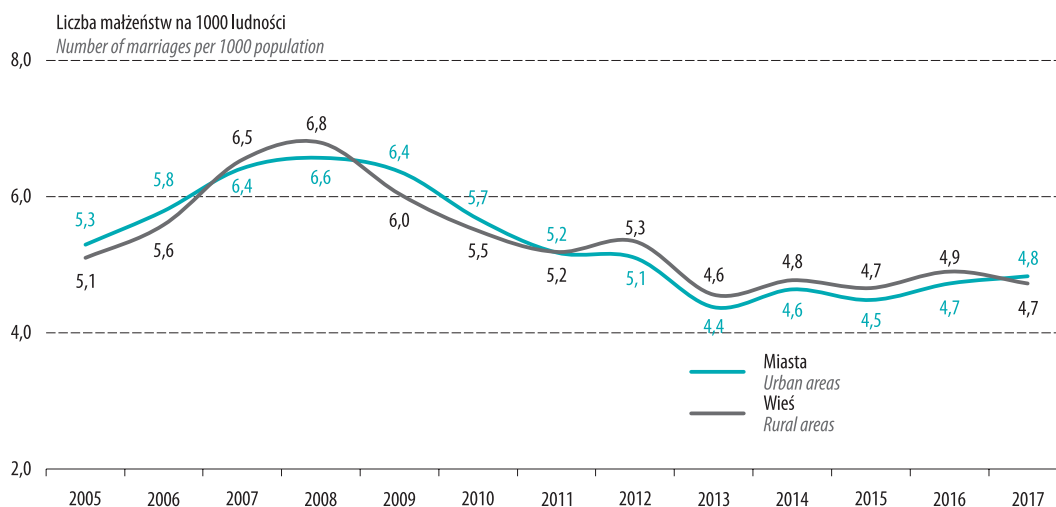
Współczynnik małżeństw

Stosunek liczby zawartych małżeństw w danym okresie (zazwyczaj roku) do liczby ludności w połowie okresu lub średniej liczby ludności w tym okresie – wyrażony w ‰, tj. na 1000 ludności (współczynnik małżeństw brutto).

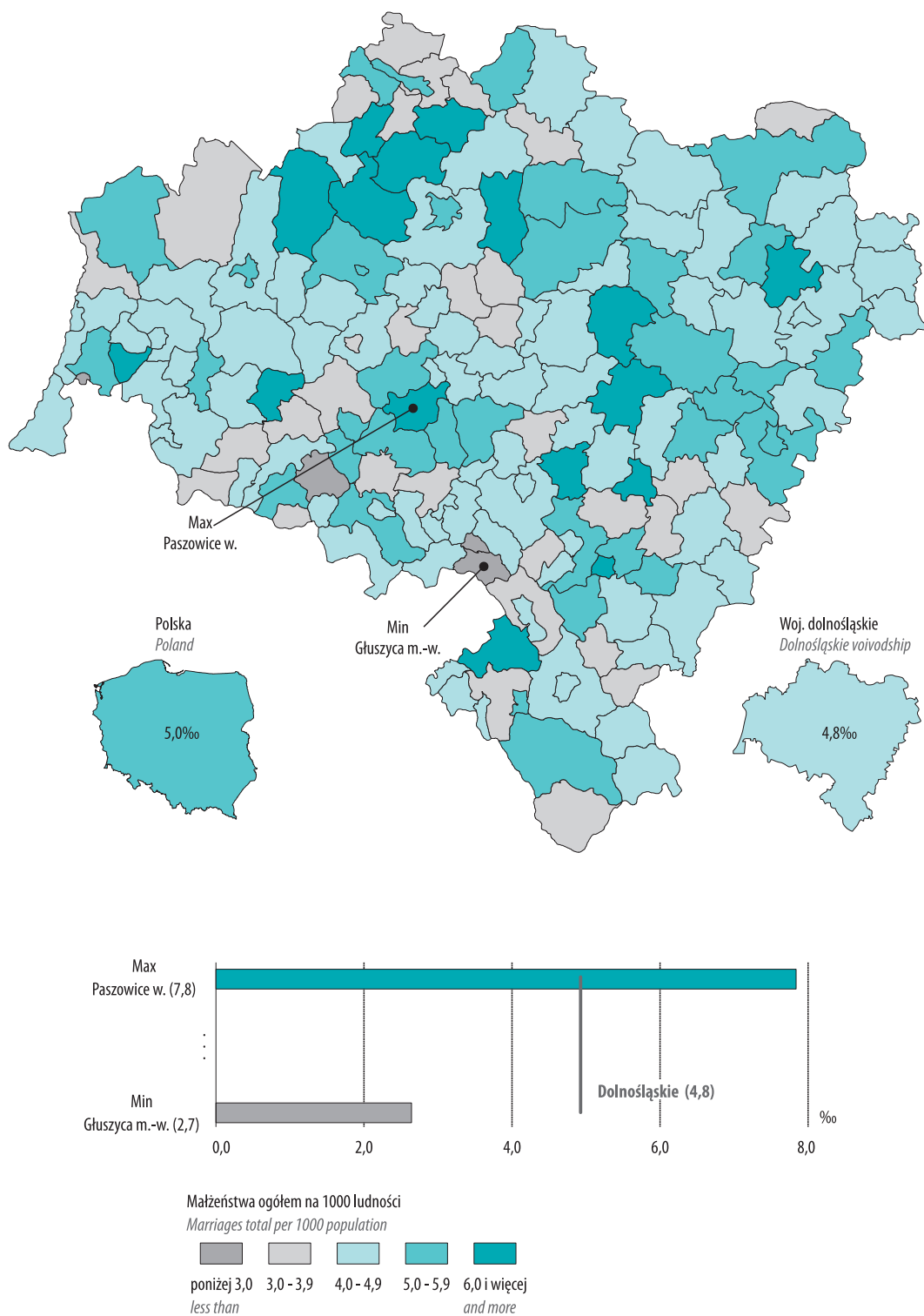
Inną, rzadziej stosowaną definicją jest: stosunek liczby zawartych małżeństw do liczby ludności uprawnionej do zawierania związków małżeńskich (ze względów praktycznych przyjmuje się najczęściej liczbę ludności w wieku 15 lat i więcej – co zwiększa możliwość porównań, szczególnie międzynarodowych).

Rozpatrując natężenie zawierania związków małżeńskich za pomocą ogólnego współczynnika małżeństw brutto, stwierdzono, że w 2017 r. współczynnik ten ukształtował się na Dolnym Śląsku na poziomie 4,8‰, plasując dolnośląskie na 13. lokacie (przed rokiem również 4,8‰ i była to wówczas 14. wielkość wśród województw, a w 2010 r. – na poziomie 5,6‰, plasując dolnośląskie także na 14. lokacie). Nadal nie występują znaczące dysproporcje w poziomie natężenia zawierania związków małżeńskich w miastach i na wsi. W miastach współczynnik małżeństw, odmiennie niż w latach wcześniejszych, był nieznacznie wyższy (4,8‰) niż na wsi (4,7‰).

Wykres 8. Liczba zawartych małżeństw na 1000 ludności w miastach i na wsi
Chart 8. Number of contracted marriages per 1000 population in urban areas and rural areas

W przekroju powiatów w 2017 r. w porównaniu do 2016 r. uległa zwiększeniu rozpiętość między wartościami skrajnymi współczynnika małżeństw brutto. Liczba zawartych małżeństw w przeliczeniu na 1000 ludności była największa w powiatach: polkowickim (5,9‰) oraz wołowskim i milickim (odpowiednio 5,4‰ i 5,3‰), najmniejsza w powiatach: strzelińskim, złotoryjskim i wałbrzyskim (odpowiednio: 3,8‰, 4,0‰ i 4,1‰). Natomiast w 2016 r. współczynnik małżeństw przyjmował wartości od 4,3‰ w Wałbrzychu i powiecie wałbrzyskim do 5,5‰ w powiecie milickim.

Mapa 10. Małżeństwa zawarte na 1000 ludności w województwie dolnośląskim według gmin w 2017 r.*Map 10. Map 10. Marriages contracted per 1000 population in Dolnośląskie voivodship by gminas in 2017*

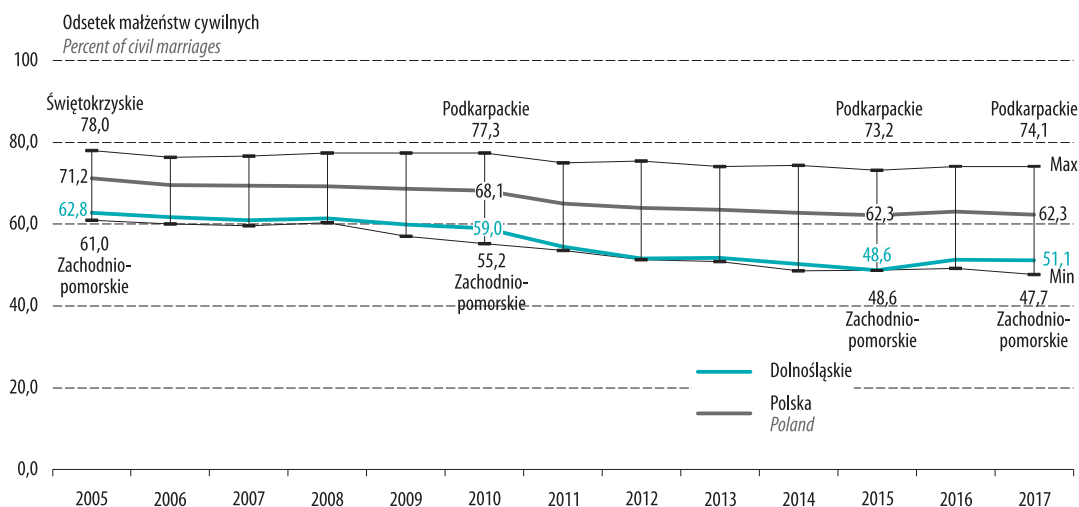
Biorąc pod uwagę natężenie zawierania związków małżeńskich w przekroju 169 dolnośląskich gmin, również stwierdzono, iż rozpiętość między wartościami skrajnymi współczynnika małżeństw brutto uległa w 2017 r. zwiększeniu. Współczynnik ten przyjmował najniższe wartości w gminie miejsko-wiejskiej Głuszycy – powiat wałbrzyski (2,7‰) oraz w gminach: wiejskiej Mysłakowice – powiat jeleniogórski, miejskiej Zawidów – powiat zgorzelecki i miejskiej Jedlina-Zdrój – powiat wałbrzyski (po 2,8‰), a najwyższe w gminach wiejskich: Paszowice – powiat jaworski (7,8‰), Grębocice – powiat polkowicki (6,9‰) oraz Platerówka – powiat lubański (6,8‰). W 2016 r. współczynnik małżeństw kształtował się na poziomie od 2,8‰ (w gminie wiejskiej Stare Bogaczewice – powiat wałbrzyski) do 7,5‰ w gminie wiejskiej Platerówka – powiat lubański.

W 2017 r. w ogólnej liczbie prawnie zawieranych związków małżeńskich **małżeństwa wyznaniowe** ze skutkami cywilnymi, tj. zawarte w kościołach oraz związkach wyznaniowych i jednocześnie zarejestrowane w urzędach stanu cywilnego, stanowiły na Dolnym Śląsku 51,1% (wobec 51,2% w 2016 r. i 59,0% w 2010 r.). Po 2010 r. notuje się zmniejszenie udziału zawartych małżeństw wyznaniowych.

Średnio na 100 zawartych małżeństw w 2017 r. przypadało 51 małżeństw wyznaniowych i 49 małżeństw cywilnych (w 2016 r. również – 51 małżeństw wyznaniowych i 49 cywilnych, podczas gdy w 2005 r. – 63 wyznaniowe i 37 cywilnych, a w 2010 r. – 59 wyznaniowych i 41 cywilnych). Przeciętnie w kraju na 100 zawartych małżeństw przypadały 62 małżeństwa wyznaniowe (czyli o 11 więcej niż na Dolnym Śląsku) i 38 – cywilnych.

Województwo dolnośląskie pod względem odsetka zawartych małżeństw wyznaniowych zajmowało w 2017 r. 14. pozycję wśród województw, przed zachodniopomorskim 47,7% i lubuskim 50,5% (w 2016 r. – 15. pozycję). We wszystkich województwach, poza zachodniopomorskim, zarejestrowano więcej małżeństw wyznaniowych niż cywilnych. Największy udział małżeństw wyznaniowych wystąpił w województwie podkarpackim – 74,1%.

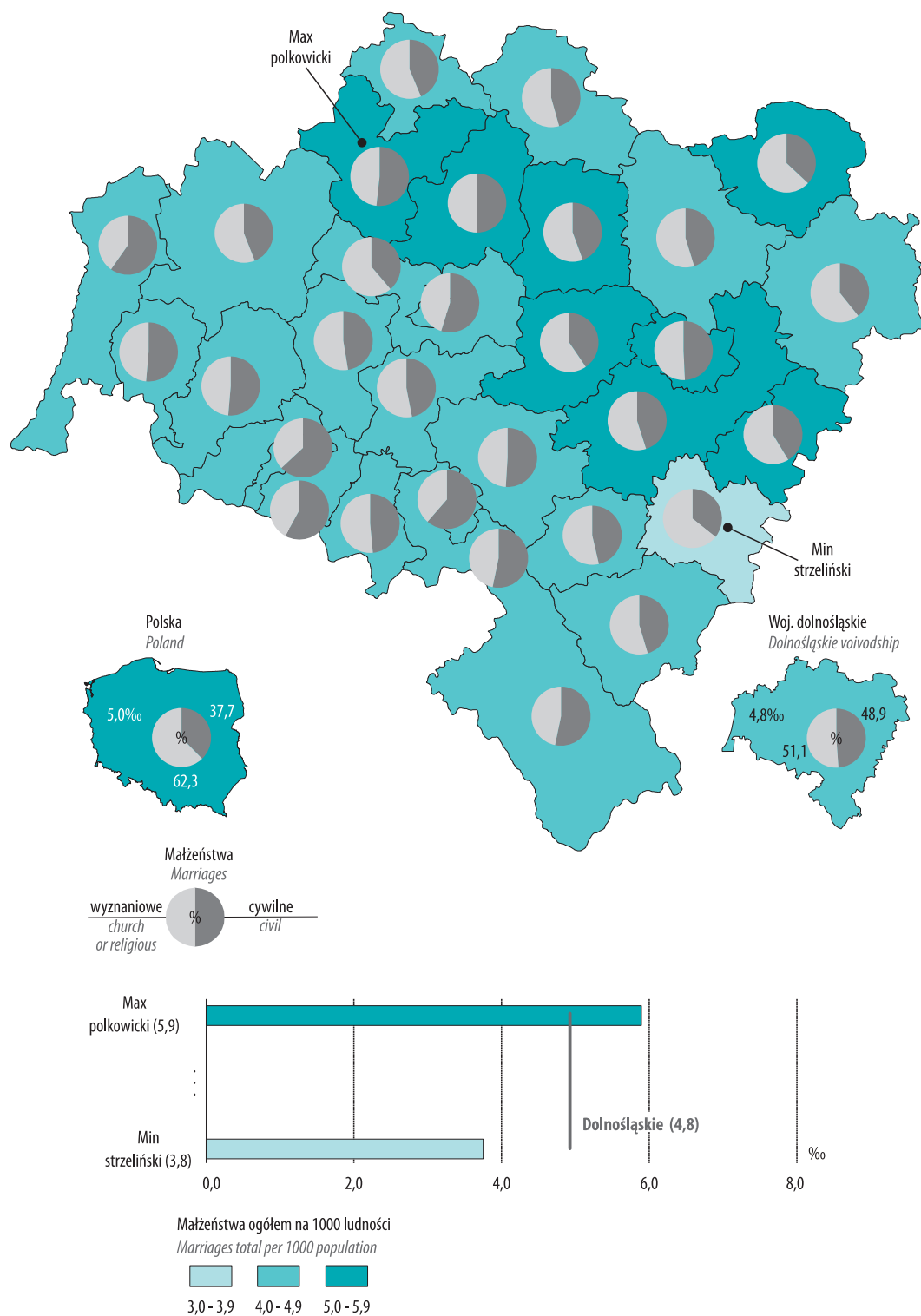
Wykres 9. Odsetek małżeństw cywilnych w województwie dolnośląskim na tle kraju i innych województw
Chart 9. Percent of civil marriages in Dolnośląskie voivodship on the background of the country and other voivodships

W dolnośląskich miastach, podobnie jak w skali całego kraju, udział małżeństw wyznaniowych w ogólnej liczbie zawartych małżeństw był niższy niż na wsi. Podobnie jak w 2016 r., na 100 zawartych małżeństw przypadało w miastach 49 małżeństw wyznaniowych (i 51 cywilnych), natomiast na wsi – 57 wyznaniowych (i 43 cywilne).

Mapa 11. Małżeństwa cywilne i wyznaniowe zawarte w województwie dolnośląskim według powiatów w 2017 r.

Map 11. *Marriages civil and church or religious contracted in Dolnośląskie voivodship by powiats in 2017*

Wśród 30 dolnośląskich powiatów w 12 jednostkach (w 2016 r. w 10 jednostkach) w ogólnej liczbie prawnie zawieranych związków małżeńskich było mniej małżeństw wyznaniowych ze skutkami cywilnymi niż małżeństw cywilnych, podczas gdy w 18 – odwrotnie – większość stanowiły małżeństwa wyznaniowe.

Najniższymi odsetkami małżeństw wyznaniowych wyróżniały się nadal powiaty z podregionu jeleniogórskiego i wałbrzyskiego, w tym szczególnie: m. Jelenia Góra (36,9%), m. Wałbrzych (38,6%) i zgorzelecki (40,2%).

Najwyższe odsetki małżeństw wyznaniowych odnotowano w powiatach podregionu wrocławskiego i legnicko-głogowskiego, w tym szczególnie w: strzelińskim (64,3%), milickim (63,1%) i legnickim (61,3%). Zatem, na 100 zawartych małżeństw przypadało średnio w powiatach od 37 małżeństw wyznaniowych (63 cywilnych) w Jeleniej Górze do 64 małżeństw wyznaniowych (36 cywilnych) w powiecie strzelińskim.

Nad Dolnym Śląsku, podobnie jak w innych częściach kraju, zdecydowana większość nowożeńców to osoby, które po raz pierwszy zawierają związek małżeński. Udział pierwszych związków małżeńskich w ogólnej liczbie nowożeńców od lat utrzymuje się w województwie dolnośląskim na niższym poziomie niż przeciętnie w kraju. W 2017 r. odsetek związków małżeńskich kawalerów z pannami stanowił 74,7% (przeciętnie w kraju 79,9%). Wśród pozostałej grupy związków małżeńskich (małżeństw powtórnych) dominują związki zawierane przez osoby rozwiedzione (przynajmniej jeden z nowożeńców był rozwiedziony). Udział małżeństw powtórnych osób po rozwodzie (rozwódek, rozwodników) stanowił 23,8%, w tym rozwódek z mężczyznami rozwiedzionymi 8,7% (przeciętnie w kraju 18,7%, w tym związków małżeńskich rozwódek z rozwiedzionymi 6,4%).

Małżeństwo pierwsze

Pierwszy związek małżeński dla każdej ze stron – dotyczy wyłącznie osób, których stan cywilny prawny w momencie zawierania małżeństwa określony został jako kawaler oraz panna (małżeństwo kawalera z panną).

W miastach w porównaniu do wsi nadal udział pierwszych związków małżeńskich w ogólnej liczbie nowożeńców kształtował się na nieznacznie niższym poziomie (a małżeństw powtórnych – na wyższym). Średnio na 100 zawieranych małżeństw przypadało w miastach 73 małżeństwa kawalerów z pannami oraz 10 związków – osób rozwiedzionych z rozwódkami, a na wsi – 79 małżeństw kawalerów z pannami oraz 7 – osób rozwiedzionych z rozwódkami.

W 2017 r. odnotowano w województwie dolnośląskim łącznie 508 zawartych małżeństw mieszanych (binacjonalnych), tj. zawieranych przez osoby o różnym obywatelstwie, przy czym nadal odnotowano mniej związków mężczyzn z polskim obywatelstwem z cudzoziemkami (194 związków) niż małżeństw Polek z cudzoziemcami (314 związków). Nadal wśród małżeństw Polek z cudzoziemcami najwięcej było małżeństw z mężczyznami z Wielkiej Brytanii (60) i z Niemiec (41) oraz z Ukrainy (31), a wśród Polaków z cudzoziemkami najwięcej było małżeństw z kobietami z Ukrainy (107) i Rosji (13).

W poprzednim roku zarejestrowano 408 zawartych małżeństw mieszanych binacjonalnych, w tym 141 związków Polaków z cudzoziemkami i 267 małżeństw Polek z cudzoziemcami.

2.2. Nowożeńcy według wieku

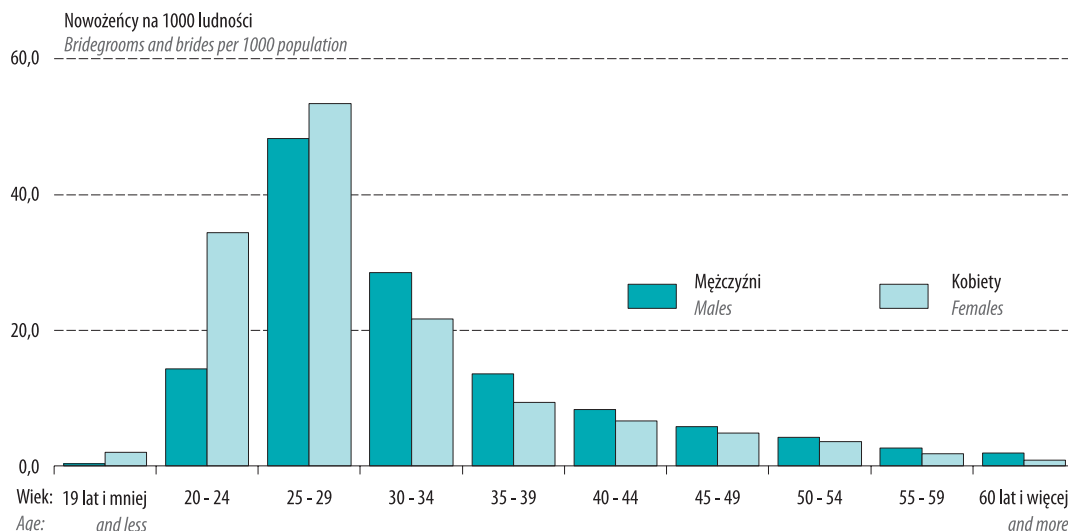
2.2. Bridegrooms and brides by age

Na przestrzeni ostatniego piętnastolecia, zarówno na poziomie kraju, jak i w województwie dolnośląskim, nastąpiły zmiany w strukturze nowożeńców według wieku w momencie zawierania małżeństwa, świadczące m.in. o opóźnianiu (stopniowym przesuwaniu) wieku zawierania małżeństwa.

Do 2006 r. najwięcej związków małżeńskich było zawieranych przez kobiety w wieku 20-24 lata. W kolejnych latach udział tych kobiet wśród ogółu nowożeńców wykazywał systematyczny spadek – z poziomu 39,9% w 2005 r. do 19,4% w 2017 r. Analogicznie, jak w ostatnich latach, w 2017 r. kobiety najczęściej wstępowały w związki małżeńskie w wieku 25-29 lat (37,8% ogółu kobiet zawierających związek małżeński, wobec 34,6% – w 2005 r.)

Podobnie mężczyzn – rejestrowano coraz mniejsze odsetki nowożeńców osób w wieku 20-24 lata – spadek z poziomu 24,7% w 2005 r. do 8,4% w 2017 r. Do 2015 r. mężczyźni najczęściej wstępowali w związek małżeński w wieku 25-29 lat, a w kolejnych latach nastąpiło przesunięcie grupy wieku najczęstszego zawierania małżeństwa z 25-29 lat na 30-34 lata. Odsetek mężczyzn w wieku 25-29 lat w ogólnej liczbie nowożeńców uległ systematycznemu zmniejszeniu (z 43,5% w 2005 r. do 34,8% w 2017 r.), a w wieku 30-34 lata – zwiększeniu (z 20,6% w 2005 r. do 37,9% w 2017 r.).

Wykres 10. Nowożeńcy według wieku na 1000 ludności w wieku 15 lat i więcej w 2017 r.
Chart 10. Bridegrooms and brides by age per 1000 population aged 15 and more in 2017

Analizując intensywność zawierania związków małżeńskich według płci i wieku nowożeńców stwierdzono, iż najwyższa wartość współczynnika małżeństw, zarówno w przypadku mężczyzn jak i kobiet, wystąpiła we wspomnianej grupie wieku 25-29 lat, a w wieku 30 lat i więcej, wraz z wiekiem stopniowo malała. W 2017 r. średnio 48 mężczyzn oraz 53 kobiety na 1000 osób w tym wieku wstąpiło w związki małżeńskie (podczas gdy w 2005 r. – 54 mężczyzn oraz 44 kobiety).

Podobnie jak w latach wcześniejszych, w 2017 r. w przedziale wieku 19 lat i mniej oraz w wieku 20-24 lata kobiety częściej zawierały związki małżeńskie niż mężczyźni z tych samych grup wiekowych – np. średnio 34 kobiety na 1000 kobiet w wieku 20-24 lata oraz 14 mężczyzn w przeliczeniu na 1000 mężczyzn w tym samym wieku. W starszych rocznikach sytuacja była odwrotna – mężczyźni częściej zawierali związki małżeńskie niż kobiety z tych samych grup wiekowych – np. średnio 22 kobiety na 1000 kobiet w wieku 30-34 lata oraz 29 mężczyzn w przeliczeniu na 1000 mężczyzn.

Miernikiem charakteryzującym przeciętny wiek osób wstępujących po raz pierwszy w związki małżeńskie jest **mediana wieku (wiek środkowy)**. W województwie dolnośląskim, podobnie jak w pozostałych województwach, mediany wieku mężczyzn były wyższe niż mediany wieku kobiet². Mediana wieku mężczyzn zawierających związek małżeński po raz pierwszy w 2017 r. wynosiła 29,8 roku (w 2005 r. – 26,8 roku), a mediana wieku kobiet – 27,6 roku (w 2005 r. – 24,9 roku). Oznacza to, że na Dolnym Śląsku 50% mężczyzn żeniło się po raz pierwszy w wieku ok. 30 lat i mniej, a pozostałe 50% w wieku starszym, natomiast 50% kobiet wychodziło za mąż po raz pierwszy w wieku ok. 28 lat i mniej, a pozostałe 50% w wieku starszym. W woj. dolnośląskim oraz zachodniopomorskim i lubuskim nadal wartości mediany wieku nowożeńców, mężczyzn i kobiet osiągały najwyższe wartości spośród województw.

W dolnośląskich miastach mediana wieku nowożeńców zawierających związek małżeński po raz pierwszy była nieznacznie wyższa niż na wsi; w 2017 r. dla mężczyzn wynosiła 30,1 lat, a dla kobiet 28,1 lat (na wsi odpowiednio dla mężczyzn 28,9 lat i dla kobiet 26,6 lat).

Tablica 12. Mediana wieku nowożeńców zawierających związek małżeński po raz pierwszy według miejsca zamieszkania w 2017 r.

Table 12. Median age of bridegrooms and brides getting married for the first time by place of residence in 2017

Wiek nowożeńców <i>Age of bridegrooms and brides</i>	Kawaler <i>Single male</i>				Panna <i>Single female</i>			
	ogółem <i>total</i>	z panną <i>with single female</i>	z wdową <i>with widowed female</i>	z rozwiedzioną <i>with divorced female</i>	ogółem <i>total</i>	z kawalerem <i>with single male</i>	z wdowcem <i>with widower</i>	z rozwiedzionym <i>with divorced male</i>
Wiek nowożeńców: 16 lat i więcej (kobiety), 18 lat i więcej (mężczyźni) <i>Age of bridegrooms and brides: 16 years and more (females), 18 years and more (males)</i>								
Ogółem <i>Total</i>	29,8	29,4	43,2	36,1	27,6	27,3	43,8	33,7
Miasta <i>Urban area</i>	30,1	29,8	39,5	36,3	28,1	27,8	44,2	34,0
Wieś <i>Rural area</i>	28,9	28,6	45,0	35,6	26,6	26,3	35,0	33,0
Wiek nowożeńców: 16 - 49 (kobiety), 18 - 49 (mężczyźni) <i>Age of bridegrooms and brides: 16 - 49 (females), 18 - 49 (males)</i>								
Ogółem <i>Total</i>	29,7	29,4	37,8	35,2	27,6	27,3	38,5	33,2
Miasta <i>Urban area</i>	30,0	29,7	37,3	35,4	28,0	27,7	39,3	33,4
Wieś <i>Rural area</i>	28,9	28,5	40,3	34,5	26,5	26,3	34,5	32,6

² Obejmuje nowożeńców w wieku: kobiety – 16 lat i więcej, mężczyźni – 18 lat i więcej.

2.3. Separacje, rozwody

2.3. Separations, divorces

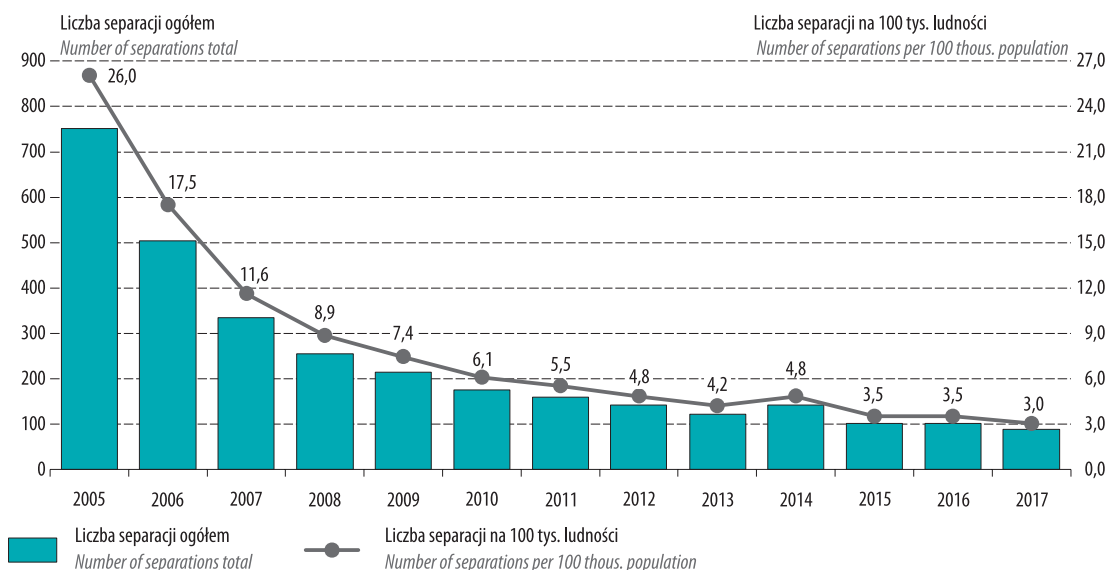
Procedura prawnego orzekania separacji została wprowadzona w Polsce w końcu 1999 r. w znowelizowanym Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym. Separacja miała stanowić alternatywną dla rozwodu formę rozwiązania wszystkich cywilnoprawnych więzi między małżonkami, w sytuacji, gdy nastąpił zupełny rozkład pożycia małżeńskiego, ale niekoniecznie trwały. Jednym z celów separacji jest danie małżonkom możliwości przemyślenia sytuacji i ewentualnego powrotu. Separacja nie powoduje ustania małżeństwa. Jeżeli podczas okresu separacji małżonkowie podejmą decyzję o pozostawaniu w związku małżeńskim, mogą wnioskować o zniesienie separacji. Orzeczenie o zniesieniu separacji przywraca prawa i obowiązki małżeńskie sprzed orzeczenia o jej ustanowieniu.

Separacja prawna

Uchylenie wspólnoty małżeńskiej bez prawa wstępowania w nowy związek małżeński przez którąkolwiek ze stron. Orzeczenia o separacji dokonuje odpowiedni sąd w formie przypisanej prawem. W odróżnieniu od rozwodu – separacja nie ma charakteru ostatecznego rozwiązania małżeństwa; na zgodne żądanie małżonków sąd orzeka zniesienie separacji.

W województwie dolnośląskim, analogicznie jak w skali całego kraju, liczba orzeczonych prawomocnie separacji w pierwszych latach po wprowadzeniu separacji, dynamicznie rosła z roku na rok (od 138 w 2000 r. do 752 w 2005 r.), a począwszy od 2006 r. systematycznie zmniejszała się – w 2017 r. odnotowano 88 separacji (w 2016 r. – 102 separacje)³. Zdecydowana większość separacji orzeczonych dotyczyła par małżeńskich mieszkających w miastach – w 2017 r. – 75 separacji, tj. 85,2% ogółu w województwie, a na wsi – 13, tj. 14,8% (w 2016 r. w miastach – 91 separacji, a na wsi – 11).

Wykres 11. Separacje orzeczone
Chart 11. Separations

³ W 2017 r. w województwie dolnośląskim zniesiono prawomocnie 17 separacji (w 2016 r. – 25 separacji).

Separacje częściej orzekano z powództwa żony – 59 przypadków, które stanowiły 67,0% (przeciętnie w kraju 77,6%) niż z powództwa męża – 29 przypadków, tj. 33,0% ogółu separacji (przeciętnie w kraju 22,4%).

Tablica 13. Separacje orzeczone w 2017 r.

Table 13. Separations in 2017

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	Ogółem <i>Total</i>	Z powództwa <i>Petition of</i>		Współczynniki separacji <i>Rates of separations</i>		
		męża <i>husband</i>	żony <i>wife</i>	na 100 tys. ludności <i>per 100 thous. popu- lation</i>	na 100 tys. ludności w wieku 20 lat i więcej <i>per 100 thous. popu- lation at age 20 years and more</i>	na 1000 nowo zawartych małżeństw <i>per 1000 contracted marriages</i>
Ogółem <i>Total</i>	88	29	59	3,0	3,7	6,3
Miasta ^a <i>Urban areas^a</i>	75	25	50	3,8	4,6	7,8
Wieś ^a <i>Rural areas^a</i>	13	4	9	1,4	1,8	5,4

a Miejsce zamieszkania osoby wnoszącej powództwo o separację; w przypadku zgodnego wniosku stron – miejsce zamieszkania męża.

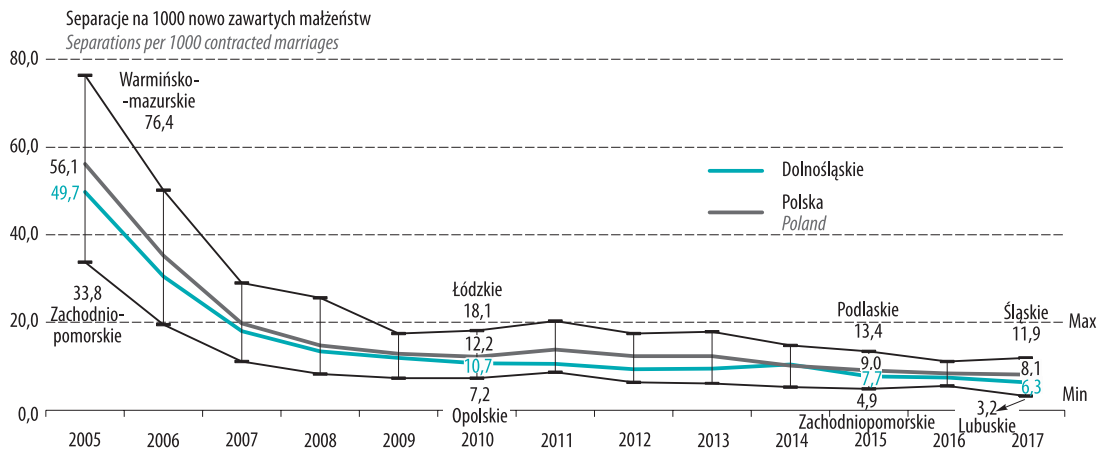
a Place of residence of a person filling petition for a separation; in cases of unanimous petition of both persons – place of residence of husband..

O intensywności prawomocnych orzeczeń separacji świadczyć może wartość współczynnika wyrażającego liczbę orzeczonych w danym roku separacji w przeliczeniu na 100 tys. ludności.

W 2017 r. wartość tego współczynnika kształtowała się w województwie dolnośląskim na poziomie 3,0 (wobec 4,1 przeciętnie w kraju).

Wykres 12. Separacje na 1000 nowo zawartych małżeństw w województwie dolnośląskim na tle kraju i innych województw

Chart 12. Separations per 1000 contracted marriages in Dolnośląskie voivodship on the background of the country and other voivodships

Wskaźnik natężenia separacji w relacji do liczby zawartych małżeństw (określany jako liczba separacji w przeliczeniu na 1000 nowo zawartych małżeństw) dla województwa dolnośląskiego w 2017 r. wyniósł 6,3 i był niższy niż w 2016 r., w którym kształtował się na poziomie 7,4 (w 2005 r. wynosił 49,7).

Pod względem wartości tego wskaźnika dolnośląskie zajmowało 11. miejsce wśród województw. Średnio w przeliczeniu na 1000 nowo zawartych małżeństw przypadało najmniej orzeczonych separacji w województwie lubuskim – 3 orzeczenia, a najwięcej w województwie śląskim – 12 (przy przeciętnej w kraju na poziomie 8 orzeczeń o separacji).

Rozwód

Rozwiązanie związku małżeńskiego przez odpowiedni sąd w formie określonej prawem.

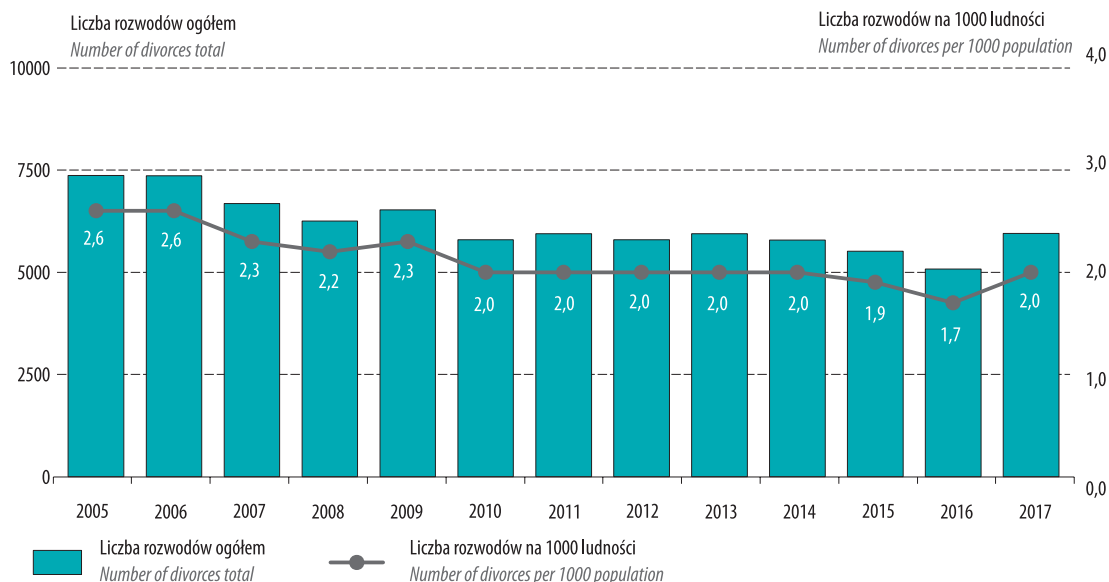
Ważnym elementem zmian we wzorcu funkcjonowania małżeństw jest także dynamika liczby rozwiązań związków małżeńskich, w szczególności liczby **orzeczonych rozwodów**. W woj. dolnośląskim zarejestrowano w 2017 r. ponad 17,8 tys. przypadków trwałego rozpadu związku małżeńskiego, spośród których małżeństwa rozwiązywane przez rozwód stanowiły 33,4% (przeciętnie w kraju 29,3%), a pozostałe prawie 66,6% w wyniku śmierci współmałżonka (przeciętnie w kraju 70,7%).

Liczba rozwodów orzeczonych przez sądy w latach 2000-2005 systematycznie wzrastała – w 2000 r. orzeczono 4,9 tys. rozwodów i w 2005 r. 7,4 tys. (czyli o 50,7% więcej). Począwszy od 2006 r., podobnie jak w przypadku orzeczonych separacji, do 2016 r. notowano spadek liczby orzeczonych rozwodów. W 2017 r. rozwiodło się 5,9 tys. par.

Współczynnik rozwodów

Stosunek liczby rozwodów orzeczonych w danym okresie (zazwyczaj roku) do liczby ludności w połowie okresu lub średniej liczby ludności – wyrażony w ‰ (tj. na 1000 ludności). Inną, rzadziej stosowaną definicją jest: stosunek liczby rozwodów do liczby ludności w wieku 20 lat i więcej – co zwiększa możliwość porównań, zwłaszcza międzynarodowych.

Wykres 13. Rozwody
Chart 13. Divorces

Zdecydowaną większość rozwodów orzeczono w miastach – 4,7 tys., co stanowiło 79,5% ogółu rozwodów (wobec 1,2 tys. na wsi, tj. 20,5%).

W przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców orzeczono w województwie dolnośląskim 20 rozwodów (wobec 17 w kraju) i była to największa wartość wskaźnika w przekroju województw. Najniższą wartość wskaźnika rozwodów odnotowano w województwie podkarpackim – 12 rozwodów w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców.

W przekroju powiatów liczba rozwodów w przeliczeniu na 10 tys. ludności kształtowała się na poziomie od 14 rozwodów w powiecie ząbkowickim i 15 rozwodów w powiecie wałbrzyskim do 25 – w m. Legnicy i 24 – w powiecie lubińskim i m. Wrocławiu.

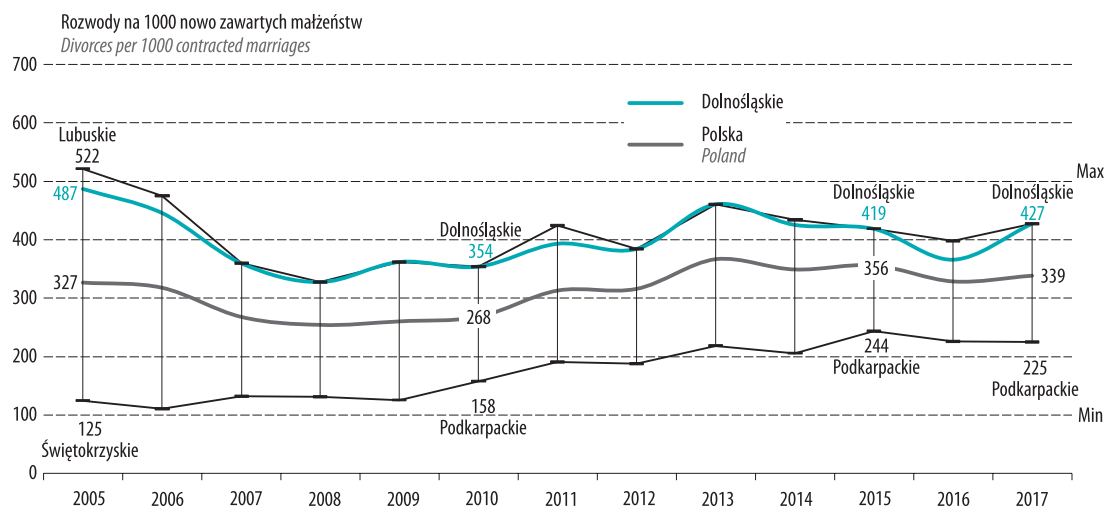
Innym wskaźnikiem, który ilustruje częstość rozpadu związku małżeńskiego z powodu rozwodu jest liczba **rozwodów orzeczonych w danym roku w przeliczeniu na 1000 małżeństw zawartych w tym samym roku**. W porównaniu z 2016 r., podobnie jak w skali całego kraju i w większości innych województw, wskaźnik ten w woj. dolnośląskim uległ zwiększeniu, osiągając w 2017 r. wartość 427 rozwodów, tj. o 61 rozwodów więcej (przy przeciętnej w kraju 339 rozwodów, tj. o 11 więcej niż w 2016 r.).

Pod względem liczby rozwodów w relacji do nowo zawartych małżeństw województwo dolnośląskie plasowało się na 1. lokacie w kraju. Najmniej orzeczonych rozwodów na 1000 nowo zawartych małżeństw odnotowano w województwie podkarpackim – 225 rozwodów, czyli ok. dwukrotnie mniej niż w województwie dolnośląskim.

W miastach na 1000 nowo zawartych małżeństw przypadało średnio 490 rozwodów (w kraju 410), a na wsi ponad 1,5 krotnie mniej – 286 (w kraju 223).

Wykres 14. Rozwody na 1000 nowo zawartych małżeństw w województwie dolnośląskim na tle kraju i innych województw

Chart 14. Divorces per 1000 contracted marriages in Dolnośląskie voivodship on the background of the country and other voivodships

Tablica 14. Rozwody w 2017 r.
Table 14. Divorces in 2017

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	Ogółem <i>Total</i>	Z powództwa <i>Petition of</i>		Współczynniki rozwodów <i>Rates of divorces</i>		
		męża <i>husband</i>	żony <i>wife</i>	na 1000 ludności <i>per 1000 population</i>	na 1000 ludności w wieku 20 lat i więcej <i>per 1000 population at age 20 years and more</i>	na 1000 nowo zawartych małżeństw <i>per 1000 contracted marriages</i>
Ogółem <i>Total</i>	5946	2000	3946	2,0	2,5	427
Miasta <i>Urban areas</i>	4726	1594	3132	2,4	2,9	490
Wieś <i>Rural areas</i>	1220	406	814	1,4	1,7	286

Niezmiennie od wielu lat w ok. 2/3 przypadków orzeczonych rozwodów powództwo o rozwód wносиła kobieta – w 2017 r. średnio na 100 rozwodów było 66 takich przypadków (w 2016 r. również średnio 66 przypadków na 100 rozwodów), podczas gdy z powództwa męża – 34 przypadki.

Jednakże orzeczenie rozwodu z winy żony następowało tylko w 3,7% przypadków (w 2016 r. – 4,1%), a wina męża orzekana była w 14,8% rozwodów (w 2015 r. – 15,7%), tj. ok. czterokrotnie częściej jako winny był wskazywany mąż w porównaniu z orzeczeniem winy żony. Nadal najczęściej sąd nie orzekał winy – 76,8% ogółu rozwodów (w 2015 r. – 75,6%). Sytuacja ta znajdowała odzwierciedlenie w strukturze rozwodów według przyczyn.

Najczęstszą **przyczyną rozwodów** podawaną w orzeczeniach wydawanych przez sąd była niezmienna niezgodność charakterów – 59,9% ogółu rozwodów (w tym 48,8% w powiązaniu z inną przyczyną).

W dalszej kolejności częstymi przyczynami rozkładu pożycia w postępowaniu rozwodowym było:

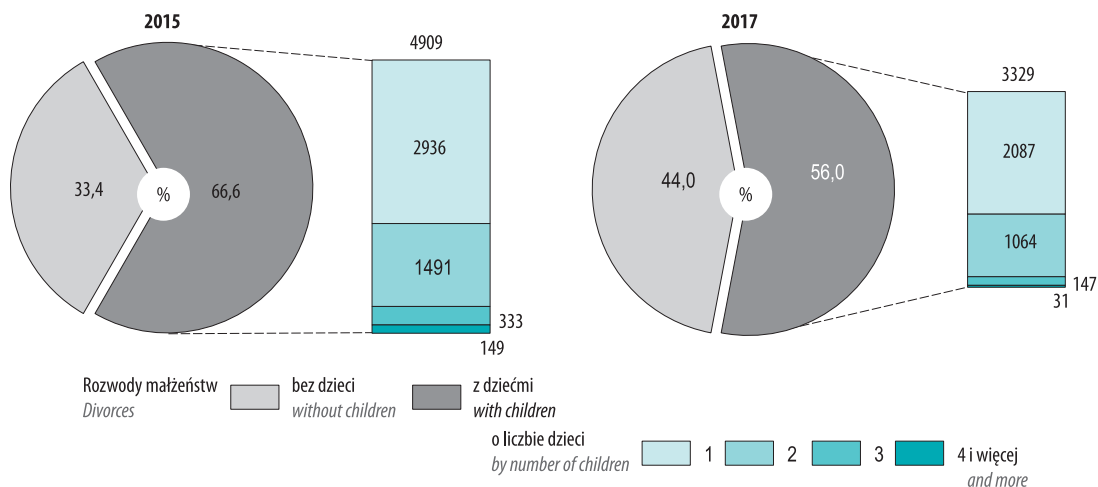
- niedochowanie wierności małżeńskiej – 23,3% (w tym 19,4% w powiązaniu z inną przyczyną),
- nieporozumienia na tle finansowym – 21,1% (w tym 20,3% w powiązaniu z inną przyczyną),
- nadużywanie alkoholu – 16,4% (w tym 14,4% w powiązaniu z inną przyczyną).

Najmniej przypadków orzeczeń rozwodów było z powodu:

- narkotyków, hazardu – 0,6% (w tym 0,5% w powiązaniu z inną przyczyną),
- trudności mieszkaniowych – 5,5% (w tym 5,3% w powiązaniu z inną przyczyną),
- niedoboru seksualnego – 8,4% (w tym 8,3% w powiązaniu z inną przyczyną).

Zdecydowana większość rozstających się małżeństw posiadała dzieci na utrzymaniu, choć ich udział uległ zmniejszeniu na przestrzeni ostatnich lat. W 2017 r. wśród ogółu orzeczonych rozwodów w województwie dolnośląskim 56,0% dotyczyło małżeństw z dziećmi (w 2015 r. – 56,4%, w 2005 r. – 66,6%). Skutki rozwodu dotknęły 4,8 tys. małoletnich dzieci z małżeństw rozwiedzionych, pozostające na utrzymaniu, w tym 38,1% stanowiły dzieci w wieku do 7 lat (w 2016 r. – 4,2 tys. małoletnich dzieci, 49,8% stanowiły dzieci w wieku do 7 lat). Nadal najczęściej sąd przyznawał opiekę nad małoletnimi dziećmi (do 18 lat) wyłącznie matce – 47,6% przypadków (w 2016 r. – 58,4%, w 2005 r. – 89,8%), wyłącznie ojcu jedynie w 4,9% przypadków (w 2016 r. – 4,6%, w 2005 r. – 4,4%), a w stosunku do 45,8% rozwiedzionych małżeństw sąd orzekł wspólne wychowanie dzieci (w 2015 r. – 35,0%, w 2005 r. – 3,6%).

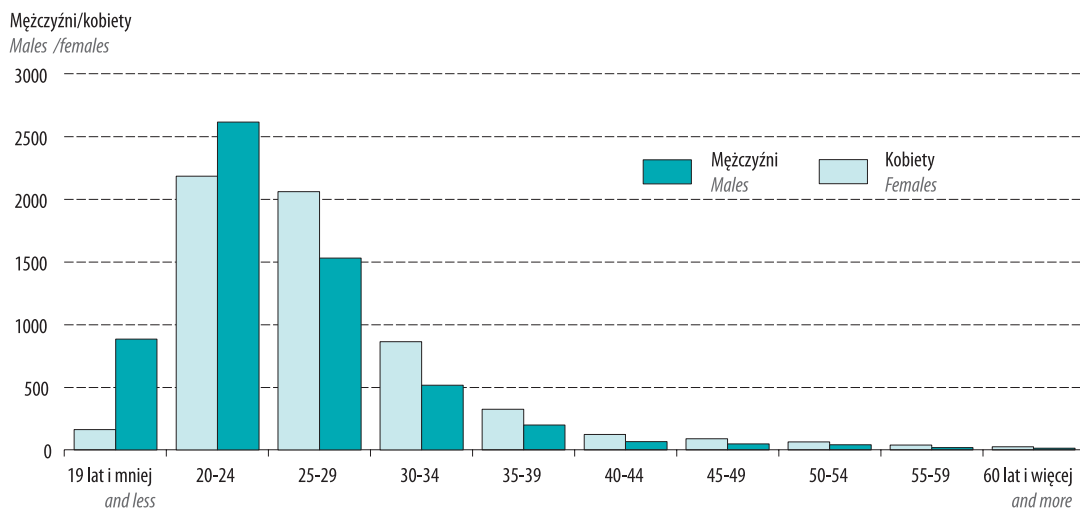
Wykres 15. Rozwody według liczby małoletnich^a dzieci
Chart 15. Divorces by number of underage children^a

^a Uwzględniono tylko małżeństwa z małoletnimi dziećmi (poniżej 18 lat)
^a Including couples with underage children only (below the age of 18).

Z informacji o strukturze osób rozwodzących się według wieku w momencie zawarcia małżeństwa wynika, że naryzyko rozwód narażone są głównie niezwiązane przez osoby w młodym wieku – największy udział wśród rozwodzących się miały, niezależnie od płci, te osoby, które zawarły związek małżeński w wieku 20-24 lata. Na 100 rozwódek przypadało 44 kobiety w tym wieku, a na 100 rozwodników – 37 mężczyzn.

Wykres 16. Rozwody według wieku małżonków w momencie zawarcia małżeństwa w 2017 r.
Chart 16. Divorces by age of spouses at the moment of contracting the marriage in 2017

2.4. Urodzenia żywe

2.4. Live births

Liczba urodzeń żywych jest istotnym czynnikiem determinującym stan i strukturę demograficzną ludności, a w szczególności kształtowanie się procesu zastępowalności pokoleń. Na wielkość urodzeń żywych wpływ mają zarówno zachowania prokreacyjne ludności, jak i liczebność zbiorowości kobiet w wieku rozrodczym.

Współczynnik rozwodów

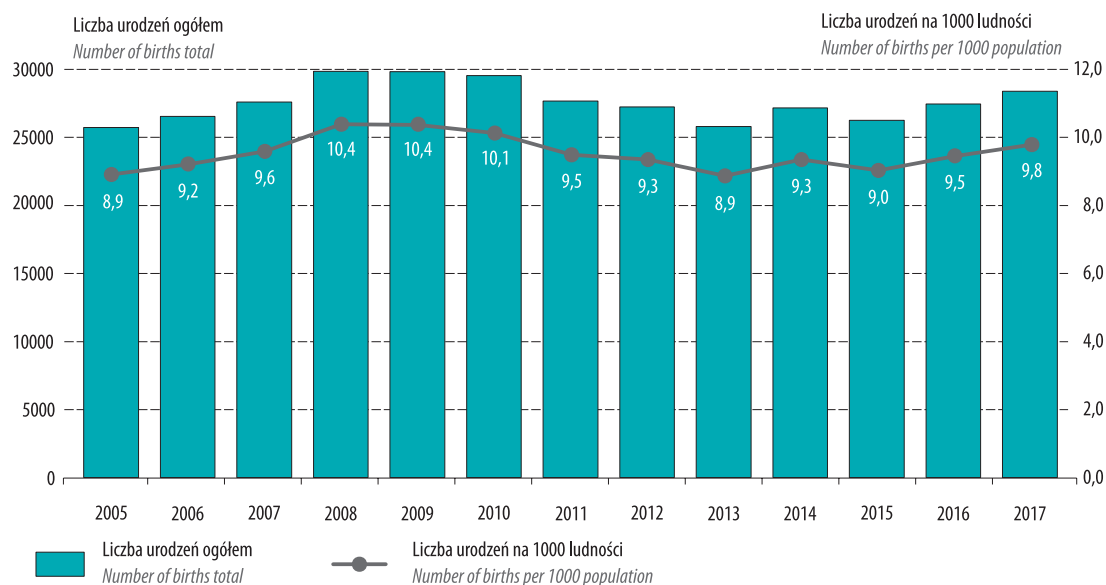
Stosunek liczby rozwodów orzeczonych w danym okresie (zazwyczaj roku) do liczby ludności w połowie okresu lub średniej liczby ludności – wyrażony w ‰ (tj. na 1000 ludności). Inną, rzadziej stosowaną definicją jest: stosunek liczby rozwodów do liczby ludności w wieku 20 lat i więcej – co zwiększa możliwość porównań, zwłaszcza międzynarodowych.

Analizując okres od 2005 r. można zauważyć, że po początkowo stopniowym wzroście liczby urodzeń – do 2008 r. nastąpił stopniowy spadek, który w 2014 r. uległ zahamowaniu. W 2017 r. w województwie dolnośląskim zarejestrowano 28,4 tys. urodzeń żywych, tj. o 0,9 tys. więcej niż przed rokiem. Nadal liczba zarejestrowanych urodzeń żywych nie osiągnęła poziomu z lat 2008-2010 r.

W skali roku również przeciętnie w kraju oraz w pozostałych województwach odnotowano zwiększenie liczby urodzeń żywych (ogółem w Polsce o 5,2%), w tym największy wzrost w województwie podkarpackim – o 8,2%, a najmniejszy w województwie świętokrzyskim – o 2,9%.

W miastach odnotowano 19,1 tys. urodzeń żywych (w porównaniu do 2016 r. wzrost o 1,6%), a na wsi – 9,3 tys. (wzrost o 7,4%). Większa liczba urodzeń żywych w miastach niż na wsi wynika z większego odsetka ludności miejskiej (68,8%) niż ludności wiejskiej (31,2%).

Wykres 17. Urodzenia żywe
Chart 17. Live births

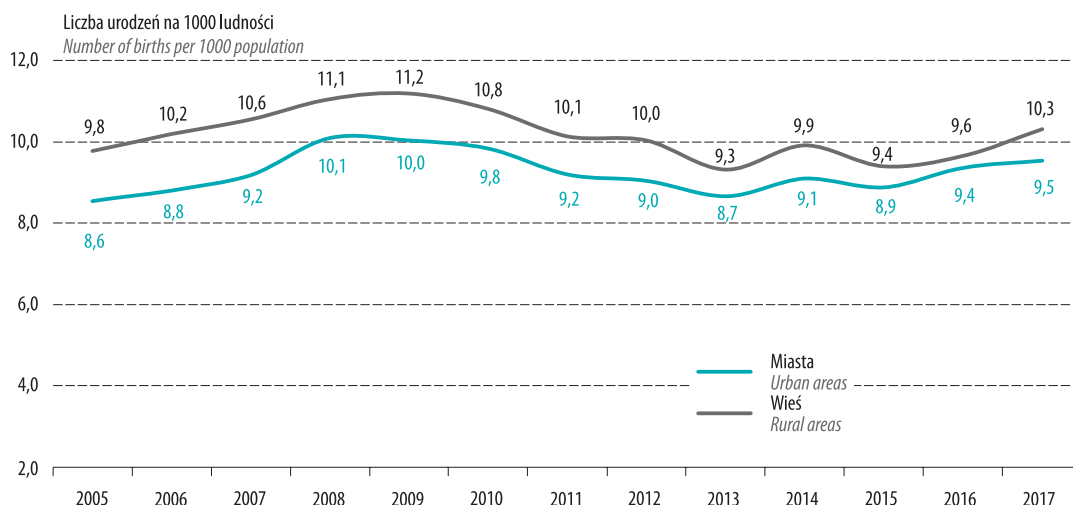

Najprostszym miernikiem natężenia urodzeń jest **współczynnik urodzeń** (rodności) – liczba urodzeń żywych w relacji do liczby ludności. W województwie dolnośląskim w 2017 r. współczynnik ten wyniósł 9,8‰ i był wyższy w stosunku do notowanego rok wcześniej (9,5‰) oraz niższy w porównaniu z 2010 r. (10,1‰), przekraczając poziom z 2005 r.

Współczynnik urodzeń

Stosunek liczby urodzeń żywych w danym okresie (najczęściej roku) do liczby ludności według stanu na środek okresu lub do średniej liczby ludności z tego okresu – wyrażony w ‰ (tj. na 1000 ludności).

Wykres 18. Liczba urodzeń na 1000 ludności w miastach i na wsi
Chart 18. Number of births per 1000 population in urban areas and rural areas

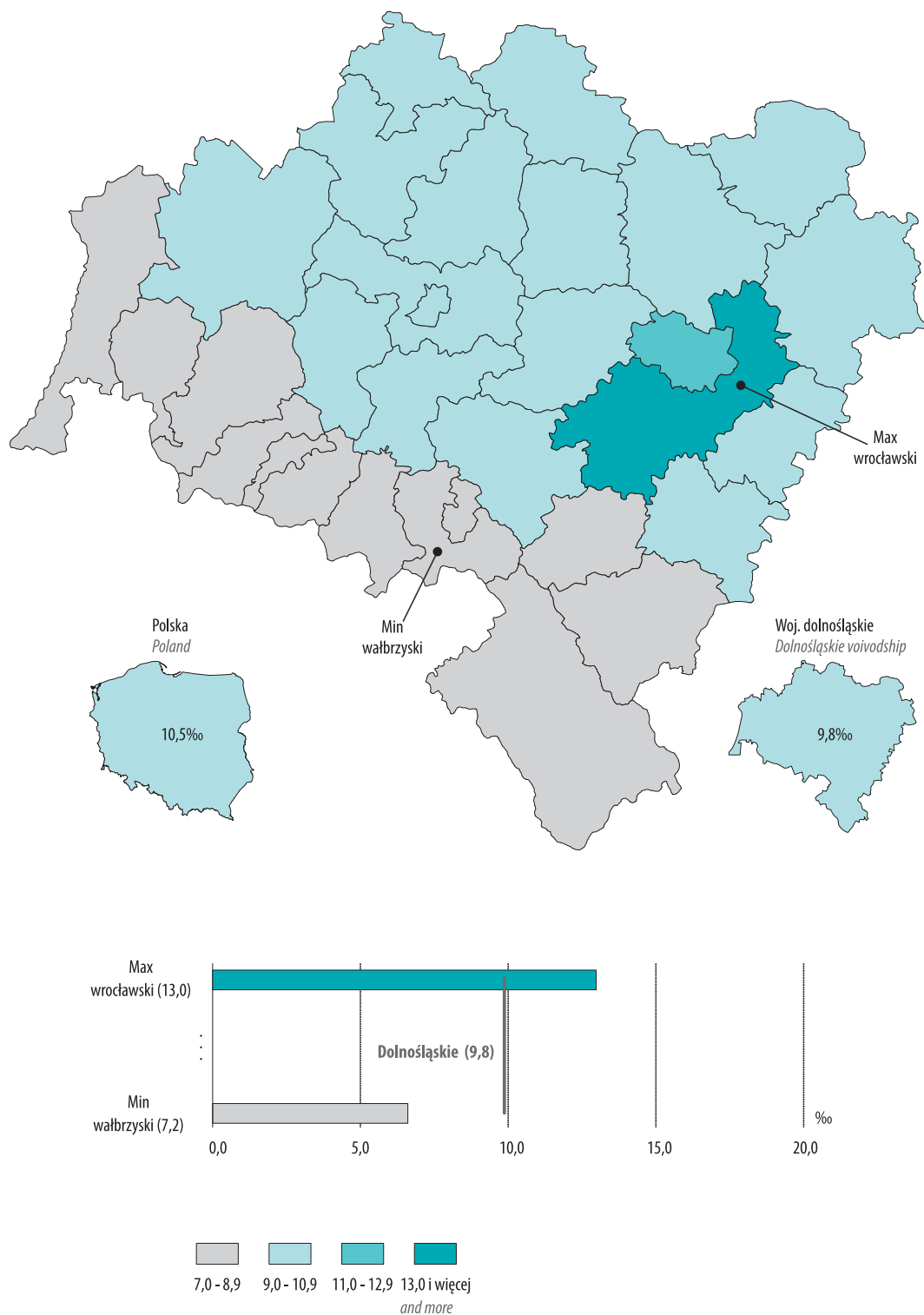

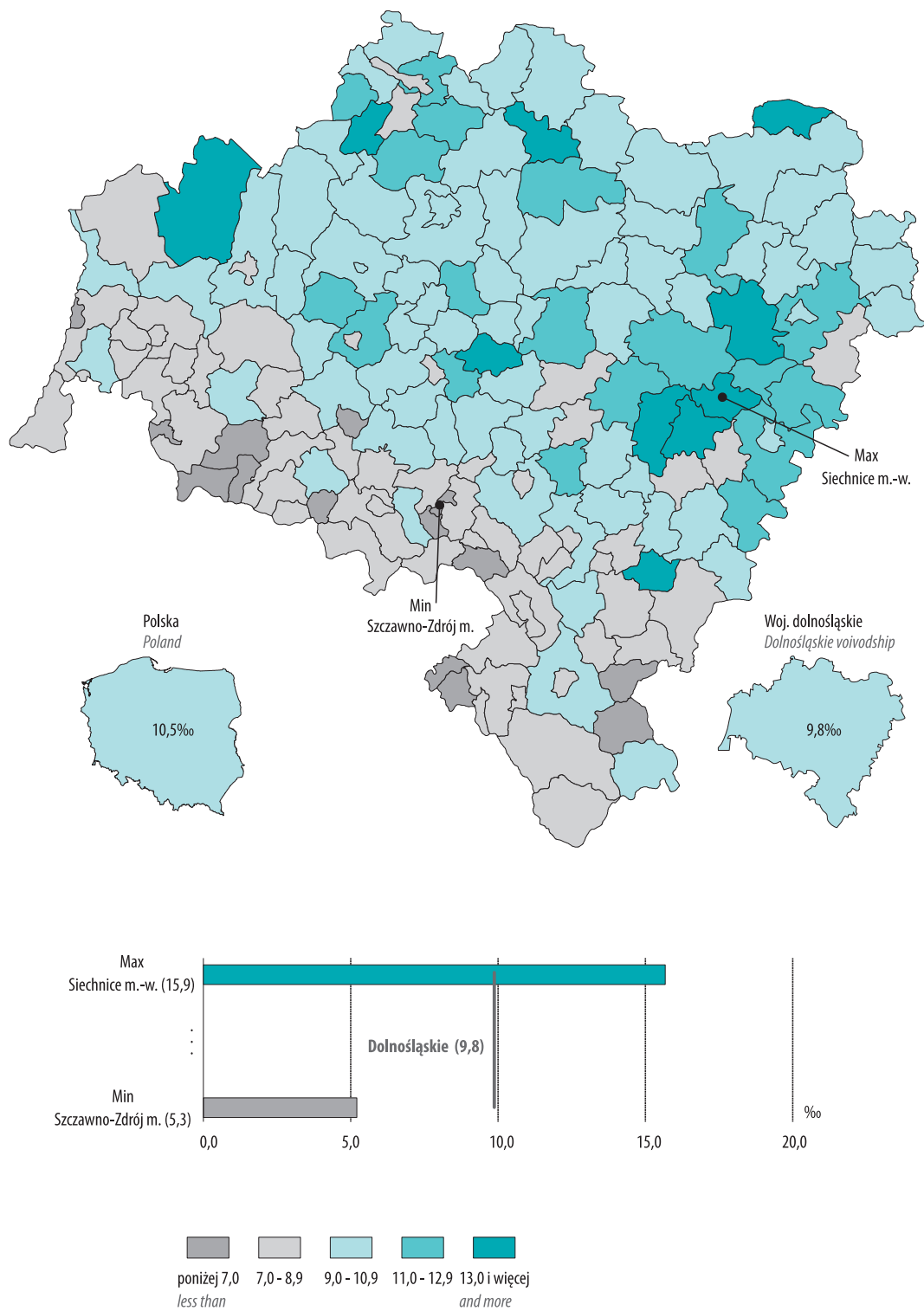
Przeciętnie w kraju surowy współczynnik urodzeń wynosił 10,5‰. Pod względem wartości tego współczynnika w 2017 r. województwo zajmowało 12. miejsce wśród pozostałych województw (w 2016 r. – 9. miejsce). Przeciętnie w kraju na 10000 ludności rodziło się 105 dzieci (o 7 więcej niż w woj. dolnośląskim – 98 dzieci), w tym najwięcej w województwie pomorskim – 118 (o 20 więcej niż w woj. dolnośląskim), a najmniej w świętokrzyskim – 87 (o 11 mniej niż w woj. dolnośląskim).

Wśród dolnośląskich powiatów nadal najwyższe wartości współczynnika urodzeń żywych odnotowano w powiatach z podregionu wrocławskiego: wrocławskim (13,0‰), we Wrocławiu (11,2‰) oraz milickim (10,9‰), a także w powiatach podregionu legnicko-głogowskiego, szczególnie w powiecie polkowickim (10,9‰). Najmniejsze natężenie urodzeń żywych wystąpiło w południowej części województwa, szczególnie w powiatach: wałbrzyskim (7,2‰), jeleniogórskim (7,5‰) oraz w Wałbrzychu (7,8‰).

Mapa 12. Urodzenia na 1000 ludności w województwie dolnośląskim według powiatów w 2017 r.

Map 12. Map 12. Births per 1000 population in Dolnośląskie voivodship by powiats in 2017

Mapa 13. Urodzenia na 1000 ludności w województwie dolnośląskim według gmin w 2017 r.*Map 13. Births per 1000 population in Dolnośląskie voivodship by gminas in 2017*

W grupie dolnośląskich gmin w 2017 r. współczynnik urodzeń przyjmował wartości od 5,3‰ do 15,9‰, podczas gdy w 2016 r. od 3,7‰ do 14,6‰. Najwyższym poziomem rodności wyróżniała się gmina miejsko-wiejska Siechnice z powiatu wrocławskiego (15,9‰). Relatywnie wysoki poziom rodności utrzymały również gminy z podregionu wrocławskiego: wiejska Długołęka, miejsko-wiejska Kobierzyce z powiatu wrocławskiego (odpowiednio 14,2‰ i 13,2‰) i wiejska Radwanice z powiatu oławskiego (13,3‰), a także gminy o charakterze wiejskim z podregionu legnicko-głogowskiego, szczególnie: Jemielno z powiatu górowskiego (14,0‰) i Radwanice z powiatu polkowickiego (13,3‰).

Najniższy poziom rodności odnotowano w gminie miejskiej Szczawno-Zdrój z powiatu wałbrzyskiego (5,3‰). Niskie wartości współczynnika urodzeń żywych nadal miały miejsce głównie w gminach położonych w powiatach południowych, przygranicznych, szczególnie takich jak Kudowa-Zdrój i Lewin Kłodzki z powiatu kłodzkiego (odpowiednio 5,7‰ i 6,2‰) oraz Szklarska Poręba i Stara Kamienica z powiatu jeleniogórskiego (po 6,3‰).

Na przestrzeni ostatniego piętnastolecia obserwuje się wzrost **odsetka urodzeń pozamałżeńskich** w ogólnej liczbie urodzeń. Zjawisko to jest jedną z cech charakterystycznych współczesnych procesów demograficznych oraz współczesnych zachowań społecznych (coraz bardziej popularne stają się związki kohabitacyjne oraz samotne macierzyństwo).

Urodzenie pozamałżeńskie

Urodzenie, które nastąpiło oraz zostało zarejestrowane poza okresem trwania małżeństwa z wyłączeniem urodzeń, które nastąpiły przed upływem 300 dni od daty ustania lub unieważnienia małżeństwa.

Podziału na urodzenia małżeńskie i pozamałżeńskie dokonuje urząd stanu cywilnego zgodnie ze stanem formalno-prawnym.

(ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. - Kodeks rodzinny i opiekuńczy, Dz. U. z 2015 r. poz. 2082, z późn. zm.)

Na Dolnym Śląsku przeszło dwie trzecie dzieci rodziło się w rodzinach tworzonych przez prawnie zawarte związki małżeńskie. W 2017 r. w ogólnej liczbie urodzeń żywych **urodzenia pozamałżeńskie** stanowiły 32,1% (w 2005 r. – 28,1%), sytuując województwo na 4. miejscu w kraju, po województwach zachodniopomorskim (39,9%), lubuskim (39,4%) i warmińsko-mazurskim (32,7%). Najniższa wartość odsetka urodzeń pozamałżeńskich wystąpiła w województwie podkarpackim (12,5%), przy przeciętnej wielkości w kraju na poziomie 24,1%.

Odmienne niż w skali całego kraju, w woj. dolnośląskim nie notowano znaczących różnic między miastami a wsią w odsetku urodzeń, które nastąpiły oraz zostały zarejestrowane poza okresem trwania małżeństwa.

W 2017 r. na 100 urodzeń żywych przypadało średnio w miastach 33 urodzenia pozamałżeńskie, a na wsi – 31 urodzeń, podczas gdy przeciętnie w kraju odpowiednio 27 urodzeń pozamałżeńskich w miastach i 20 – na wsi.

Spośród dolnośląskich powiatów najwyższymi odsetkami urodzeń pozamałżeńskich (i najniższymi odsetkami urodzeń w rodzinach tworzonych przez prawnie zawarte związki małżeńskie) wyróżniały się powiaty przygraniczne: m. Wałbrzych oraz wałbrzyski i jeleniogórski, w których w 2017 r. średnio na 100 urodzeń żywych przypadało odpowiednio 51 oraz po 45 urodzeń pozamałżeńskich. Natomiast zdecydowanie dominowały urodzenia małżeńskie w powiatach: wrocławskim m. Wrocławiu i w oławskim, w których średnio na 100 urodzeń żywych przypadało odpowiednio 22, 25 oraz 26 urodzeń pozamałżeńskich.

Tablica 15. Urodzenia żywe w 2017 r.
Table 15. Live births in 2017

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	Urodzenia <i>Births</i>				Pozamałżeńskie w % urodzeń żywych <i>Illegitimate as percent age of total live births</i>
	razem <i>total</i>	na 1000 ludności <i>per 1000 population</i>	małżeńskie <i>legitimate</i>	pozamałżeńskie <i>illegitimate</i>	
Ogółem <i>Total</i>	28401	9,8	19281	9120	32,1
Chłopcy <i>Males</i>	14500	10,4	9845	4655	32,1
Dziewczęta <i>Females</i>	13901	9,2	9436	4465	32,1
Miasta <i>Urban areas</i>					
Razem <i>Total</i>	19078	9,5	12814	6264	32,8
Chłopcy <i>Males</i>	9705	10,3	6508	3197	32,9
Dziewczęta <i>Females</i>	9373	8,9	6306	3067	32,7
Wieś <i>Rural areas</i>					
Razem <i>Total</i>	9323	10,3	6467	2856	30,6
Chłopcy <i>Males</i>	4795	10,7	3337	1458	30,4
Dziewczęta <i>Females</i>	4528	10,0	3130	1398	30,9

Rozpatrując **strukturę urodzeń według kolejności urodzenia dziecka** stwierdzono, iż w 2017 r. w ogólnej liczbie zarejestrowanych urodzeń udział urodzeń pierwszego dziecka wynosił 44,8%, drugiego w kolejności – 39,9% oraz trzeciego i dalszego – 15,3% (wobec odpowiednio 48,7%; 37,6% i 9,7% w 2016 r.). W porównaniu do sytuacji sprzed roku zarejestrowano mniejszą liczbę urodzeń pierwszego dziecka, natomiast większą liczbę urodzeń kolejnego dziecka. Zatem na odnotowany w skali roku wzrost liczby urodzeń wpływ miał wzrost liczby urodzeń kolejnego dziecka.

Struktura urodzeń według kolejności urodzenia dziecka kształtuje się odmiennie w zależności od wykształcenia kobiety. W przypadku kobiet z wykształceniem wyższym udział urodzeń pierwszego dziecka oraz drugiego w kolejności był wyższy, a trzeciego i dalszego w kolejności był zdecydowanie niższy (odpowiednio 52,4% oraz 39,3% i w przypadku trzeciego i dalszego – 8,2%). Największą skłonnością do urodzenia kolejnego dziecka (szczególnie trzeciego i dalszego) wyróżniały się kobiety z wykształceniem podstawowym, w przypadku których odsetek urodzeń pierwszego dziecka wynosił 30,5%, drugiego – 29,3%, natomiast trzeciego i dalszego – 40,3%. O poziomie skłonności do urodzenia kolejnego dziecka świadczy też wskaźnik liczony jako przeciętna kolejność urodzenia dziecka. Wskaźnik ten w zbiorowości kobiet z wykształceniem wyższym wynosił 1,6, natomiast dla kobiet z wykształceniem podstawowym wynosił 2,5.

2.5. Płodność i wiek matek

2.5. Fertility and age of mother

W województwie dolnośląskim **zbiorowość kobiet w wieku rozrodczym (15-49 lat)**, czyli potencjalnych matek liczyła w końcu 2017 r. 679,4 tys. kobiet, czyli o 3,6 tys. kobiet mniej niż w 2016 r. (tj. o 0,5% mniej) oraz o 31,8 tys. mniej niż w 2010 r. (tj. o 4,7% mniej). Oprócz odnotowanego zmniejszenia stanu liczbowego kobiet w wieku 15-49 lat, nastąpiły zmiany w strukturze tej zbiorowości. Na 100 kobiet w wieku rozrodczym przypadało 9 kobiet w wieku do 25 lat, podczas gdy w 2010 r. – 12 kobiet oraz w 2005 r. – 15 kobiet. Zwiększeniu uległy udziały kobiet w najstarszych grupach wiekowych, m.in. kobiet w wieku 35 lat i więcej – z 39,8% w 2005 r. do 47,4% w 2017 r.

W 2017 r. Dolnoślązaczki **najczęściej zostawały matkami w wieku 30-34 lata** – 9,4 tys. kobiet, czyli 34,9% ogółu matek oraz w wieku 25-29 lat – 8,5 tys. kobiet, czyli 30,6% (wobec odpowiednio 33,6% i 33,9% przeciętnie w kraju). W ogólnej liczbie urodzeń żywych nieznacznie więcej było noworodków, których matki były ze starszych grup wiekowych – 5,0 tys. kobiet w wieku 35 lat i więcej (17,6%) niż w młodszych – 4,8 tys. kobiet w wieku poniżej 25 lat (16,8%).

Podobnie jak w skali całego kraju, również w województwie dolnośląskim w latach 2005-2017 w strukturze urodzeń żywych według wieku matki nastąpiły duże zmiany, w tym szczególnie zmniejszył się odsetek urodzeń dzieci, których matki były w wieku do 25 lat – z 33,3% w 2005 r. do 23,3% w 2010 r. i 16,8% w 2017 r. Zwiększył się natomiast udział matek w wieku 35 lat i więcej – z 8,3% w 2005 r. do 12,0% w 2010 r. i 17,6% w 2017 r.

Ogółem średni wiek w momencie urodzenia dziecka, który połowa matek rodzących już przekroczyła, a którego połowa jeszcze nie osiągnęła (**mediana wieku matek**) wynosił w 2017 r. ok. 30 lat (w 2016 r. – również ok. 30 lat, w 2010 r. – 29 lat), przy czym w momencie urodzenia pierwszego dziecka wyniósł ok. 28 lat (w 2016 r. – 28 i w 2010 r. – 27 lat). W ostatnich latach obserwuje się podwyższenie zarówno średniego wieku rodzenia dziecka, jak i średniego wieku urodzenia pierwszego dziecka.

Mediana wieku matek

Mediana wieku (wiek środkowy) matek jest parametrem wyznaczającym granicę wieku, którą połowa matek już przekroczyła, a druga połowa jeszcze nie osiągnęła.

W miastach mediana wieku matek była nieznacznie wyższa niż na wsi (30 lat i 8 miesięcy wobec szczególnie w przypadku urodzenia pierwszego dziecka (ok. 29 lat w miastach wobec 27 lat na wsi).

W ciągu minionego dziesięciolecia zmieniła się znacząco **struktura poziomu wykształcenia matek**. W 2017 r. – w stosunku do 2005 r. – odsetek matek z wykształceniem wyższym wzrósł prawie dwukrotnie (tj. z 26,3% do 52,2%), natomiast zmniejszył się odsetek kobiet z wykształceniem średnim (z 37,3% do 30,3%) i podstawowym (z 9,8% do 4,1%). Jednakże nadal kobiety z wykształceniem wyższym rodziły średnio w późniejszym wieku niż kobiety z niższym wykształceniem. W populacji kobiet z wykształceniem wyższym średni wiek matek w momencie urodzenia dziecka kształtował się w 2017 r. na poziomie ok. 31 lat i pół roku natomiast w przypadku matek z wykształceniem gimnazjalnym – na poziomie 20 lat i pół roku.

Kobiety z wykształceniem wyższym pierwsze dziecko rodziły w wieku ok. 30 lat, a kobiety z wykształceniem gimnazjalnym – ponad 11 lat wcześniej, tj. w wieku 19 lat (z wykształceniem podstawowym – ponad 10 lat wcześniej, tj. w wieku 20 lat).

Tablica 16. Mediana wieku matek według kolejności urodzenia dziecka i poziomu wykształcenia matki w 2017 r.*Table 16. Median age of mothers by birth order and education level of mothers in 2017*

Wykształcenie matki <i>Education level of mother</i>	Ogółem <i>Total</i>	Kolejność urodzenia dziecka u matki <i>Birth order</i>							
		1	2	3	4	5	6	7	8 i dalsze <i>8 and over</i>
Ogółem <i>Total</i>	30,3	28,2	31,5	33,3	34,6	34,6	35,5	36,5	39,3
Wyższe <i>Higher</i>	31,6	29,9	32,5	34,6	36,1	36,8	37,0	41,5	37,8
Policealne <i>Post-secondary</i>	30,1	26,9	31,3	32,7	35,5	42,5	-	-	-
Średnie <i>Secondary</i>	28,9	25,9	30,1	32,7	34,9	35,5	37,0	37,5	39,0
Zasadnicze zawodowe <i>Basic vocational</i>	28,6	23,7	28,7	32,7	34,9	35,1	35,8	35,8	38,0
Gimnazjalne <i>Lower secondary</i>	20,6	19,2	22,5	25,2	27,0	28,3	29,5	30,3	-
Podstawowe <i>Primary</i>	26,0	20,3	25,1	29,1	32,4	33,4	34,3	37,3	40,4
Niepełne podstawowe <i>Incomplete primary</i>	27,3	20,5	31,5	26,5	36,5	28,5	-	-	-

a W podziale według poziomu wykształcenia i kolejności urodzenia nie uwzględniono wykształcenia nieustalonego.
 a Data on number of births by education level and by order exclude cases in which education and birth order is unknown.

Oprócz liczby i struktury kobiet w wieku rozrodczym (15-49 lat), czyli potencjalnych matek, ważnym czynnikiem jest płodność, tj. natężenie urodzeń w badanej populacji kobiet będących w wieku rozrodczym. Podstawowym miernikiem płodności kobiet jest **współczynnik płodności**.

Współczynnik płodności

Stosunek liczby urodzeń żywych w danym okresie do liczby kobiet będących w wieku rozrodczym (15-49 lat).

Współczynnik liczony jest dla okresów nie krótszych niż rok. Wyraża średnią liczbę dzieci urodzonych w ciągu badanego okresu przypadającą na 1000 kobiet (lub na 100 kobiet) w wieku rozrodczym – jest liczony dla pojedynczych roczników lub 5-letnich grup wieku (częstkowe współczynniki płodności).

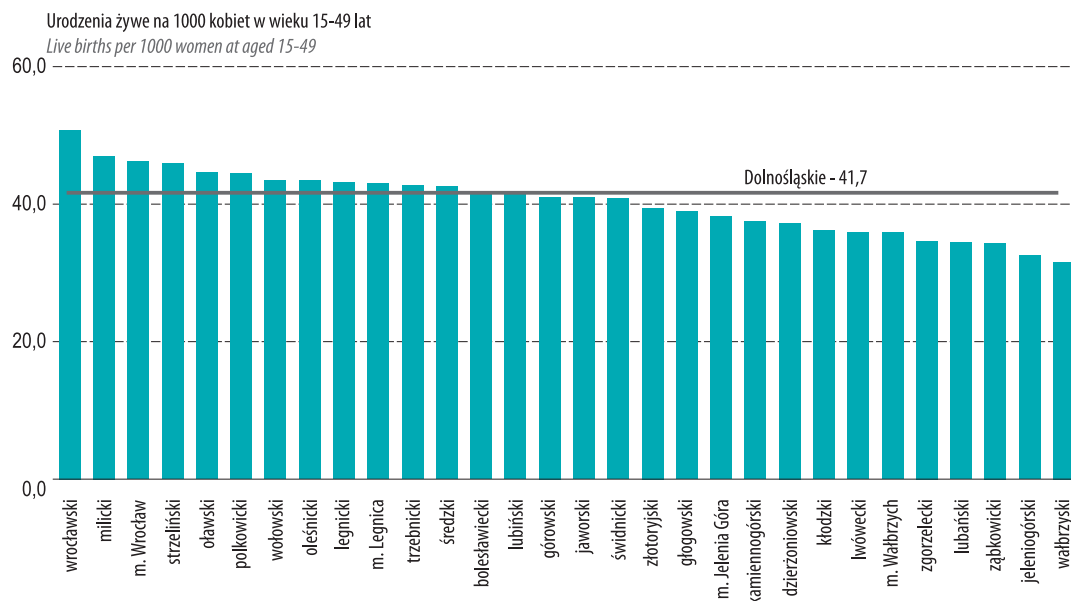
W 2017 r. współczynnik płodności wynosił 41,7, sytuując województwo dolnośląskie na 12. miejscu w kraju (w 2016 r. – 40,1, sytuując województwo na 8. miejscu). Najwyższy poziom współczynnika wystąpił w województwie pomorskim – 49,3, najniższy w świętokrzyskim – 38,1 (przeciętna w kraju wynosiła 44,2).

Podobnie jak w kraju, na Dolnym Śląsku w latach 2000-2010 płodność kobiet uległa zwiększeniu, w 2000 r. średnio wśród 1000 kobiet w wieku 15-49 lat 32 kobiety zostało matkami, w 2005 r. – 34, a w 2010 r. – 42. W latach 2010-2015 odnotowano już spadek płodności kobiet – w 2015 r. średnio na 1000 kobiet będących w wieku rozrodczym przypadało 38 urodzeń żywych (tj. o 4 mniej niż w 2010 r.). W 2016 r. odnotowano niewielki wzrost płodności kobiet – do poziomu 40 urodzeń żywych (wobec 38 w 2015 r.), a w 2017 r. – dalszy niewielki wzrost – do poziomu 42 urodzeń żywych (pomimo zmniejszenia liczebności kobiet w wieku rozrodczym).

W miastach natężenie urodzeń w populacji kobiet w wieku rozrodczym było nieznacznie niższe niż na wsi. Współczynnik płodności w miastach w 2017 r. kształtował się na poziomie 41,2, a na wsi – na poziomie 42,7. W porównaniu do lat wcześniejszych nastąpiło zmniejszenie dysproporcji między wsią a miastem w poziomie płodności kobiet (m.in. w 2005 r. współczynnik płodności wynosił w miastach 32,8, a na wsi zdecydowanie więcej – 38,1).

W grupie 30 powiatów najwyższym poziomem płodności kobiet wyróżniał się nadal powiat wrocławski (średnio na 1000 kobiet w wieku 15-49 lat przypadało 51 urodzeń żywych) oraz powiat milicki (47 urodzeń). Najniższe wartości współczynnika płodności odnotowano w powiecie wałbrzyskim i jeleniogórskim (odpowiednio 32 i 33 urodzenia); w których na 1000 kobiet w wieku rozrodczym przypadało odpowiednio o 19 i 18 urodzeń mniej niż w powiecie wrocławskim).

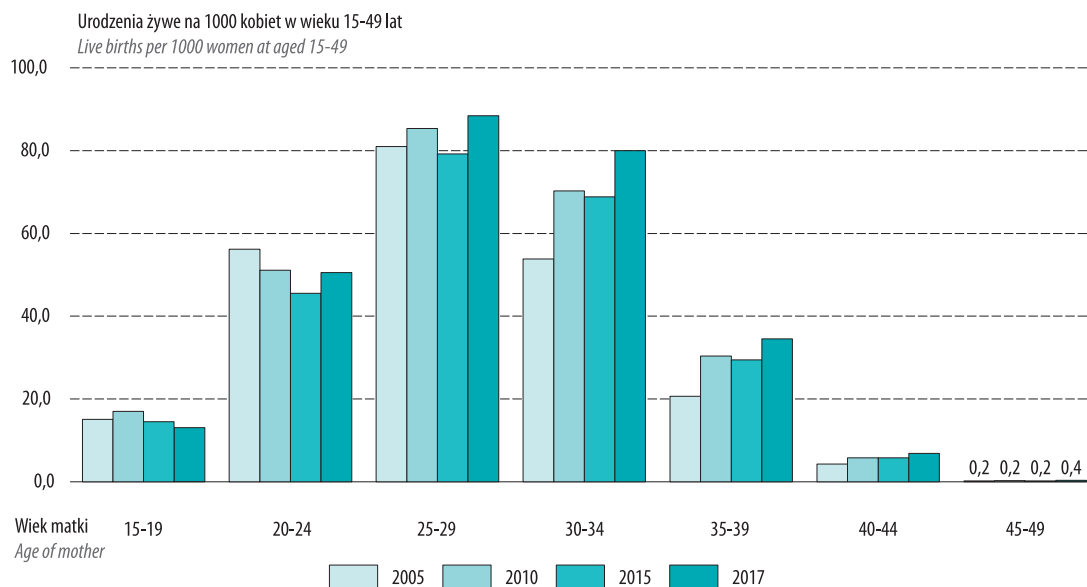
Wykres 19. Płodność kobiet według powiatów w 2017 r.
Chart 19. Female fertility by powiats in 2017

Natężenie urodzeń w populacji kobiet w wieku rozrodczym kształtowało się odmiennie w poszczególnych przedziałach wieku. Podobnie jak w latach poprzednich, wiek najwyższej płodności kobiet pozostał bez zmian – w grupie 25-29 lat, w której w 2017 r. kształtował się na poziomie 88 urodzeń żywych na 1000 kobiet w tym wieku (w 2015 r. – 82 urodzenia, a w 2010 r. – 85 urodzeń). Następnie, im starsza grupa wieku, tym płodność kobiet zmniejszała się, przy czym nadal zdecydowanie wyższą płodność odnotowano w grupie wiekowej 30-34 lata (80 urodzeń) niż w grupie 20-24 lata (51 urodzeń, czyli o 29 urodzeń mniej).

Maksimum rozkładu płodności kobiet w grupie wieku 25-29 lat odnotowano we wszystkich województwach. W 2017 r. wśród województw najniższą płodnością kobiet w tej grupie wiekowej wyróżniało się województwo dolnośląskie – 88 urodzeń na 1000 kobiet, a najwyższymi województwa wielkopolskie i pomorskie – po 102 urodzenia (tj. o 14 urodzeń więcej niż w dolnośląskim).

Wykres 20. Płodność kobiet według wieku
Chart 20. Female fertility by age

Tablica 17. Płodność kobiet i współczynniki reprodukcji ludności
Table 17. Female fertility and reproduction rates of population

Wyszczególnienie Specification	2005			2010			2017		
	ogółem total	miasta urban areas	wieś rural areas	ogółem total	miasta urban areas	wieś rural areas	ogółem total	miasta urban areas	wieś rural areas
Płodność – urodzenia żywe na 1000 kobiet w wieku: Live births per 1000 women at age specified:									
15 – 49 ^{ab} lat	34,3	32,8	38,1	41,4	40,4	43,5	41,7	41,2	42,7
15 – 19 ^a	15,1	13,7	17,9	17,0	15,9	19,1	13,1	12,6	13,9
20 – 24	56,2	49,5	72,0	51,1	44,5	65,8	50,5	47,2	56,3
25 – 29	81,0	78,2	88,7	85,4	82,2	93,3	88,4	85,2	95,4
30 – 34	53,8	54,4	52,3	70,2	71,6	66,9	80,0	79,8	80,5
35 – 39	20,6	20,7	20,4	30,3	30,7	29,5	34,5	35,0	33,4
40 – 44	4,3	3,9	5,2	5,8	5,8	5,7	6,8	6,8	6,9
45 – 49 ^b lat	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3	0,4	0,3	0,5
Współczynniki: Rates:									
dziętności ogólnej total fertility	1,148	1,094	1,277	1,288	1,240	1,394	1,361	1,324	1,431
reprodukcji brutto gross reproduction	0,559	0,533	0,622	0,620	0,598	0,669	0,666	0,650	0,695
dynamiki demograficznej demographic dynamics	0,899	0,873	0,962	0,994	0,953	1,094	0,887	0,832	1,024

a b Łącznie z urodzeniami z matek w wieku: a - poniżej 15 lat, b - 50 lat i więcej.

a b Including births from mothers aged: a - below 15, b - 50 and more.

Również we wszystkich dolnośląskich powiatach, poza 3 powiatami: strzelińskim, wołowskim i m. Wrocławiem, najwyższą płodność kobiet notowano w grupie wieku 25-29 lat. Najniższa płodność kobiet w tej grupie wieku wystąpiła w powiatach wałbrzyskim i kłodzkim (odpowiednio 70 i 71 urodzeń na 1000 kobiet), a najwyższa w powiatach wrocławskim i oławskim (odpowiednio 121 i 109 urodzeń na 1000 kobiet).

Tablica 17. Płodność kobiet według wieku i powiatów w 2017 r.

Table 17. Female fertility by age and powiats in 2017

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	Urodzenia żywe na 1000 kobiet w wieku: <i>Live births per 1000 women at age specified:</i>							
	15-49 lat	15-19 ^a	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49 lat ^b
Ogółem <i>Total</i>	41,7	13,1	50,5	88,4	80,0	34,5	6,8	0,4
bolesławiecki	41,9	11,1	55,3	98,0	75,4	30,9	7,9	0,4
dzierżoniowski	37,2	20,2	49,8	74,2	68,8	33,0	6,3	-
głogowski	38,9	7,8	53,7	99,3	68,9	29,8	6,6	-
górowski	41,0	20,8	58,9	82,0	66,1	41,2	4,9	-
jaworski	40,9	15,5	51,7	94,7	73,2	29,8	6,3	0,7
jeleniogórski	32,6	11,7	39,9	73,1	71,0	20,2	6,8	-
kamiennogórski	37,5	16,1	53,3	80,6	67,9	30,9	4,6	-
kłodzki	36,1	14,0	57,0	70,6	66,9	29,4	6,2	0,2
legnicki	43,2	16,4	55,9	101,1	82,7	27,5	5,5	0,6
lubański	34,4	15,3	49,2	84,1	57,2	25,9	3,9	1,2
lubiński	41,4	12,7	55,0	104,0	79,9	29,7	4,3	0,6
lwówecki	35,9	17,9	49,1	73,0	62,5	27,6	7,5	0,7
milicki	47,0	7,9	79,9	99,9	78,7	38,8	10,2	-
oleśnicki	43,4	14,6	54,4	93,7	81,9	35,1	8,4	-
oławski	44,6	12,3	52,8	108,7	86,5	34,4	7,0	0,4
polkowicki	44,4	12,1	65,4	101,2	76,6	34,1	8,1	0,5
strzeliński	45,9	9,7	54,8	89,6	91,2	52,8	5,6	-
średzki	42,6	15,3	53,0	98,6	88,7	27,6	7,1	1,2
świdnicki	40,8	17,2	56,4	91,7	75,0	29,8	5,0	0,4
trzebnicki	42,7	15,7	46,8	95,4	83,9	36,4	7,2	-
wałbrzyski	31,6	11,7	50,0	69,7	58,7	22,2	5,0	-
wołowski	43,5	13,9	58,9	77,9	87,7	40,6	6,4	0,7
wrocławski	50,8	8,4	49,7	121,4	107,5	42,2	8,5	0,7
ząbkowicki	34,4	8,2	43,5	72,1	66,8	30,1	7,5	-
zgorzelecki	34,6	13,8	46,6	86,0	60,0	24,4	5,8	0,4
złotoryjski	39,4	10,5	55,4	85,9	68,1	32,1	4,5	-
m. Jelenia Góra	38,2	15,9	51,2	77,0	75,4	33,5	7,5	0,4
m. Legnica	43,0	14,1	57,1	91,5	84,7	35,4	5,4	0,3
m. Wrocław	46,2	8,4	36,8	84,1	90,3	42,4	8,2	0,4
m. Wałbrzych	35,9	25,0	54,7	78,0	58,3	26,4	5,7	0,3

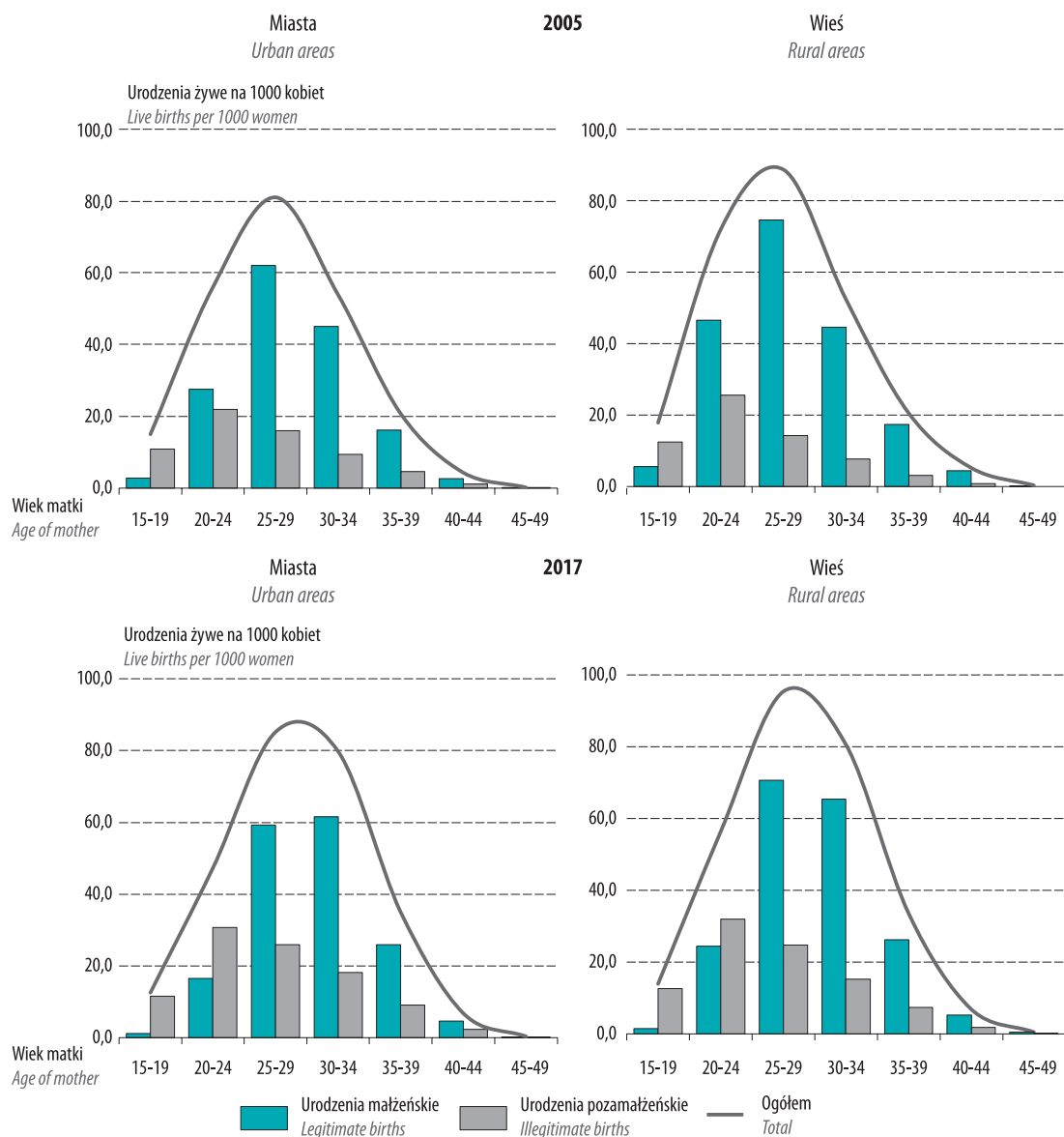
a b Łącznie z urodzeniami z matek w wieku: a - poniżej 15 lat, b - 50 lat i więcej.

a b Including births from mothers aged: a - below 15, b - 50 and more.

Rozpatrując płodność kobiet w przypadku urodzeń małżeńskich i pozamałżeńskich, można stwierdzić, iż natężenie urodzeń małżeńskich w populacji kobiet w wieku rozrodczym nadal utrzymuje się na wyższym poziomie niż w przypadku urodzeń pozamałżeńskich. W 2017 r. na 1000 kobiet w wieku rozrodczym przypadało średnio 28 urodzeń małżeńskich i 13 pozamałżeńskich (w 2016 r. odpowiednio 27 urodzeń małżeńskich i 12 pozamałżeńskich, a w 2010 r. – 29 urodzeń małżeńskich i 12 pozamałżeńskich).

Poziom dysproporcji w natężeniu urodzeń w tych dwóch subpopulacjach kobiet był różny w poszczególnych przedziałach wieku. W przypadku urodzeń małżeńskich maksimum rozkładu płodności kobiet wystąpiło w grupach wieku 25-29 i 30-34 lata, w których na 1000 kobiet przypadało po 63 urodzenia żywe (w miastach 59 i 62, a na wsi 71 i 65). W przypadku urodzeń pozamałżeńskich najwyższa płodność wystąpiła w grupie wieku 20-24 lata – 31 urodzeń żywych na 1000 kobiet w tym wieku (w miastach 31, a na wsi 32 urodzenia).

Wykres 21. Płodność kobiet według wieku w miastach i na wsi
Chart 21. Female fertility by age in urban and rural areas

2.6. Współczynniki zastępowalności pokoleń

2.6. Replacement of generations rates

Podstawowymi syntetycznymi miarami analizy procesu zastępowalności pokoleń są współczynniki budowane na podstawie cząstkowych współczynników płodności i tablic wymieralności, tj. współczynnik dzietności, współczynnik reprodukcji brutto i współczynnik reprodukcji netto.

Współczynnik dzietności

Suma cząstkowych współczynników płodności.

Oznacza liczbę dzieci, które urodziłaby przeciętnie kobieta w ciągu całego okresu rozrodczego

(15 – 49 lat) przy założeniu, że w poszczególnych fazach tego okresu rodziłaby z intensywnością obserwowaną w badanym roku, tzn. przy przyjęciu cząstkowych współczynników płodności z tego okresu za niezmiennie.

Od przeszło 20 lat notowana niska liczba urodzeń nie gwarantuje prostej zastępowalności pokoleń i wartość **współczynnika dzietności** kształtuje się poniżej 2.

W 2017 r. w województwie dolnośląskim współczynnik dzietności osiągnął poziom 1,361 i był nieznacznie wyższy niż w roku poprzednim (w 2016 r. – 1,286, a w 2005 r. – 1,148). Zatem, przy założeniu, że w poszczególnych fazach okresu rozrodczego (15-49 lat) kobiety rodziłyby z intensywnością obserwowaną wśród kobiet w badanym roku, to 1000 kobiet urodziłoby przeciętnie 1361 dzieci, tj. o 75 dzieci więcej niż w 2016 r.

Pod względem wartości tego wskaźnika województwo dolnośląskie zajmowało 14. miejsce wśród pozostałych województw (wobec 11. miejsca w 2016 r.). Wartość współczynnika w przekroju województw wskazywała, iż 1000 kobiet urodziłoby przeciętnie od 1258 dzieci w województwie świętokrzyskim do 1625 dzieci w województwie pomorskim (wobec przeciętnej wielkości w kraju na poziomie 1453 dzieci).

Współczynnik reprodukcji brutto

Średnia liczba córek urodzonych przeciętnie przez kobietę przy założeniu, że kobieta będąc w wieku rozrodczym (15-49) rodzić będzie z częstotliwością jaką charakteryzują się wszystkie kobiety rodzące w roku, dla którego oblicza się współczynnik (niezmiennie współczynniki płodności).

Współczynnik reprodukcji brutto jest iloczynem współczynnika dzietności i wskaźnika wyrażającego udział urodzeń płci żeńskiej w ogólnej liczbie urodzeń żywych.

Modyfikacją współczynnika dzietności, przy wyodrębnieniu z ogólnej liczby urodzeń żywych urodzeń dzieci płci żeńskiej, jest **współczynnik reprodukcji brutto**, który informuje, w jakim stopniu generacja matek zostanie zastąpiona przez populację córek przy niezmiennych warunkach płodności i braku umieralności.

W 2017 r. w województwie dolnośląskim współczynnik reprodukcji brutto wyniósł 0,666 (w 2016 r. – 0,623 oraz w 2005 r. – 0,559), przy przeciętnej w kraju 0,707 i była to jedna z najniższych wartości wśród pozostałych województw (13. lokata).

Przy założeniu stałego wzorca płodności z danego roku, średnio na każde 1000 kobiet w wieku rozrodczym przypadało w województwie dolnośląskim 666 żywo urodzonych córek (tj. o 43 córki więcej niż w 2016 r.). Przy niezmiennych warunkach płodności i braku umieralności generacja matek zostałaby zastąpiona przez znacznie mniej liczącą populację córek – mniejszą o 33,4% (w 2016 r. mniejszą o 37,7%).

W przekroju województw najwyższą wartość tego współczynnika wystąpiła w województwie pomorskim (0,793), a najniższa – w świętokrzyskim (0,615).

Analogicznie jak w latach wcześniejszych, w 2017 r. współczynnik reprodukcji brutto przyjmował na wsi nieznacznie wyższe wartości niż w miastach, tj. 0,695 na wsi i 0,650 w miastach, czyli o 0,045 mniejsze (w 2015 r. o 0,024 mniejsze w miastach, a w 2005 r. – o 0,088 mniejsze). Przy niezmiennych warunkach płodności i braku umieralności generacja matek zarówno na wsi, jak i w miastach zostałaby zastąpiona przez znacznie mniej mniejszą populację córek, która średnio stanowiłaby na wsi 69,5% wyjściowej populacji matek, a w miastach – 65,0%.

W przekroju dolnośląskich powiatów współczynnik reprodukcji brutto przyjmował wartości od 0,485 w powiecie wałbrzyskim do 0,832 w powiecie wrocławskim. Zakładając, że kobiety będące w wieku rozrodczym rodzić będą z częstotliwością jaką charakteryzują się wszystkie kobiety rodzące w 2017 r. (niezmienne współczynniki płodności), przy braku umieralności, to w powiecie wałbrzyskim generacja matek zostałaby zastąpiona przez generację córek, stanowiącą 48,5% wyjściowej populacji matek, a w powiecie wrocławskim przez generację córek, stanowiącą 83,2 % wyjściowej populacji matek

Współczynnik reprodukcji netto

Przedstawia liczbę córek przypadających na kobietę (przy analogicznych założeniach), z wyeliminowaniem córek, które – jak wynika z aktualnych tablic trwania życia – nie dożyją do wieku swoich matek. Współczynnik ten wyraża stopień zastępowania pokoleń matek przez córki..

Inną miarą procesu zastępowalności pokoleń, relacji między populacją matek i córek jest **współczynnik reprodukcji netto**, który w odróżnieniu od współczynnika reprodukcji brutto, także charakteryzuje aktualną płodność, ale z uwzględnieniem dodatkowo występowania umieralności.

Ponieważ współczynnik reprodukcji netto uwzględnia proces umierania, stąd jego wartość jest zawsze mniejsza od wartości współczynnika reprodukcji brutto.

Obliczony na podstawie danych za 2017 r. współczynnik reprodukcji netto w skali całego kraju osiągnął wartość 0,701, czyli przy założeniu stałego wzorca płodności (niezmiennego poziomu częstkowych współczynników płodności) i przy niezmiennym poziomie umieralności, zgodnej z tablicami trwania życia dla danego okresu, populacja córek, które dożyją wieku swoich matek i zastąpią swoje matki w prokreacji stanowiła 70,1% wyjściowej populacji matek.

W województwie dolnośląskim współczynnik reprodukcji netto nadal kształtował się na poziomie niższym niż przeciętnie w kraju - 0,660 w 2017 r. (populacja córek, które dożyją wieku swoich matek i zastąpią swoje matki w prokreacji stanowiła 66,0% wyjściowej populacji matek).

Odnotowana wartość współczynnika reprodukcji netto była jedną z najniższych wśród województw – 14. lokata, przed województwem opolskim i świętokrzyskim. Najwyższa wartość tego współczynnika, analogicznie jak w przypadku współczynnika reprodukcji brutto, wystąpiła w województwie pomorskim (0,787). Zatem na obszarze województwa pomorskiego populacja córek, które dożyją wieku swoich matek i zastąpią swoje matki w prokreacji stanowiła 78,7% wyjściowej populacji matek, tj. o 12,7 p. proc. większej niż w województwie dolnośląskim.

2.7. Zgony

2.7. Deaths

Zgony są drugą, po urodzeniach, składową ruchu naturalnego, która wpływa na kształtowanie się stanu i struktury ludności.

Umieralność opisywana jest za pomocą liczby zgonów, ogólnych (surowych) i częściowych współczynników zgonów oraz współczynnika zgonów niemowląt wraz z danymi o przeciętnym trwaniu życia. Mierniki te służą do określenia takich cech umieralności, jak: ogólny poziom zjawiska, kierunek i tempo zmian w czasie, natężenie zjawiska w układzie przestrzennym według płci, wieku i przyczyn zgonów.

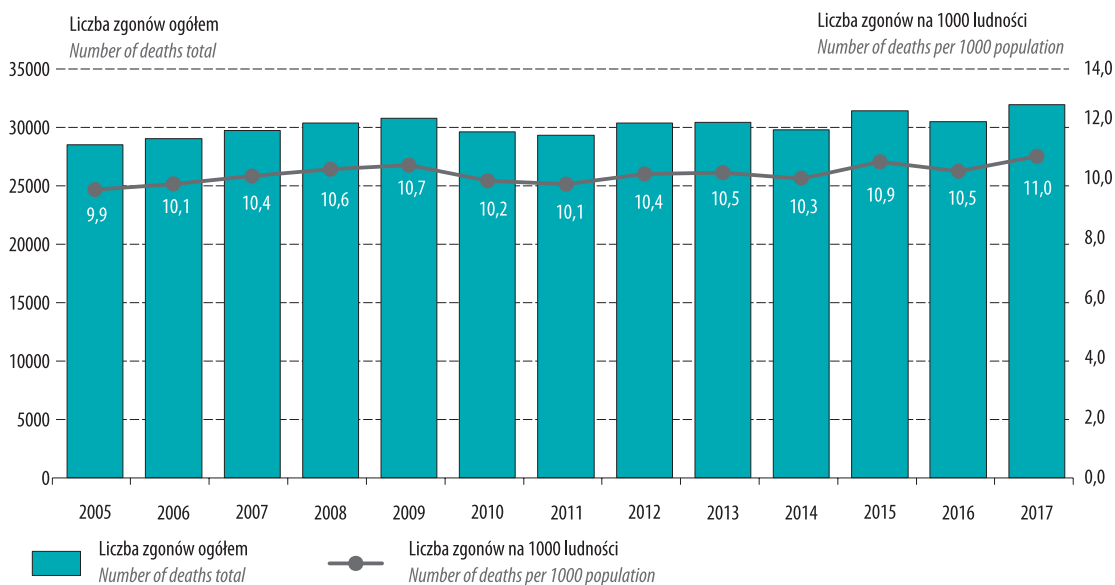
W 2017 r. zmarło 32,0 tys. mieszkańców województwa dolnośląskiego, czyli o 1,5 tys. więcej niż w 2016 r., tj. o 4,8% więcej i o 12,0% więcej niż odnotowana wielkość w 2005 r. – najmniejsza wartość w latach 2005-2017. W dolnośląskich miastach zmarło 22,9 tys. osób, czyli o 5,8% zgonów więcej niż w 2016 r. Na wsi odnotowano 9,1 tys. zgonów, tj. więcej o 2,5% (w 2016 r. w skali roku nastąpiło zmniejszenie liczby zgonów odpowiednio o 4,2% w miastach i 0,2% na wsi). W porównaniu do sytuacji w 2005 r. w miastach w 2017 r. zmarło o 14,1% więcej osób, a na wsi – o 7,1% więcej.

Jedną z przyczyn obserwowanego w latach 2005-2017 wzrostu liczby zgonów jest wzrost udziału osób starszych w ogólnej liczbie ludności (w przypadku osób w wieku 65 lat i więcej z 13,5% do 17,7%).

Współczynnik zgonów (ogólny, surowy)

Stosunek liczby zgonów w okresie badanym do liczby ludności w połowie tego okresu lub do średniego stanu ludności w tym okresie – wyrażony w ‰ (tj. na 1000 ludności).

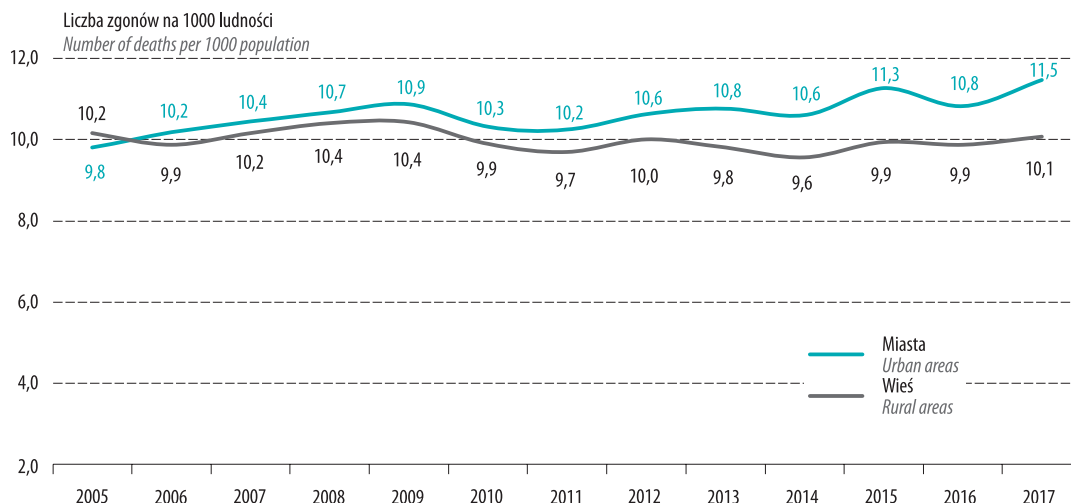
Wykres 22. Zgony
Chart 22. Deaths

W 2017 r. ogólny **współczynnik zgonów**, ukształtował się na poziomie 11,0‰ i był wyższy niż notowany w 2016 r., kiedy wynosił odpowiednio 10,5‰ oraz wyższy niż w 2010 r. – 9,9‰.

W ostatnich latach obserwuje się zwiększenie dysproporcji w poziomie umieralności na wsi i w miastach, przy czym po 2005 r. w miastach współczynnik zgonów przyjmował już nieznacznie wyższe wartości niż na wsi, podczas gdy w latach wcześniejszych kształtował się na niższym poziomie niż na wsi. W 2017 r. w miastach w przeliczeniu na 1000 ludności przypadało 115 zgonów, a na wsi 101 zgonów (w 2005 r. – odpowiednio 98 i 102 zgonów w miastach i na wsi).

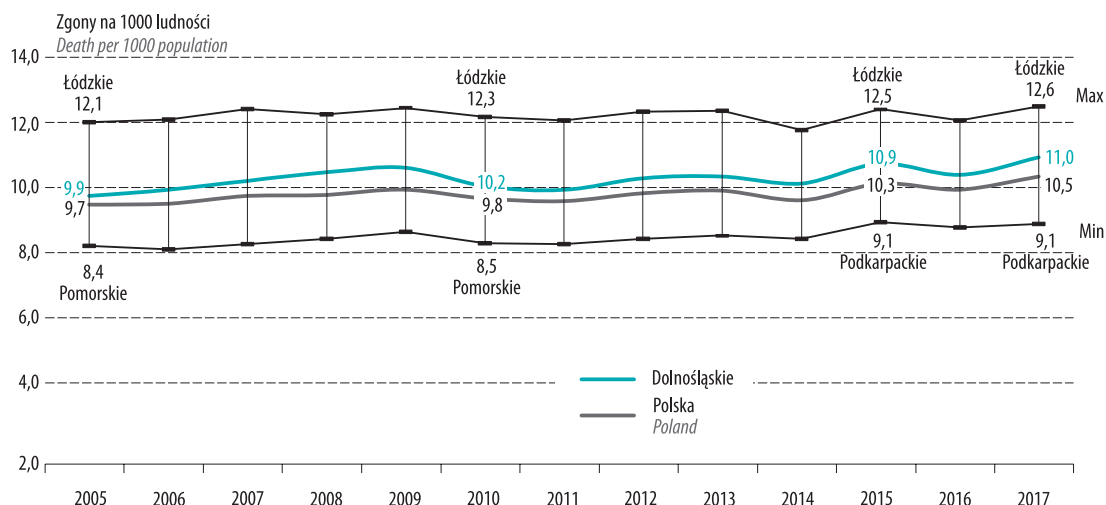
Wykres 23. Zgony na 1000 ludności w miastach i na wsi
Chart 23. Deaths per 1000 population in urban areas and rural areas

Pod względem wartości współczynnika zgonów województwo dolnośląskie, podobnie jak w latach wcześniejszych, nadal plasowało się na 4. miejscu wśród województw, po: łódzkim, świętokrzyskim i śląskim. Najniższym poziomem umieralności wyróżniało się województwo podkarpackie (9,1‰), a najwyższym – łódzkie (12,6‰), przy przeciętnej w kraju wynoszącej 10,5‰.

We wszystkich województwach odnotowano w skali roku wzrost zarówno liczby zgonów, jak i współczynnika zgonów, w tym w największym stopniu w województwie opolskim, a w najmniejszym – w województwie podkarpackim. W przeliczeniu na 10 tys. ludności odnotowana w 2017 r. liczba zgonów była w województwie opolskim większa o 9 zgonów niż w 2016 r., a w województwie podkarpackim – o 1 zgon (w województwie dolnośląskim – o 5 zgonów większa).

Wykres 24. Zgony na 1000 ludności w województwie dolnośląskim na tle kraju i innych województw
 Chart 24. Deaths per 1000 population in Dolnośląskie voivodship on the background of the country and other voivodships

W przekroju dolnośląskich powiatów niskimi wartościami współczynnika zgonów charakteryzowały się powiaty z podregionu wrocławskiego (wrocławski, milicki, oławski, oleśnicki) i legnicko-głogowskiego (głogowski, polkowicki). Najniższy poziom umieralności nadal wystąpił w powiecie wrocławskim (7,4‰) oraz w powiecie głogowskim (8,9‰).

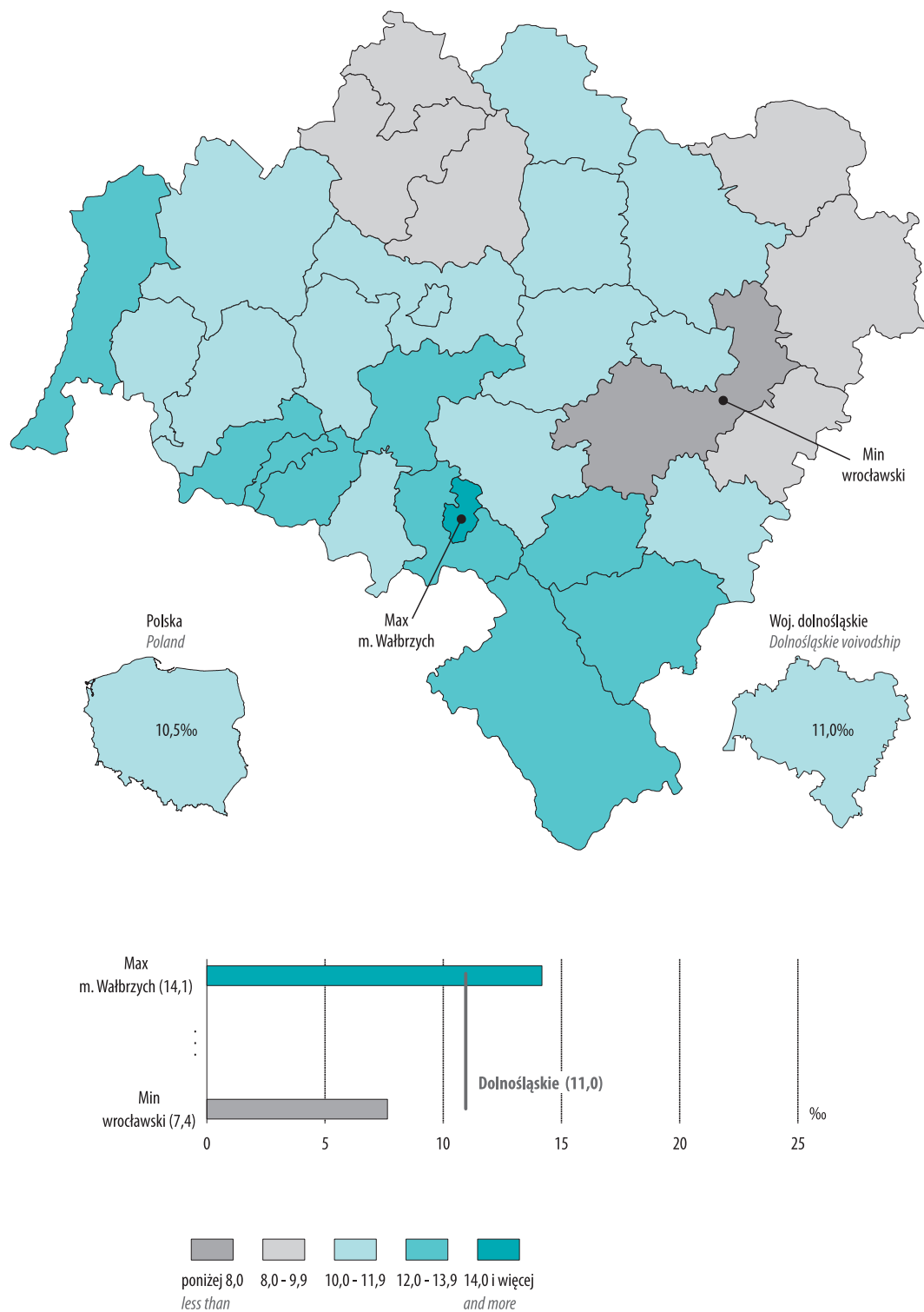
Najwyższym poziomem umieralności wyróżniały się głównie powiaty położone na południu województwa, w tym szczególnie: m. Wałbrzych (14,1‰), m. Jelenia Góra (13,2‰) oraz ząbkowski (13,1‰).

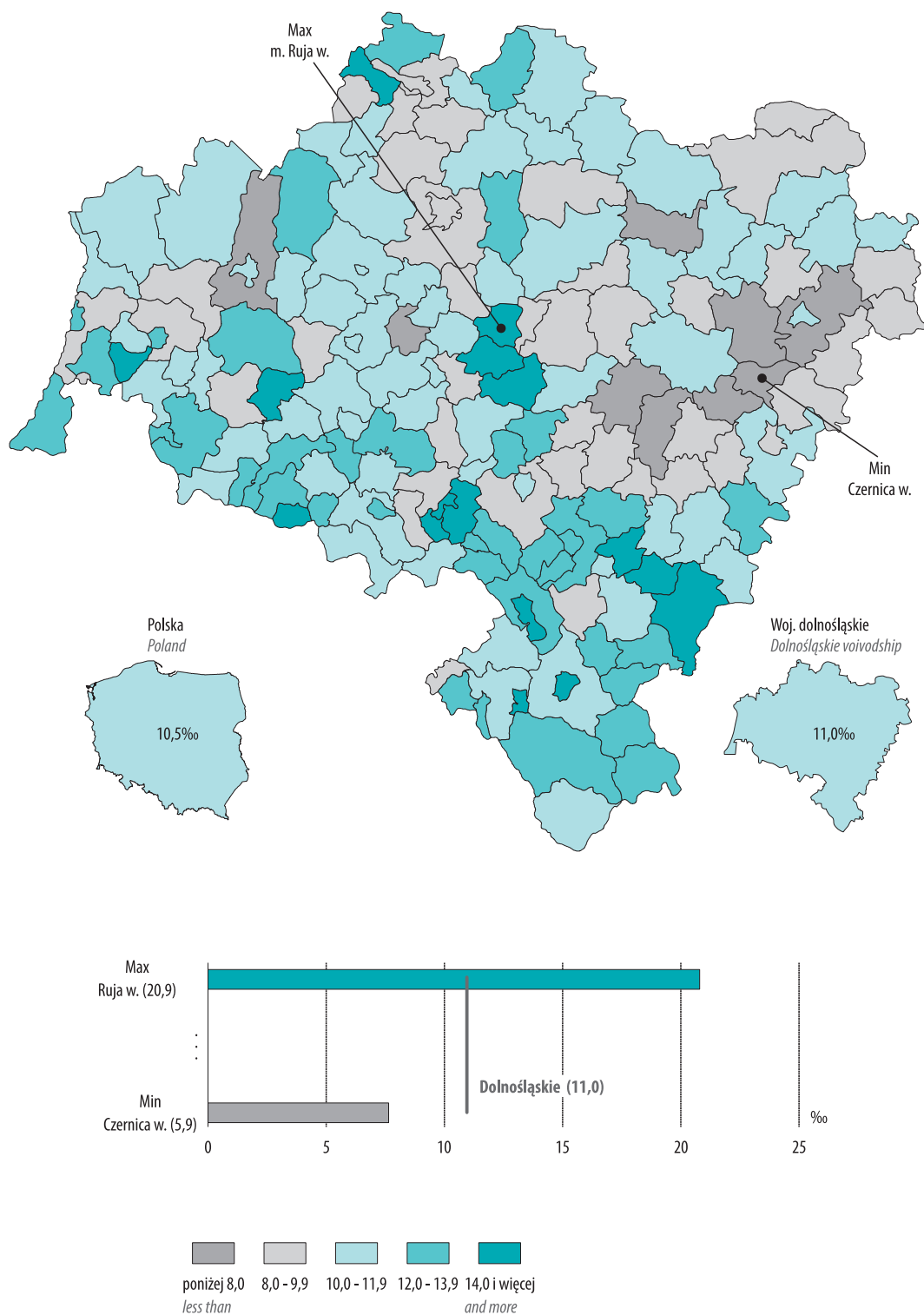
Na przestrzeni ostatnich lat rozpiętość między wartościami skrajnymi współczynnika zgonów uległa stopniowemu zwiększeniu. W 2017 r. wynosiła 6,7 (współczynnik przyjmował wartości od 7,3‰ do 13,5‰), podczas gdy w 2010 r. – 5,3 (współczynnik przyjmował wartości od 7,4‰ do 12,7‰), w 2005 r. – 4,6 (współczynnik przyjmował wartości od 7,2‰ do 11,8‰).

W 2017 r., w porównaniu do sytuacji sprzed roku, w 25 powiatach odnotowano zwiększenie liczby zgonów oraz współczynnika zgonów (w największym stopniu w trzebnickim, lubańskim i średzkim) a w pozostałych 5 powiatach (wrocławskim, jeleniogórskim, milickim, wołowskim i wałbrzyskim) – niewielkie zmniejszenie.

Wśród gmin współczynnik zgonów przyjmował w 2017 r. wartości od 5,9‰ – gmina wiejska Czernica z powiatu wrocławskiego do 20,9‰ – gmina wiejska Ruja z powiatu legnickiego (w 2016 r. – od 5,8‰ – gmina wiejska Czernica z powiatu wrocławskiego do 19,0‰ – gmina miejska Karpacz z powiatu jeleniogórskiego).

Najniższy poziom umieralności (7,0‰ i mniej) wystąpił w 5 gminach, w tym w 4 gminach z podregionu wrocławskiego, tj. wiejskich: Czernica, Kobierzyce i Długołęka oraz miejsko-wiejskiej Siechnice i w gminie wiejskiej Krotoszyce z podregionu legnicko-głogowskiego. Najwyższą umieralnością (powyżej 15,0‰) wyróżniały się gminy wiejskie Ruja (powiat legnicki), Ciepłowody (powiat ząbkowski), Wądroże Wielkie (powiat jaworski) i Żukowice (powiat głogowski) oraz miejskiej Karpacz (powiat jeleniogórski) i Szczawno-Zdrój (powiat wałbrzyski), a także miejsko-wiejskiej Niemcza (powiat dzierzoniowski).

Mapa 14. Zgony na 1000 ludności w województwie dolnośląskim według powiatów w 2017 r.*Map 14. Deaths per 1000 population in Dolnośląskie voivodship by powiats in 2017*

Mapa 15. Zgony na 1000 ludności w województwie dolnośląskim według gmin w 2017 r.*Map 15. Deaths per 1000 population in Dolnośląskie voivodship by gminas in 2017*

Nadal w strukturze zgonów według płci, na Dolnym Śląsku, analogicznie jak w innych częściach Polski, obserwuje się nieznacznie więcej zgonów mężczyzn niż kobiet. W 2017 r. stwierdzono 16,3 tys. zgonów mężczyzn, tj. 50,8% ogółu zgonów oraz 14,8 tys. kobiet, czyli o 0,5 tys. mniej niż zgonów mężczyzn (w 2016 r. – 15,8 tys. i 14,8 tys. kobiet, czyli o 1,0 tys. mniej, a w 2005 r. – o 1,9 tys. mniej). Nadwyżka liczebna zgonów mężczyzn nad zgonami kobiet w latach 2005-2017 uległa zmniejszeniu (w 2005 r. zgony mężczyzn stanowiły 53,4%, w 2010 r. – 52,5%, a w 2016 r. – 51,6%).

Tablica 19. Zgony według płci
Table 19. Deaths by sex

Wyszczególnienie Specification		Ogółem Total			Na 1000 ludności Per 1000 population		
		razem Total	mężczyźni males	kobiety females	razem Total	mężczyźni males	kobiety females
Ogółem Total	2005	28603	15271	13332	9,9	11,0	8,9
	2010	29721	15610	14111	10,2	11,1	9,3
	2016	30566	15780	14786	10,5	11,3	9,8
	2017	32038	16280	15758	11,0	11,7	10,5
Miasta Urban areas	2005	20101	10762	9339	9,8	11,1	8,6
	2010	21082	10929	10153	10,3	11,3	9,4
	2016	30566	15780	14786	10,5	11,3	9,8
	2017	22932	11513	11419	11,5	12,2	10,8
Wieś Rural areas	2005	8502	4509	3993	10,2	10,9	9,5
	2010	8639	4681	3958	9,9	10,8	9,0
	2016	8882	4771	4111	9,9	10,6	9,1
	2017	9106	4767	4339	10,1	10,6	9,6

Nadumieralność

Natężenie umieralności grupy osób wykazującej umieralność wyraźnie wyższą niż inna lub kilka innych grup.

Wskaźnik nadumieralności jest miarą względną, wyrażoną procentowo jako stosunek np. współczynnika zgonów mężczyzn do współczynnika zgonów kobiet (nadumieralność mężczyzn ponad poziom umieralności kobiet).

Natężenie zgonów mierzone surowym współczynnikiem zgonów było nadal wyższe wśród mężczyzn niż wśród kobiet (**zjawisko nadumieralności mężczyzn**), przy czym obserwuje się stopniowe zmniejszanie się dysproporcji między mężczyznami a kobietami. W 2017 r. w zbiorowości mężczyzn średnio na 10 tys. osób przypadało 117 zgonów, a w zbiorowości kobiet na 10 tys. osób – 105 zgonów, czyli o 12 zgonów mniej niż wśród mężczyzn (w 2016 r. odpowiednio wśród mężczyzn 113 zgonów oraz wśród kobiet 98 zgonów, a w 2005 r. – odpowiednio 110 i 89, czyli o 21 mniej niż wśród mężczyzn). Natężenie umieralności mężczyzn było w 2017 r. o 11,6% większe od natężenia umieralności kobiet (w 2010 r. o 19,3% większe, a w 2005 r. – o 24,0% większe). Porównując dwa środowiska, tj. miasta i wieś stwierdzono w miastach zdecydowanie większą dysproporcję w natężeniu umieralności mężczyzn i kobiet.

W 2017 r. w miastach współczynnik zgonów w populacji mężczyzn i w populacji kobiet kształtował się na poziomie 122 zgonów na 10 tys. mężczyzn i 108 zgonów na 10 tys. kobiet, czyli natężenie umieralności mężczyzn było o 12,4% większe od natężenia umieralności kobiet. Na wsi średnio na 10 tys. mężczyzn przypadało 106 zgonów, a na 10 tys. kobiet – 96 zgonów (współczynnik zgonów mężczyzn o 10,6% większy niż dla kobiet).

W grupie województw najmniejsze różnice w umieralności między mężczyznami a kobietami wystąpiły w województwie małopolskim – średnio na 10 tys. mężczyzn przypadało 99 zgonów, a na 10 tys. kobiet – 90 zgonów (współczynnik zgonów mężczyzn o 10,4% większy niż dla kobiet), a największe różnice

w województwie zachodniopomorskim – średnio na 10 tys. mężczyzn przypadało 113 zgonów, a na 10 tys. kobiet – 96 zgonów (współczynnik zgonów mężczyzn o 17,7% większy niż dla kobiet). Województwo dolnośląskie pod względem wartości tego wskaźnika (11,6%) zajmowało 12. miejsce w kraju.

Analogicznie jak w skali całego województwa, w zdecydowanej większości dolnośląskich powiatów natężenie zgonów było wyższe wśród mężczyzn niż wśród kobiet. Szczególnie zjawisko nadumieralności mężczyzn widoczne było w powiatach: lubińskim, złotoryjskim oraz w m. Legnicy i powiatach: górowskim średzkim i wałbrzyskim, w których współczynnik zgonów mężczyzn był większy niż współczynnik zgonów kobiet, odpowiednio o 35,2% w lubińskim, o 26,5% w złotoryjskim oraz o 24,4% w m. Legnicy i górowskim.

Jedynie w dwóch powiatach, strzelińskim i ząbkowickim współczynniki zgonów w populacji mężczyzn kształtowały się na niższym poziomie niż w populacji kobiet – mniejsze odpowiednio o 6,0% i 1,5%.

Tablica 20. Zgony według wieku i płci w 2017 r.

Table 20. Deaths by age and sex in 2017

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	Zgony na 10 tys. ludności danej płci i grupy wieku <i>Deaths per 10 thous. population of each sex and age group</i>			Współczynniki zgonów mężczyzn w procentach współczynników zgonów kobiet <i>Death rates of males in % of death rates of females</i>
	razem <i>Total</i>	mężczyźni <i>males</i>	kobiety <i>females</i>	
Ogółem <i>Total</i>	110,4	116,7	104,6	111,6
0 lat ^a	42,6	46,9	38,1	123,0
1-4	2,1	2,3	1,9	123,1
5-9	1,1	1,3	1,0	135,9
10-14	1,3	1,2	1,4	84,5
15 - 19	3,5	4,1	3,0	135,5
20 - 24	6,0	9,0	2,8	320,3
25 - 29	6,3	9,8	2,7	357,5
30 - 34	8,6	12,6	4,6	274,6
35 - 39	13,6	20,3	6,7	303,9
40 - 44	20,8	29,4	12,1	243,6
45 - 49	37,6	52,5	22,4	233,8
50 - 54	58,3	86,9	30,3	286,5
55 - 59	99,5	143,3	59,1	242,5
60 - 64	139,4	200,6	86,1	232,9
65 - 69	203,7	291,4	133,2	218,8
70 - 74	287,7	405,1	202,8	199,7
75 - 79	415,7	593,1	315,2	188,2
80 - 84	689,5	896,7	593,0	151,2
85 lat i więcej <i>85 and more</i>	1494,7	1719,6	1417,4	121,3

a Na 10 tys. urodzeń żywych.
a Per 10 thous. live births.

Natężenie umieralności jest bardzo zróżnicowane w zależności **od wieku osób zmarłych**. Najniższy poziom umieralności wystąpił w najmłodszych grupach wiekowych, najczęściej w wśród dzieci w wieku 5-9 lat oraz 10-14 lat (średnio na 10 tys. dzieci w tych grupach wieku przypadał 1 zgon), następnie wraz ze wzrostem wieku wzrastała umieralność, szczególnie silnie w starszych grupach wiekowych. Na 10 tys. osób w wieku 65 lat więcej przypadały średnio 504 zgony.

Umieralność przedwczesna

Zgony osób poniżej 65. roku życia

Współczynnik **przedwczesnej umieralności**, wyrażający natężenie zgonów osób w wieku poniżej 65 lat kształtował się w województwie dolnośląskim na poziomie 35 zgonów w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców, plasując województwo na 3. miejscu w kraju, po łódzkim (39) i śląskim (36). Najniższy poziom umieralności przedwczesnej odnotowano w województwie podkarpackim – 24 zgony w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców (31 zgonów przeciętnie w Polsce). Podobnie jak w skali całego kraju, natężenie przedwczesnej umieralności mężczyzn było ok. 2,5 krotnie wyższe niż w przypadku kobiet. Szczególnie wysoka nadumieralność mężczyzn, mierzona relacją współczynnika zgonów mężczyzn i kobiet, była w grupach wiekowych 25-29 lat i 20-24 lata. Natężenie zgonów mężczyzn w wieku 25-29 lat było ok. 3,5 krotnie wyższe niż w przypadku kobiet, w grupie wieku 20-24 lata – 3-krotnie wyższe.

W przekroju dolnośląskich powiatów największym natężeniem umieralności przedwczesnej wyróżniał się m. Wałbrzych (52 zgony osób w wieku poniżej 65 lat w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców), a najniższym, dwukrotnie niższym niż w m. Wałbrzychu, wyróżniał się powiat wrocławski (26 zgonów w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców).

Z uwagi na wykazane bardzo silne zróżnicowanie natężenie umieralności ze względu na wiek i płeć (m.in. wysokie wartości współczynników zgonów w najstarszych grupach wieku), a także zróżnicowanie w strukturze według wieku (m.in. w stopniu zaawansowania procesu starzenia się ludności) w układzie przestrzennym, dodatkowo obliczono na poziomie powiatów **współczynniki zgonów standaryzowane**. Dla każdego powiatu przyjęto taką samą strukturę ludności według wieku, równą strukturze wieku w skali całego województwa według stanu w dniu 31 grudnia 2017 r.

Standaryzacja współczynników zgonów umożliwiła analizę porównawczą różnic w natężeniu zgonów po eliminacji wpływu struktury ludności według wieku.

Standaryzowany współczynnik zgonów

Współczynnik zgonów standaryzowany metodą bezpośrednią względem wieku obliczany przy założeniu, że struktura wieku analizowanej populacji równa jest strukturze wieku przyjętej populacji standardowej.

Standaryzacja bezpośrednia względem wieku jest możliwa do przeprowadzenia, gdy znane są współczynniki cząstkowe zgonów według wieku i struktura wieku analizowanych populacji

W przekroju powiatów najwyższe wartości standaryzowanego współczynnika zgonów wystąpiły w powiatach: ząbkowickim, jeleniogórskim i polkowickim, a najniższe w m. Wrocławiu i powiecie wrocławskim.

Odnotowane dla m. Wałbrzycha, m. Jeleniej Góry oraz powiatu kłodzkiego wysokie wartości surowego współczynnika zgonów (i znacznie niższe – współczynnika standaryzowanego) wynikały z występującego na tych obszarach bardziej zaawansowanego procesu starzenia się społeczeństwa niż w pozostałych (m.in. wysokich udziałów osób starszych w ogólnej liczbie ludności). Natomiast, gdyby w powiecie polkowickim przy obserwowanych, specyficznych dla wieku natężeniach umieralności struktura wieku była taka sama jak przeciętnie w województwie, to ogólne natężenie umieralności byłoby większe, niż wskazuje ogólny współczynnik zgonów.

Tablica 21. Współczynniki zgonów surowe i standaryzowane według płci i powiatów w 2017 r.
Table 21. Crude death rates and standardized death rates sex and powiats in 2017

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	Współczynniki zgonów surowe na 1000 ludności danej płci <i>Crude death rates - per 1000 population of each sex group:</i>			Współczynniki zgonów standaryzowane ^a - na 1000 ludności danej płci <i>Standardised death rates^a - per 1000 population of each sex group</i>		
	razem <i>total</i>	mężczyźni <i>males</i>	kobiety <i>females</i>	razem <i>total</i>	mężczyźni <i>males</i>	kobiety <i>females</i>
Ogółem <i>Total</i>	11,0	11,7	10,5	11,0	11,7	10,5
bolesławiecki	10,2	11,2	9,3	11,0	11,8	10,3
dzierżoniowski	13,0	13,1	12,8	11,6	12,3	11,1
głogowski	8,9	9,6	8,2	10,7	10,8	10,5
górowski	11,1	12,3	9,9	12,0	13,4	10,5
jaworski	12,0	12,8	11,1	12,1	13,1	11,0
jeleniogórski	12,3	12,4	12,3	12,4	12,9	12,1
kamiennogórski	11,7	12,2	11,2	11,4	12,9	10,5
kłodzki	12,7	13,4	12,2	12,0	12,6	11,3
legnicki	11,1	11,6	10,6	12,2	12,8	11,6
lubański	11,8	12,1	11,4	12,0	12,8	11,4
lubiński	9,7	11,2	8,3	10,8	11,2	10,2
lwówecki	11,8	13,0	10,7	12,2	13,9	10,6
milicki	9,6	10,0	9,2	10,7	11,0	10,3
oleśnicki	9,8	10,6	9,1	11,2	11,7	10,6
oławski	9,6	10,3	9,0	11,1	11,4	10,8
polkowicki	9,8	10,6	9,0	12,4	13,0	11,8
strzeliński	11,6	11,2	11,9	12,1	12,1	12,0
średzki	10,3	11,1	9,5	12,1	13,5	10,9
świdnicki	11,1	11,7	10,5	11,0	11,9	10,4
trzebnicki	10,0	10,8	9,2	11,7	12,5	10,8
wałbrzyski	12,8	13,7	12,0	11,9	13,2	10,8
wołowski	10,4	10,6	10,2	10,7	11,1	10,3
wrocławski	7,4	8,2	6,6	9,8	10,6	9,0
ząbkowicki	13,1	13,0	13,2	12,7	13,0	12,4
zgorzelecki	12,1	12,8	11,5	12,3	13,0	11,6
złotoryjski	10,4	11,6	9,2	11,3	12,9	9,9
m. Jelenia Góra	13,2	14,1	12,5	10,9	11,6	10,5
m. Legnica	11,3	12,6	10,1	11,4	12,6	10,4
m. Wrocław	10,8	11,2	10,4	9,6	9,9	9,3
m. Wałbrzych	14,1	14,5	13,7	12,3	12,9	12,0

^a Standaryzacja bezpośrednia; we wszystkich powiatach struktura wieku zgodna ze strukturą wieku ogółem w województwie.
a Direct standarization; in all powiats the age structure is consistent with the age structure of the total in voivodship.

2.8. Zgony według przyczyn

2.8. Deaths by causes

Podobnie jak w skali kraju, nadal **głównymi przyczynami zgonów**⁴ w województwie dolnośląskim były choroby układu krążenia i choroby nowotworowe – odpowiednio 12,9 tys. i 8,7 tys. zgonów w 2016 r. Stanowiły one w 2016 r. odpowiednio 42,2% i 28,6% wszystkich zgonów (rok wcześniej – 14,2 tys. i 8,6 tys. zgonów z powodu chorób układu krążenia i chorób nowotworowych, stanowiących odpowiednio 45,1% i 27,4 ogółu zgonów). W ostatnich latach obserwuje się w przypadku umieralności z powodu chorób układu krążenia niewielką poprawę, natomiast w przypadku umieralności z powodu nowotworów – stopniowe pogorszenie. W 2016 r. na 100 tys. ludności przypadało średnio 444 zgony z powodu chorób układu krążenia (wobec 523 zgonów w 2009 r., czyli o 79 zgonów mniej) oraz 301 zgonów z powodu nowotworów (wobec 268 zgonów w 2009 r., czyli o 33 zgony więcej).

Natężenie umieralności z powodu chorób układu krążenia kształtowało się w 2016 r. w przekroju województw od 340 zgonów na 100 tys. ludności w województwie wielkopolskim do 586 zgonów w województwie świętokrzyskim (dolnośląskie z wielkością 444 zajmowało 9. lokatę w kraju), a natężenie umieralności z powodu nowotworów – od 211 zgonów w województwie opolskim do 306 – w śląskim (dolnośląskie z wielkością 301 zgonów zajmowało 3. lokatę w kraju).

Wśród kobiet umieralność w wyniku chorób układu krążenia jest zdecydowanie wyższa niż wśród mężczyzn, natomiast w przypadku chorób nowotworowych – odwrotnie – niższa. Średnio na 100 tys. kobiet przydało w 2016 r. ok. 466 zgonów kobiet z powodu chorób układu krążenia (w przypadku zbiorowości mężczyzn – 421 zgonów) oraz 268 zgonów z powodu chorób nowotworowych (w przypadku mężczyzn – 336 zgonów).

Na Dolnym Śląsku, po chorobach układu krążenia i chorobach nowotworowych, w dalszej kolejności wymienić można takie przyczyny zgonów jak:

- objawy, cechy chorobowe oraz nieprawidłowe wyniki badań klinicznych i laboratoryjnych, gdzie indziej niesklasyfikowane – 2063 przypadki (6,7% ogółu zgonów w 2016 r.);
- choroby układu oddechowego – 1896 przypadków (6,2%);
- urazy i zatrucia według zewnętrznej przyczyny zgonu – 1451 przypadków (4,7%).

Na 100 tys. ludności przypadało 65 zgonów z powodu chorób układu oddechowego (tj. o 5 więcej niż przeciętnie w kraju) oraz 71 zgonów z powodu objawów, cech chorobowych oraz nieprawidłowych wyników badań klinicznych i laboratoryjnych (tj. o 6 mniej niż przeciętnie w kraju).

W skali roku liczba zgonów uległa zmniejszeniu z powodu m.in. takich przyczyn zgonów jak:

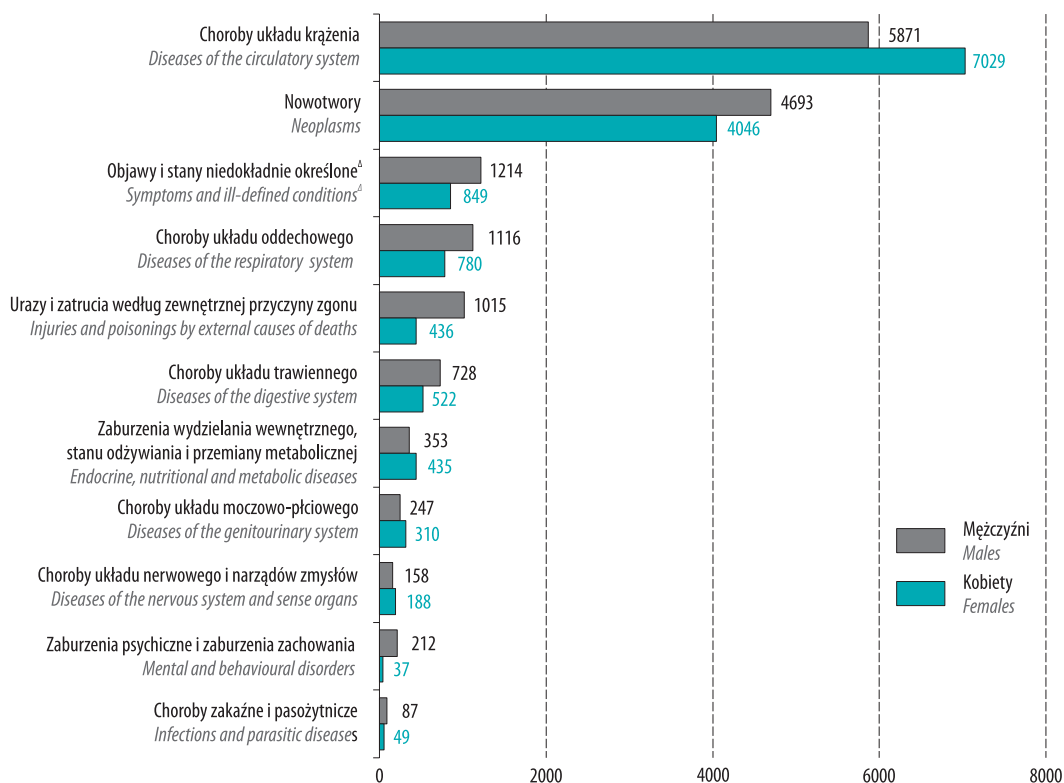
- choroby układu nerwowego (spadek o 12,0%);
- choroby układu krążenia (o 9,3%);
- zaburzenia wydzielania wewnętrznego, stanu odżywiania i przemiany metabolicznej (o 5,4%);
- choroby układu oddechowego (o 5,1%).

W 2016 r. odnotowano więcej zgonów niż rok wcześniej szczególnie z powodu następujących przyczyn zgonów:

- objawy, cechy chorobowe oraz nieprawidłowe wyniki badań klinicznych i laboratoryjnych, gdzie indziej niesklasyfikowane (wzrost o 18,6%);
- choroby układu moczowo-płciowego (o 14,4%);
- choroby układu trawiennego (o 4,8%);
- nowotwory (o 1,2%).

⁴ Dane o zgonach według przyczyn ze względu na 2 etapy opracowania są prezentowane z rocznym opóźnieniem.

Wykres 25. Zgony według płci oraz przyczyn w 2016 r.
Chart 25. Deaths by sex and causes in 2016

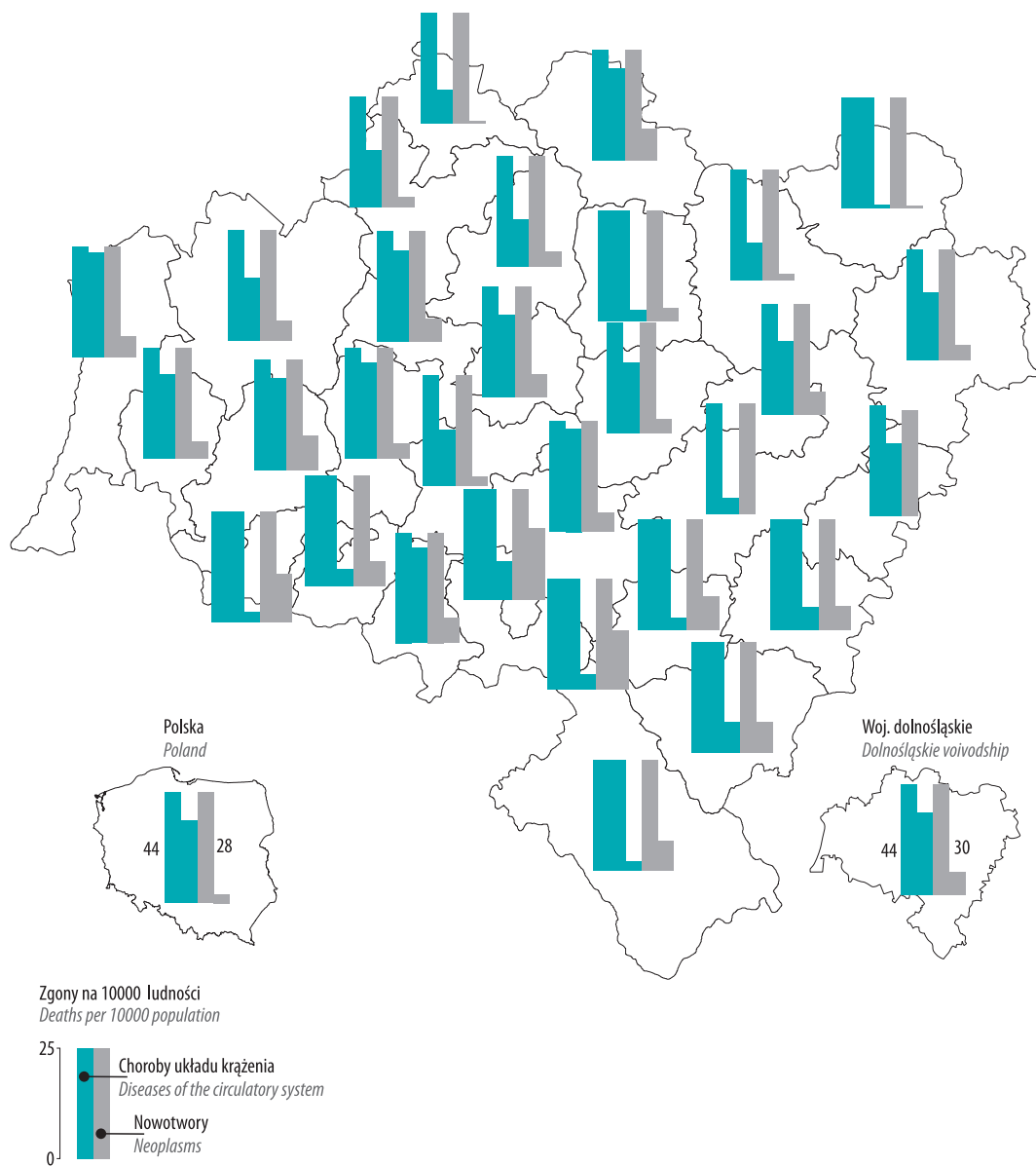

Analizując zróżnicowanie przestrzenne międzypowiatowe natężenia zgonów według głównych przyczyn, stwierdzono, iż z powodu chorób układu krążenia w 2016 r. przypadało na 100 tys. ludności od 287 zgonów w powiecie wrocławskim do 587 – w m. Wałbrzychu, a z powodu nowotworów już mniejsze zróżnicowanie: od 243 zgonów w powiecie oławskim do 412 zgonów w m. Wałbrzychu.

Znaczną dysproporcję w natężeniu zgonów (w przeliczeniu na 100 tys. ludności) stwierdzono również w przypadku takiej przyczyny zgonów jak objawy, cechy chorobowe oraz nieprawidłowe wyniki badań – od 32 zgonów w powiecie wołowskim do 123 w powiecie jeleniogórskim.

Mapa 16. Zgony według wybranych przyczyn oraz powiatów w 2016 r.

Map 16. Deaths by selected causes and by powiats in 2016

2.9. Zgony niemowląt

2.9. Infant deaths

W 2017 r. roku odnotowano 121 **zgonów niemowląt** (w 2016 – 105 zgonów, a w 2008 r. i w 2005 r. – odpowiednio 220 i 178). W skali roku liczba zgonów niemowląt zwiększyła się o 16 zgonów, tj. o 15,2% (przeciętnie w kraju liczba zgonów niemowląt uległa zwiększeniu o 5,4%), natomiast zmniejszyła się o 99 przypadków, tj. o 45,0% w porównaniu do 2008 r., w którym w ostatnim piętnastolecu zarejestrowano najwięcej zgonów dzieci w wieku poniżej 1 roku życia.

Niemowlę

Dziecko w wieku poniżej 1 roku.

Noworodek

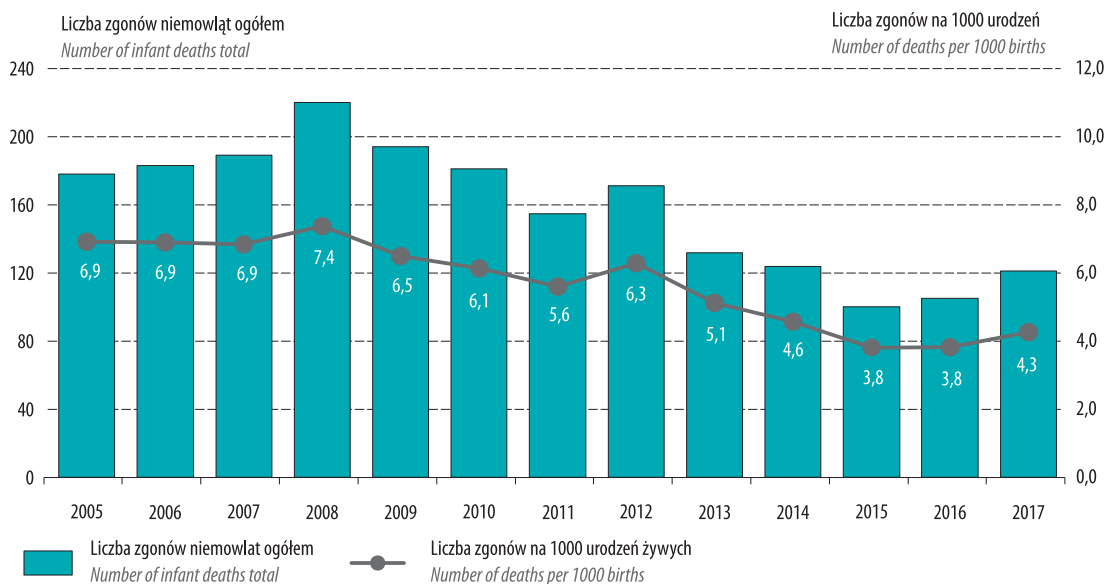
Dziecko w wieku do 28 dni (0-27 dób).

W miastach odnotowano 80 zgonów niemowląt (wobec 70 w 2016 r., czyli o 14,3% więcej), a na wsi – 41 zgony (wobec 35 w 2016 r., czyli o 17,1% więcej).

Współczynnik zgonów niemowląt

Stosunek liczby zgonów niemowląt w badanym okresie do liczby urodzeń żywych w tym okresie.

Wykres 26. Zgony niemowląt
Chart 26. Infant deaths

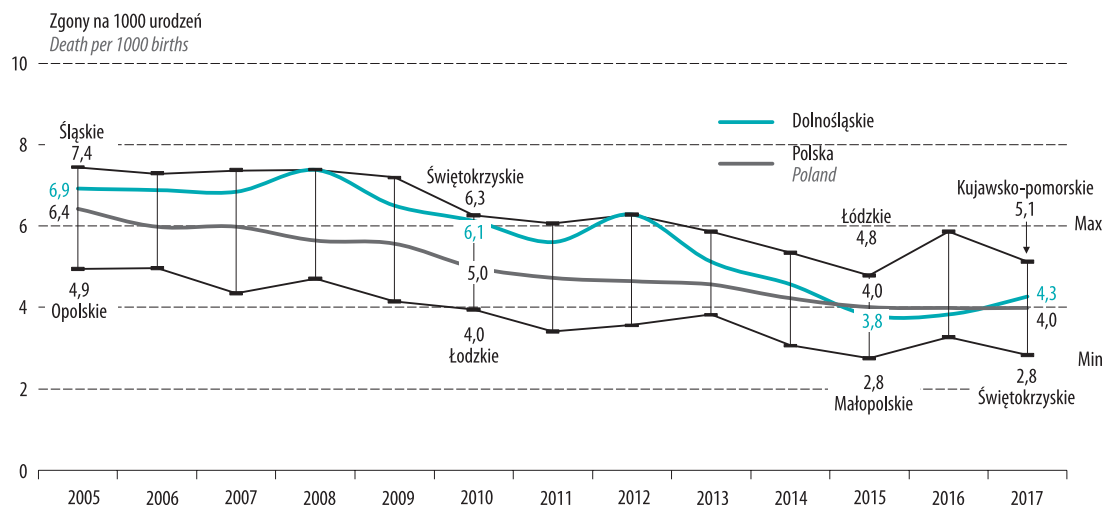

Współczynnik zgonów niemowląt w przeliczeniu na 1000 urodzeń żywych wyniósł 4,3 i była to 7., co do wielkości, wartość wśród pozostałych województw (w 2016 r. współczynnik wyniósł 3,8, plasując województwo na 10. lokacie). Na 10 tys. urodzeń żywych przypadało przeciętnie w kraju 40 zgonów niemowląt (tj. o 3 mniej niż w woj. dolnośląskim), a wśród województw od 28 zgonów w województwie świętokrzyskim do 51 w kujawsko-pomorskim

W analizowanym roku umieralność niemowląt w miastach kształtowała się na zbliżonym poziomie jak na wsi – odpowiednio 4,2 zgonu na 1000 urodzeń żywych w miastach oraz 4,4 na wsi (w 2016 r. w miastach 3,7, a na wsi 4,0).

Wykres 27. Zgony niemowląt na 1000 urodzeń żywych w województwie dolnośląskim na tle kraju i innych województw

Chart 27. Infant deaths per 1000 births in Dolnośląskie voivodship on the background of the country and other voivodships

Podobnie jak w skali całego kraju niemowlęta płci męskiej umierały z nieznacznie większą intensywnością niż niemowlęta płci żeńskiej. W 2017 r. zmarło na Dolnym Śląsku 68 niemowląt płci męskiej oraz 53 – żeńskiej. Wśród chłopców współczynnik zgonów niemowląt wyniósł 4,7, a wśród dziewcząt – 3,8 (przeciętnie w kraju odpowiednio 4,4 – wśród chłopców oraz 3,6 – wśród dziewcząt).

Umieralność noworodków

Zgony dzieci, które nie osiągnęły wieku czterech tygodni (0-27 dni). Umieralność noworodków określana jest także mianem umieralności neonatalnej.

W ogólnej liczbie zmarłych niemowląt większość dzieci umiera **w okresie noworodkowym**, tj. przed ukończeniem pierwszego miesiąca życia – w 2017 r. stanowiły one 67,8% ogółu zgonów niemowląt (w kraju 70,8%), w tym 51,2% stanowiły zgony w pierwszym tygodniu życia (w kraju 53,4%). W 2017 r. w przeliczeniu na 10 tys. urodzeń żywych przypadało średnio w województwie dolnośląskim 29 zgonów niemowląt w wieku do 28 dni, w tym 22 zgony niemowląt w wieku do 7 dni (przeciętnie w kraju odpowiednio 28 i 21 zgonów).

Natężenie zgonów niemowląt w pierwszym tygodniu życia w przekroju województw kształtowało się na poziomie od 15 zgonów na 10 tys. urodzeń żywych w województwie świętokrzyskim) do 29 zgonów w województwie kujawsko-pomorskim.

Umieralność najmłodszych niemowląt (czyli noworodków) determinowana jest także wagą w chwili urodzenia dziecka. Szczególnie duże ryzyko zgonu dotyczy noworodków o małej masie ciała. W ogólnej liczbie zgonów niemowląt dzieci o wadze 2500 g i więcej stanowiły 33,1% (w 2016 r. – 34,3%), natomiast dzieci o wadze poniżej 2500 g – 66,9% (w 2016 r. – 65,7%), w tym o wadze poniżej 1500 g – 48,8% (w 2016 r. – 47,6%).

Według danych za 2016 r. na Dolnym Śląsku, podobnie jak w skali całego kraju i większości województw, nadal główną przyczyną zgonów niemowląt były choroby i stany okresu okołoporodowego, czyli powstające w trakcie trwania ciąży matki i w okresie pierwszych 6 dni życia noworodka – 55 przypadków, stanowiących 52,4% ogółu zgonów niemowląt, w tym z powodu zaburzeń związanych z czasem trwania ciąży i rozwojem płodu – 48 przypadków, tj. 45,7% (przeciętnie w kraju odpowiednio 54,4% i 43,3%). Kolejnymi znaczącymi odsetkami wyróżniały się zgony niemowląt z powodu wad rozwojowych wrodzonych, zniekształceń i aberracji chromosomowych – 33 przypadki, stanowiące 31,4% (przeciętnie w kraju 34,8%).

Umieralność okołoporodowa

Wszystkie urodzenia martwe (zgony płodów) i zgony noworodków zmarłych w pierwszym tygodniu życia, których waga urodzeniowa wynosiła co najmniej 500 g lub (gdy nie jest znany ciężar urodzeniowy) urodzone po odpowiednim okresie trwania ciąży (22 tygodnie) lub osiągające odpowiednią długość ciała (25 cm od szczytu czaszki do pięty).

Tablica 22. Umieralność okołoporodowa
Table 22. Perinatal mortality

Wyszczególnienie Specification		W liczbach bezwzględnych ^a In absolute figures ^a		Współczynniki umieralności okołoporodowej ^b Perinatal mortality rate ^b	
		Polska Poland	województwo dolnośląskie Dolnośląskie voivodship	Polska Poland	województwo dolnośląskie Dolnośląskie voivodship
Ogółem Total	2010	2817	211	6,8	7,1
	2016 ^c	1941	132	5,1	4,8
	2017^c	1957	163	4,9	5,7
Miasta Urban areas	2010	1621	139	6,7	6,9
	2016 ^c	1124	88	5,0	4,7
	2017^c	1144	114	4,8	6,0
Wieś Rural areas	2010	1196	72	6,9	7,6
	2016 ^c	817	44	5,2	5,1
	2017^c	813	49	4,9	5,5

a Urodzenia martwe i zgony niemowląt w wieku 0-6 dni. b Urodzenia martwe i zgony niemowląt w wieku 0-6 dni na 1000 urodzeń żywych i martwych. c Dane szacunkowe
a Still births and infant deaths aged 0-6 days. b Still births and infant deaths at age 0-6 days per 1000 of live and still births. c Estimated data.

Natężenie urodzeń martwych i zgonów w pierwszym tygodniu życia dziecka określa **współczynnik umieralności okołoporodowej**. Współczynnik ten w wielu analizach demograficznych traktowany jest jako syntetyczny wskaźnik opieki zdrowotnej w zakresie opieki okołoporodowej. Na przestrzeni analizowanego okresu 2005-2017 wystąpił spadek umieralności okołoporodowej. W 2017 r. na Dolnym Śląsku w przeliczeniu na 1000 urodzeń żywych i martwych współczynnik kształtował się na poziomie 5,7 urodzeń martwych i zgonów niemowląt w wieku 0-6 dni (wobec 7,1 w 2010 r. oraz 9,3 w 2005 r.).

Na tle pozostałych województw dolnośląskie wyróżniało się jedną z najwyższych wartości natężenia umieralności okołoporodowej – w 2017 r. plasując się na 3. lokacie (w 2010 r. na 4. lokacie), przy najniższym poziomie w województwie świętokrzyskim (3,8) i najwyższym – w łódzkim (6,2). Przeciętna w kraju wartość współczynnika umieralności okołoporodowej wynosiła 4,9 (w 2010 r. – 6,8).

2.10. Trwanie życia

2.10. Life expectancy

Obserwowana w ostatnim piętnastoleciu poprawa sytuacji w zakresie umieralności, szczególnie umieralności niemowląt, korzystnie wpłynęła na **długość trwania życia** mieszkańców, przy czym nadal utrzymuje się duża różnica między przeciętnym dalszym trwaniem życia mężczyzn i kobiet. Dysproporcja ta wynika m.in. z niezmiennego zjawiska nadumieralności mężczyzn.

Przeciętne dalsze trwanie życia osób w wieku x lat (e_x)

Podstawowy element tablicy trwania życia wyrażający średnią liczbę lat, jaką ma jeszcze do przeżycia osoba w wieku x przy założeniu umieralności z okresu, dla którego opracowano tablice trwania życia.

Przeciętne trwanie życia noworodka (e_0)

Podstawowy element tablicy trwania życia wyrażający średnią liczbę lat, jaką ma jeszcze do przeżycia osoba w wieku 0 lat przy założeniu umieralności z okresu, dla którego opracowano tablice trwania życia.

Tablice trwania życia

Składają się z kilku funkcji względem wieku, związanych ze sobą matematycznie (m.in. liczba dożywających, liczba zmarłych, prawdopodobieństwo zgonu, przeciętne dalsze trwanie życia), określających teoretyczny proces wymierania populacji w miarę jej starzenia się.

Wartości tych funkcji oblicza się na podstawie liczby zgonów i liczby ludności według płci i wieku, zaobserwowanych w danym okresie (przeważnie 1 roku).

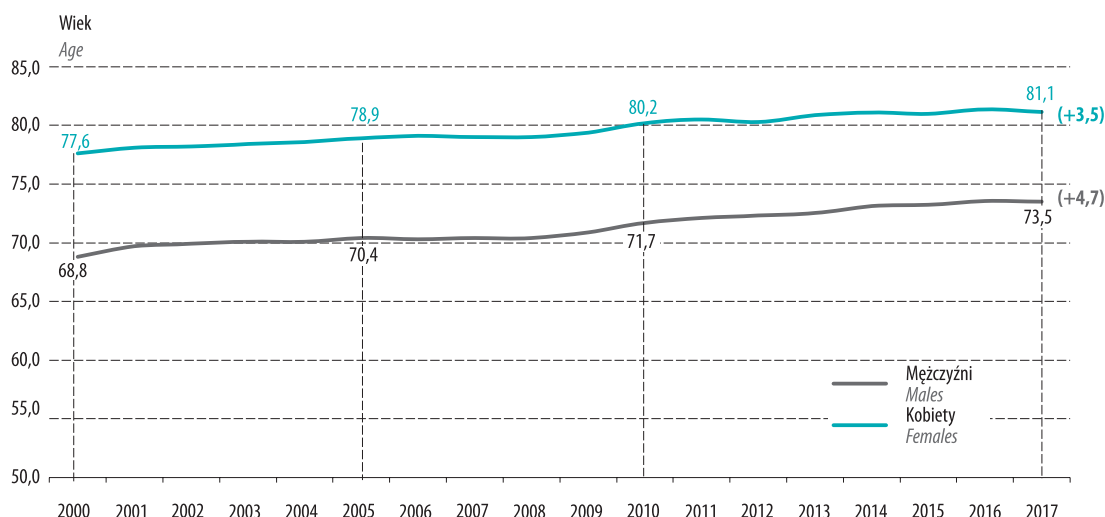
W 2017 roku w województwie dolnośląskim przeciętne dalsze trwanie życia (noworodka) dla mężczyzn wynosiło ok. 73 lata i pół roku, a dla kobiet – 81 lat i 1 miesiąc. Były to nieznacznie niższe wielkości niż przeciętne w kraju (odpowiednio o pół roku niższe dla mężczyzn i 8 miesięcy niższe dla kobiet).

Średnia liczba lat, jaką miała jeszcze do przeżycia nowonarodzona dziewczynka była o 7 lat i 7 miesięcy większa niż średnia liczba lat, jaką miał jeszcze do przeżycia nowonarodzony chłopiec.

W porównaniu do 2000 r. wydłużyło się przeciętne dalsze trwanie życia noworodka – w przypadku dolnośląskich mężczyzn o 4,7 roku, a kobiet o 3,5 roku.

Porównując dwa środowiska: miasta i wieś otrzymano, iż w miastach przeciętne dalsze trwanie życia mężczyzn i kobiet kształtuje się na poziomie nieznacznie wyższym niż na wsi. Osoby mieszkające w miastach żyją średnio dłużej niż zamieszkali na wsi. W 2017 r. w zbiorowości mężczyzn z miast przeciętne dalsze trwanie życia wynosiło ok. 73 lata i 10 miesięcy (czyli było o 1 rok i 3 miesiące dłuższe niż na wsi), a w zbiorowości kobiet 81 lat i 3 miesiące (czyli było o 7 miesięcy dłuższe niż na wsi).

Wykres 28. Przeciętna liczba lat dalszego trwania życia w momencie urodzenia
Chart 28. Life expectancy at the moment of birth

Tablica 23. Przeciętne dalsze trwanie życia noworodka
Table 23. Life expectancy

Wyszczególnienie Specification		Mężczyźni Males			Kobiety Females		
		ogółem total	miasta urban areas	wieś rural areas	ogółem total	miasta urban areas	wieś rural areas
Ogółem Total	2005	70,4	70,7	69,6	78,9	79,1	78,3
	2010	71,7	72,1	70,7	80,2	80,2	80,2
	2016	73,5	74,0	72,3	81,4	81,5	80,8
	2017	73,5	73,9	72,6	81,1	81,2	80,6
Podregiony: Subregions:							
jeleniogórski		72,4	72,4	72,5	80,5	80,6	80,0
legnicko-głogowski		73,2	74,1	71,3	81,2	81,4	80,6
wałbrzyski		72,5	72,7	72,0	80,3	80,4	79,8
wrocławski		73,6	73,9	73,4	81,1	80,6	81,4
m. Wrocław		75,6	75,6	-	82,2	82,2	-

W przekroju województw w 2017 r. rozpiętość między najwyższą i najniższą wartością przeciętnego dalszego trwania życia wynosiła dla mężczyzn ponad 3 lata i pół roku. Najkrócej żyli mężczyźni mieszkający na terenie województwa łódzkiego (ok. 72 lata), natomiast najdłużej w województwie podkarpackim (ponad 75 lat i pół roku). Wśród kobiet zróżnicowanie było mniejsze i wynosiło 2 lata i 4 miesiące – od ok. 81 lat w województwie łódzkim i śląskim do 83 lat w województwie podkarpackim.

Spośród dolnośląskich podregionów najkorzystniejsze parametry trwania życia mężczyzn i kobiet niezmiennie od wielu lat notowano w m. Wrocławiu – w 2017 r. odpowiednio ponad 75 lat i pół roku dla mężczyzn oraz ponad 82 lata dla kobiet. Najkrócej żyli mieszkańcy podregionu wałbrzyskiego odpowiednio – 72 lata i pół roku w przypadku mężczyzn (czyli o ponad 3 lata krócej niż we Wrocławiu) oraz nieco ponad 80 lat w przypadku kobiet (czyli o 2 lata krócej niż we Wrocławiu).

2.11. Przyrost naturalny

2.11. Natural increase

Rezultatem relacji między urodzeniami a zgonami jest przyrost naturalny, istotny czynnik kształtujący przyrost lub ubytek rzeczywisty ludności. W województwie dolnośląskim utrzymująca się w każdym roku analizowanego okresu nadwyżka zgonów nad urodzeniami spowodowała, iż przyrost naturalny był nadal ujemny. W 2017 r. miał miejsce ubytek ludności z tytułu ruchu naturalnego o wielkości 3,6 tys. osób, czyli nieznacznie większy niż w 2016 r. (3,1 tys. osób), ale mniejszy niż odnotowany w 2015 r. (5,3 tys. osób).

Najmniejszy ubytek naturalny wystąpił w 2010 r. (172 osoby).

Przyrost naturalny ludności

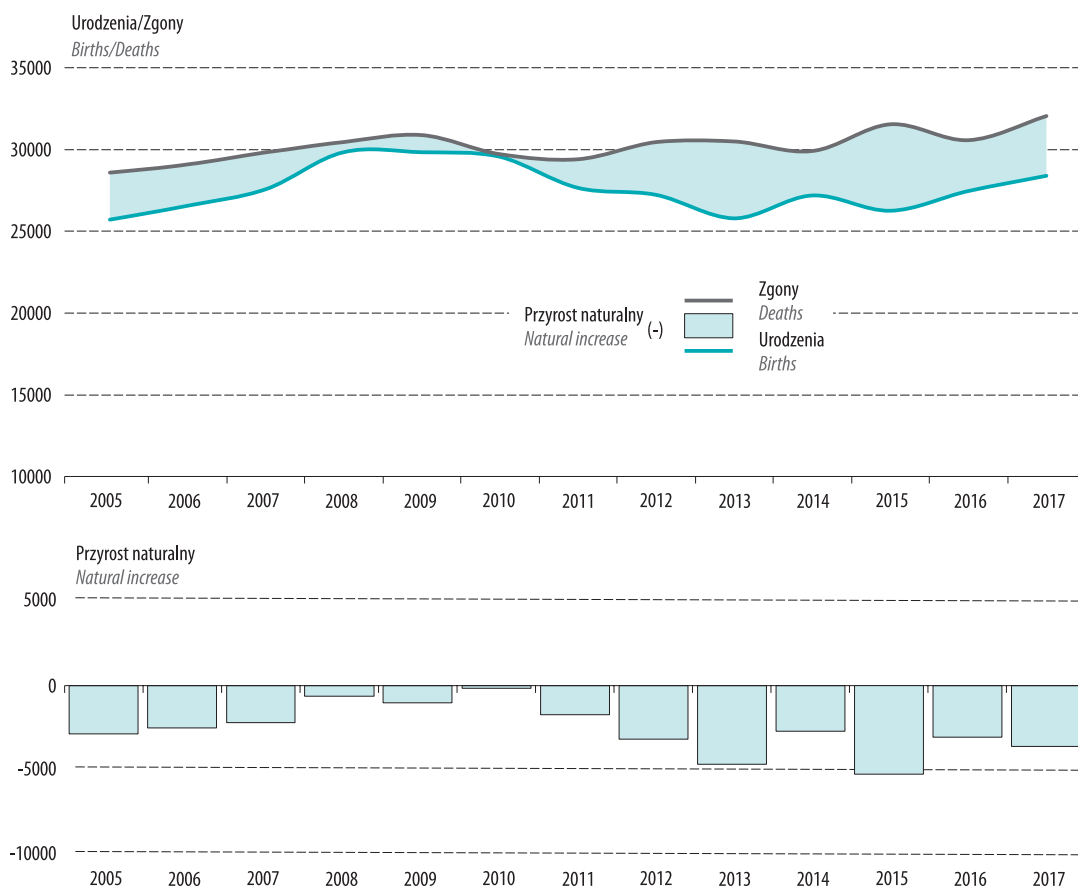
Różnica między liczbą urodzeń żywych a liczbą zgonów w danym okresie.

Współczynnik przyrostu naturalnego

Stosunek różnicy między liczbą urodzeń żywych i liczbą zgonów do liczby ludności w połowie badanego okresu lub do średniego stanu ludności w tym okresie – wyrażony w ‰ (tj. na 1000 ludności).

Wykres 29. Przyrost naturalny

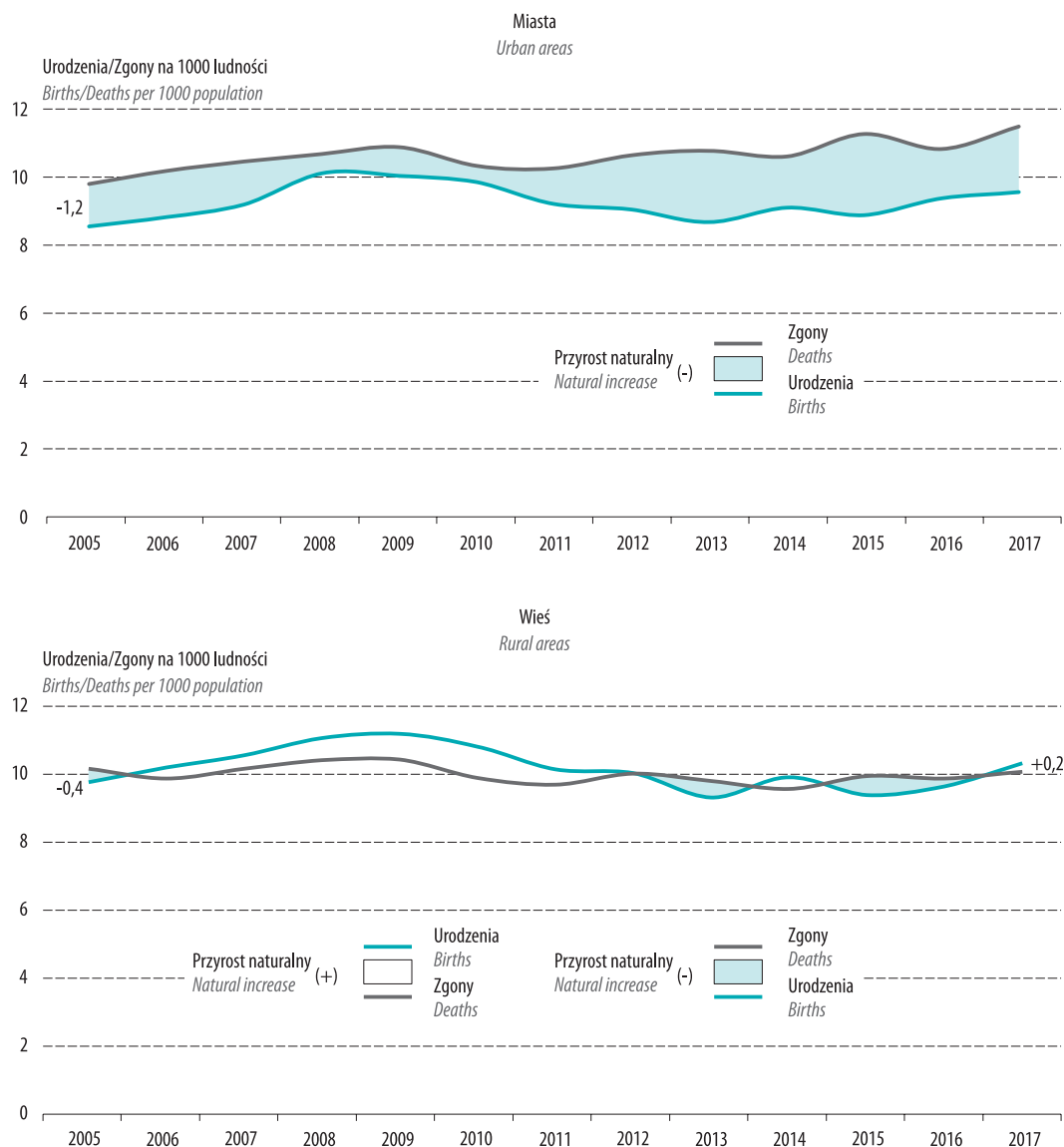
Chart 29. Natural increase

W przeliczeniu na 1000 ludności przyrost naturalny w województwie wyniósł minus 1,3‰ (w 2016 r. – minus 1,1‰, w 2015 r. – minus 1,8‰ oraz w 2010 r. – minus 0,1‰, a w 2005 r. – minus 1,0‰). Przeciętnie w Polsce przyrost naturalny wynosił ok. 0,0‰ (w 2016 r. – minus 0,1‰).

Odmienne niż w 2016 r., na wsi zarejestrowano mniej zgonów niż urodzeń żywych, podczas gdy w miastach nadal więcej zgonów niż urodzeń żywych. Współczynnik przyrostu naturalnego na wsi kształtował się na poziomie plus 0,2‰ (wobec minus 0,2‰ w 2016 r.), a w miastach na poziomie minus 1,9‰ (w 2016 r. – minus 1,5‰). Czyli średnio na 10 tys. mieszkańców wsi przypadało 2 urodzenia żywe nadwyżki nad liczbą zgonów, a na 10 tys. mieszkańców miast – 19 zgonów nadwyżki nad liczbą urodzeń.

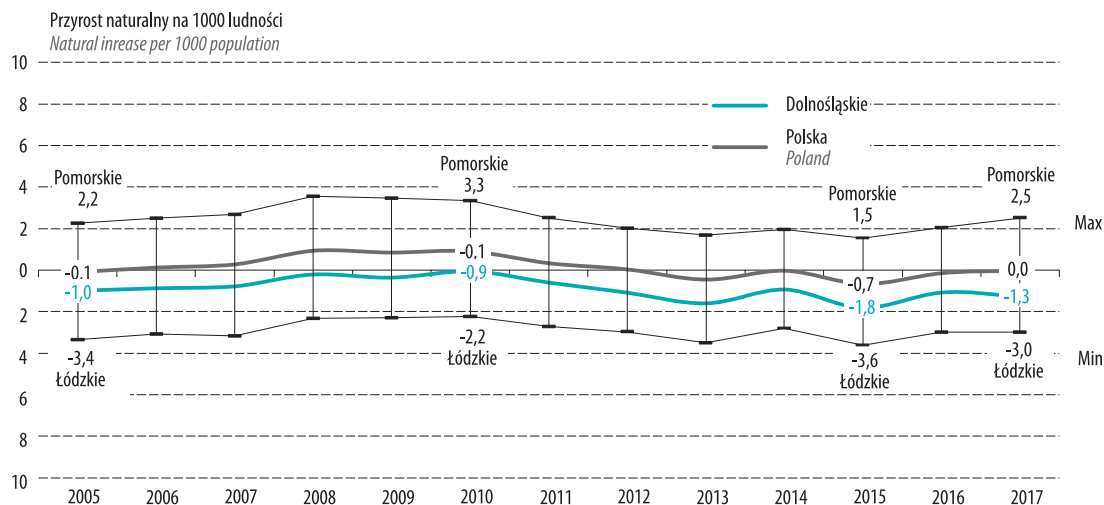
Wykres 30. Przyrost naturalny w miastach i na wsi
Chart 30. Natural increase in urban and rural areas

Wśród województw największy (dodatni) przyrost naturalny wystąpił w województwie pomorskim (+2,5‰) oraz w wielkopolskim (+2,1‰). Dolnośląskie z wielkością minus 1,3‰ plasowało się na 12. lokacie w kraju (w 2016 r. – na 11. lokacie). Ujemny przyrost naturalny, oprócz województwa dolnośląskiego wystąpił w województwach: łódzkim, świętokrzyskim, opolskim, śląskim, lubelskim, zachodniopomorskim, podlaskim i kujawsko-pomorskim. w tym najsilniejszy w województwie łódzkim i świętokrzyskim (odpowiednio -3,0‰ i -2,7‰). Średnio na 10 tys. ludności w województwie pomorskim przypadało 25 urodzeń nadwyżki nad liczbą zgonów, a w województwie łódzkim 30 zgonów nadwyżki nad liczbą urodzeń.

Wykres 31. Przyrost naturalny na 1000 ludności w województwie dolnośląskim na tle kraju i innych województw

Chart 31. Natural increase per 1000 population in Dolnośląskie voivodship on the background of the country and other voivodships

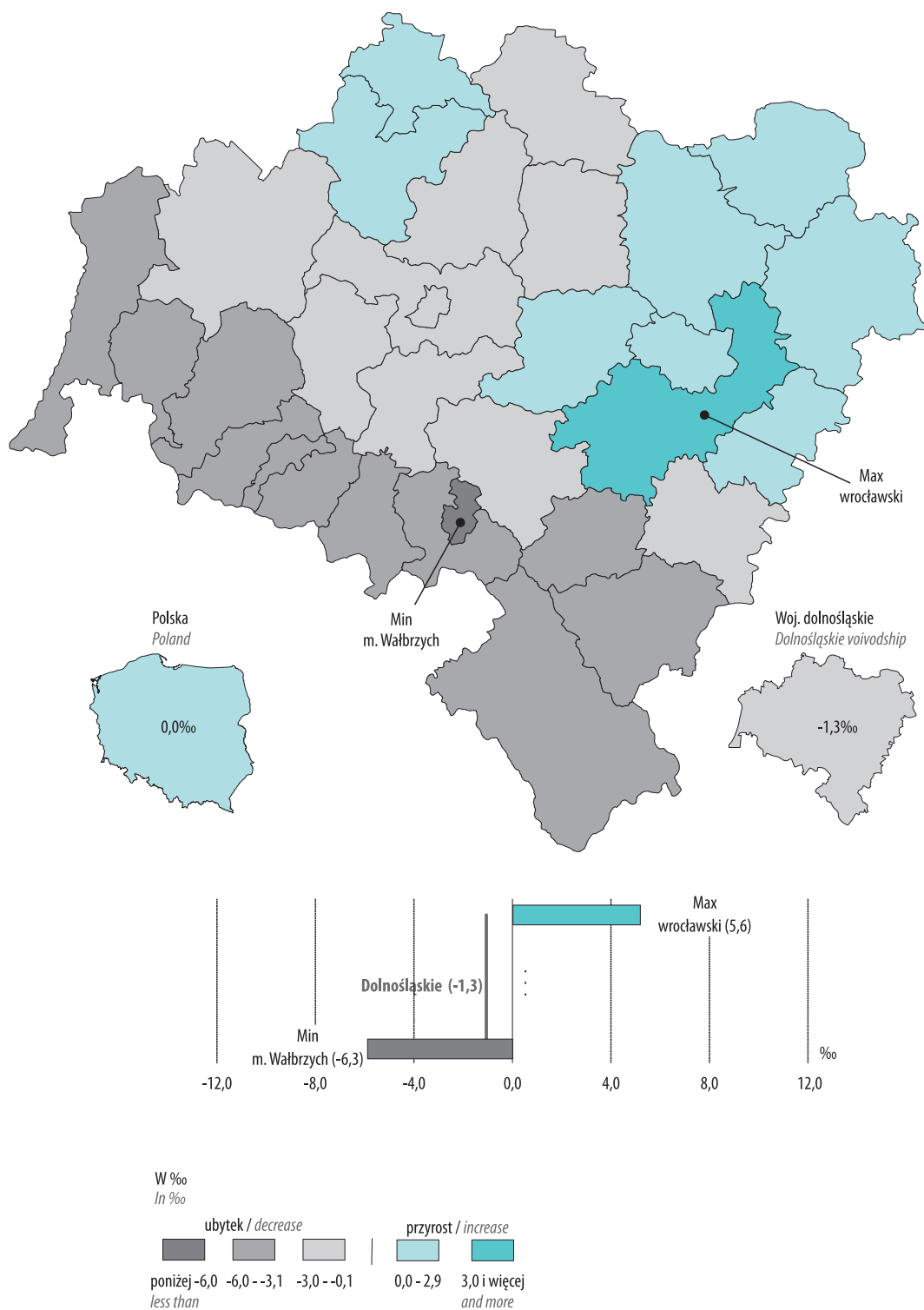

Rozpatrując dolnośląskie powiaty stwierdzono duże zróżnicowanie przestrzenne natężenia przyrostu naturalnego, przy czym w ostatnich latach obserwuje się stopniowe zwiększanie się dysproporcji w poziomie współczynnika przyrostu naturalnego. W 2017 r. współczynnik ten przyjmował wartości od minus 6,3‰ do plus 5,6‰, a w 2010 r. – od minus 3,8‰ do plus 4,4‰ oraz w 2005 r. od minus 3,7‰ do plus 3,7‰.

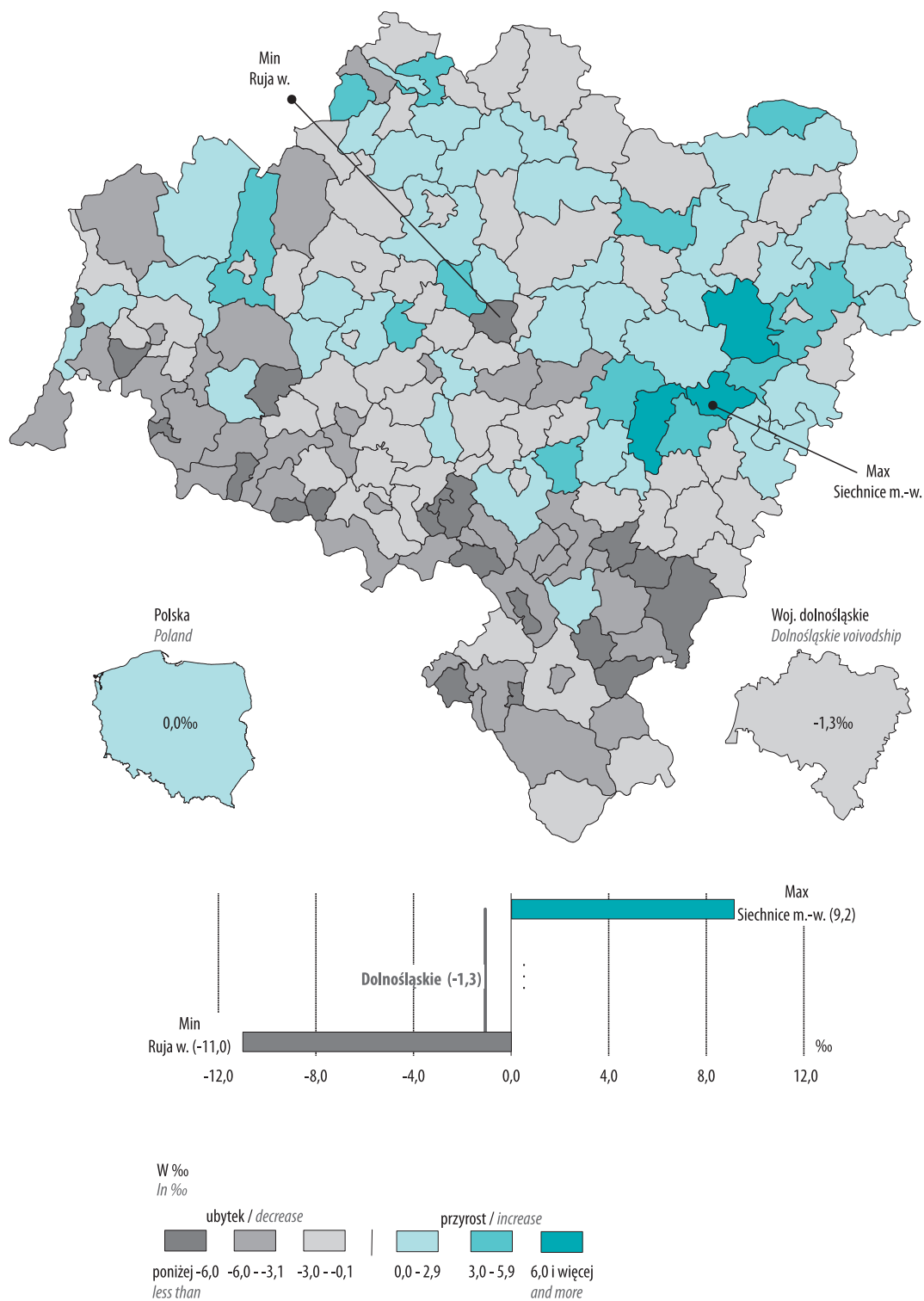
Najwyższy w skali roku ubytek ludności z tytułu ruchu naturalnego miał miejsce nadal w powiatach: m. Wałbrzychu (minus 6,3‰), wałbrzyskim (minus 5,6‰) i ząbkowickim (minus 5,1‰). Łącznie w 21 jednostkach odnotowano ujemne wartości współczynnika przyrostu naturalnego (w 2016 r. – również w 9 jednostkach, a w 2010 r. – w 13). Dodatni przyrost naturalny wystąpił w 9 jednostkach, wśród których najwyższymi wartościami przyrostu naturalnego w przeliczeniu na 1000 ludności wyróżniały się powiaty: wrocławski (5,6‰), milicki (1,3‰), polkowicki (1,1‰) i oławski (1,0‰).

W porównaniu do sytuacji sprzed roku nadwyżka liczby urodzeń nad liczbą zgonów uległa zwiększeniu głównie w powiecie wrocławskim, natomiast w największym stopniu uległ zwiększeniu ubytek naturalny ludności – nadwyżka liczby zgonów nad liczbą urodzeń w powiatach: lubańskim, zgorzeleckim i lwóweckim (odpowiednio o 14, 11 i 8 zgonów nadwyżki w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców).

Mapa 17. Przyrost naturalny na 1000 ludności w województwie dolnośląskim według powiatów w 2017 r.
Map 17. Natural increase per 1000 population in Dolnośląskie voivodship by powiats in 2017

Mapa 18. Przyrost naturalny na 1000 ludności w województwie dolnośląskim według gmin w 2017 r.
Map 18. Natural increase per 1000 population in Dolnośląskie voivodship by gminas in 2017

Analizując zróżnicowanie przestrzenne przyrostu naturalnego na 1000 ludności w układzie gmin, stwierdzono, iż rozpiętość między wartościami skrajnymi współczynnika przyrostu naturalnego uległa w porównaniu do 2016 r. niewielkiemu zmniejszeniu, ale nadal kształtowała się na poziomie wyższym niż notowana w okresie do 2015 r. W 2017 r. współczynnik ten kształtował się na poziomie od minus 11,1‰ (gmina wiejska Ruja – powiat legnicki) do plus 9,2‰ (gmina miejsko-wiejska Siechnice – powiat wrocławski), podczas gdy w 2016 r. od minus 13,4‰ (gmina miejska Karpacz – powiat jeleniogórski) do plus 7,9‰ (gmina miejsko-wiejska Siechnice – powiat wrocławski) oraz w 2005 r. od minus 9,0‰ (gmina wiejska Ruja powiat legnicki) do plus 6,1‰ (gmina wiejska Pęcław – powiat głogowski).

Wśród gmin można wyróżnić 49 jednostek o dodatnim przyroście naturalnym (w 2016 r. było 55 takich gmin, a w 2010 r. – 82 i w 2005 r. – 57), głównie położonych w podregionie wrocławskim oraz legnicko-głogowskim, w tym o najwyższych wartościach współczynnika: wspomniana już gmina miejsko-wiejska Siechnice – powiat wrocławski (+9,2‰) oraz dwie gminy wiejskie, również z powiatu wrocławskiego, Długoleka (+7,2‰) i Kobierzyce (+7,0‰). W gminach tych notowano relatywnie wysokie wartości współczynnika urodzeń i niskie wartości współczynnika zgonów.

W 118 gminach, wystąpił ujemny przyrost naturalny, głównie w gminach z powiatów przygranicznych, położonych na południu województwa. Stosunkowo wysoki poziom ubytku naturalnego w przeliczeniu na liczbę ludności wystąpił w następujących gminach: Ruja – powiat legnicki (-11,1‰), Szczawno-Zdrój – powiat wałbrzyski (-10,5‰) i Karpacz – powiat jeleniogórski (-9,5‰), które wyróżniały się wysokim poziomem umieralności i niskim poziomem rodności.

W przypadku 2 gmin wiejskich, Rudna (powiat lubiński) i Pielgrzymka (złotoryjski) zarejestrowano taką samą liczbę urodzeń żywych, jak i zgonów (zerowy przyrost naturalny).

W skali roku w 77 gminach odnotowano poprawę sytuacji w zakresie ruchu naturalnego (wzrostu poziomu urodzeń i spadku umieralności), w szczególności w następujących gminach wiejskich: Jemięlna – powiat górowski, Grębocice – powiat polkowicki, Dobromierz – powiat świdnicki i Złotoryja – powiat złotoryjski, w których w 2017 r. przyrost naturalny był już dodatni, podczas, gdy w 2016 r. – ujemny.

Natomiast w 90 gminach wystąpiło pogorszenie sytuacji w zakresie kształtowania się ruchu naturalnego. Do grupy tej należą m.in. gminy, w których konsekwencją spadku natężenia urodzeń i wzrostu poziomu umieralności był ujemny przyrost naturalny, podczas gdy w 2016 r. – dodatni (szczególnie gminy: miejska Wojcieszków oraz wiejskie: Pęcław – powiat głogowski, Kostomłoty – powiat średzki, Lubań – powiat lubański, Niechlów – powiat górowski). Ponadto, w niektórych gminach natężenie ubytku naturalnego uległo zwiększeniu (szczególnie w gminach: wiejska Ruja – powiat legnicki, miejsko-wiejska Złoty Stok – powiat ząbkowicki, wiejska Kamieniec Ząbkowicki – powiat ząbkowicki, miejska Szczawno-Zdrój i wiejska Walim – powiat wałbrzyski oraz miejska Kowary – powiat jeleniogórski i miejska Zgorzelec – powiat zgorzelecki).

Współczynnik dynamiki demograficznej

Stosunek liczby urodzeń żywych w danym okresie (najczęściej 1 roku) do liczby zgonów w tym okresie (liczba urodzeń przypadająca na 1 zgon).

Celem określenia wzajemnych relacji między liczbą urodzeń a liczbą zgonów stosuje się **współczynnik dynamiki demograficznej**. W 2017 r. w województwie dolnośląskim, podobnie jak w latach wcześniejszych, nadal kształtował się on na poziomie poniżej 1,00 i wyniósł 0,89 (11. miejsce w kraju), czyli roczna liczba urodzeń żywych nadal nie kompensowała rocznej liczby zgonów. Zatem, na 100 zgonów przypadało średnio 89 urodzeń żywych (w 2016 r. – 90 urodzeń, w 2015 r. – 83, a w 2005 r. – 90).

W badanym okresie w miastach roczna liczba urodzeń żywych była niższa od rocznej liczby zgonów, a na wsi – wyższa. W miastach współczynnik dynamiki demograficznej miał wartość 0,83 (wobec 0,87 w 2016 r.), czyli średnio na każde 100 zgonów przypadało 83 urodzenia żywe (o 4 urodzenia mniej niż rok wcześniej) – nadal roczna liczba urodzeń żywych nie kompensowała rocznej liczby zgonów.

Na wsi współczynnik dynamiki demograficznej miał wartość 1,02 (wobec 0,98 w 2016 r.), czyli średnio 102 urodzenia żywe na 100 zgonów – liczba urodzeń żywych dawała nadwyżkę nad liczbą zgonów (wobec nadwyżki zgonów nad urodzeniami w 2016 r.).

Na podstawie danych za 2017 r. stwierdzono, iż w 9 powiatach współczynnik dynamiki demograficznej przekraczał wartość 1,00 (w 2016 r. również w 9 powiatach). Szczególnie wyróżniał się powiat wrocławski, w którym w ciągu roku na 100 zmarłych przypadało 176 osób nowo urodzonych.

W 21 powiatach współczynnik dynamiki demograficznej przyjmował wartości poniżej 1,00 – liczba urodzeń żywych nie kompensowała liczby zgonów. Najniższe wartości współczynnika dynamiki demograficznej odnotowano dla miasta Wałbrzycha i powiatu wałbrzyskiego, w których w przeliczeniu na 100 zgonów przypadało odpowiednio 55 i 56 osób nowo urodzonych.

W przekroju dolnośląskich gmin w 118 jednostkach współczynnik dynamiki demograficznej przyjmował wartości poniżej 1,00, w tym w 12 jednostkach nie przekraczał poziomu 0,5. Najniższymi wartościami współczynnika wyróżniały się gminy miejskie: Szczawno-Zdrój i Boguszków-Gorce – powiat wałbrzyski, oraz Karpacz – powiat jeleniogórski, w których w ciągu roku na 100 zmarłych przypadało odpowiednio 34, 46 i 43 osoby nowo urodzone.

Niezmennie od wielu lat w gminach powiatu wrocławskiego, graniczących z miastem Wrocław, szczególnie roczna liczba urodzeń w największym stopniu nie tylko kompensowała roczną liczbę zgonów, lecz także dawała znaczącą nadwyżkę (współczynnik dynamiki demograficznej przekraczał 1,5). W Długołęce, Kobierzycach i Siechnicach na 100 zmarłych przypadało odpowiednio 203, 213 i 236 osób nowo urodzonych.

Rozdział 3

Chapter 3

Migracje na pobyt stały

Migration for permanent residence

Obok przyrostu naturalnego, czynnikiem wpływającym bezpośrednio na trwałe zwiększenie bądź zmniejszenie liczebności populacji, a także wpływającym na jej rozmieszczenie przestrzenne są migracje, czyli przemieszczenia ludności związane ze zmianą stałego miejsca zamieszkania lub miejsca czasowego pobytu. Wielkość i kierunek migracji oraz ich natężenie zależą od wielu czynników, wśród których najczęściej wymienia się czynniki o charakterze ekonomicznym (podjęcie pracy, poprawa sytuacji materialnej), zwłaszcza, gdy występują dysproporcje międzyregionalne w rozwoju społeczno-gospodarczym. Kształtowanie się ruchu migracyjnego (wędrownego) ma duże znaczenie dla kształtowania się podażowej strony rynku pracy.

3.1. Saldo migracji

3.1. Net migration

W województwie dolnośląskim saldo migracji na pobyt stały w latach 2005-2008 było ujemne, natomiast na przestrzeni lat 2009-2017 występowało już dodatnie saldo migracji. Oznacza to, że liczba osób zameldowanych na pobyt stały w ciągu roku – napływ (z innych województw i zagranicy) przekraczała liczbę osób wymeldowanych z pobytu stałego w tym okresie – odpływ (do innych województw i za granicę). W 2017 r. liczba ludności województwa w wyniku migracji stałych (wewnętrznych i zagranicznych) zwiększyła się o 2,8 tys. osób (w roku poprzednim wzrost również o 2,8 tys. osób), z tego w miastach ubyło 1,5 tys. osób, natomiast na wsi liczba ludności zwiększyła się o 4,3 tys. osób (w roku poprzednim ubytek o 0,7 tys. osób w miastach i wzrost o 3,5 tys. osób na wsi).

Saldo migracji na pobyt stały

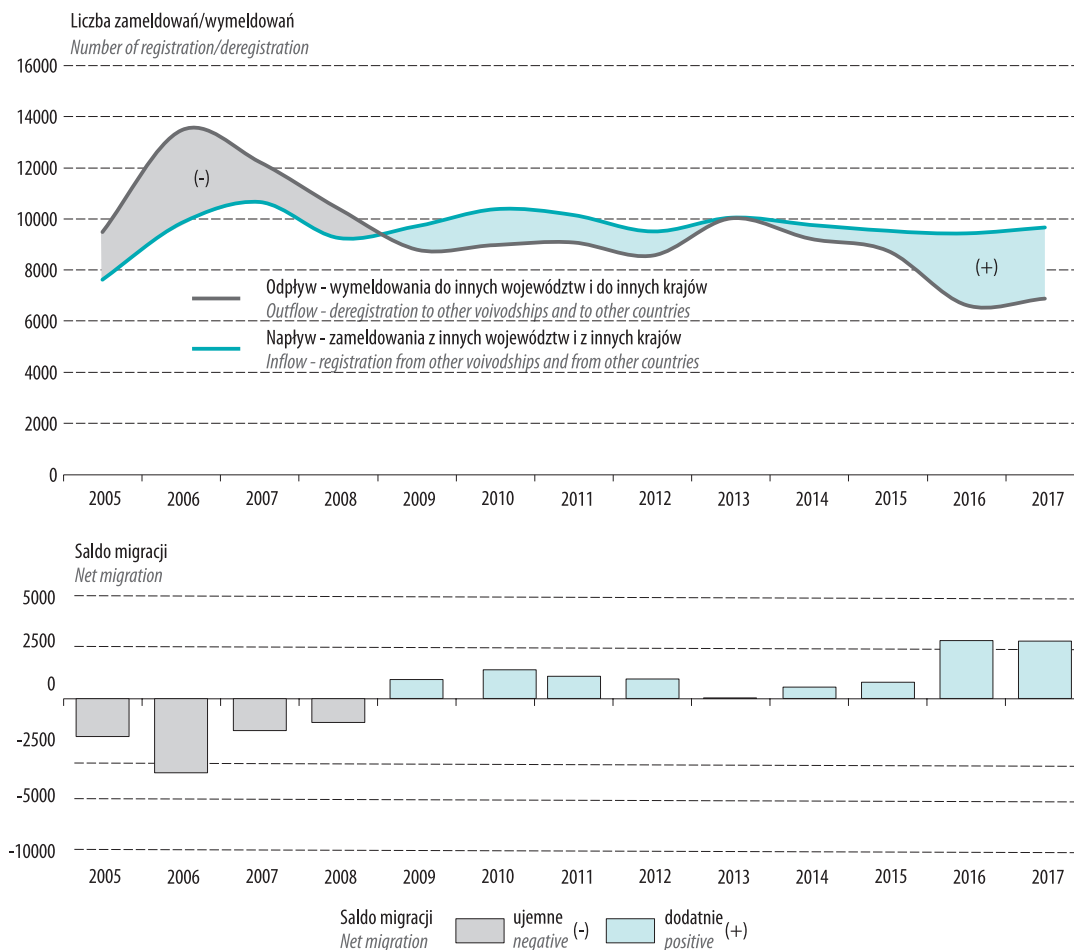
Różnica między liczbą osób, które przybyły na stałe do danej jednostki administracyjnej/kraju w danym okresie a liczbą osób, które wyjechały na stałe z danej jednostki administracyjnej/kraju w danym okresie.

W bieżącej statystyce migracji na pobyt stały, opartej na administracyjnych źródłach danych, liczba osób przybyłych do danej jednostki administracyjnej oznacza liczbę osób, które zameldowały się w danym okresie na pobyt stały w tej jednostce; liczba osób, które opuściły tę jednostkę oznacza liczbę osób, które zameldowały się w innych jednostkach na pobyt stały a poprzednio były zameldowane w tej jednostce.

W przeliczeniu na 1000 mieszkańców **współczynnik salda migracji** na pobyt stały kształtował się na poziomie 1,0 (przed rokiem również 1,0), czyli z tytułu migracji na pobyt stały liczba mieszkańców uległa zwiększeniu średnio o ok. 10 osób na 10 tys. ludności.

W dolnośląskich miastach współczynnik salda migracji na pobyt stały był nadal ujemny – minus 0,8, a na wsi nadal odmiennie dodatni – plus 4,8 (przed rokiem odpowiednio: minus 0,3 i plus 3,9). Średnio na 10 tys. mieszkańców dolnośląskich miast z tytułu ruchów migracyjnych w skali roku ubyło 8 osób, natomiast na wsi – przybyło 48 osób.

Wykres 32. Saldo migracji na pobyt stały
Chart 32. Net migration for permanent residence

Na podstawie informacji ewidencyjnych gmin ogółem w 2017 r. zameldowano w województwie dolnośląskim na pobyt stały 35,7 tys. osób, w tym 8,4 tys. przybyłych z innych województw (stanowiących 23,6% ogółu zameldowań) oraz 1,2 tys. migrantów z zagranicy (3,7%). W przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców przypadały łącznie 33 osoby przybyłe z innych województw i z zagranicy. W tym samym okresie wymeldowano z pobytu stałego 32,9 tys. osób, w tym 5,8 tys. to osoby, które wyprowadziły się do innych województw (17,7% ogółu wymeldowań) oraz 1,1 tys. emigrantów (3,3%). Średnio na 10 tys. mieszkańców przypadało łącznie 24 osoby, które wyjechały z województwa dolnośląskiego.

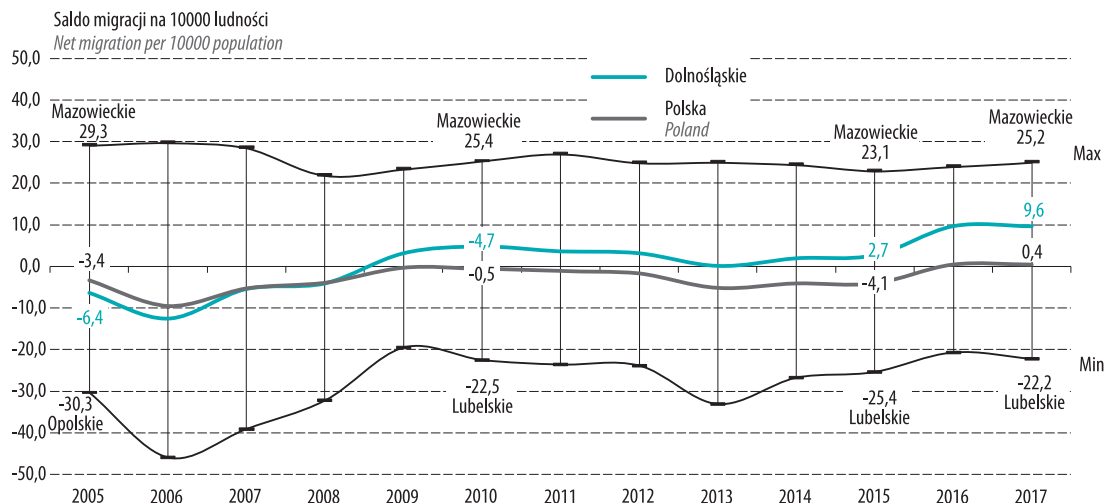
Większym niż w województwie dolnośląskim, dodatnim saldem ruchu migracyjnego w przeliczeniu na 10 tys. ludności charakteryzowały się 3 województwa: mazowieckie (25 osób), pomorskie (15 osób) i małopolskie (12 osób). Wśród pozostałych województw jedynie w wielkopolskim odnotowano dodatnie saldo (3 osoby na 10 tys. ludności). Największy ubytek migracyjny wystąpił w lubelskim – średnio 22 osoby na 10 tys. mieszkańców.

Znaczne, na tle pozostałych województw, dodatnie saldo migracji wynikało głównie z wysokiego poziomu napływu migracyjnego, które w stosunku do liczby mieszkańców plasowało województwo dolnośląskie na coraz to wyższych lokatach wśród województw (od 2015 r. niezmiennie na 3. miejscu po mazowieckim i pomorskim, a w latach 2006 - 2008 na 6. miejscu oraz w 2015 r. – na 10. miejscu). Dodatnie saldo ruchu wędrownego świadczyć może o relatywnej, na tle innych województw, atrakcyjności

województwa dolnośląskiego jako miejsca do zamieszkania, o szerokim dostępie do rozmaitych usług społecznych, rozwiniętej infrastrukturze społecznej i dobrej sytuacji na rynku pracy.

Wykres 33. Saldo migracji na pobyt stały w przeliczeniu na 10000 ludności w województwie dolnośląskim na tle kraju i innych województw

Chart 33. Net internal migration for permanent residence in urban and rural areas per 10000 population in Dolnośląskie voivodship on the background of the country and other voivodships

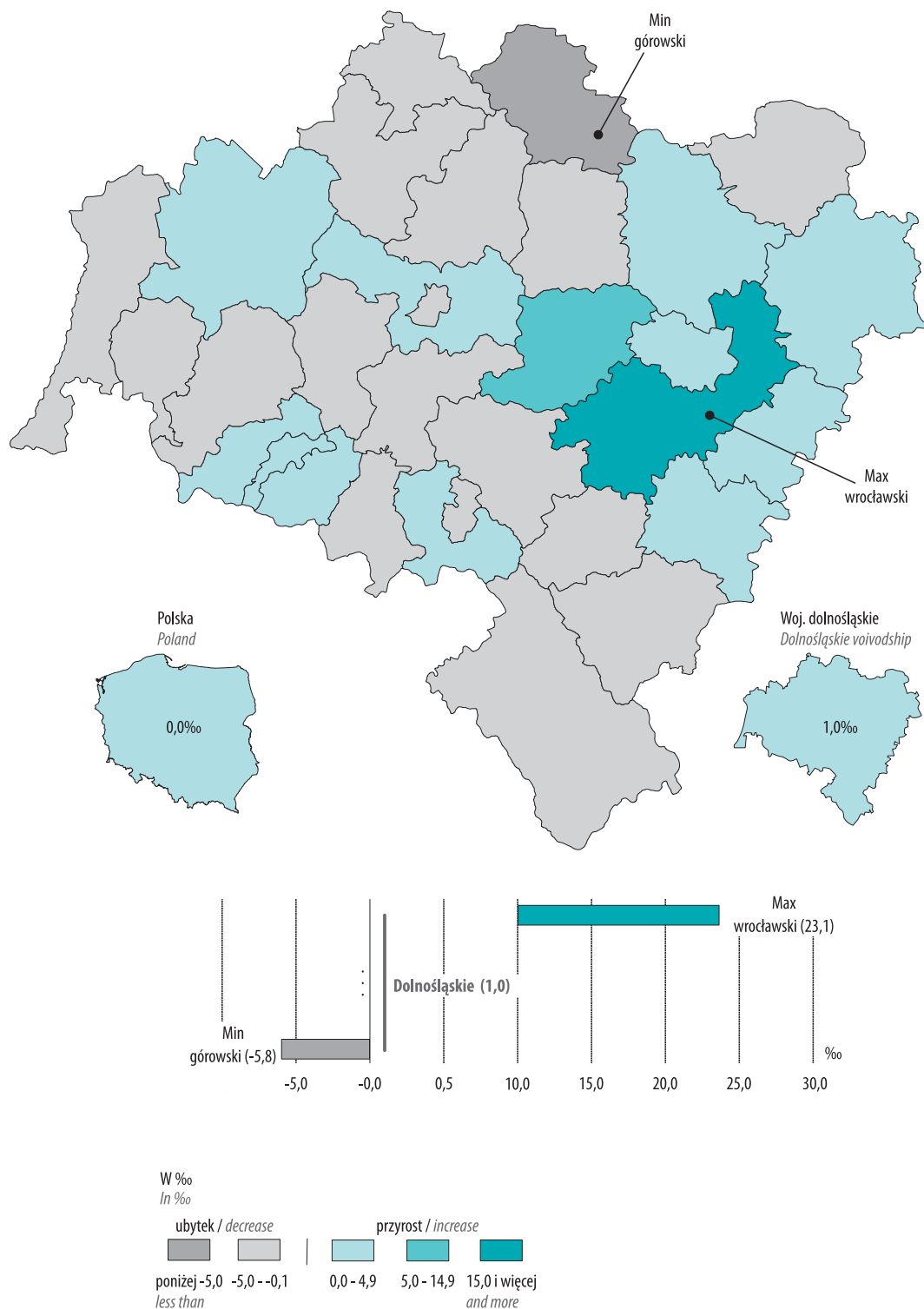
W układzie dolnośląskich podregionów od 2008 r. pod względem salda migracji ludności występowały dwie grupy o niezmiennym składzie: z dodatnim saldem – podregion wrocławski i m. Wrocław, w których napływ ludności był zdecydowanie wyższy niż odpływ, oraz wałbrzyski, jeleniogórski i legnicko-głogowski, w których odpływ ludności był zdecydowanie wyższy niż napływ.

Największą dynamiką zaludnienia wyróżniał się podregion wrocławski, głównie w wyniku utrzymującego się znacznego napływu migracyjnego z innych podregionów, związanego z rozwojem strefy podmiejskiej Wrocławia (suburbanizacji). W 2017 r. na 10 tys. mieszkańców tego podregionu przypadało 69 osób nadwyżki migracyjnej, a w sąsiadującym Wrocławiu 22 osoby nadwyżki migracyjnej, podczas gdy w podregionie wałbrzyskim o najwyższym ubytku migracyjnym średnio 18 osób ubytku ludności z tytułu migracji. Poza podregionem wałbrzyskim wysokim, ujemnym saldem migracyjnym charakteryzował się podregion legnicko-głogowski (w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców ubyło z tytułu migracji 17 osób).

W 2017 r. spośród 30 dolnośląskich powiatów w 12 jednostkach terytorialnych liczba osób zameldowanych na pobyt stały w ciągu roku przekraczała liczbę wymeldowanych z pobytu stałego (dodatknie saldo migracji), a w 18 – liczba osób wymeldowanych na pobyt stały w ciągu roku przekraczała liczbę zameldowanych (ujemne saldo migracji). Największy przyrost ludności z tytułu migracji na pobyt stały występował niezmiennie w powiecie wrocławskim – w 2017 r. w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców odpowiednio 231 osób nadwyżki migracyjnej (wobec 198 osób w 2016 r.) oraz w innych sąsiadujących z Wrocławiem: średzkiem i trzebnickim – odpowiednio 81 i 38 osób (w 2016 r. 52 i 44 osoby).

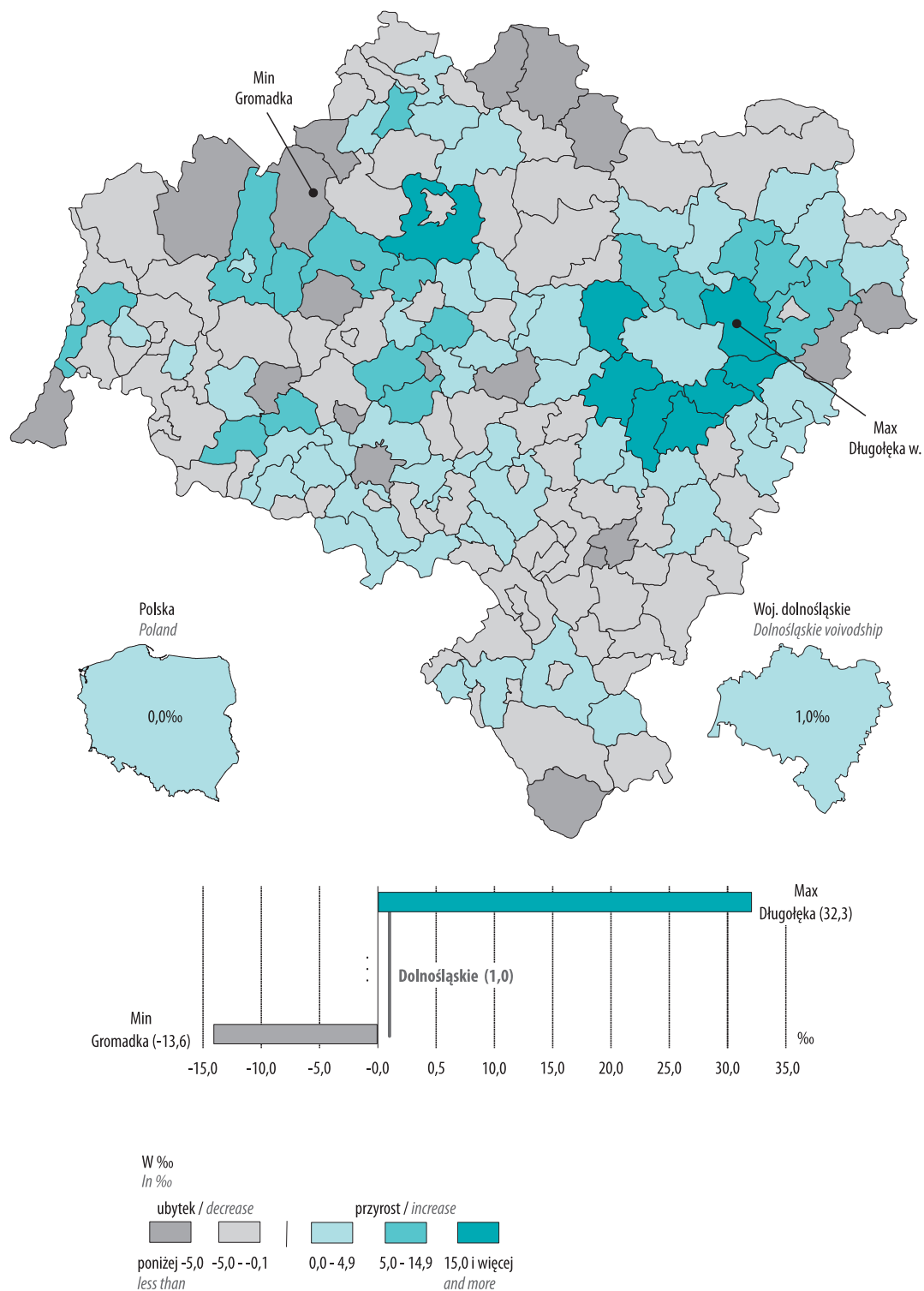
Mapa 19. Saldo migracji na pobyt stały na 1000 ludności w województwie dolnośląskim według powiatów w 2017 r.

Map 19. Net migration for permanent residence per 1000 population in Dolnośląskie voivodship by powiats in 2017

Mapa 20. Saldo migracji na pobyt stały na 1000 ludności w województwie dolnośląskim według gmin w 2017 r.

Map 20. Net migration for permanent residence per 1000 population in Dolnośląskie voivodship by gminas in 2017

Do powiatów o największym ubytku ludności z tytułu migracji (głównie z powodu znacznego odpływu ludności) należały powiaty położone na północnym krańcu województwa, graniczące z województwem lubuskim i wielkopolskim: głogowski i górowski oraz powiaty położone w południowo-zachodniej części: złotoryjski, zgorzelecki, lwówecki. Największe rozmiary ujemnego salda migracji w przeliczeniu na liczbę ludności wystąpiły w powiecie górowskim – ubytek migracyjny na poziomie 58 osób na 10 tys. mieszkańców oraz złotoryjskim – ubytek migracyjny na poziomie 42 osób (w 2016 r. odpowiednio 53 osoby i 37 osób ubytku migracyjnego).

Podobnie jak w ostatnich latach, wśród 169 gmin zdecydowanie dominowały takie, w których liczba wymeldowań z pobytu stałego do innych gmin (odpływ) była wyższa niż liczba zameldowań na pobyt stały z innych gmin (napływ), tj. było ujemne saldo migracji – 97 gmin (w 2016 r. – 95 gmin), podczas gdy w 69 gminach, odwrotnie napływ ludności był wyższy niż odpływ – dodatnie saldo ruchów migracyjnych.

W 3 gminach napływ migracyjny kształtował się na porównywalnym poziomie jak odpływ, mianowicie w: miejsko-wiejskiej Bolków (powiat jaworski), wiejskiej Mysłakowice (powiat jeleniogórski) i miejsko-wiejskiej Lubawka (powiat kamiennogórski).

Współczynnik salda migracji na pobyt stały w przekroju gmin kształtował się na poziomie od minus 136 osób (ubytku) w przeliczeniu na 10 tys. ludności w gminie wiejskiej Gromadka (powiat bolesławiecki) do plus 323 osób (przyrostu migracyjnego) w gminie wiejskiej Długołęka (powiat wrocławski). W 2016 r. saldo migracji na pobyt stały w przeliczeniu na 10 tys. ludności przyjmowało wartości od minus 128 do plus 291 osób.

Wyróżniającymi się obszarami napływu migracyjnego były nadal gminy znajdujące się w sąsiedztwie dużych ośrodków miejskich, takich jak:

- Wrocław (gminy wiejskie Długołęka, Miękinia, Kobierzyce, Czernica i miejsko-wiejskie Siechnice i Kąty Wrocławskie),
- Głogów i Polkowice (gmina wiejska Jerzmanowa),
- Legnica i Lubin (gminy wiejskie Miłkowice i Lubin).

W wymienionych podwrocławskich gminach średnio w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców napływ ludności był większy od odpływu ludności o ponad 250 osób.

Natomiast do gmin o znacznym, w relacji do liczby mieszkańców ubytku ludności z tytułu migracji (ujemnym saldzie migracji) zaliczono m.in. gminy o charakterze wiejskim: Gromadka (powiat bolesławiecki), Udanin (powiat średzki) i Zagrodno (powiat złotoryjski), miejsko-wiejska Wleń (powiat lwówecki) oraz miejskie Jawor (powiat jaworski) i Wojcieszów (powiat złotoryjski). W gminach tych średnio na 10 tys. mieszkańców odpływ ludności był większy od napływu o ponad 70 osób.

3.2. Migracje wewnętrzne

3.2. Internal migration

W przypadku migracji wewnętrznych, począwszy od 2006 r. notowano w województwie dolnośląskim zdecydowanie więcej zameldowań na pobyt stały niż wymeldowań z pobytu stałego i w konsekwencji dodatnie saldo ruchów migracyjnych wewnętrznych, podczas gdy w pozostałych województwach (poza mazowieckim, małopolskim i pomorskim) – ujemne. W 2017 r. saldo migracji wewnętrznych wyniosło w województwie dolnośląskim plus 2,6 tys. osób (w 2016 r. – plus 2,7 tys. osób, w 2010 r. – plus 1,6 tys. osób, a w 2005 r. – minus 0,9 tys. osób).

W ramach migracji wewnętrznych wyróżnia się migracje:

- **międzywojewódzkie** - przemieszczenia ludności z jednego województwa do innego,
- **wewnątrzwojewódzkie** - zmiany miejsca zamieszkania w obrębie tego samego województwa,
- **międzypowiatowe** - przemieszczenia ludności z jednego powiatu do innego,
- **wewnątrzpowiatowe** - zmiany miejsca zamieszkania w obrębie tego samego powiatu.

Wśród migracji wewnętrznych w 2017 r., podobnie jak w latach poprzednich, zdecydowanie dominowały **migracje wewnątrzwojewódzkie** – 26,0 tys. zameldowań na pobyt stały z tego samego województwa, stanowiących 75,6% ogółu zameldowań w województwie (w 2016 r. – 77,5%) i 26,0 tys. wymeldowań z pobytu stałego do tego samego województwa, stanowiących 83,6% ogółu wymeldowań z województwa (w 2016 r. – 81,7%). W przypadku **migracji międzywojewódzkich** zarejestrowano 8,4 tys. zameldowań na pobyt stały z innych województw; stanowiły 24,4% ogółu zameldowań (w 2016 r. – 25,7%) i oraz 5,8 tys. wymeldowań do innych województw – 18,3% (w 2016 r. – 18,9%).

W 2017 r. na 10 tys. mieszkańców województwa dolnośląskiego przypadało średnio 29 osób, które przybyły z innych województw i zameldowały się na pobyt stały oraz 20 osób, które wyjechały do innych województw i wymeldowały się z pobytu stałego (w 2016 r. odpowiednio 28 i 19 osób).

Na Dolnym Śląsku łącznie w 2017 r. suma wszystkich osób przyjeżdżających z innych województw i wyjeżdżających poza obszar województwa (**obróć migracji wewnętrznych międzywojewódzkich**) wynosiła 14,2 tys. osób (8,4 tys. osób meldujących się na pobyt stały i 5,8 tys. osób wymeldowujących się z pobytu stałego). W 2016 r. suma migracji wewnętrznych międzywojewódzkich wynosiła 13,7 tys. osób.

Suma napływu i odpływu z danego terytorium (tzw. obrót migracyjny) w relacji do liczby ludności świadczy m.in. o poziomie przestrzennej ruchliwości ludności.

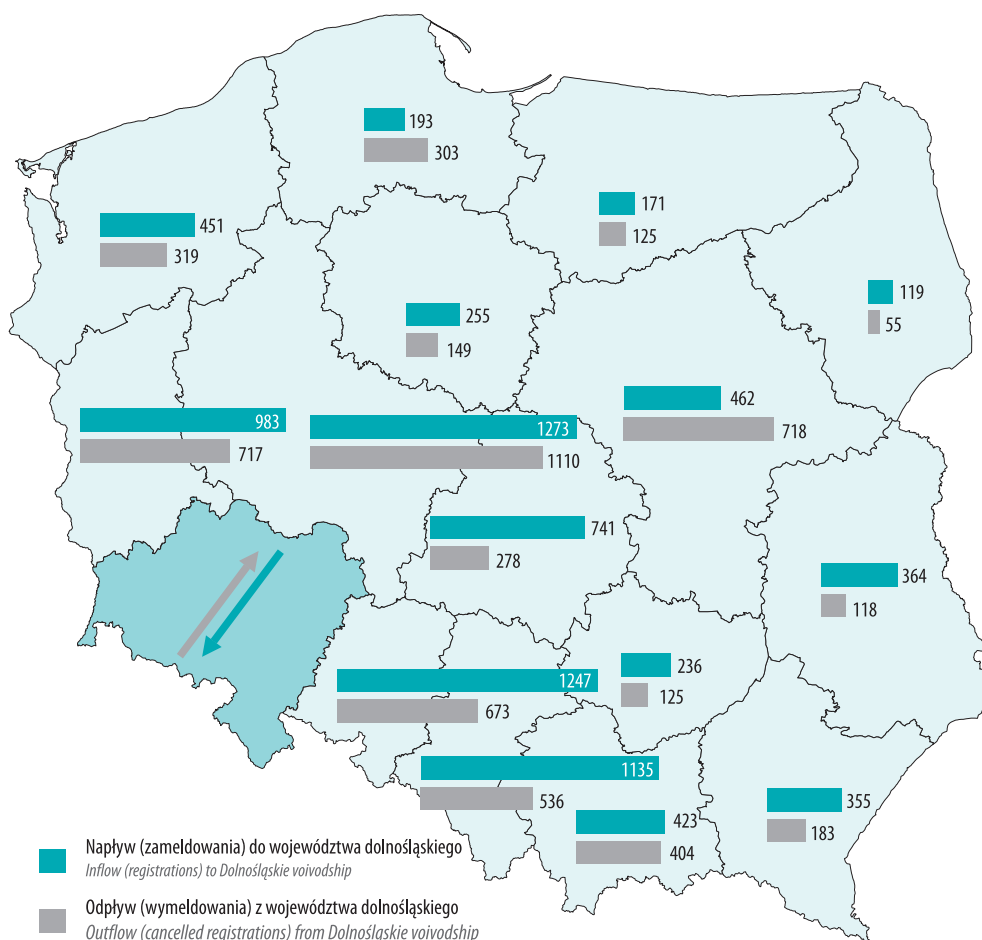
Z wielkością 49 migrantów przybywających i wyjeżdżających z miejsca zamieszkania na 10 tys. ludności województwo dolnośląskie plasowało się na 10. miejscu wśród pozostałych województw (w roku poprzednim z wielkością 47 migrantów na 9. miejscu). Największą ruchliwością przestrzenną ludności (obrotem migracji wewnętrznych), wynikającą głównie z wysokiego odpływu ludności, odznaczało się województwo warmińsko-mazurskie (67 migrantów), a najniższą nadal województwo śląskie, w którym rejestrowano niewielki napływ i niewielki odpływ ludności (39 migrantów).

W ruchu międzywojewódzkim pod względem odpływu głównym kierunkiem migracji mieszkańców województwa dolnośląskiego w 2017 r., oprócz najbliższych sąsiednich województw: wielkopolskiego (19,1% ogółu migrantów z innych województw) i lubuskiego (12,3%) było także mazowieckie (12,4%).

W ogólnej liczbie migrantów przybywających do województwa dolnośląskiego z innych województw zanotowano również znaczny odsetek w przypadku migrantów przybyłych z sąsiednich województw: wielkopolskiego (15,1% ogółu migrantów z innych województw), opolskiego (14,8%) i lubuskiego (11,7%) oraz łódzkiego i mazowieckiego (odpowiednio 8,8% i 5,5%).

Mapa 21. Zameldowania na pobyt stały z innych województw oraz wymeldowania do innych województw w 2017 r.

Map 21. Registrations for permanent residence from other voivodships and outflow to other voivodships in 2017

Tablica 24. Migracje wewnętrzne ludności według kierunków w 2017 r.
Table 24. Internal migration of population by direction in 2017

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	Napływ ^a <i>Inflow^a</i>			Odptyw ^b <i>Outflow^b</i>		
	ogółem <i>total</i>	z tego samego województwa <i>from the same voivodship</i>	z innego województwa <i>from other voivodship</i>	ogółem <i>total</i>	do tego samego województwa <i>to the same voivodship</i>	do innego województwa <i>to other voivodship</i>
W liczbach bezwzględnych <i>In absolute number</i>						
Ogółem <i>Total</i>	34399	25991	8408	31804	25991	5813
Miasta <i>Urban areas</i>	19164	13022	6142	20863	16540	4323
Wieś <i>Rural areas</i>	15235	12969	2266	10941	9451	1490
Na 1000 ludności <i>Per 1000 population</i>						
Ogółem <i>Total</i>	11,9	9,0	2,9	11,0	9,0	2,0
Miasta <i>Urban areas</i>	9,6	6,5	3,1	10,4	8,3	2,2
Wieś <i>Rural areas</i>	16,9	14,4	2,5	12,1	10,5	1,6

a Zameldowania. b Wymeldowania.
a Registrations. b Deregistrations.

Tablica 25. Migracje wewnętrzne ludności w 2017 r.
Table 25. Internal migration of population in 2017

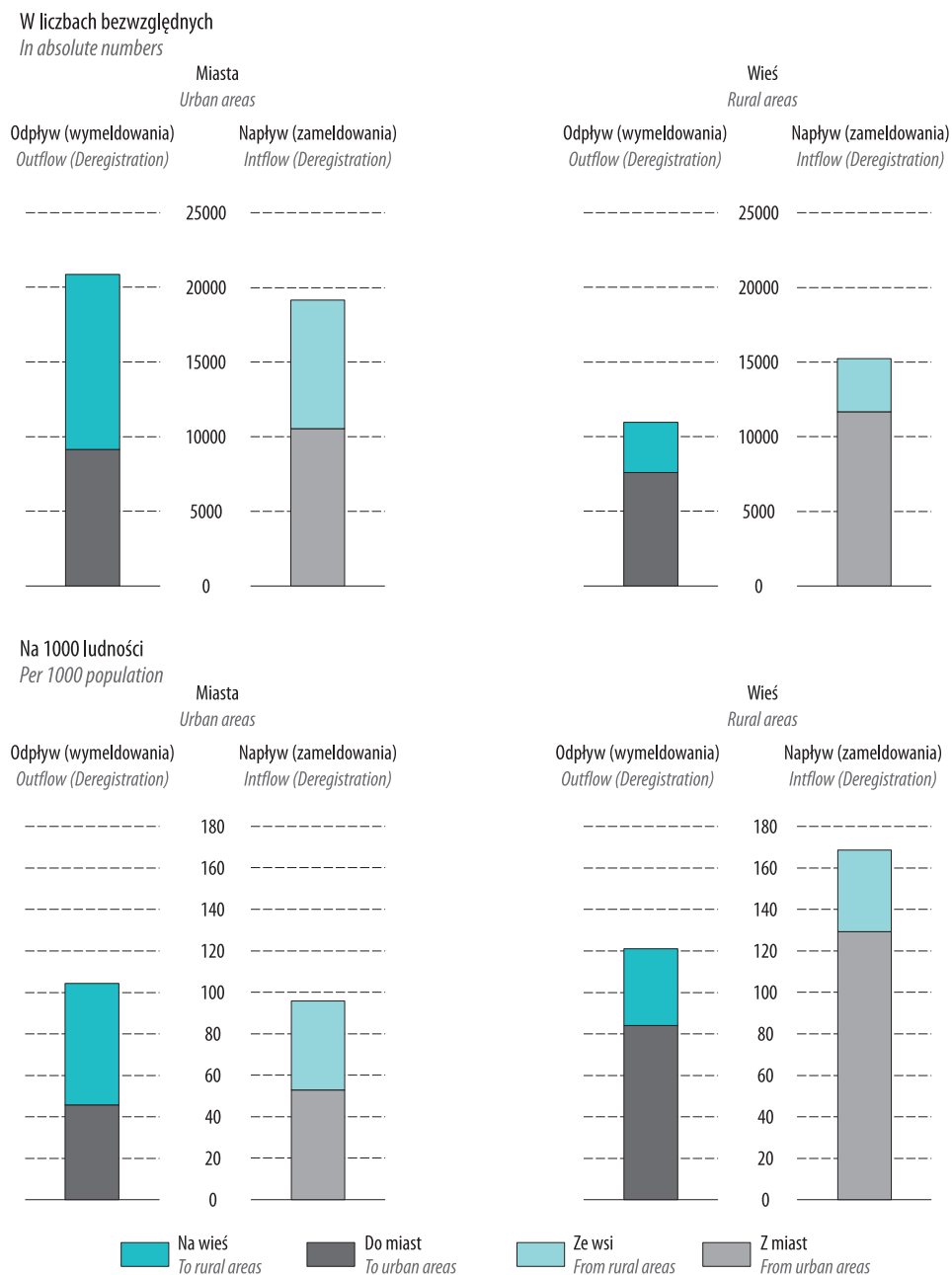
Wyszczególnienie <i>Specification</i>	Napływ ^a <i>Inflow^a</i>			Odptyw ^b <i>Outflow^b</i>			Saldo migracji <i>Net migration</i>
	ogółem <i>total</i>	z miast <i>from urban areas</i>	ze wsi <i>from rural areas</i>	ogółem <i>total</i>	do miast <i>to urban areas</i>	na wieś <i>to rural areas</i>	
W liczbach bezwzględnych <i>In absolute number</i>							
Ogółem <i>Total</i>	34399	22242	12157	31804	16731	15073	2595
Miasta <i>Urban areas</i>	19164	10559	8605	20863	9139	11724	-1699
Wieś <i>Rural areas</i>	15235	11683	3552	10941	7592	3349	4294
Na 1000 ludności <i>Per 1000 population</i>							
Ogółem <i>Total</i>	11,9	7,7	4,2	11,0	5,8	5,2	0,9
Miasta <i>Urban areas</i>	9,6	5,3	4,3	10,4	4,6	5,9	-0,8
Wieś <i>Rural areas</i>	16,9	12,9	3,9	12,1	8,4	3,7	4,8

a Zameldowania. b Wymeldowania.
a Registrations. b Deregistrations.

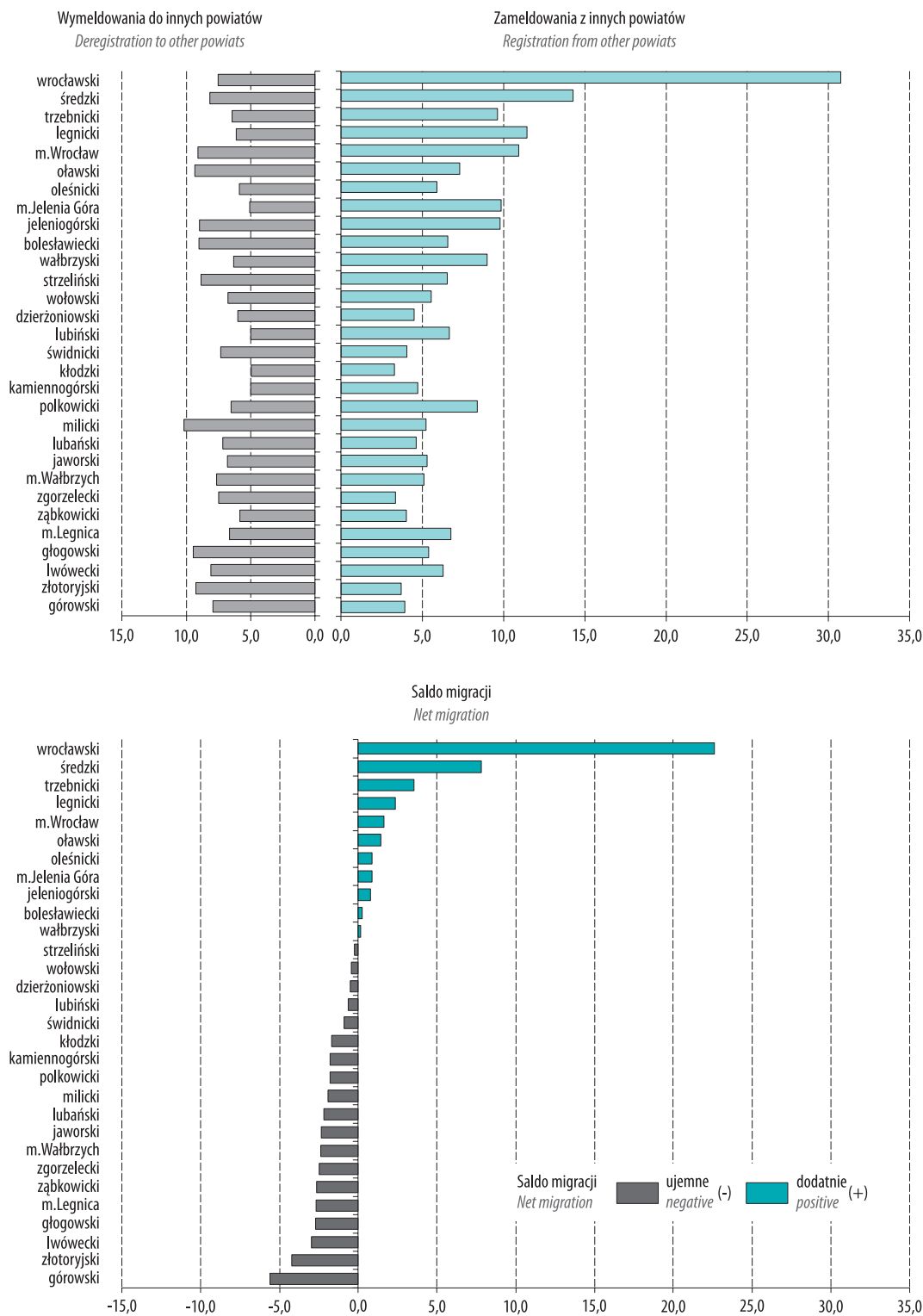
Szczególnym rodzajem wędrówek wewnętrznych są **migracje ze wsi do miast oraz z miast do wsi**. Analizując ruchy migracyjne w układzie miasto-wieś, nadal stwierdza się zdecydowanie wyższe nasilenie migracji z miast na wieś niż ze wsi do miast. W 2017 r. zarejestrowano 11,7 tys. zameldowań z miast na wieś i 8,6 tys. zameldowań ze wsi do miast (odpowiednio 10,5 tys. i 8,1 tys. w 2016 r.).

W przypadku przepływu ludności między wsiami oraz między miastami nadal utrzymywało się zdecydowanie mniejsze nasilenie takiego ruchu ze wsi na wieś (3,6 tys. zameldowań) niż z miast do miast (10,6 tys. zameldowań).

Wykres 34. Migracje wewnętrzne ludności według kierunków w 2017 r.
Chart 34. Internal migration of population by direction in 2017

Wykres 35. Migracje na pobyt stały międzypowiatowe w przeliczeniu na 1000 ludności w 2017 r.
Chart 35. Intrapowiat migration for permanent residence per 1000 population in 2017

W układzie powiatowym, rozpatrując migracje międzypowiatowe, otrzymano znaczne zróżnicowanie przestrzenne ruchliwości ludności, przy czym od wielu lat proporcje utrzymywały się na porównywalnym poziomie. Wymieniony już wcześniej, atrakcyjny pod względem napływu migracyjnego powiat wrocławski odznaczał się, niezmiennie także największą ruchliwością ludności. W 2017 r. obrót migracji wewnętrznych wynosił 389 osób przybywających i wyjeżdżających z miejsca zamieszkania na 10 tys. mieszkańców (rok wcześniej 355 osób, przy największej wartości 439 osób w 2006 r.). Znaczące wielkości obrotu migracyjnego utrzymywały się ponadto w m. Wrocławiu i w sąsiadującym powiecie średzkim oraz w powiecie legnickim – odpowiednio 203, 207 oraz 205 osób przybywających i wyjeżdżających z miejsca zamieszkania na 10 tys. mieszkańców w 2017 r.

Natomiast najmniejszą ruchliwość obserwowano w powiatach: kłodzkim, świdnickim, zgorzeleckim, o niskim poziomie zarówno odpływu, jak i napływu ludności, który nie rekompensował odpływu (saldo migracji było ujemne). W 2017 r. w powiecie kłodzkim obrót migracyjny kształtował się na poziomie 83 migrantów (przybywających i wyjeżdżających z miejsca zamieszkania) na przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców, czyli około 5-krotnie mniejszym niż w powiecie wrocławskim.

W ogólnej liczbie zameldowań na pobyt stały oraz wymeldowań z pobytu stałego (zarówno w ruchu migracyjnym wewnątrzwojewódzkim, jak i międzywojewódzkim) wystąpiły niewielkie różnice **w strukturze migrantów według płci**. Nadal nieznacznie liczebnie dominowały kobiety nad mężczyznami. W 2017 r. kobiety stanowiły 53,4% ogólnej liczbie zameldowań na pobyt stały oraz wymeldowań z pobytu stałego. Ponadto kobiety wyróżniały się nieznacznie większym poziomem ruchliwości przestrzennej. Średnio na 10 tys. kobiet przypadło 50 kobiet biorących udział w ruchu migracyjnym międzywojewódzkim (30 kobiet, które przyjechały na Dolny Śląsk i 20, które wyjechały poza województwo), a na 10 tys. mężczyzn – 48 mężczyzn biorących udział w ruchu migracyjnym międzywojewódzkim (28 mężczyzn, którzy przyjechali do województwa oraz 20, którzy wyjechali poza województwo).

Dla podaźowej strony rynku pracy szczególne znaczenie ma saldo migracji osób w wieku produkcyjnym. Migracje mają bowiem selektywny charakter ze względu na wiek migrantów, gdyż zubożają bądź wzbogacają selektywnie zbiorowość osób w wieku produkcyjnym (zasoby pracy).

Biorąc pod uwagę **wiek migrantów** stwierdzono, iż struktura wiekowa zarówno dla osób przybyłych, jak i wyjeżdżających była zbliżona i najczęściej zmiana stałego zameldowania dotyczyła osób w wieku produkcyjnym, a zwłaszcza osób w wieku 25-29 lat i 30-34 lata. W 2017 r. łącznie osoby w wieku 25-34 lata, które przyjechały z innego województwa i zameldowały się na pobyt stały w dolnośląskim stanowiły 41,3% ogółu osób przybywających z innych województw. W przypadku zbiorowości osób opuszczających województwo dolnośląskie osoby w wieku 25-34 lata stanowiły 28,7%.

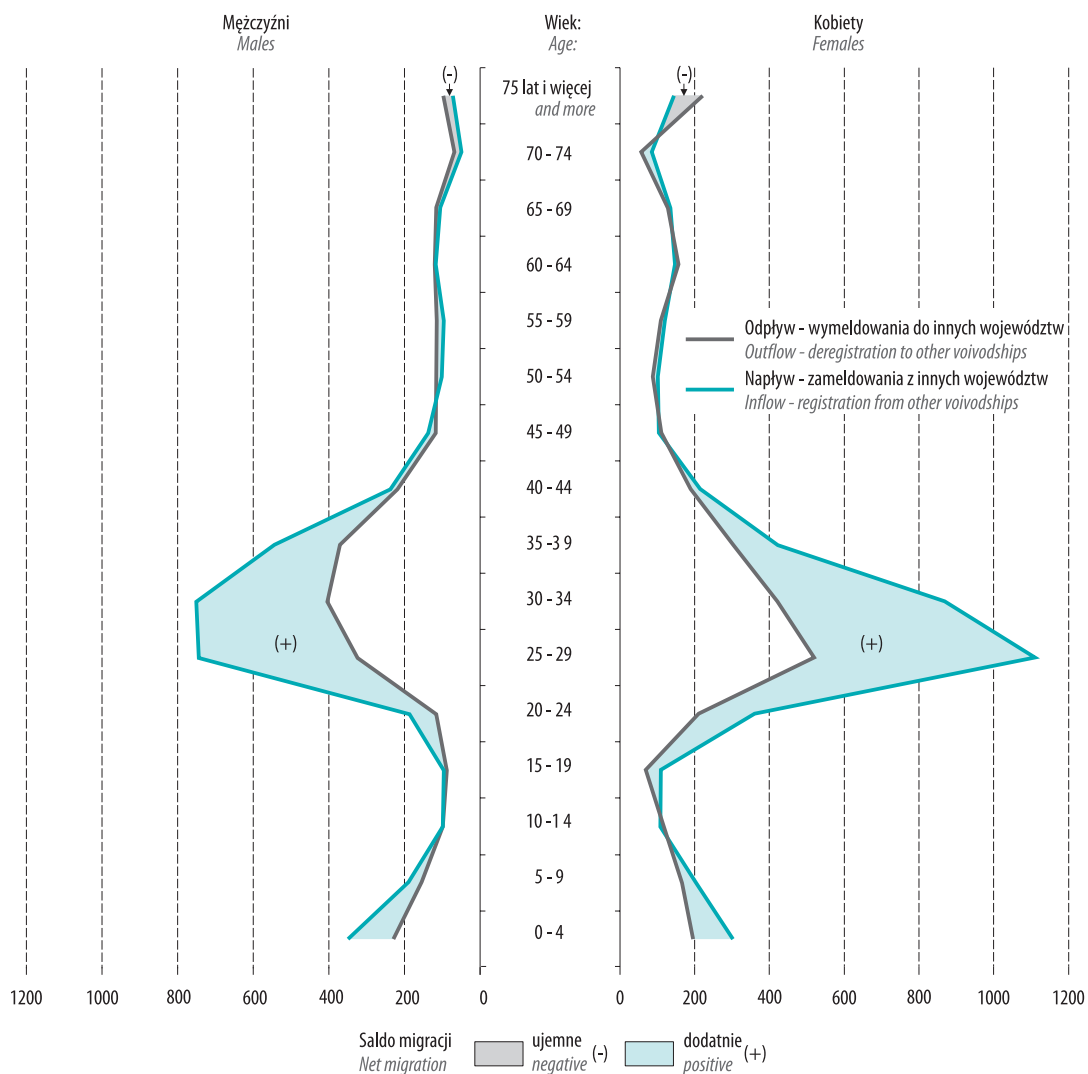
Wymienione grupy wieku wyróżniały się największą intensywnością ruchów migracyjnych. W 2017 r. z tytułu nadwyżki migracyjnej na 10 tys. mieszkańców przybyło średnio w wieku:

- 25-29 lat – 51 osób w tej grupie wiekowej;
- 30-34 lata – 32 osoby;
- 35-39 lat – 12 osób;
- 40-44 lata – 2 osoby.

Rozpatrując migrantów według płci i wieku, otrzymano, iż szczególnie w grupach wieku 25-29 lat i 30-34 lata wystąpiły różnice w natężeniu ruchów migracji poza obręb województwa wśród kobiet i mężczyzn. Na 10 tys. kobiet w wieku 25-29 lat nadwyżka migracyjna wyniosła 60 kobiet (średnio 113 kobiet przyjechało do województwa i 53 kobiety wyjechały z województwa), natomiast na 10 tys. mężczyzn nadwyżka migracyjna kształtowała się na poziomie 42 mężczyzn (średnio 74 przyjechało i 32 wyjechało).

W grupie wieku 30-34 lata w przeliczeniu na 10 tys. kobiet nadwyżka migracyjna wyniosła 16 kobiet (średnio napływ migracyjny na poziomie 70 kobiet i odpływ na poziomie 54 kobiety), a wśród mężczyzn – 28 osób nadwyżki migracyjnej (napływ na poziomie 60 mężczyzn i odpływ na poziomie 32 mężczyzn).

Wykres 36. Migracje wewnętrzne na pobyt stały według płci i wieku migrantów w 2017 r.
Chart 36. Internal migration for permanent residence by sex and age of migrants in 2017

3.3. Migracje zagraniczne

3.3. International migration

Odptyw ludności za granicę ma szczególne znaczenie dla kapitału ludzkiego w danym regionie. Jego wzrost świadczyć może m.in. o zmniejszonych możliwościach znalezienia satysfakcjonującej pracy, mimo posiadania formalnych kwalifikacji. Selektynny charakter migracji zagranicznych może skutkować odpływem z regionu wykwalifikowanej siły roboczej oraz ludności w wieku mobilnym.

Według danych o wymeldowaniach z pobytu stałego w latach 2005–2017 (bez 2015 r., dla którego brak danych) z województwa dolnośląskiego łącznie **wyemigrowało na pobyt stały** ponad 31,7 tys. osób, w tym 1,1 tys. osób w 2017 r. (w 2016 r. również 1,1 tys. osób). Podobnie jak w skali całego kraju, najwięcej emigrantów było w 2006 r. (5,2 tys.), gdyż w kolejnych latach nasilenie emigracji uległo zmniejszeniu, szczególnie w ostatnich dwóch latach.

Migracje zagraniczne

Wyjazdy za granicę i przyjazdy do kraju w celu osiedlenia się (zamieszkania na stałe) lub na pobyt czasowy.

Imigracja

Przyjazdy z zagranicy w celu osiedlenia się (zamieszkania na stałe) lub na pobyt czasowy.

Emigracja

Wyjazdy za granicę w celu osiedlenia się (zamieszkania na stałe) lub na pobyt czasowy.

W bieżącej statystyce migracji na pobyt stały, opartej na administracyjnych źródłach danych, liczba osób przybyłych z zagranicy oznacza liczbę mieszkańców innych krajów, którzy zameldowali się na pobyt stały w Polsce; liczba osób, które wyjechały za granicę oznacza liczbę osób, które wymeldowały się z pobytu stałego w Polsce w związku z wyjazdem na stałe za granicę.

Tablica 26. Migracje zagraniczne ludności w 2017 r.

Table 26. International migration of population in 2017

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	Imigracja <i>Immigration</i>			Emigracja <i>Emigration</i>			Saldo migracji <i>Net migration</i>		
	ogółem <i>total</i>	mężczyźni <i>males</i>	kobiety <i>fe-males</i>	ogółem <i>total</i>	mężczyźni <i>males</i>	kobiety <i>fe-males</i>	ogółem <i>total</i>	mężczyźni <i>males</i>	kobiety <i>fe-males</i>
W liczbach bezwzględnych <i>In absolute number</i>									
Ogółem Total	1262	712	550	1074	547	527	188	165	23
Miasta <i>Urban areas</i>	900	513	387	747	379	368	153	134	19
Wieś <i>Rural areas</i>	362	199	163	327	168	159	35	31	4
Na 1000 ludności <i>Per 1000 population</i>									
Ogółem Total	4,3	5,1	3,6	3,7	3,9	3,5	0,6	1,2	0,2
Miasta <i>Urban areas</i>	4,5	5,4	3,7	3,7	4,0	3,5	0,8	1,4	0,2
Wieś <i>Rural areas</i>	4,0	4,4	3,6	3,6	3,7	3,5	0,4	0,7	0,1

Na 10 tys. mieszkańców przypadało w województwie dolnośląskim od 6 emigrantów w 2005 r. do 18 w 2006 r. i tylko 4 emigrantów w 2017 r. Przeciętna wielkość w kraju kształtowała się na poziomie 3 emigrantów na 10 tys. ludności. W relacji do liczby ludności, najwięcej migrantów udających się na stałe za granicę (wymeldowało się z pobytu stałego) rejestrowano w województwie opolskim – odpowiednio 46 i 9 emigrantów na 10 tys. mieszkańców w 2006 r. i 2017 r. Niskie natężenie emigracji wystąpiło w województwie mazowieckim – ok. 1 emigrant na 10 tys. ludności. Województwo dolnośląskie z wielkością 4 emigrantów plasowało się na 7. miejscu w kraju (w 2006 r. – na 4. miejscu).

Z zagranicy zameldowało się na Dolnym Śląsku w tych latach łącznie 17,6 tys. **imigrantów**, w tym 1,3 tys. osób w 2017 r. (rok wcześniej 1,2 tys. osób), przy największej wielkości 1,9 tys. w 2009 r. W ostatnim pięcioleciu wystąpiło niewielkie zmniejszenie imigracji. Na 10 tys. mieszkańców przypadało od 3 imigrantów w 2005 r. do 7 w 2009 r. oraz do 4 – w 2017 r. W przekroju województw natężenie imigracji zawierało się w przedziale od 2 imigrantów na 10 tys. mieszkańców w województwie łódzkim oraz wielkopolskim do 5 imigrantów w województwie podlaskim oraz zachodniopomorskim i podkarpackim.

W 2017 r., analogicznie jak w skali całego kraju oraz większości pozostałych województw, odmiennie niż w okresie do 2015 r., liczba imigrantów przewyższyła liczbę emigrantów, a **saldo migracji zagranicznych** było dodatnie. Nadwyżka imigracji nad emigracją wynosiła 188 osób. Największe rozmiary ujemnego salda migracji zagranicznych wystąpiły w 2006 r., w którym ubytek ludności z tytułu migracji zagranicznych wynosił 4030 osób.

Saldo migracji zagranicznych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców kształtowało się na poziomie od 3 osób nadwyżki emigracji nad imigracją (ubytku ludności z tytułu migracji zagranicznych) w 2005 r., 14 osób w 2006 r. do 6 osób w 2014 r. Natomiast w 2016 r. ujemne saldo przekształciło się w dodatnie i wynosiło 0,5 osoby nadwyżki imigracji nad emigracją (w 2017 r. – 0,7).

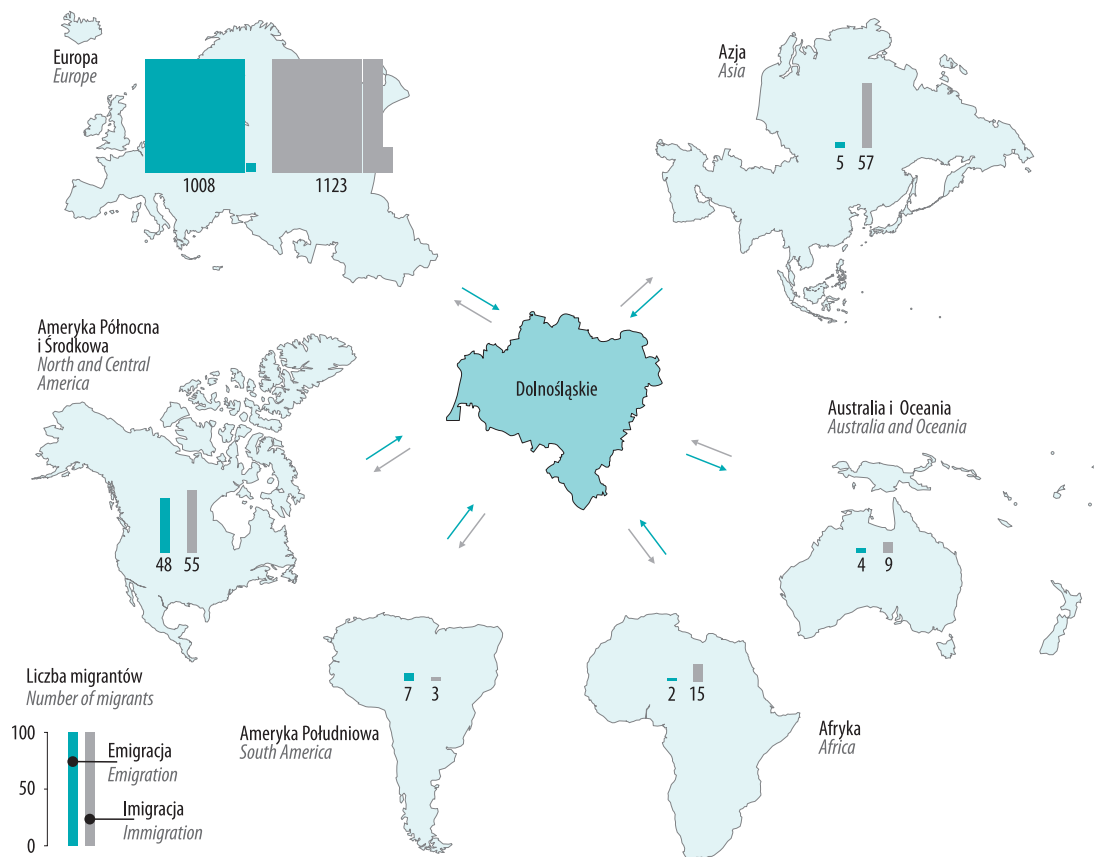
W układzie powiatowym Dolnego Śląska do grupy jednostek terytorialnych o najwyższym natężeniu ruchu emigracyjnego zaliczano powiat dzierżoniowski oraz dwa przygraniczne zgorzelecki oraz świdnicki (w 2017 r. odpowiednio 14, 13 i 10 emigrantów na 10 tys. mieszkańców). Najmniej osób wyemigrowało w powiatach: polkowickim, głogowskim, m. Legnicy, lubańskim, średzkim, trzebnickim i wałbrzyskim (mniej niż 1 emigrant w przeliczeniu na 10 tys. ludności). W jednym powiecie – strzelińskim nie odnotowano wymeldowania za granicę.

Nadwyżka liczby imigrantów nad liczbą emigrantów (dodatnie saldo migracji zagranicznych na pobyt stały) w 2017 r. wystąpiła w 18 jednostkach powiatowych, największa we Wrocławiu i powiecie lubańskim oraz wrocławskim – saldo migracji zagranicznych w przeliczeniu na 10 tys. ludności na poziomie odpowiednio 6 we Wrocławiu oraz po 5 w powiecie lubańskim i wrocławskim. W 2006 i 2007 r. we wszystkich powiatach miało miejsce ujemne saldo migracji zagranicznych. Natomiast najwyższy zagraniczny ubytek migracyjny w relacji do liczby ludności wystąpił najczęściej w powiecie dzierżoniowskim (minus 9 w 2017 r. i minus 15 w 2006 r.).

Wśród emigrantów udziały kobiet kształtowały się na nieznacznie niższym poziomie jak udziały mężczyzn, natomiast wśród imigrantów liczebnie dominowali mężczyźni. W 2017 r. wyjechało za granicę 527 Dolnoślążaczek (49,1% ogółu emigrantów) oraz 547 Dolnoślązaków (50,9%), natomiast przyjechało z zagranicy 550 kobiet (43,6% ogółu imigrantów) i 712 mężczyzn (56,4%).

Kierunki emigracji zagranicznych, od przystąpienia Polski do Unii Europejskiej, związane były przede wszystkim z otwieraniem się rynków pracy dla obywateli polskich. Na podstawie zgłoszenia wymeldowania z miejsca pobytu stałego 1074 mieszkańców województwa dolnośląskiego wyjechało w 2017 r. na stałe do innych krajów, przy czym nadal przeważająca część emigrantów udawała się do krajów europejskich (93,9% ogółu emigrantów). Również wśród imigrantów przeważali zdecydowanie licznie Europejczycy, którzy stanowili 89,0% ogółu imigrantów przyjeżdżających do województwa dolnośląskiego.

Mapa 22. Migracje zagraniczne ludności na pobyt stały według kontynentów w 2017 r.
Map 22. International migration of population for permanent residence by continents in 2017

Z zagranicy przyjechały do województwa dolnośląskiego na pobyt stały 1262 osoby, w tym nadal najwięcej z Niemiec – 258 osób, stanowiących 20,4% ogółu imigrantów, z Wielkiej Brytanii – 243 osoby, tj. 19,3% imigrantów oraz z Ukrainy 178 osób, stanowiących 14,1%.

Mapa 23. Imigracja ludności na pobyt stały według krajów europejskich w 2017 r.

Map 23. Immigration of population for permanent residence by countries of Europe in 2017

W 2017 r. najwięcej Dolnoślązaków wyemigrowało do Niemiec – 407 osób, tj. 37,9% ogółu emigrantów i Wielkiej Brytanii – 271 osób, tj. 25,2% a także do Holandii – 65 osób, tj. 6,5% i do Irlandii – 51 osób, tj. 4,7%.

Mapa 24. Emigracja ludności na pobyt stały według krajów europejskich w 2017 r.

Map 24. Emigration of population for permanent residence by countries of Europe in 2017

Uwagi metodologiczne

Nomenklatura Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NTS) opracowana została w oparciu o istniejący zasadniczy trójstopniowy podział kraju na województwa, powiaty i gminy, przy pomocy którego wyodrębnione zostały dwa dodatkowe nieadministracyjne poziomy, tj. regiony i podregiony. Podregiony grupują jednostki szczebla powiatowego.

Dane prezentowane dla podregionów odpowiadają poziomowi 3 Nomenklatury Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NTS), opracowanej na podstawie Nomenclature of Territorial Units for Statistics (NUTS 2013) obowiązującej w krajach Unii Europejskiej do dnia 31.12.2017 r. (Rozporządzenie Komisji (UE) Nr 1319/2013 z dnia 9 grudnia 2013 r.).

Stan i struktura ludności

Dane o **liczbie ludności i strukturze** zostały opracowane **metodą bilansową**⁵, według następującego schematu:

Stan ludności na początek okresu (roku, kwartału)

- + urodzenia żywe – zgony
- + zameldowania na pobyt stały (z innych jednostek podziału terytorialnego i z zagranicy)
- wymeldowania z pobytu stałego (do innych jednostek podziału terytorialnego i za granicę)
- + zameldowania na pobyt czasowy ponad 3 miesiące (z innych jednostek podziału terytorialnego)
- wymeldowania z pobytu czasowego ponad 3 miesiące (do innych jednostek podziału terytorialnego)
- +(-) przesunięcia ludności z tytułu zmian administracyjnych
- = Stan ludności na koniec okresu (roku, kwartału).

Informacje o liczbie i strukturze ludności prezentowane w tej publikacji opracowano według **krajowej definicji zamieszkania**. Oznacza to, że bilans nie obejmuje osób przybyłych z zagranicy na pobyt czasowy (bez względu na okres ich czasowego przebywania), natomiast ujmuje stałych mieszkańców Polski przebywających czasowo za granicą (bez względu na okres ich nieobecności).

Jako bazę wyjściową bilansów ludności przyjęto:

- dla lat 2000-2009 wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002,
- dla lat 2010-2017 wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011, z tym że dla 2010 r. według podziału administracyjnego obowiązującego w dniu 31 XII 2011 r.

Dane składowe (urodzenia, zgony i migracje) pochodzą z rejestrów urzędów stanu cywilnego i biur ewidencji poszczególnych gmin oraz z rejestru PESEL.

Przez ludność **w wieku produkcyjnym** rozumie się ludność w wieku zdolności do pracy. Dla mężczyzn przyjęto wiek 18-64 lata, dla kobiet – 18-59 lat. Wśród ludności w wieku produkcyjnym wyróżnia się ludność w wieku mobilnym, tj. w wieku 18-44 lata i niemobilnym, tj. mężczyźni – 45-64 lata, kobiety – 45-59 lat.

Przez ludność **w wieku nieprodukcyjnym** rozumie się ludność w wieku przedprodukcyjnym, tj. 0-17 lat oraz ludność w wieku poprodukcyjnym, tj. mężczyźni – 65 lat i więcej, kobiety – 60 lat i więcej.

Mediana wieku (wiek środkowy) ludności jest parametrem wyznaczającym granicę wieku, którą połowa ludności już przekroczyła, a druga połowa jeszcze nie osiągnęła.

Współczynnik starości określa udział osób powyżej 65 roku życia w populacji.

Indeks starości to relacja pokoleniowa dziadków i wnuczków, tj. liczba osób w wieku 65 i więcej lat przypadająca na 100 osób w wieku 0-14 lat.

Podwójne starzenie to miara charakteryzująca relację osób w wieku 85 lat i więcej w populacji osób w wieku 65 lat i więcej.

⁵ Szczegółowe informacje metodologiczne są dostępne w Roczniku Demograficznym w uwagach do działu „Stan i struktura ludności”.

Ruch naturalny

Ruch naturalny⁶ uwzględnia fakty zawierania związków małżeńskich, rozwodzenia się, urodzeń i zgonów powodujące zmiany w stanie liczebnym i strukturze ludności według płci, wieku i stanu cywilnego.

Dane o ruchu naturalnym ludności w podziale terytorialnym opracowano:

- **małżeństwa** – według miejsca zameldowania na pobyt stały męża przed ślubem (w przypadku gdy mąż przed ślubem mieszkał za granicą, przyjęto miejsce zameldowania żony przed ślubem);
- **separacje** – według miejsca zamieszkania osoby wnoszącej powództwo (w przypadku gdy osoba wnosząca powództwo mieszka za granicą, przyjęto miejsce zamieszkania współmałżonka; w przypadku zgodnego wniosku stron, przyjęto miejsce zamieszkania męża). Nie są uwzględniane przypadki, gdy obie strony mieszkają za granicą;
- **rozwody** – według miejsca zamieszkania osoby wnoszącej powództwo (w przypadku gdy osoba wnosząca powództwo mieszka za granicą, przyjęto miejsce zamieszkania współmałżonka); nie uwzględnia się wyłącznie tych rozwodów, w których w momencie wniesienia powództwa obie osoby zamieszkiwały za granicą;
- **urodzenia** – według miejsca zameldowania na pobyt stały matki noworodka;
- **zgony** – według miejsca zameldowania na pobyt stały osoby zmarłej.

Niemowlęta są to dzieci w wieku poniżej 1 roku życia.

Współczynnik zgonów niemowląt liczony jest jako iloraz ogólnej liczby zgonów niemowląt i ogólnej liczby urodzeń żywych zarejestrowanych w danym roku.

Przy opracowywaniu danych **o zgonach według przyczyn** przyjmuje się wyjściową przyczynę zgonu. Za przyczynę wyjściową uważa się chorobę stanowiącą początek procesu chorobowego, który doprowadził do zgonu albo uraz czy zatrucie, w wyniku którego nastąpił zgon.

Z dniem 1 stycznia 1997 r. obowiązują w Polsce – w zakresie orzecznictwa o przyczynach zgonów – zasady Międzynarodowej Klasyfikacji Chorób i Problemów Zdrowotnych – X Rewizja. W związku z tym nastąpiła zmiana organizacji badania oraz opracowywania danych o zgonach. Cykl opracowania informacji o przyczynach zgonów został wydłużony do roku. Tym samym dane o zgonach według struktury demograficzno-społecznej osób zmarłych dotyczą 2017 r., natomiast dane o przyczynach zgonów dotyczą umieralności, jaka miała miejsce w 2016 r.

Przyrost naturalny ludności jest to różnica między liczbą urodzeń żywych i liczbą zgonów.

Przeciętne dalsze trwanie życia wyraża średnią liczbę lat, jaką ma jeszcze do przeżycia osoba w wieku x lat, przy założeniu stałego poziomu umieralności z okresu, dla którego opracowano tablice trwania życia.

Migracje ludności

Migracje ludności⁷ to przemieszczenia ludności związane ze zmianą miejsca zamieszkania (pobytu stałego lub czasowego) w połączeniu z przekroczeniem granicy jednostki administracyjnej podziału terytorialnego kraju (migracje wewnętrzne) lub granicy państwa (migracje zagraniczne).

Saldo migracji jest to różnica między napływem i odpływem ludności w danej jednostce administracyjnej (terytorialnej).

Dane o **migracjach zagranicznych** opracowano na podstawie informacji ewidencyjnych gmin o zameldowaniu osób przyjeżdżających do Polski na pobyt stały (imigracja) oraz o wymeldowaniach osób wyjeżdżających z Polski za granicę na stałe (emigracja).

Współczynniki dotyczące ruchu naturalnego i migracji ludności w podziale terytorialnym zamieszczone w publikacji obliczono jako iloraz liczby faktów określonego rodzaju i liczby ludności według stanu z połowy danego okresu (w przypadku danych rocznych jest to liczba ludności według stanu w dniu 30 czerwca; dla półrocznych – w dniu 31 marca).

⁶ Szczegółowe informacje metodologiczne są dostępne w Roczniku Demograficznym w uwagach do działu „Ruch naturalny ludności”.

⁷ Szczegółowe informacje metodologiczne są dostępne w Roczniku Demograficznym w uwagach do działu „Migracje ludności”.

Methodological notes

The Nomenclature of Territorial Units for Statistical Purposes (NTS) was developed based on the binding three-tier division of the country into voivodships, powiats and gminas – on the basis of which – two additional non-administrative levels were established i.e., regions and subregions. Subregions group powiat – level entities.

Data presented for subregions correspond to level 3 of the Nomenclature of Territorial Units for Statistical Purposes (NTS), compiled on the basis of the Nomenclature of Territorial Units for Statistics (NUTS 2013) obligatory in countries of the European Union – valid until December 31, 2017 (Commission Regulation (EU) No 1319/2013 from December 9, 2013).

Size and structure of population

Data on size of population have been prepared using the **balance method**⁵, according to the following pattern:

Size of population at the beginning of the period (year, quarter)

- + life births
- deaths
- + registrations for permanent residence (moving from other units of territorial division and from abroad)
- deregistration from permanent residence (in connection with moving to other units of territorial division and abroad)
- + registration for temporary stay above 3 months (moving from other units of territorial division)
- deregistration from temporary stay above 3 months (in connection with moving to other units of territorial division)
- + (–) changes in population caused by administrative changes
- = Size of population at the end of the period (year, quarter).

The data on the number and structure of population presented in this publication have been developed according to the national definition of residence. This means that the population balance does not include persons who have arrive from abroad for temporary stay (regardless of the duration of their temporary stay), but included permanent residents of Poland temporarily staying abroad (regardless of the duration of their absence).

The basis of population balances assumed:

- for the years 2000-2009 of the results of the Population and Housing Census 2002,
- for the years 2010-2017 the results of the Population and Housing Census 2011, for 2010 – by the administrative division valid as of 31 XII 2011.

Component data of population balance (births, deaths and migration) comes from the reports of civil status offices, local registration offices of individual gminas and PESEL register.

The working age population refers to males, aged 18-64, and females, aged 18-59. In this category the age groups of mobility (i.e. 18-44) and non-mobility (i.e. 45 - 64 for males and 45-59 for females) are distinguished. The non-working age population is defined as **the pre-working age population**, i.e., 0-17 and the post-working age population, i.e., 65 and more for males and 60 and more for females.

Median age of population is a parameter determining the exact age, which half of population already exceeded and second half – did not reach yet.

Old-age ratio defines the share of people over 65 in the population.

Ageing index is the generational relation of grandparents and granddaughters, what defines the number of people aged 65 and over, per 100 people aged 0-14.

Double ageing is a measure characterizing the relationship of people aged 85 and more in the population aged 65 and over.

⁵ Detailed methodological information is available in the Demographic Yearbook in the notes to the section "State and population structure".

Vital statistics of population

Vital statistics⁶ contains marriages, divorces, births and deaths resulting in changes in the size and structure of population by sex, age and marital status.

Data regarding the vital statistics according to territorial division were compiled as follows:

- **marriages** – according to the husband's place of permanent residence before the marriage (in case when the husband lived abroad before the marriage, the wife's place of residence before the marriage is used);
- **separations** – according to the plaintiff's place of residence (in case when person filling petition residing abroad, place of residence of a spouse has been taken; in case of unanimous petition of both of persons – the husband's place of residence). Data exclude cases in which both spouses were living abroad at the moment of filling petition;
- **divorces** – according to the plaintiff's place of residence (in case when person filling petition residing abroad, place of residence of a spouse has been taken). Data exclude only such divorces in which both spouses were living abroad at the moment of filling petition;
- **births** – according to the mother's place of permanent residence;
- **deaths** – according to the place of permanent residence of the deceased.

Infants are children below 1 year.

Infant mortality rate is calculated as the relation between total number of infant deaths and total number of live births concerning the same calendar year.

The deaths by causes are worked out on the basis of the initial cause of death. The initial cause is the disease, which was the beginning of the morbid process and which caused the death; it may be also the injury or the poisoning, which caused the death. Since January 1, 1997 – in the medical practice and statistical reporting on morbidity and mortality – in Poland the International Statistical Classification of Diseases and Related Health Problems has been implemented, tenth Revision (into the last revision ICD-9). Regarding to this fact some changes were made in the field of organizational aspects as so in data processing of deaths. The cycle of producing the cause of death for statistics is longer – has been extended up to ca. 1 year. For this reason data on number of deaths by socio-demographic structure of deceased persons concern 2017, however data on causes of deaths concern mortality in 2016.

Natural increase of the population accounts for the difference between the number of live births and deaths in a given period.

Life expectancy is expressed by the average number of years that a person at the exact age x still has to live, assuming a fixed mortality level from the period for which life expectancy tables were compiled.

Migration of population

Population migration⁷ are movements of population connected with changing the place of residence (permanent residence or temporary stay) involving crossing the border of administrative unit of territorial division of Poland (internal migration) or the national border (international migration).

Net migration (the balance of migration) is the difference between the numbers of inflow and outflow of population in a given administrative unit (territorial area).

Data regarding **international** migration were compiled on the basis of gmina documentation regarding the registration of people arriving to Poland for permanent residence (immigration) as well as regarding the removal from registration of people leaving Poland for permanent residence abroad (emigration).

The base for a calculation of the all **demographic and the migration of the population rates** (per 1000 population) is average number of persons actually residing in a given area (voivodship, powiat, gmina, urban/rural areas) or the size of the population from the middle of a given period; for annual data it is the population as of 30 June; for the first half of the year – as of 31 March.

⁶ Detailed methodological information is available in the Demographic Yearbook in the notes to the section "Vital statistics of population".

⁷ Detailed methodological information is available in the Demographic Yearbook in the notes to the section "Migration of population".